

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Tarihte İz Bırakanlar Dizisi

Cengiz Han

Jacob Abbott

Cengiz Han

Jacob Abbott

CENGİZ HAN

Jacob Abbott

İLYA İZMİR YAYINEVİ

İLYA

Adı

Yazarı

Çevirmen

Gen. Yayın Editörü

Orjinal Adı

Yayın No.

TARİHTE İZ BIRAKANLAR DİZİSİ - 12

Cengiz Han

Jacob Abbott

Şebnem Duran

Sevim Korkmaz Dinç

Ghenghis Khan

212

© Copyright

2009, İlyazmir Yayınevi, İzmir-Türkiye 5846 Sayılı
Yasaya göre tüm hakları İlyazmir Yayınevi'ne ait
olup kısmen veya tamamen, izin alınmadan basılamaz

ISBN

978-9944-260-64-0

Baskı

Birinci Baskı, 2009 - İZMİR
İkinci Baskı, 2010 - İZMİR
Üçüncü Baskı, 2010 - İZMİR
Dördüncü Baskı, Şubat 2011 - İZMİR,
Beşinci Baskı, Eylül 2011 - İZMİR
Altıncı Baskı, Ocak 2012 - İZMİR

Basıldığı Yer

İlyazmir Yayınevi Matbaası

Adres

İlyazmir Yayın Medya Yapım Dağıtım
Pazarlama Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Refik Tulga Cad. No:11 Çamdibi/İzmir
Tel-Pbx : (0232) 462 75 86 - Fax : (0232) 462 32 19
ilyayayinevi@gmail.com
www.ilyayayinevi.com.tr

CENGİZ HAN

Jacob Abbott

**İngilizceden Çeviren
ŞEBNEM DURAN**

TARİHTE İZ BIRAKANLAR DİZİSİ

Jacob Abbott (1803 - 1879)

Jacob Abbott, 14 Kasım 1803'te, Amerika'nın Maine eyaletinde doğmuştur. 1821'de, Andover Newton İlahiyat Fakültesi'nde eğitim görmeye başlamıştır. 1824'te okul bittikten sonra, Amherst Üniversitesi'nde matematik ve felsefe profesörü olarak ders vermeye başlamıştır. Abbott, 1829'da Boston'da "Mount Vernon Kız Ortaokulu"nu kurmuştur. 1845'te, New York'ta, bu kez erkekler için "Mount Vernon Okulu"nu kurmuş ve müdürlüğünü üstlenmiştir. Yazar, 6 Kasım 1879'da ölmüştür. Başlıca eserleri: *Genç Hıristiyan*, *Rollo Dizisi*, *Jonas Kitapları Dizisi*, *Lucy Kitapları Dizisi*, *Resimli Tarihler (Hannibal, Kraliçe Elizabeth, Büyük İskender, Jül Sezar, Cengiz Han), Frank Öyküleri...*

Şebnem Duran

1978'de Manisa'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nden 1999 yılında mezun oldu. 2004'te Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
I. Asya'da Kırsal Yaşam	9
II. Moğollar	15
III. Yesügey Han	27
IV. İlk Savaş	33
V. Wang Han	43
VI. Sürgündeki Temuçin	49
VII. Wang Han'dan Kopma	57
VIII. Mücadelenin Devamı	67
IX. Wang Han'ın Ölümü	77
X. Camuka'nın Ölümü	85
XI. İmparatorluğun Kuruluşu	93
XII. Cengiz Han'ın Saltanatı	103
XIII. Prens Kuşluk'un Maceraları	111
XIV. İdikut	119
XV. Hujaku'nun Öyküsü	125
XVI. Çin'deki Fetihler	135
XVII. Muhammed Sultan	145
XVIII. Sultan'la Savaş	159
XIX. Buhara'nın Düşüşü	165
XX. Savaşlar ve Kuşatmalar	179
XXI. Sultanın Ölümü	191
XXII. Başarılı Seferler	203
XXIII. Görkemli Kutlamalar	217
XXIV. Sonuç	225

Önsöz

Han sözcüğü bir ad değil, bir unvandır. "Bir topluluğun lideri ya da kralı" anlamına gelir. Orta Asya'da eskiden beri yaşayan değişik topluluklar ve uluslar tarafından farklı şekillerde kullanılan ve zaman zaman bu topluluklar arasında gücü elinde tutan yöneticileri ya da yetki sahibi kişileri anlatan bir sözcüktür. Cengiz Han bu prenslerin en önemlisidir. Aslında tarihsel kayıtlarda rastlayabileceğimiz en ünlü fatihlerden biridir.

Bu çalışmanın dahil olduğu tarih serisindeki, onlarla ilgili güvenilir ve doğru bilgileri ele geçirmenin artık imkânsız olduğu bir dönemde ya da bir bölgede ortaya çıkan olayları anlatan diğer örneklerdeki gibi, yazar anlattıklarının doğruluğundan değil; bu bilgileri şu anda ulaşılabilecek en iyi bilgi kaynaklarından derleme çabasındaki içtenliğinden ve sadakatinden sorumludur.

Cengiz Han'ın Tahta Çıkışı

I. BÖLÜM

ASYA'DA KIRSAL YAŞAM

Dört Farklı Yaşam Tarzı

Snsan ırkının oluşturduğu çeşitli toplulukların yeryüzünün nimetleri aracılığı ile varlıklarını devam ettirmelerinin dört farklı yöntemi vardır. Bu yöntemler, her biri kendine özgü özelliklerle diğerlerinden ayrılan toplumsal örgütlenmelere yol açarlar. Her biri; kendi yönetim şeklini oluşturur, farklı tarzlar ve gelenekler geliştirir ve deyim yerindeyse özgün bir yaşam biçimi yaratır.

Bu yöntemler şunlardır:

- 1) Doğal ortamda vahşi hayvanları avlama
- 2) Meralarda evcil hayvanlar besleme
- 3) Doğal ortamında kendiliğinden yetişen meyve ve sebzeleri toplama
- 4) Ekili toprakta yapay tarım yöntemleri ile meyve, tahıl ve diğer sebzeleri yetiştirme.

İlk iki yöntemde insanlar hayvanlardan elde ettikleri yiyeceklerle, diğerlerinde ise sebze ile beslenirler.

Kuzey ve Güney İklimleri

Kutup Bölgelerinde Hayvansal Gıdalar

Kuzeye, ılık iklimlerden kutuplara doğru ilerledikçe insanın hayvansal besinleri daha fazla tükettiği görülür. Bu kaçınılmaz bir şeydir. Kutuplarda insanlar için uygun sebzeler yetişmez; fakat etleri besleyici olan ve insanların kullanımına uygun hayvanlar bol miktarda bulunur.

Güneye doğru ilerleyip ılık iklimlerden ekvatora doğru yol aldıkça, insanların giderek daha çok sebze ile beslendiği görülür. Bu da kaçınılmazdır. Tropik bölgelerde insanlar için besin kaynağı oluşturabilecek hayvanlar yaşamaz; fakat besleyici ve insanlar için uygun sebzeler bol miktarda yetişir.

Yeryüzünün değişik bölgelerindeki ürün farklılıklarına uygun olarak, bu bölgelerde yerleşmiş insanların oluşturdukları kurumlar arasında da farklar olduğu görülüyor. Grönland ve Kamçatka gibi bölgelerde yaşayan kavimler sağlıklarını ve enerjilerini hayvanlardan elde ettikleri gıdalardan başka bir şey yiyerek koruyamazlar. Eğer onlara sebze ağırlıklı bir beslenme programı uygulanırsa çok geçmeden güçlerini yitirirler. Bu kural, tropiklerde yaşayan ve sebzeyle beslenen insanlar için de geçerlidir. Onlar da sağlıklarını ve güçlerini pirinç ya da sebze, muz gibi yiyeceklerle korurlar ve mors, fok ya da kutup ayısı etine bağlı bir beslenme düzeni onları hiç şüphesiz hasta eder.

Tropik Bölgeler

Beslenme Tarzı İklimle Birlikte Değişir

Daha ılık iklimlerde ise yukarıda bahsedilen uç bölgelerin ürünleri karışık halde bulunur. Bu bölgelerde etleri insanlar için uygun olan pek çok hayvan yaşar ve buralarda aynı zamanda çok çeşitli, besleyici sebzeler, ağaçlar ve tohumlar da yetişir. Bu bölgelerde yaşayan farklı insan ırklarının fiziksel durumları da bu koşullara göre değişiklik gösterir. Ilıman iklimlerde insanlar sebzeyle ya da hayvan etiyle ya da her ikisiyle birden beslenebilir. Bu düzen bireylere göre ve yılın değişik dönemlerine göre de değişir. Fiziksel ve zihinsel durumlarını iyi bir seviyede tutmak için bazı insanlar hayvan etine, bazıları da sebzeyle

ihtiyaç duyar ve kış mevsiminden yaza geçerken de kendilerinde değişiklikler hissederek. Yaz mevsiminde meyve ve sebzelerden oluşan beslenme biçimi için duyulan istek, güneşle birlikte kuzeye doğru ilerlemiş görünür ve kış mevsiminde soğukla beraber kutup bölgelerinden güneye doğru, et için duyulan istek gelir.

Yeryüzünün değişik bölgelerindeki hayvan ve sebzelerin üretimi-ne göre şekillenen değişik koşulları düşündüğümüzde, insanların hem iklim farklarına hem de mevsim değişikliklerine uyum sağlayan düzenlerinin, son derece akıllıca ve lütufkâr bir ilahi kudret olduğunu görürüz. İnsanları sadece hayvan eti ya da sadece sebze yemeye mahkûm etmek, yeryüzünün büyük bir kısmını insansız bırakmak anlamına gelecekti.

Uygarlığa Doğru Atılan İlk Adımlar

İnsanların yiyebilecekleri değişik hayvan ve sebzelerin değişik yüksekliklerdeki dağılımıyla ilgili bu genel gerçeklerin sonucu olarak yarıküremizin kuzey iklimlerinde vahşi koşullarda yaşayanlar avcı olurlar. Ekvatora yakın yaşayanlar ise hayatta kalmak için doğal ortamında yetişen meyve ve köklere bağımlıdır. Ayrıca, bu iki yerden birindeki insan ırkı uygarlığa doğru ilk adımı attığında kuzeydekiler hayvanları evcilleştirerek ve onları sürüler halinde yetiştirerek, ekvatora yakın olanlar ise yiyecek üreten bitkilerin tohumlarını saklayarak ve özel tarlalarda yapay tarım yöntemleri ile onları yetiştirerek işe başlarlar. Bahsedilen ikinci koşul, yeryüzünün tropik bölgelerinde yaşayan yarı uygar toplumların içinde bulundukları koşuldur; öte yandan ilk koşul ise evcil hayvanların yaşayabildiği kadar kuzeydeki ılıman ve arktik bölgeler için geçerlidir.

Asya'nın İç Bölgeleri

İnsanların Kırsal Bölgelere Özgü Alışkanlıkları

Çok eski zamanlardan bu yana, Asya Kıtası'nın iç bölgeleri uygarlığa doğru olan bu ilk adımı atmış; fakat bunu daha öteye taşıyamamış toplumların ve ulusların yerleşim yeri olmuştur. Kuzey Amerika'nın yerlileri gibi, vahşi canavarları avlayarak değil, evcilleştirdikleri hayvan sürülerini yetiştirerek ve otlatarak yaşarlar. Bu hayvanlar

elbette çimen ve ot yiyerek beslenir ve bunlar sadece açık alanlarda yetişebildiği için ormanlar yavaş yavaş kaybolmuştur. Bölge uzun süre boyunca sadece muazzam yeşil ovalardan ya da otlarla kaplı düz yamaçlardan oluşmuştur. Bu ovalar ya da nehir vadilerinde pastoral hayat süren ulusları oluşturan topluluklar gezinmişler, çadırlarda ya da sökülebilir kulübelerde yaşamışlar ve sürülerini önlerine katıp otların, kaynak sularının ve akarsuların durumuna göre bir otlaktan diğerine dolaşmışlardır.

Kırsal Yaşamın Resmi

Bu pastoral yaşamın doğası ve bu yaşamın şekillendirdiği alışkanlıklar, gelenekler, ailevi yapı ve bu toplulukların Fırat Nehri ve Akdeniz arasında sürüleri ile birlikte yaptıkları geziler hakkında Tevrat'ta bize anlatılanlar sayesinde oldukça belirgin bir fikrimiz var. Bu insanlar, sürülerinin değişik otlaklara doğru hareketlerini takip ederken meskenlerini toplamak kolay olsun diye çadırlarda yaşarlardı. Zenginlikleri sadece bu sürülerden ibaretti, zira toprak hemen her yerde ortak maldı. Bazen hareket halinde olan iki grup verimli ve iyi sulanmış bir bölgede karşı karşıya geldiğinde, çobanlar ve onların takipçileri bu arazi üzerinde hayvanlarını otlatma ayrıcalığı için mücadele etmeye hazırdılar. Eğer toplulukların beylerinin barışçıl bir anlaşmaya varmaları mümkün olmazsa çekişme bir dövüşe ya da savaşa bile yol açabilirdi.

Bir Araya Gelen Geniş Aileler

Ailenin babası, ailenin yöneticisi ve kural koyucusu idi. Oğulları, eşleri ve oğullarının oğulları bazen yıllar boyunca onun yanında kalır, onun geçim yollarını paylaşır ve onun otoritesine boyun eğip tüm sürülerle birlikte aile reisiyle bir yerden ötekine giderlerdi. Yanlarında pek çok çoban, hizmetli ve diğer takipçiler çalışırdı ve böylece büyük bir topluluk oluşturlardı. Bazen, diğer gezgin topluluklardan herhangi biriyle bir düşmanlık yaşandığında, tek bir bey bile kendi ailesinden birkaç yüz silahlı adam gönderebilirdi. Böylesi bir toplulukla birlikte, ülkede bir otlaktan diğerine giderken yürüyen büyük bir kabile görüntüsü verirlerdi ve bir kampta konakladıklarında çadırlar neredeyse küçük bir kasaba oluşturdular.

Hükümdarın Kamp Yeri

Ataerkil Hükümetlerin Yükselişi

Bu gezgin ailelerden birinin reisi öldüğünde, üyelerin eğilimi ayrılmak değil, bir arada kalmaktı. En büyük oğlu, bey ve yönetici olarak babasının yerini alırdı. Bu elbette savunma için gerekliydi; çünkü bu tür topluluklar sürekli olarak, aynı bölgelerde kendileri gibi gezinen diğer topluluklarla karşılaşma riski altındaydılar. Tabi bu koşulların bir sonucu da başında becerikli ve zeki bir lider bulunan, güçlü ve iyi idare edilen bir topluluğun diğer daha zayıf grupları kendine çekmesi ve onlarda güçlü topluluğa dahil olma isteği oluşturmalarıydı. Ya da bir mücadele ortamı oluştursa güçlü olan topluluk zayıf olana karşı savaş açar ve onu fethederdi. Böylece zaman içinde, becerikli bir şekilde yönetildiği sürece dağılmadan varlığını devam ettiren ve güçlü kalan küçük kabileler oluşurdu. Daha sonra bunlar tekrar esas unsurlarına geri döner ve bu unsurlar başka birleşimler oluşturlardı.

Kentlerin Kökeni

Başlangıçta pastoral yaşam esas olarak bu şekildeydi. Elbette zaman geçtikçe topluluklar birleşip giderek daha geniş bir hale geldiler. Bir takım aletler ve silahlar yapılması için birkaç kasaba ve kent ya da bu aletleri, alışverişlerinin yapıldıkları yerlere ulaştıran tüccar kabileleri için dinlenme yerleri inşa edildi. Fakat bu tür yerler pek az ve önemsiz yerlerdi. İnsanların pek çoğunun kaderinde hâlâ pastoral ve gezgin bir yaşam vardı. İbrahim'in zamanından önce Fırat Nehri'nin kıyılarında başlayan bu yaşam biçimi Akdeniz'den Pasifik Okyanusu kıyılarına dek Asya Kıtası'nın büyük bölümüne yayıldı ve o dönemden günümüze dek pek az değişiklikle varlığını devam ettirdi.

Büyük Liderler

Cengiz Han

Bu çoban uluslar arasında dönem dönem yönetimi ele geçiren liderler hakkında çok az şey bilinmektedir; çünkü bunların tarihi hakkında tutulan kayıtlar çok azdır. Bazıları fatih olarak ünlenmişler ve çok geniş egemenlik alanları ele geçirmişlerdir. Bunların belki de en ünlüsü, bu kitabın kahramanı Cengiz Han'dır. Sınıfının ilk örneğidir ve atası İbrahim'den önce bir ordu komutanı değildi.

II. BÖLÜM

MOĞOLLAR

Moğollar

Adın Kökeni

Üç bin yıllık bir süre, önemli değişikliklerin ortaya çıkabilmesi için yeterli bir süredir. Bu süre boyunca Orta Asya'nın değişik bölgelerinde pek çok farklı ulus ve halk toplulukları ortaya çıktı. "Tatar" sözcüğü, tüm ırkı içine alan genel bir sözcük olarak kullanılmıştır. Moğollar bu halkın bir parçasıdır ve adlarını en eski ve en güçlü liderlerden biri olan Moğol Han'dan aldıkları söylenir. Bu hanın torunları, kendilerine hanın adını vermişlerdir, tıpkı Yakup'un on iki oğlunun soyundan gelenlerin, kendilerine, On İki Yahudi kabilesini kuran on iki erkek çocuğun atasının unvanlarından biri olan İsrail nedeniyle "Israelite" (İsrail'in oğlu) adını seçmeleri gibi.

Bir Moğol Ailesi

Bir Moğol ailesi hakkında fikir sahibi olabilmek için öncelikle kısa boylu, tıknaz ve siyah saçlı, yassı yüzlü ve koyu tenli bir erkeği düşünmelisiniz. Onun eşi de, eğer yüzü o kadar yassı ve burnu da o kadar geniş olmasaydı, o ışıldayan simsiyah gözleri ile çok güzel bir

kadın sayılabilirdi. Çocukları da yamaçlarda sürülerin peşinde bağırarak koşarken ya da daha da küçüklerse kulübenin kapısında yarı çıplak oynarken ve uzun siyah saçları rüzgârda dalgalanırken görülebilir.

Meşgul Oldukları İşler

Orta Asya'nın diğer tüm sakinleri gibi, bu halk da neredeyse tamamen sürülerinden elde ettikleriyle beslenirlerdi. Elbette en önemli uğraşları da gün boyunca hayvanları otlarken onları gözetlemek ve gece olunca da onları güvenli bir yere kapatmak, yavru hayvanları büyütmek, süttten yağ ve peynir ve derilerden kıyafet yapmak, sürüleri otlak aramak için oradan oraya gezdirmek, çıkan toprak kavgaları nedeniyle diğer halklar ile savaşmak ve komşularının sürülerini ele geçirerek ve avlayarak koyun ve öküz sürülerini çoğaltmaktı.

Moğolların Hayvanları

Moğolların en çok önemsedikleri hayvanlar deve, öküz, inek, koyun, keçi ve atı. Atları ile gurur duyarlardı ve büyük bir cesaret ve mutlulukla ata binerlerdi. Savaşa hep at sırtında giderlerdi. Silahları ok ve yay, kargı ve mızrak ve batı yönündeki bazı kentlerde üretilen ve büyük kervanlarla ticareti yapılan bir tür kılıçtı.

Kentleri ve Köyleri

İnsanların çoğu koyun ve sığırları ile birlikte açık alanlarda yaşarlardı; fakat yine de pek çok büyük kent ve köy mevcuttu. Ama bu tür nüfus merkezleri, insanların toprağı işleyerek hayatlarını sürdürdükleri yerlerden çok daha az ve daha önemsiz yerlerdi. Bu tür kentlerden bazıları hanın ve toplulukların beylerinin yerleşim yeri idi. Diğerleri ise üretim ya da ticaret yapılan merkezlerdi ve pek çoğu da taş duvarlar ya da toprak bentlerle koruma altına alınmıştı.

Çadırlarını Kurma Şekilleri

Sıradan insanların yerleşim yerleri, kentlerde olsa bile kolaylıkla sökülüp taşınabilen basit kulübelerdi. Çadırlar, kızılderili çadırlarının-kine benzeyen bir iskelet oluşturmak için yere daire şeklinde dikilen ve üst tarafları birleştirilen direklerle kurulurdu. Bu direklerin tepesine yakın bir yere bir çember konur, böylece burası açık bırakılarak dumanın dışarı çıkması sağlanırdı. Daha sonra bu iskelet, üstteki çemberi açık bırakacak şekilde bir tür kalın keçe kumaş ile kaplanırdı. Aşağı tarafta da keçe, kumaşlardan bir parçasının köşesi bir tür kapı oluşturacak şekilde yukarı kaldırılıp indirilebilecek bir şekilde kaplanırdı. Diğer taraflardaki kumaşların köşeleri ise özellikle de kış mevsiminde soğuk havanın girmesini engellemek için birbirine sıkıca bağlanırdı.

Çadırın içinde, tam orta yerde aile, dışarıdan toplanan dallar, yapraklar, çimen ve her tür kuru madde ile ateş yakardı; çünkü bulundukları bölgede fazla odun bulunmazdı. Otlaklardan beslenen hayvan sürülerinin gezindiği topraklar neredeyse tamamen ağaçsızdır. Bu koşullarda ağacın yetişmesine imkân yoktur.

Kötü Yakacak Rahatsız Evler

Moğolların çadırları elbette çok rahatsızdı. Sıcak tutulması mümkün değildi, çünkü her türlü çabaya rağmen aralardaki boşluklardan sürekli soğuk hava girerdi. Ayrıca duman da yukarıdaki boşluktan her zaman tam olarak çıkmazdı. Dumanın çoğu, çadırın içinde kalır ve havaya karışırdı. Kullandıkları yakacak, durumu daha da kötü bir hale getirirdi; çünkü bu yakacak yüzünden kuru odunun yapacağı gibi parlak bir alev oluşturarak yanan bir ateş yerine alevsiz ve için için yanan bir ateş ortaya çıkardı.

Bu kulübe ve çadırlar, özellikle de çok küçük ve savunmasız hayvan yavrularının da aile ile birlikte yaşaması için yerleşim yerinin içine girmesine izin verilmesi alışkanlığı nedeniyle daha da rahatsız hale gelmekteydi.

Nihayet Taşınabilir Evlerin İnşa Edilmesi Boyama

Zaman içerisinde, insanların zenginliği ve mekanik becerileri arttıkça, zengin beylerden bazıları öylesine geniş ve gösterişli evler yaptılar ki bunları yerinden oynatmak için bozmanın imkânı yoktu. Onlar da evleri, dört köşeye yerleştirilen tekerlekli desteklerin üzerine inşa etmeye ve böylece, tıpkı bir masayı tekerleklerinin üzerinde odanın bir köşesinden diğerine hareket ettirir gibi, evleri ovalardan bütün halinde geçirmeye başladılar. Elbette bu şekilde yerlerinden oynatılabilir meleri için evlerin son derece hafif inşa edilmeleri gerekirdi. Aslında bunlar hâlâ evden çok çadır niteliğindeydi; çünkü aynı malzemelerle yapılıyordu; fakat malzemeler daha sağlam ve daha süslü şekilde birleştirilirdi. İskelet çok hafif direklerden yapılır; bu direkler kalıcı olarak birbirine bağlanırdı. Çadırlardaki gibi, üstü keçe ile örtülürdü; fakat bu evlerdeki keçe parçalarının köşeleri sıkıca birleştirilir ve tüm örtü bir tür boya ile boyanırdı. Bu boya sadece tüm gözenekleri ve bağlantı yerlerini örtmekle ve yapıyı daha da sağlamlaştırmakla kalmaz, aynı zamanda onu daha da süslü hale getirirdi. Çünkü bu evleri boyarken örtü, gözler için hiç şüphesiz çok hoş bir etki yaratacak şekilde çizilen kuş, canavar ve ağaç resimleri ile kaplanırdı.

Taşınabilir Büyük Bir Evin Öyküsü

Taşınabilir evler kimi zaman son derece geniş olarak yapılırdı. Cengiz Han'ın döneminden kısa bir süre sonraki bir tarihte ülkeyi ziyaret eden bir ziyaretçi, çapı dokuz metre olan bir evin hareket ettirildiğini gördüğünü anlatmıştır. Evi yirmi iki öküz çekiyordu. Ev o denli genişti ki her tarafta bir buçuk metre kadar bir bölüm tekerleklerin dışına taşmıştı. Evi çeken öküzler, bizlerin alışık olduğu gibi, öndingilin merkezine değil, her tarafta tekerleklerin dışına taşan dingilin uçlarına bağlanmışlardı. Her tarafta on bir tane öküz vardı. Elbette pek çok da sürücü bulunuyordu. Sürücülerin başı olan kişi çadırın ya da evin ön kapısında ayakta duruyor ve oradan bağırarak ve pek çok abartılı el kol hareketi ile öküzlere ve diğer adamlara emirler veriyordu.

Seyahat Eden Sandıklar

Seyahat eden toplulukların beylerinin eşyaları da sandıklarda giderdi; çünkü evi mümkün olduğunca hafif kılmak için içindekilerin boşaltılması gerekiyordu. Çok büyük olan bu sandıklar hasırdan ya da örgü işi ile yapılır ve tıpkı evler gibi keçe ile kaplanırdı. Örtüler, yağmurun aşağıya doğru inmesi için yuvarlak şekilde yapılırdı ve keçe, suya dayanıklı olmasını sağlayan bir malzeme ile kaplanırdı. Bu sandıklar yolculuğun sonunda boşaltılmak için doldurulmaz, içlerinde ev eşyalarının, giysilerin ve erzakın saklandığı depolar olarak bırakılırdı. Bu sandıklar, çadırın yanına, her biri bir el arabasının üstüne sıra halinde konur ve böylece içlerindeki malzemeler gerekli olduğunda hizmetliler ya da görevliler onlara kolaylıkla ulaşabilirdi. Merkeze konan ve yakınlarında arabaların üstünde bu büyük sandıklar bulunan çadır, ortada bir oda ve etrafında sıralanan küçük odalar ve dolaplarla bir ev görüntüsü verirdi.

Böyle Bir Düzenleme Yapmanın Gerekliliği

Böyle bir düzenleme çadırda yaşayan ve çok fazla eşyası olan bir adam için hiç şüphesiz gerekliydi; çünkü o tüm varlığını kısa bir sürede bir yerden başka bir yere nakledebilme özgürlüğüne sahip olmayı isterdi. Çadır, yapısı itibariyle odalara bölünmeye ya da çok fazla mobilya ya da eşyayı saklamaya elverişli değildi. Elbette bu denli çok eşyayı saklayabilmek için bir düzen gerekiyordu. Bu özellikle aralarında çok sayıda taşınabilir mala sahip zenginleri barındıran Moğollar için geçerliydi. Söylenenlere göre, iki yüz tane sandık arabasına sahip olan ve bu arabaları çadırının etrafında ve arkasında iki sıra halinde dizen zengin bir Moğol'un yerleşim yeri, hareket halinde olmadığı zaman küçük bir köy gibi görünürmüştü.

Kentlerdeki Evler

Görünüşe göre, Moğolların çadır ve taşınabilir ev yapmak için benimsedikleri yapıım tarzı tüm evler için, hatta kentlerde inşa edilen ve kuruldukları yerden hiçbir zaman oynatılmayacak olan evlerde bile uygulanmaktaydı. Bu kentlerin'arşadılar'dan biraz daha iyiydi. Bu

evler de bölümlere ayrılmaz, sadece tek odalı olurdu. Çadırlar gibi bunlar da yuvarlaktı; fakat bunların çatıları bir noktada birleşecek şekilde değil, bir kubbe gibi yuvarlatılarak yapıldı. Yerin üzerindeki yapının üzerine başka bir kat yapılmaz ve bu evlerin pencereleri olmazdı.

Ovalardaki Yollar

Cengiz Han döneminde Moğolların yaşadıkları evler bu tarzdaydı. Bu evler, özelliklerini, hiç şüphesiz insanların sürdürdüğü gezgin ve kırsal yaşam biçiminden almaktaydı. İnsan, tüm bu meskenlerin ve ev eşyalarını taşıyan kocaman arabaların geçebilmesi için mükemmel yolların gerekli olduğunu düşünebilir. Fakat muazzam oranda çayırlara ve düz akarsu vadilerine sahip ülkenin yapısı nedeniyle bu çok da gerekli değildi. Yol yapmadan da tekerlekler istenilen yöne doğru rahatlıkla ilerleyebiliyordu. Ayrıca, bu tür ülkelerde, bir yerden başka bir yere seyahat eden insanlar ve gidip gelen hayvan sürüleri hep aynı güzergâhı takip ederdi ve böylece zaman içinde, tıpkı ineklerin bir otlakta yol açmaları gibi, geçtikleri yol iyice ezilirdi. Bu yollar, belli noktalarda yapılan bir küçük iyileştirme çalışması ile çok güzel yaz yolları oluştururdu ve kışın da bu yolları kullanma gereği duyulmazdı.

Topluluklar ve Aileler

Eski Yahudiler gibi, Moğollar da topluluklara bölünmüşlerdi ve bu topluluklar da ailelere ayrılırdı. Bu bağlamda bir ailenin anlamı sadece bir evde yaşayanları değil, birbirine akrabalık bağı ile bağlı olan pek çok kişiyi kapsıyordu. Bu akraba gruplarının her birinin başında biri bulunurdu ve bağlı oldukları topluluğun da bir başı vardı. Söylenenlere göre, üç topluluk vardı ve bunlar da üç büyük Moğol halkını oluşturuyordu. Bunların her biri kendi hanı tarafından yönetilirdi ve bunlardan başka, sistemi tamamlaması için bir de tüm üç topluluğa da hakim yüce han vardı.

İlgi Alanlarının Çeşitliliğinin Etkisi

Burada anlatılana benzer bir toplum yapısı hemen hemen her türlü kırsal ülkede egemendir ve biraz düşününce anlarız ki bunun böyle olması da doğaldır. Bizimkisi gibi insanların ilgi alanlarının son derece çeşitli olduğu ülkelerde farklı ailelerin soyları rasgele bir şekilde birbirleri ile karışırlar. Bir kentteki çiftçinin oğlu, yaşı büyüyünce zengin olur, başka bir kente gider ve tüccar ya da üreticiler arasında kendisine bir yer edinir. Bu arada babası da iş aramak için yüzlerce mil öteden gelmiş ve toprağı işlemekten hoşlanan bir kişiyi çalıştırır. Böylece, Amerikalı bir büyükanne ile büyükbabanın torunlarının birkaç nesil sonra ülkenin her yerine, bazen de dünyanın her yerine dağılmış olduğu gözlemlenebilir.

Bizimkisi gibi bir ülkede, bu dağılımı yaratan şey, insanların ilgi alanlarının çeşitliliği ile birlikte değişik bireylerin becerilerinin ve zevklerinin de farklı oluşudur.

Boylar ve Klanlar

Fakat tamamen kırsal işlere yönelmiş bir halk için bu farklıdır. Gençler, yaşları ilerledikçe evlerinden ayrılmaları için gereken teşviki bulamazlar. Aileleri ve akrabaları ile birlikte yaşamayı sürdürür, hayvan sürülerinin bakımına yardım eder ve ortak ilgi alanları çerçevesinde hareket ederler. Böylece de kırsal topluluklarda "boy" ya da "klan" adı verilen ve halkın tüm toplumsal ve siyasi örgütlenmesinin yapıtaşını oluşturan büyük aile grupları ortaya çıkar.

Savaşma Şekli

Athılar

Ok ve Yay

Genel savaş durumunda Moğolların her bir topluluğu, üye sayısı ve gücüyle orantılı olarak silahlı asker sağlardı. Söylendiği gibi, bu adamlar savaşa at sırtında giderlerdi ve bu askerlerin birlikler halinde dört-nala ovaları aşması etkileyici bir görüntü oluştururdu. Bu şekilde düşmana karşı hücumla geçmeleri düşman üzerinde çok büyük bir şok etkisi yaratırdı. Elleri ok, yay ve kılıçta olurdu. Düşmana yaklaştık-

ça, onları ilk önce ok yağmuruna tutarlardı ve bu arada onlar da son hızla ilerlemeye devam ederlerdi. Ardından yaylarını bırakır, kılıçlarını çekerlerdi ve atlar düşmana saldırır saldırmaz onlara karşı gelen herkese hiddetli ve ölümcül bir darbe indirmeye hazır olurlardı.

Eğer geri püskürtülürlerse ve daha güçlü bir birlik tarafından geri çekilmeye zorlanırlarsa ovaları dörtlüğe aşar, hep beraber, aynı anda eyerlerinin üzerinde geri döner ve kendilerini takip edenlere ok atar ve sanki sabit bir hedefe atıyormuşçasına her seferinde hedefi tuttururlardı. Bu şekilde geri çekilirken, kendilerini takip edenlerle mücadele etmek için ellerinin boş kalmasını isteyen atlı askerler atlarını sesleriyle ve her iki taraftaki topuklarının oluşturduğu baskı ile yönlendirip kontrol ederlerdi.

Söylendiğine göre bu oklar çok ürkütücü silahlardı. Ülkeyi ziyaret eden ziyaretçilerden biri, bir insanın bedenini tamamen parçalayacak kadar büyük bir güçle vurulabileceğini söylemişti.

Uçan Atlılar

Ok ve Yayın Özellikleri

Ok ve yayın ne kadar etkin silahlar olduğunu anlatan tüm ifadelerle ilgili olarak hatırlanması gereken bir şey vardır: Okun atıldığı güç, yayın herhangi bağımsız bir hareketine değil, onu atan insanın gücüne bağlıdır. Okun ileriye atılması için kendisini geren yay, sadece onu eğen insanın uyguladığı gücü kullanır. Bu nedenle okun ileriye atıldığı gerçek güç sadece okçunun kas gücüdür. Fakat bu kas gücünü etkili hale getirebilmek de yayın özelliklerine ve onu kullanan insanın becerisine bağlıdır. Kötü bir yayla ya da beceriksiz bir kullanımla ok boşa harcanmış olacaktır. Fakat mümkün olan en iyi okla ve okçunun mükemmel becerisi ile birlikte oku atan şey, okçunun kolunun gücüdür.

Ateşli Silahların Üstünlüğü

Ok, bu açıdan barut gücüyle bir silahın namlusundan atılan mermiden çok farklıdır. Bu durumda güç, barutun patlayıcı gücüdür ve tetiği çeken kişi ister çok güçlü, isterse çok zayıf biri olsun, merminin gideceği mesafe aynıdır.

Takipçilere | Ok Atma

Bilgi Kaynakları

Tekrar Moğollara dönecek olursak: Cengiz Han'ın zamanından önceki halkın koşullarına dair elde ettiğimiz tüm bilgiye, bu uzak bölgelere tüccar olarak ya da halifelerin ve kralların görevlendirdiği elçiler olarak yolculuk yapan, maceraları ile ilgili eksik ya da tam notları ve gördüklerini yazıya geçiren yolcuların aracılığı ile ulaşıyoruz. Bu yazılar Doğu'nun eğitimli insanları tarafından koruma altına alınmıştır. Bu anlatılanların ne kadarına inanabileceğimiz hakkında şüpheler vardır. Bu yolculardan biri, Selam adında eğitimli bir kişi, Halife Muhammed Emin'in emriyle Cengiz Han'ın zamanından bir süre önce Asya'nın içlerine doğru yolculuk yapmıştır. Kendisini meşgul eden pek çok araştırma ve inceleme konusunun dışında bir de ünlü halk Ye'cüc ve Me'cüc ile ilgili gerçeği de soruşturmuştur. Arap yazarlar tarafından bu iki halk hakkında anlatılan ve büyük ölçüde itibar gören hikâye, Ye'cüc halkının normal boyutlarda insanlar olduğu; Me'cüc halkının ise sadece yarım metre boyunda olduğu idi. Bu halklar, komşuları olan uluslarla savaşmışlar ve pek çok kenti ve kasabayı yakıp yıkmışlardı; fakat sonunda yenilmiş ve esir edilmişlerdi.

Selam

Selam ve Adamlarının Maceraları

Anlatılanların doğru olup olmadığını öğrenmek için halifenin gönderdiği gezgin, elli kişiden ve bir yıllık gereksinimleri taşıyan develerden oluşan bir kervan ile yolculuk yapıyordu. Yolculuğu uzun sürdü. Geri döndüğünde yolculuğunu anlattı ve Ye'cüc ve Me'cüc halkı ile ilgili öykülerin doğru olduğunu söyledi. Hazar denizine ulaşana dek bir beyin ülkesinden diğerine yol almış ve otuz ya da kırk gün boyunca denizde de yolculuğuna devam etmişti. Bir noktada yolcular, alçak, siyah bir toprak parçasına denk geldiler; bu araziden öyle kötü kokular yükseliyordu ki bu kötü kokuyu engelleyebilmek için yol boyunca parfüm kullanmak zorunda kaldılar. Bu toprak parçasını aşmaları on gün sürdü. Bundan sonra bir ay boyunca kurak bir ülkede yol aldılar ve nihayet Ye'cüc ve Me'cüc halkının yok ettiği kentlerin kalıntıları ile kaplanmış verimli bir alana rastladılar.

Altı gün sonra Ye'cüc ve Me'cüc halkını yenen ve onları hapse atan halkın ülkesine geldiler. Burada pek çok güçlü kale gördüler. Bu bölgede de tapınaklar, eğitim akademileri ve kralın meskenini içeren büyük bir ülke vardı.

Muhteşem Dağ Büyük Sürgü

Yolcular bir süre bu kentte kaldılar ve buradayken Ye'cüc ve Me'cüc halkının esir tutulduğu yeri görmek için ülkenin içlerine doğru iki günlük bir yolculuğa çıktılar. O yere vardıklarında, karşılarında yüce bir dağ gördüler. Dağın yüzünde altmış ya da doksan metre genişliğinde bir açıklık vardı. Bu açıklık her iki taraftan payanda ile desteklenmiş ve bunların ortasına da muazzam bir çift kanatlı kapı konmuştu. Kapı demirdendi. Payandaların üzerinde demir bir duvar ve neredeyse dağın kendisi kadar yüksek demir kuleler yükseliyordu. Kapılar, dağdaki açıklığın genişliği kadardı ve yüksekliği de yirmi üç metreydi. Kanatlar, üst pervazlar ve eşik, ayrıca sürgü, kilit ve anahtarların hepsi de orantılı ölçülerdeydi.

Esirler

O yere varınca Selam, bu muhteşem yapıyı kendi gözleriyle gördü ve insanlar ona, kalelerin yöneticisinin, her Cuma günü on kişiyle birlikte kapıya geldiğini, iki kilo ağırlığındaki bir çekiçe sürgüye üç defa vurduğunu, bunun üzerine içerden hırıltılar duyulduğunu ve bunların da dağın içinde esir tutulan Ye'cüc ve Me'cüc halkının hırıltıları olduğunu anlattılar. Aslında Selam'a zavallı esirlerin sık sık kalenin üstteki burçlarında görüldükleri söylenmişti. Böylece onun fikrine göre, bu halkın varlığı kanıtlanmış oluyordu. Hatta Me'cüc halkının çok ufak tefek olduğu bile kanıtlanmıştı; çünkü ona bir seferinde anlatıldığına göre, bu halktan üç kişi şiddetli bir rüzgârda kalenin burcundan aşağıya düşmüş ve boyları ölçüldüğünde sadece yarım metre oldukları görülmüştü.

Yolcuların Hikâyeleri Haber Almadaki Gelişmeler

Bu öykü, o dönemlerdeki en eğitimli ve başarılı yolcular tarafından uzak ülkelerden anayurda getirilen öykülere bir örnektir. Bu saçma ve gülünç öyküleri, günümüzde uzak diyarlardan Humboldt, Livingstone ve Kane gibi gezginlerin getirdiği anlatılarla kıyaslarsak, o dönemden bu yana insan zihninin haber ve bilgi alma alanında nasıl muazzam bir gelişme gösterdiğini algılayabiliriz.

III. BÖLÜM

YESÜGEY HAN

Yesügey Bahadır

1163-1175

Yesügey Bahadır

Cengiz Han'ın babasının adı İngilizce'de pek de kolay telaffuz edilemeyen bir addır. Adı, İngilizce'de Yezonkai Behadr gibi telaffuz edilir ve vurgu son hece Behadr'a verilir. Bu, İngilizce'de yapabildiğimiz en iyi telaffuzdur; fakat Moğolların söylediği şekliyle ad İngilizce harflerle yazılamaz ya da İngilizce seslerle telaffuz edilemez.

Moğol Adlarının Yazılışı

Gerçekten de Moğol dilinin bizimkinden farklı olduğu kadar birbirinden farklı olan tüm dillerde sesler farklıdır ve bu seslerin temsil edildiği harfler de farklıdır. Seslerin bazıları, bizim İngilizce'de sahip olduğumuz seslerden o denli farklıdır ki onları İngilizce harflerle yazmak, bizim için bir kişinin atıyla ya da köpeğiyle konuşurken çıkardığı sesleri ya da ısıltığı yazmak kadar imkânsızdır. Bazen ısıltık sesi "phew"

diye temsil edilir ve bir diyalog okurken, konuşmacılardan birinin söylediği şeylerden birini ifade etmesi için eklenmiş olan "phew" sözcüğüne geldiğimizde, o konuşmacının ıslık çaldığını anlarız; fakat yine de "phew" sözcüğü temsil ettiği ıslık sesinden ne kadar da farklıdır!

Büyük Farklılıklar

Asya'daki tüm dillerde, Avrupa dillerinin harfleri ile ifade edilemeyecek pek çok ses vardır ve bunları aktarmaya çalışırken her yazar farklı yollara başvurur. Bu nedenle Cengiz Han'ın babasının adı farklı gezginler ve tarihçiler tarafından Yezonkai, Yesukay, Yessuki, Yesughi, Bissukay, Bisukay, Pisukay ve başka şekillerde ifade edilmiştir. Gerçek ses hiç şüphesiz bu adların hepsinin birbirinden farklı olduğu kadar farklıydı.

Yesügey'in Gücü Başarılı Bir Savaşçı

Yesügey büyük bir handı ve söylenenlere göre on nesil boyunca geriye doğru takip edildiğinde soyu bir Tanrı'ya ulaşıyordu. Bu ülkelerde bu dönemlerde egemenlik kuranlar soylarını tanrısal kökene dayandırmaya meraklıydılar, böylece insanların zihinlerinde taht için ilahi haklarını pekiştirmiş oluyorlardı. Yesügey'in sarayı İngilizce harflerle "Diloneldak" olarak ifade edilebilecek bir adla anılan çok büyük bir yerdeydi. İkamet ettiği bu başkentten, çeşitli sebeplerle ortaya çıkan anlaşmazlıkların sonucunda etraftaki ülkelere Moğol göçebe topluluklarının başında akınlar düzenlerdi. Yetenekli bir komutandı; ordusuna çeşitli topluluklardan çok sayıda adamdan oluşan birlikler getirmeleri için altındaki hanları ikna etmede çok etkiliydi. Genelde zafer kazanırdı ve bu şekilde de yaşadığı süre boyunca imparatorluğunu genişletti ve oğlunun ilerideki kahramanlıkları için çok iyi bir hazırlık yapmış oldu.

Kıtay

Çin'in kuzey bölümü o dönemde güney bölümünden tamamen ayrıydı ve başka bir hükümet tarafından yönetiliyordu. Burası tamamen farklı bir ülkeydi ve "Kıtay" olarak adlandırılıyordu. Bu ülkenin başında "Kıtay Hanı" denen bir lider bulunuyordu. Bu han, Yesügey'in giderek artan gücünden çok rahatsız oldu ve ülkesinin yakınlarındaki toplulukların onunla yaptığı tüm savaflara katıldı. Yesügey'e karşı koymaları için onlara yardım etti; fakat başarılı olamadı. Yesügey onlar için fazlasıyla güçlüydü ve onlardan gelen direnmeye rağmen fetih yapmaya devam etti.

Nihayet, onlardan hakaret gördüğünü iddia ederek Yesügey o çevrede yaşayan güçlü bir Tatar topluluğuna karşı savaş açtı. Muazam bir Moğol birliğinin başında onların bölgelerini işgal etti ve sürülerini ele geçirdi.

Temuçin Han Moğol Geleneği Cengiz Han'ın Doğuşu

Bu halkın başındaki kişinin adı Temuçin'di. Temuçin mümkün olduğunca çabuk güçlerini topladı ve işgalcilerle karşılaşmak için yola çıktı. Büyük bir savaş oldu ve Yesügey zafer kazandı. Temuçin yenilmiş ve kaçmak zorunda kalmıştı. Yesügey bir dağın yakınlarında nehir kenarında kamp kurdu. Tüm ailesi yanındaydı; çünkü beyin sadece kendi ailesini değil, sahip olduğu eşyaların büyük bölümünü de yanında taşıması gelenektendi. Yesügey'in yedi eşi vardı ve savaşın hemen ardından içlerinden biri, Uluneke, bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Savaştan henüz çıkmış Yesügey, zaferini, oğluna yok ettiği düşmanının adını vererek kutlamaya karardı. Böylece oğluna "Temuçin" adını verdi. Temuçin'in doğumu şu anda belirleyebildiğimiz kadarıyla 1163 yılında gerçekleşti.

İşte, kahramanımız bu koşullar altında dünyaya geldi; zira daha sonra tüm Asya'da Cengiz Han adıyla tanınacak kişinin gerçek adı Temuçin'di. Fakat yaşamının ilk dönemlerinde, doğduğu nehir kenarındaki çadırdaki babasının ona vermiş olduğu adla anılacaktı.

Kâhinin Tahminleri

Bu dönemde Yesügey'in beraberindekilerin arasında "Sugucin" adında bir kâhin de vardı. O, Yesügey'in bir akrabasıydı ve ülkenin başlıca yöneticilerinden biriydi. Astroloji konusunda çok yetenekli olan bu adam onun harika bir kariyere sahip olacağını öngörmüştü. Kâhin dediğine göre, bu çocuk büyüüp muhteşem bir savaşçı olacaktı. Tüm düşmanlarını yenecek ve topraklarını o denli genişletecekti ki en sonunda Tataristan Hanı olacaktı. Bu öngörü, elbette küçük Temuçin'in anne babasını çok memnun etti ve az zaman sonra kâhin öldüğünde, onun "Karaşer" adlı oğlunu, çocuğun koruyucusu ve eğitmeni olarak atadılar. Görünüşe göre, babasının genç prens için öngördüğü yüce kadere onu hazırlayacak olan eğitimi vermesi için onun oğluna güvenmişlerdi.

Kehanetlerin Açıklaması

Bu kehanetlerin Cengiz Han'ın doğumunda yapılmış olduğu gerçeği önemlidir; çünkü daha sonra bunlar doğru çıkmıştır. Gerçi o dönemde kâhinler, saraylarda genç prenslerin anne babalarına hep büyüklük ve zafer ile ilgili kehanetlerde bulunuyorlardı. Elbette tüm bu sözler, o dönemde anne babaları mutlu ediyordu ve bu kehanette bulunanlara da büyük fayda sağlıyordu. Sonuçta eğer unutulmaz ve doğru çıkarlarsa da muhteşem bir şey olarak hatırlanıp kaydediliyorlardı.

Karaşer

Temuçin'in Eğitimi

Temuçin'in eğitmeni, kâhinin oğlu Karaşer öğrencisini kanatları altına aldı ve onu eğitmek için planlar yapmaya başladı. Karaşer çok yetenekli ve bilgili bir adamdı. Bir insan, böyle bir ülkede ve böyle bir halkın arasında ne kadar eğitilebilirse o da o kadar eğitimliydi. Temuçin'e etraftaki ülkelerde yaşayan topluluklarını ve bu toplulukları yöneten beylerin adlarını öğretti. Ayrıca kendi sahip olduğu kadarıyla o ülkelere dair bilgiler de verdi. Dağların, göllerin ve akarsuların yerlerini anlattı ve verimli bölgelerin arasına girmiş büyük çöllerden bah-

setti. Tüm bunlardan başka ona, ata binmesini öğretti ve onu, o dönemde gençlerin yaptığı tüm sportif etkinliklerde eğitti. Onu silahlar konusunda da bilgilendirdi, hem at sırtındayken hem de yayayken ok ve yayla nasıl atış yapacağını ve kılıcı nasıl tutacağını gösterdi. Özellikle at sırtında dörtnala giderken hem geriye hem öne, hem sağa hem de sola, her yöne nasıl ok atacağı konusunda onu eğitti. Bu ok atma işini sakın ve becerikli bir şekilde gerçek bir hedefe doğru yapmak cesaret ve zekâ kadar pratik yapmayı da gerektiriyordu.

Erken Gelişim

Genç Temuçin tüm bunları büyük bir istekle öğrendi. Aslında kısa sürede diğer şeylere olan ilgisini kaybetti ve söylenenlere göre, dokuz yaşına geldiğinde kendisini silah kullanımı konusunda geliştirmekten başka hiçbir şey düşünmüyordu.

Erken Evliliği

Fakat onun için dokuz yaş şu anda bizler için olduğundan çok daha fazla şey ifade ediyordu; çünkü Asyalılar, Batı Avrupa ve Amerika halklarına kıyasla ergenliğe çok daha çabuk ulaşıyorlardı. Gerçekten de on üç yaşına geldiğinde babası, Temuçin'i artık bir erkek olarak görüyordu, en azından evlenebilecek kadar büyümüştü. Eğer tarihçilerin onunla ilgili bizlere aktardıkları bilgiler doğruysa, gerçekten de evlendi ve on beş yaşına gelmeden iki tane çocuğu oldu.

Temuçin on üç yaşına basmadan hemen önce, babası Kıtay'daki seferlerinden birinde yenilgiye uğradı ve adamlarının çoğu kaçmasına rağmen, kendisi kaçamadı; düşman süvarileri tarafından etrafı kuşatıldı ve esir alındı. Bir muhafızın gözetimine bırakıldı; çünkü doğaldır ki neredeyse sürekli at sırtında yaşayan insanlar pek az esir alabilirlerdi. Yesügey bir süre muhafızın gözetiminde kendisini esir alan kişinin kafilesini izledi; fakat nihayet kaçmasına izin vermesi için muhafızını kandırmayı başardı. Pek çok engelle ve zorlukla karşılaştıktan sonra nihayet kendi ülkesine geri dönmeyi başardı.

Temuçin'in Babasının Planları

Karizu

Tayan

Kıtay'a yeni bir hücumla kalkışmaya kararlıydı; bu sefer öncekinden çok daha büyük bir kuvvetle saldıracaktı. Bu yüzden "Nayman" olarak adlandırılan komşu toplulukların beyleri ile ittifak kurdu ve bu ittifakı mühürlemek ve sağlamlaştırmak amacıyla, oğlunun müttefinin kızı ile evleneceğine dair söz verdi. Bu dönemde Temuçin sadece on üç yaşındaydı. İlk eşinin adı Karizu idi; daha doğrusu bu onun adlarından sadece biriydi. Kızın babasının adı ise Tayan idi.

Yesügey'in Ölümü

Yesügey, Kıtay'ın işgali için yaptığı planları tamamlayamadan hastalandı ve öldü. Geride beş erkek, bir de kız çocuk bıraktığı söylenir; fakat Temuçin'in onların en büyüğü olduğunu biliyoruz. Çünkü henüz on üç yaşında olmasına rağmen babası tüm hükümdarlığı, tabi egemenliği altındaki topluluk hükümdarlık sayılabilirse, ona bırakmıştı.

IV. BÖLÜM İLK SAVAŞ

1175

Moğolların ve komşuları Tatarların dilinde bir bey altında birleşen toplulukların oluşturduğu birlik "orda" gibi telaffuz edilen bir sözcükle adlandırılıyordu. Söylenenlere göre de İngilizce "horde" (kalabalık, kavim) sözcüğünün de kökeni budur.

Temuçin'in Tahta Çıkması Hoşnutsuzluk

Yesügey'in hakim olduğu ve ölümü üzerine oğluna bıraktığı kavim, her birinin başında kendi beyinin olduğu pek çok farklı topluluktan oluşuyordu. Tüm bu beyler, yaşadığı süre boyunca Yesügey'in egemenliği altında olmaktan ve onun liderliğinden memnundular. Onların fikrine göre, Yesügey onları yönlendirmede ve düşmanlarına karşı giriştikleri savaşları yönetmede gayet becerikliydi. Fakat o ölüp de halefi olarak ardında sadece on üç yaşında bir erkek çocuğu bıraktığında, birkaçı isyana kalkıştı. Bu reislerden özellikle ikisi, kendilerinin ülkeyi bir çocuktan çok daha iyi bir şekilde yönetebileceklerini düşünüyorlardı. Böylece kendi aralarında, onlara katılma eğilimi

gösteren diğer toplulukları da içlerine alarak bir ittifak kurdular ve otuz bin adamdan oluşan bir birliğin başına geçerek Temuçin'e karşı savaş açtılar.

Tayıçkut ve Camuka

Bu ayaklanmayı başlatan iki liderin adları; Tayıçkut ve Camuka idi.

Bu acil durum karşısında genç Temuçin, kendisini yönlendirmesi ve kendisine rehberlik etmesi için öncelikle annesine güveniyordu. Kendisi çok cesur ve hevesliydi; fakat savaş meydanındaki bir komutan için cesaret ve heves hayati öneme sahip nitelikler olsa da gerçek bir savaş başladığında, ön hazırlıkları yapmak için gereken öncelikli nitelikler değildir.

Savaş Hazırlıkları

Bu nedenle Temuçin sadece atını, silahlarını, kullanacağı aletleri ve savaşın başlama vakti geldiğinde düşmanın üzerine nasıl dörtnala hücumla geçeceğini düşünürken savaş planlarını hazırlama işini annesine bıraktı. Annesi, etrafında yer alan ve kocası Yesügey'in hayatı boyunca güvenmeye alışık olduğu ordunun önde gelen askerleri ve danışmanları ile birlikte planları hazırladı. Temuçin'i desteklediklerini düşündükleri toplulukların liderlerine haberciler yolladılar ve onların gönderecekleri birlikler için bir buluşma yeri belirlediler. Gerekli olacak erzaklarla ilgili düzenlemeler yaptılar, farklı klanlar arasındaki öncelik sırasını ve yürüyüş şeklini belirlediler ve gerekli diğer detaylarla ilgilendiler.

Temuçin'in Heyecanı

Bu arada Temuçin sadece yaklaşmakta olan savaşı düşünüyordu. Sürekli olarak güçlü atlara biniyor, ok ve yayını kullanarak tüm yönlerde, hem sağa sola hem de öne atış talimi yapıyordu. Sergilediği bu heyecan sadece faydası dokunmayacak bir gösteri değildi. Onun heyecanı, birliklerin başındaki liderlerde ve birliklerdeki askerlerde de heyecan yaratıyordu. Genç prenslerin sergilediği istek ve enerjiden

gurur duyuyorlardı ve onun davasını savunmak ve kendilerini sonuna dek zorlamak için giderek daha fazla kararlı oluyorlardı.

Porci

Yaklaşık Temuçin'in yaşında Porci adlı genç bir prens daha vardı. O da savaşma isteği ile doluydu. O, Temuçin'e sadık kalan topluluklardan birinin beyi idi ve savaşın başlaması için en az Temuçin kadar istekliydi.

Abartılı İfadeler

Nihayet birlikler hazır hale geldi ve başlarında Temuçin ve onun annesi ile birlikte isyan edenlere karşı hücumla geçmek için ilerlemeye başladılar. İsyen edenler de onları karşılamaya hazırды. Tarihçilerin ifadelerine göre bu asiler otuz bin güçlü askerden oluşuyordu. Bu sayı muhtemelen o döneme ait ifade edilen tüm sayılar gibi abartılıdır; çünkü o dönemde birliklerdeki askerler düzenli olarak kaydedilmezdi ve bir sayım listesi sistemi bulunmamaktaydı.

Savaş

Yine de büyük bir savaş yaşandı. İki karşı yönden dörtnala gelen silahlı askerler, okun atılması için yeterli mesafeye gelince birbirlerini ok yağmuruna tuttular ve bunun ardından yaylarını bırakıp kılıçlarını çektiler. Tarifsiz, korkunç bir şok ve şaşkınlıkla bir araya gelinceye dek ileriye koşturdular. Hava korkunç çığlıklarla çınılıyordu; öfke, acı ve zafer çığlıkları birbirine karışmıştı. Bazı birlikler yaşadıkları şoka rağmen konumlarını korumayı başardılar ve önlerine çıkan herkesi kırıp geçirerek ilerlediler. Diğerleri ise düştü ve tozun içinde yuvarlandılar; bu arada hem yerdekiler hem de hâlâ at sırtında kalmayı başaraabilenler her yöne kılıç sallamaya devam ediyor, askerleri öldürüp atları yaralayarak onları yeniden korkuya boğuyorlardı.

Temuçin ve Porci'nin Cesareti

Bu tür sahneler sergilenirken, Temuçin ve Porci geri kalanlarla hiddetle savaştılar. Temuçin diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu ortaya koyuyordu. Onun etrafındakilerin onun sorumluluğunu taşıdıklarını hissediyor olmaları ve onu tehlikeden korumak için ellerinden geleni yapıyor olmaları da ihtimal dahilindedir. Bu koruma işini, o dönemde hakim olan savaş usullerinde, barutun başlıca yok etme aracı olarak kullanıldığı şu anki savaş yönteminden çok daha kolay ve etkin bir şekilde yapabilirlerdi. Temuçin'in hizmetlileri ve destekçileri onun etrafını sarabilir ve onu saldırganlardan koruyabilirlerdi. Düşmanları uzak tutup ona kılıçları ile ulaşmalarını engelleyebilirlerdi. Fakat günümüzdeki bir savaş meydanında genç bir prensi ya da komutanın oğlunu ya da hayatta kalması çok büyük önem taşıyan kişileri koruma fırsatı daha azdır. Etraftaki hizmetlilerin hiçbiri onun ayağına bir bomba gelmesini engelleyemez ya da onu çok uzaklardan gelen tüfek mermisinden koruyamaz.

Temuçin Örneğinin Etkisi Taycut'un Öldürülmesi Zafer

Ne olursa olsun, ister hizmetlileri tarafından korunmuş olsun, isterse kader onu korumuş olsun, sonuçta Temuçin, savaş meydanından yara almadan çıktı ve sergilediği cesaret ve enerji orada olup da buna tanık olan herkes tarafından takdirle karşılandı. Annesi de savaş meydanındaydı; fakat asıl mücadeleye katılmamıştı. O, manevraları yönetmişti ve onun eylemleri, askerleri cesaretlendirmiş ve harekete geçirmişti. Onun varlığının askerlerde uyandırdığı heves ve enerji sonucunda ve Temuçin'in sıra dışı hırsı ve cesareti sayesinde savaş kazanıldı. Düşman ordusu yenilip kaçmaya zorlandı. Düşman birliklerinden birinin reisi, Taycut öldürüldü, diğeri kaçmayı başardı. Temuçin ve annesi savaş meydanını ele geçirdiler.

Ödüller ve Nişanlar

Elbette savaş meydanında bu denli yüksek bir enerjiyle savaşmış bu kadar etkili olduktan sonra, Temuçin'e artık küçük bir çocuk gözüyle bakılmıyordu ve o da güçlü erkekler arasındaki yerini aldı. Ordunun tamamı tarafından prensleri ve hükümdarları olarak tanındı ve yaş sayesinde olmasa da becerisi sayesinde ülkeye hükmetme hakkını kazandı. Bu gücünü öyle bir sakinlik ve kendine güvenle kullandı ki sanki yıllardır bu işi yapıyormuş gibiydi. Yöneticilere ve askerlere hitap etti. Onların ödülleri ve nişanlarını öyle bir ihtişam ve zarafet ile dağıttı ki onların fikrinde bu, Temuçin'in ruhunun soyluluğunu gösteriyordu. Ödüllerin içinde atlar, silahlar, muhteşem giysi parçaları ve kişisel süsler vardı. Elbette sürekli olarak at sırtında bir yaşam süren insanlar için bu tip nesneler çok değer verilen şeyler arasındaydı.

Temuçin'in Giderek Artan Şöhreti

Asilerin eline geçmiş olan ülkenin tamamı, bu savaşın sonucunda Temuçin'in egemenliğine boyun eğdi. Onun egemen olduğu bölgele-re yakın yaşayan diğer topluluklar da ittifak anlaşmaları yapmak için araçlar gönderdiler. Bu topluluklardan birinin hanı, önermiş olduğu ittifak anlaşmasını mühürlemek ve sağlamlaştırmak için Temuçin'den, kız kardeşi ile evlenmesini istedi. Savaştan sonra, Temuçin'in yiğitliğine dair haberler tüm yakın ülkelere hızla yayıldı ve onun egemenliğinin ihtişamına ve yüceliğine dair yüksek beklentiler oluşmaya başladı.

İkinci Eşi

Bir sonraki sene içinde Temuçin, sadece on dört yaşında olmasına rağmen ikinci eşi ile evlendi. Bu gelinin adı "Börte Ujin" idi. Kendisi ile hemen hemen aynı yaşlarda olan bu eşinden, evlenmelerinin üzerinden bir sene geçtikten sonra bir kız çocuğu oldu.

Börte'nin Esir Alınması Hediye Verme Alışkanlığı

Temuçin, ülke içinde yaptığı yolculuklara bazen eşlerini de götürüyor, bazense onları güvenli olduğunu düşündüğü bir yere geçici olarak bırakıyordu. İkinci senenin sonuna doğru Börte yeniden anne olmak üzereydi ve o dönemde askeri bir geziye katılması gereken Temuçin, onun yorgunluğa dayanamayacağını düşünerek onu evde bıraktı. O uzaktayken, kendisine düşman olan topluluklardan bir grup atlı bölgeyi yağmalamak üzere birdenbire ortaya çıktılar. Temuçin'in orayı korumaları için geride bırakmış olduğu birlikleri alt ettiler ve değerli olduğunu düşündükleri her şeyi alıp kaçtılar. Börte'yi de yakaladılar ve esir olarak götürdüler. Yağmaladıkları eşyaları kendi aralarında bölüştüler; fakat Börte'yi komşu bir ülkede hüküm süren ve desteğini istedikleri bir topluluğun liderine hediye olarak gönderdiler. Bu topluluğun liderinin adı "Wang Han" idi. Temuçin ile ilgili tarihin daha sonraki dönemlerinde de bu Wang Han dikkat çekici bir biçimde beliriyor, o nedenle bir sonraki bölümde onunla ilgili uzun açıklamalar yapılacaktır. Burada söylenmesi gereken tek şey şudur: Börte'yi esir alanların onu Wang Han'a göndermelerindeki amaç; Wang Han'ın, Börte'yi eşi yapmasını istemeleriydi. Bu dönemdeki hanların mümkün olduğunca çok eşleri olması âdettendi. Öyle ki savaşta önemli esirler ele geçirildiğinde, eğer aralarında genç ve güzel kadınlar varsa bu kadınlar, esir alanların memnun etmek istedikleri önemli bir prens ya da hükümdara verilecek güzel hediyeler olarak düşünülürdü. Bu durumda hediye alan kişinin genç ya da yaşlı olması fark etmezdi. Bazen de o kişi ne kadar yaşlı olursa böyle bir hediye alma ihtimali de o denli artardı.

Bu olay gerçekleştiğinde Wang Han yaşlıydı. Temuçin'in babası olacak yaşıydı. Hatta Temuçin'e oğlum demeye alıştı. Temuçin daha da küçükken onun babası Yesüгей ile ittifak kurmuş ve o dönemde Temuçin'e oğlum diye hitap etmeye başlamıştı.

Börte ve Wang Han

Böylece haberciler kendisine Börte'yi getirip çadırında kadını ona sundukları zaman Wang Han şöyle dedi:

"O, çok güzel bir kadın; fakat ben onu eşim yapamam; çünkü o, benim oğlumun eşi. Oğlumun eşi ile evlenemem."

Yine de Wang Han, Börte'yi himayesine aldı, ona sarayında bir yer verdi ve ona iyi baktı.

Börte, Wang Han'ın Çadırında

Börte'nin Dönüşü Çocuğunun Doğuşu

Temuçin yolculuğunu bitirip ülkesine döndüğü ve yokluğu esnasında olanları öğrendiği zaman eşinin kaçırılmasına çok üzüldü. Kısa bir süre sonra onun nerede olduğunu öğrendi ve Wang Han'a bir heyet gönderip Börte'yi geri vermesini istedi. Wang Han bu isteği hemen yerine getirdi ve Börte geri dönmek üzere yola çıktı. Fakat yolda çocuğunu doğurmak için durmak zorunda kaldı. Doğan çocuk erkekti. Çocuğunu doğurur doğurmaz yolculuğuna devam etmesi kararlaştırılmıştı; çünkü yolda oyalanırlarsa yeni bir düşman birliği karşılabilir ve belki de Börte yeniden esir düşebilirdi. Bu nedenle söylenene göre Börte, çocuğun hassas kol ve bacaklarını, yolculuk etmek zorunda oldukları sert arabanın sarsıntılarından korumak için bir çeşit macun ya da hamurla sardı ve bebeği o halde kucağında tutarak yola devam etti.

Cüci

Börte herhangi bir sorunla karşılaşmadan kocasının yanına vardı. Temuçin onu yeniden gördüğüne çok sevindi ve özellikle de sarıldığı macun kundaktan sağ salim çıkan oğlu onu çok mutlu etti. Böylesine ilginç ve tehlikeli bir yolculuktan sonra sağ salim evlerine ulaşmalarını kutlamak için oğluna Moğol dilinde "sağ salim varan" anlamına gelen bir ad verdi. Bu ad, Cüci idi.

Temuçin'in Muhteşem Rüyası

Böylece Temuçin'in egemenlik süreci genel olarak son derece verimli şekilde başladı ve her şey güzel olacak gibi görünüyordu. Kendisi de hırs ve umut doluydu. Babasının kendisine bıraktığı krallık artık ona yetmiyordu ve onu genişletmek için planlar yapmaya başladı. Bir gece rüyasında kollarının inanılmaz bir uzunluğa eriştiğini gördü; öyle ki her ikisine de birer kılıç alıp nereye kadar ulaşacağını görmeye çalışıyor, biri doğuya biri de batıya doğru uzanıp gidiyordu. Sabah olunca, gördüğü rüyayı annesine anlattı. Annesi de rüyayı yorumladı. Temuçin'e kaderinde büyük bir fatih olmak yattığını ve krallığının genişleyeceği yönünde doğru ve batı olacağını söyledi.

Tebaası Arasında Hoşnutsuzluk Bir İsyan

Temuçin bundan sonra iki yıl boyunca böyle refah içinde egemenliğini sürdürdü ve iki yıl geçtikten sonra şansı dönmeye başladı. Kendisine yönelik bir tepki oluşuyordu. Egemenliği altındaki bazı topluluklar hoşnutsuzluk sergilemeye başlamışlardı. Kendisine bağlı hanlar entrikalar üretiyor ve komplolar kuruyorlardı. Hatta kendi halkı bile ona karşı gelmeye başlamıştı. Ülkenin pek çok yerinde isyanlar baş gösterdi ve Temuçin oralara apar topar yolculuklar yapmak ve bu isyanları bastırmak için umutsuzca mücadele etmek zorunda kaldı. Bu mücadelelerden bir tanesinde esir düştü. Fakat çok geçmeden kaçmayı başardı. Daha sonra asi hanlara, onları memnun edeceğini ve tekrar kendisine boyun eğmelerini sağlayacağını düşündüğü teklifler sundu. Bu tekliflerde önerdiği şey, onların istediklerinin hemen hemen aynısıydı. Fakat teklifler hanları memnun etmedi. Onların yapmayı amaçladıkları şey, Temuçin'i tamamen devirmek ve daha sonra ya ülkeyi kendi aralarında bölüştürmek ya da onun yerine başa geçmesi için kendi aralarından birini seçmekti.

Cesareti Kırılan Temuçin

En sonunda Temuçin düşmanlarını yatıştırıramayacağını, düşmanları her geçen gün daha da güçlenirken kendisine bağlı olanların sayısının gitgide azaldığını ve onların da güç kaybetmeye başladığını görünce cesareti kırıldı. Belki de savaşa bu denli yatkın ve vahşi bir grup insandan oluşan bir krallığı yönetmek için gerçekten de çok genç olduğunu düşünmeye başladı. Bir süre için çaba göstermekten vazgeçmesi ve zaman değişinceye ya da en azından kendi yaşı biraz daha ilerleyinceye kadar beklemesi gerektiği sonucuna vardı. Böylece annesiyle birlikte, geçici olarak göz önünden çekilme yönünde bir plan hazırladı. Planı beraber hazırladıklarını söyledik; fakat gerçekte bu planı annesinin hazırladığından ve Temuçin'in de annesinin etkisinin altında kalarak bu planı kabul ettiğinden şüphelenebiliriz.

Temuçin Geçici Olarak Tahtan Çekilme Planı

Plan şöyleydi: Temuçin, Wang Han'ın sarayına bir elçi göndermeli ve Wang Han'dan onu kabul etmesini ve onu bir süreliğine, kendi ülkesindeki karışıklık duruluncaya kadar korumasını istemeliydi. Daha sonra eğer Wang Han onların bu isteğine olumlu yanıt verirse, Temuçin yokluğunda kral vekili olması için amcasını görevlendirecekti. Annesi de "Menglig" adı verilen bir emir ya da prensle evlenecekti ve Menglig, kral vekiline bağlı olarak başvekil olacak ve krallıktaki tüm prens ya da hanlardan üstün olacaktı. Temuçin'in dönmesi için zamanın uygun olduğu kararlaştırılıncaya dek hükümet kral vekili ve başvekil tarafından yönetilecekti.

Yönetimin Düzenlenmesi

Temuçin'in Ayrılışı

Bu plan hayata geçirildi. Wang Han, Temuçin'i kendi ülkesine kabul etmeye ve onu orada korumaya razı oldu. Söylediğine göre Temuçin'in babası için beslediği arkadaşlık duyguları nedeniyle, bunu yapmak için çok istekliydi. Temuçin'in annesi emirle evlendi ve emir, bölgenin birinci prensi durumuna getirildi. Nihayet Temuçin'in amcası, kral vekili ilan edildi ve böylece Temuçin geri dönünceye dek ülkeyi yönetmek için gereken tüm yetki ona verildi. Tüm bunlar gerektiği şekilde ayarlandıktan sonra Temuçin, onu yolda koruması için tahsis edilen altı bin silahlı askerden oluşan bir koruma heyetinin başında Wang Han'ın ülkesine gitmek için yola koyuldu. Tüm ailesini ve önemli sayıda hizmetli ve yardımcısını da beraberinde götürüyordu. Bunların arasında babası tarafından, henüz küçük bir çocukken ona bakması ve bir şeyler öğretip onu eğitmesi için görevlendirilen eski eğitmeni ve rehberi Karaşer de vardı.

Böylesine güçlü bir heyetle korunan Temuçin'in konvoyu yol boyunca hiç rahatsız edilmedi ve herhangi bir sorun yaşamadan Wang Han'ın sarayına vardılar.

V. BÖLÜM

WANG HAN

1175

Kıtay

Wang Han'ın Egemenlik Bölgesi

Wang Han'ın yönettiği ülke "Kereyit" olarak biliniyordu. Şu anda Çin olarak bilinen bölgenin kuzey kısmını oluşturduğunu daha önce söylediğimiz Kıtay ülkesi ile sınır komşusu idi. Aslında bir bakıma ülkenin bir bölümü sayılıyordu. Kıtay'ın Tatarların elinde olan bölümüydü.

Wang Han'ın adı önceleri Tuğrul'du. Bir addan ziyade bir unvan olan Wang Han ona daha sonraları, gücünün doruk noktasına eriştiği zaman verildi. Fakat kafa karışıklığını önlemek için Tuğrul adını bir yana bırakacağız ve onu baştan itibaren Wang Han diye adlandıracağız.

Mergus'un Zalim Kaderi

Wang Han, kuşaklar boyunca Kereyitler üzerinde hüküm süren güçlü bir hanlar soyundan geliyordu. Bu hanlar hem birbirlerine üstünlüklerini kabul ettirmek hem de birbirlerinin sürülerini ele geçirmek için sürekli savaşıyor, vahşi ve kural bir tanımayan bir ırkın tem-

silcileriydiler. Bu nedenle en hiddetli ve en acımasız savaşlar sık sık akrabalar arasında yapılıyordu. Adı Mergus olan Wang Han'ın büyükbabası bu savaşlardan birinde yine akrabası olan başka bir han tarafından esir olarak alındı. Onu esir alan han, Mergus'un yaptığı bir şey nedeniyle ona öylesine hiddetlenmişti ki onu çok uzaktaki Kurga adındaki bir ülkenin kralına gönderdi ve onu ortadan kaldırmasını istedi. Kurga kralı da onu bir çuvala koydu, çuvalın ağzını dikti ve daha sonra onu bir eşek resminin üzerine asıp orada açlıktan ve havasızlıktan ölüme terk etti.

Eşinin Taktiği

Mergus'un eşi, kocasının başına gelenleri duyunca çok öfkeleni. İntikam almaya karar verdi. Görünüşe göre kocasını esir alan ve onu Kurga kralına yollayan akrabası, evlenmeden önce onun sevgilisiydi. Bu nedenle ona bir mesaj yolladı. Mesajda, kocasının ölümü nedeniyle duyduğu acıyı gizledi ve sadece Kurga kralını kocasının zalimce öldürülmesi nedeniyle suçladı. Daha sonra da onun için hâlâ hoş duygular beslediğini, onun da duyguları değişmediyse artık onun karısı olmak istediğini yazdı ve eğer belirlediği yere gelirse onunla o yerde buluşmayı teklif etti.

Nawr Tuzağa Düşer

Bu kralın adı "Nawr" idi ve güzel dulun onun için hazırladığı tuzağa düştü. Onun teklifini hemen kabul etti ve randevu yerine doğru yola çıktı. Elbette yanında bir koruma heyeti ile yola çıkmıştı; fakat heyet fazla büyük değildi ve arkadaşlarından ve kendi uşaklarından oluşuyordu. Prensesin yanında da koruma heyeti vardı; fakat bu heyet de herhangi bir şüpheye yer vermemek için küçük tutulmuştu. Ayrıca prenses, yeni eşi için hediye olarak hazırladığı erzak, giysi ve diğer değerli eşyaların bulunduğu ve öküzlerin çektiği birkaç arabayı da konvoyuna dahil etmişti. Fakat bunların arasında çok sayıda fiçı ya da bir tür kutu vardı ve bunların da içinde silahlı adamlar bekliyordu. Bu kutular öyle bir ayarlanmıştı ki işaret verildiği anda içindeki adamlar onları bir anda açabilir ve tamamen silahlı ve saldırmaya hazır olarak ileriye atılabilirlerdi.

Pusudaki Silahlı Adamlar Nawr'ın Ölümü

Prensesin hazırladığı diğer erzakların arasında, bir de o dönemde Moğol ve Tatarların içmeye alışık olduğu sarhoş edici özelliği olan bir içecekten (kımız) bol miktarda vardı. Her iki taraf da randevu yerine varınca prenses Nawr'ı samimi bir şekilde selamladı ve onun tüm kafilesini hemen oracıkta verilecek olan ziyafete davet etti. Davet kabul edildi, erzak kutuları açıldı ve hediyeler çıkarılıp gösterildi. Verilen ziyafette, sarhoş eden likörden Nawr ve adamlarına bol miktarda verildi. Böyle durumlarda hepsi çok içmeye alışıktı; fakat birazdan neler olacağını bilen prensesin adamları kendilerini ayık tutmaya kararlıydılar. Sonunda, uygun an gelince prenses işareti verdi. Fıçıların içinde pusuya yatmış olan adamlar bir anda gizlendikleri yerden çıktılar ve ziyafetteki misafirlerin üzerlerine yürüdüler. Kendisi de harekete geçmeye hazır bekleyen prenses, kemerinden bir hançer çıkardı ve hançeri Nawr'ın kalbine sapladı. Birden ortaya çıkan takviye güçlerin de yardımıyla, prensesin heyetindekiler, hepsi de biraz içmiş oldukları içkiden, biraz da böylesine büyük bir kuvvetin bir anda ortaya çıkmasından duydukları şaşkınlıktan körkütük sarhoş olan ve karşı koyamayan kralın adamlarını ya öldürdüler ya da etkisi hale getirdiler.

Böylece intikamını almayı başaran prenses, adamlarını topladı, sözde hediyelerini geri yükletti ve büyük bir zafer kazanmış olarak evine geri döndü.

Bu Öykülerin İnanılrlığı Wang Han'ın İlk Yılları Temuçin'in Kabul Edilmesi

Asyalı yazarlar tarafından aktarılan bu tür öyküler, her ne kadar anlatılırken süslenip püslense de, bir parça gerçeklik payına sahiptir ve bize, o dönemde bu yarı vahşi topluluk reisleri arasında hakim olan yaşam ve hareket tarzına ilişkin belli belirsiz bir fikir verir. Wang Han'ın kendisi, bir çuvala kapatılan Mergus'un torunuydu. Wang Han'ın babası ise, kocasının öldürülmesinin intikamını almak üzere yukarıda anlatılan tuzağı hazırlayan prensesin en büyük oğluydu. Söylenenlere

göre Wang Han henüz on yaşındayken, savaşa giden babasına eşlik ederdi. Daha önce de anlatıldığı gibi, Yesügey'le arkadaşlık kurması ve Temuçin'i oğlu olarak görmesine ve karısını ondan uzaklaştırmayı reddetmesine neden olan ittifakı şöyle gerçekleşmişti: Babası öldüğünde en büyük erkek çocuk olarak hükmü eline aldı; fakat diğer kardeşleri onu kıskandılar. Kardeşleri ve diğer akrabaları, özellikle de ona karşı düşmanlıkta başı çeken amcası ile yaptığı çok sayıda ve uzun süreli savaşların ardından en sonunda güçten düştü, yenildi ve kaçmaya zorlandı. Moral bozukluğu içinde Yesügey'in ülkesine sığındı. Yesügey onu dostça karşıladı ve onu korudu. Bir süre sonra, onun için birlikler tahsis etti ve krallığını geri kazanması ve kendi yerine amcasını sürgüne göndermesi için ona yardımcı oldu. İşte Yesügey'in ülkesinde kalırken o zamanlar çok küçük olan Temuçin'i gördü ve ona "oğlum" diye hitap etmeye başladı. Elbette şimdi Temuçin, daha önce kendisinin yaptığı gibi, ülkesinden kaçmak ve kendisine miras kalan toprakları bırakmak zorunda kaldığı için, kendisi aynı koşullardayken onun babasından gördüğü iyiliğin karşılığını verme fırsatı bulacaktı ve bunun için çok memnundu. Bu nedenle Temuçin'i çok hoş karşıladı.

Rahip John

Fransa Kralı'na Mektubu

Wang Han ile ilgili bir başka ilginç durum daha vardır: Bu dönemde Asya'daki Hristiyan misyonerler tarafından ünü tüm Avrupa'ya yayılmış olan "Rahip John" adlı prensin bizzat o olduğu zannedilmektedir. Papa'ya ve Avrupa'daki Hristiyan krallara gönderilen bu misyonerler, Persler, Türkler ve Tatarlar arasındaki başarılarını anlatırken epey abartıya kaçmışlardır ve en sonunda Tatarların Yüce Hanının da din değiştirdiği, hatta vaiz olduğunu ve Rahip John adını aldığı bile söylemişlerdir. Tüm Hristiyan dünyasında din değiştiren Tatar, Rahip John hakkında çok şey yazılıp söylenmiştir. Misyonerlerin elinde, onun tarafından yazıldığını ve Papa'ya ve Fransa Kralı'na gönderildiğini iddia ettikleri birkaç mektup vardı. Söylenenlere göre bu mektupların bazıları günümüze dek ulaşmıştır. Mektuplardan bir tanesi Fransa Kralı'na yazılmıştır. Bu mektubu yazan kişi Fransa Kralı'na

zenginliğinden ve egemenlik alanının genişliğinden bahseder. Kendisine hizmet eden yetmiş farklı kralın olduğunu söyler. Fransa Kralı'nı, krallığına gelip onu görmesi için davet eder ve eğer gelirse ona büyük bir krallık bahşedeceğine, onu varisi yapacağına ve ölünce her şeyini ona bırakacağına dair söz verir.

Diğer Mektuplar

Diğer mektuplar da hemen hemen aynıydı ve misyonerler, din değiştiren bu kralın ne denli büyük ve ünlü olduğuna, Hıristiyanlığın nasıl yayıldığına ve kendi çabaları sayesinde nasıl hâlâ yayılıyor olduğuna dair öyküler anlattıkça bu mektupların uyandırdığı heyecan daha da arttı.

Olası Gerçek

Günümüzde bu öykülerin büyük bölümünün misyonerlerin uydurması olduğu ya da en azından onlar tarafından abartılıp süslendiği sanılıyor. Fakat herhangi bir hanın değil, mektupları onların yazmış olması ihtimalinin yüksek olduğu şüphe götürmez. Yine de misyonerleri cesaretlendiren ve egemenliği altındaki topraklarda onların Hıristiyanlığı yaymasına izin veren bir prens olduğu sanılıyor ve eğer böyleyse, bu kralın Wang Han olma ihtimali vardır.

Ne olursa olsun, o çok büyük ve güçlü bir prensti ve ülkenin çok büyük bir kısmına hükmediyordu. Başkenti, Karakurum olarak biliniyordu. Temuçin'in bu şehre ulaşmak için yaptığı yolculuk yaklaşık on gün sürdü.

Temuçin ve Wang Han

Wang Han, Temuçin'i büyük bir kibarlık ve ilgiyle karşıladı. Onu korumaya ve vakti gelince krallığını kurtarmaya yardım edeceğine dair söz verdi. Temuçin de bu süre boyunca Wang Han'ın hizmetinde olacağına ve elinden gelen her şekilde nazik koruyucusunun çıkarlarını savunmaya kendisini adayacağına dair söz verdi.

VI. BÖLÜM

SÜRGÜNDEKİ TEMUÇİN

1182

Temuçin'in Gördüğü İlgi

Wang Han; Temuçin'e, sarayında saygın bir yer verdi. Böyle yapması da doğaldı; çünkü Temuçin henüz yaşamının baharında olan bir prensti ve son derece çekici biriydi. Her ne kadar o anda ana vatanından uzakta sürgünde olsa da perişan ya da ümitsiz bir durumda sayılmazdı. Ailesi ve arkadaşları anayurdunda hâlâ önemli bir konumdaydı ve kendisi de Wang Han'ın krallığına gelirken beraberinde hatırı sayılır bir birlik getirmişti. Aynı zamanda cesarete ve önemli ölçüde askeri beceriye sahip olduğu için onu koruması karşılığında, koruyucusuna hizmet etmeye hazırdı. Kısacası, Temuçin'in Wang Han'ın sarayına gelişi çok ses getiren bir olay olmuştu.

Rakipler ve Düşmanlar Ortaya Çıkıyor

Entrikalar

İlk önce herkes ondan çok memnundu ve Temuçin çok seviliyordu; fakat çok geçmeden sarayın diğer genç prensleri ve komşu toplulukların liderleri onu kıskanmaya başladılar. Wang Han, kısmen ona

Komplocular öncelikle Wang Han ile özel olarak görüşmeyi denediler ve bu görüşmelerde Temuçin'e karşı her türlü kötü yakıştırmayı yaptılar; fakat bunun bir faydası olmadı. Temuçin'in etrafında o kadar çok eski dostu vardı ve kendisi de cesareti ve enerjisi ile o kadar çok yeni dost edinmişti ki sarayda dostların tarafı düşmanlarındakinden ağır bastı ve bir süre düşmanlarının planlarının gerçekleşme ihtimali yokmuş gibi görüldü.

İttifakın Gidişatı

En sonunda komplocular Wang Han'ın diğer ülkelerdeki düşmanları ile iletişime geçtiler. Wang Han'la Temuçin'e birlikte savaş açıp onları yok etmek için ittifak kurdular. Bu ittifakın gidişatına ve bu ittifakta yer alan farklı uluslara ve topluluklara dair anlatılanlar çok eksik ve karmaşıktır; fakat pek çok hazırlık münakaşası ve manevrasından sonra nihayet Wang Han'ın egemenliği altındaki bölgeleri ele geçirmek ve sorunu bir savaşla çözmek amacıyla büyük bir ordu toplanması için gereken düzenlemeler yapıldı. Bu orduyu oluşturmak için birliklerini birleştiren topluluk liderleri ve hanlar, o zamanlardaki geleneğe uygun olarak, Wang Han ve Temuçin yok edilmedikçe vazgeçmeyeceklerine dair ettikleri kutsal bir yeminle kendileri de bir araya geldiler.

Komplocuların Yemini

Şöyle yemin ettiler: Yemin etmek için toplandıkları ovadaki açık alana bir at, bir vahşi öküz ve bir de köpek getirdiler. İşaret verilince kılıçları ile bu hayvanlara saldırdılar ve büyük bir hiddetle bu hayvanları parçalara ayırdılar. Bitirdiklerinde, bir araya geldiler ve şu sözleri söylediler:

Yemin

"Tanrı! Cennet! Yeryüzü! Duyun, Wang Han'a ve Temuçin'e karşı ettiğimiz yemini! Eğer onları ele geçirdiğimizde içimizden bir tanesi onlara acıyacak olursa ya da onları yok etmek için ettiğimiz yeminden dönecek olursa, sonu şu parçalara ayırdığımız hayvanlar gibi olsun!"

Bu laneti, her yere saçılmış olan kanlı hayvan parçalarının arasından çok ciddi bir tavırla söylediler.

Karakurum

Temuçin Tarafından Oluşturulan Plan Mücadele

Bu hazırlıklar son derece gizli bir şekilde yapılmıştı; fakat çok geçmeden haber dalgaları Wang Han'ın başkenti Karakurum'a ulaştı. Temuçin bu haberleri duyunca çok heyecanlandı. Hemen kendi birliklerini toplamayı ve onları Wang Han'ın toplayabildiği askerlerle birleştirip düşmanı karşılamak için harekete geçmeyi önerdi. Wang Han bu öneriyi kabul etti. Temuçin kendi birliklerine katılmaları için Wang Han'ın birliklerinin yarısını aldı ve diğer yarısını da başkenti korumaları için orada bırakıp yola çıktı. Düşman kuvvetlerin en önemli bölümünün toplandığı yerin sınır bölgesi olduğunu anlamıştı ve o tarafa yöneldi. Muhtemelen birkaç gün süren uzun bir yürüyüşten sonra düşman henüz hazırlığını tam olarak bitiremeden önce oraya ulaştı. Daha sonra birçok atak ve karşı atak oldu. Bu arada Temuçin, asilerin savaşması için elinden geldiğince onları kışkırtıyor; fakat onlar da ellerinden geldiğince savaştan kaçınmaya çalışıyorlardı. Savaş böyle geciktirmelerindeki amaç; henüz oraya ulaşamayan grubun belli üyelerine ait birliklerden oluşan takviye kuvvetlerin yetişmesi için zaman kazanmaktı.

Wang Han'ın Beklenmedik Gelişi Öyküsü

Nihayet ataklar sona erdiğinde ve savaş başlamak üzereyken, Temuçin ve adamları; kayınpederinin, yani Wang Han'ın kendisinin, bir savaştan henüz kurtulmuş perişan haldeki kaçaklar gibi görünen takipçilerin başında kampa geldiğini görünce çok şaşırdılar. Hepsi endişeli, yol yorgunu ve perişan görünüyordu. Bindikleri atlar da yorgunluktan ve açlıktan bitkin düşmüştü. Olay açıklandığında, Temuçin öğrendi ki onun yanında ordunun önemli bir bölümü ile beraber başkentten ayrıldığı duyulunca, Wang Han'ın düşmanlarından olan bir

topluluk bu fırsatı değerlendirip hanın topraklarını ele geçirmek istemiş ve büyük bir kuvvetle birlikte başkente saldırmak için aniden ortaya çıkmıştı. Wang Han, kenti korumak için yapabileceği her şeyi yapmıştı; fakat yenilgiye uğramaktan kurtulamamıştı. Askerlerinin çoğu öldürülmüş ya da yaralanmıştı. Şehir ele geçirilmiş ve yağmalanmıştı. Oğlu, kurtulmayı başaran askerlerle birlikte dağlara kaçmıştı. Wang Han'ın kendisi de bir an önce Temuçin'in kampına ulaşmanın yapılacak en iyi şey olduğunu düşünmüş ve yolda büyük zorluklarla karşılaştıktan sonra kampa ulaşmıştı.

Temuçin'in Verdiği Sözler

Bu öyküyü duyduğu zaman Temuçin önce hayrete düştü. Fakat kayınpederine üzüntü duymamasını ve cesaretinin kırılmamasını öğütledi. Ayrıca onun intikamını almaya ve yaklaşmakta olan savaşta tam bir zafer kazanmaya da söz verdi. Böylece kısa bir süre sonra yapılacak olan mücadele için hazırlıklarını tamamlamaya girişti. Wang Han'a ordunun ana biriminin yönetimini emanet etti ve kendisi de kanatlardan birinin başına geçti. Diğer kanadın başına da orduda rütbesi kendisinden sonra gelen bir beyi geçirdi. Savaşa işte bu düzenle girdiler.

Savaşın Sonucu Galip Temuçin

Savaş çok zorlu ve kanlı oldu; fakat sonuçta Temuçin'in askerleri galip geldi. Ona karşı olan birlikler yenilgiye uğradılar ve savaş meydanından sürüldüler. Zafer tamamen Temuçin'in eseri idi; çünkü savaş uzunca bir süredir devam ediyorken ve sonuç henüz belli değilken Temuçin'in kanadındaki birlikler son bir hücumla girişmişlerdi ve düşman birliklerinin arasına öyle bir hiddetle dalmışlardı ki hiçbir şey onları durduramamıştı. Bu da diğer birliklere cesaret vermiş ve onları harekete geçirmişti. Çok geçmeden düşman geri püskürtülmüş ve savaş meydanından sürülmüştü.

Karakurum'daki Durum Erkekara

Bu zaferin sonucunda askeri bir yönetici olarak Temuçin'in ünü her zamankinden daha çok arttı ve Wang Han'ın ona karşı duyduğu güven de önemli ölçüde pekişti. Ayrıca zafer, asi gruplarının neredeyse hepsini dağıtmış gibiydi. Yine de, Wang Han için, geri dönüp tahtını ve başkentini ele geçirme yolu henüz açılmamıştı, çünkü öğrendiğine göre kardeşlerinden biri yönetimi ele geçirmiş ve onun yerine Karakurum'da hüküm sürmeye başlamıştı. Adı "Erkekara" olan kardeşi, Temuçin'e karşı olan grubun liderlerinden biriydi. Böyle olması da doğaldı; çünkü kralın kardeşi olarak elbette sarayda çok önemli bir mevkisi vardı ve yeni bir gözdenin gelmesinin oluşturacağı kötü etkileri ilk olarak yaşayacak kişilerden birisiydi. Bu nedenle Temuçin ve Wang Han'a karşı oluşturulan entrikalara katılmıştı. Aslında bir anlamda o grubun başı olarak düşünülüyordu ve Wang Han başkentten atıldığı zaman kardeşi hemen onun yerine tahta geçti. Şimdiki sorun ondan nasıl kurtulacakları ve Wang Han'ın tahtını nasıl yeniden ele geçireceğiydi.

Nihai Mücadele İçin Hazırlıklar Erkekara'nın Mağlup Edilmesi Wang Han'ın Tahtını Ele Geçirmesi

Temuçin bu amaçla hemen hazırlıklara başladı. Savaştan sonra askerlerini topladı ve savaştan önce hangi tarafı destekleyeceklerine emin olamayan; fakat şimdi Temuçin'in kazandığı zaferin karar vermelerine yardımcı olacağı diğer topluluklar ile müzakereleri başlattı. Bu arada asiler de boş durmuyorlardı. Onlar da yeniden bir araya geldiler ve takviye kuvvet almak için çaba sarf ettiler. Erkekara, başkent Karakurum'da kendini mümkün olduğunca korumaya aldı ve büyük miktarda silah ve askeri malzeme depoladı. Taraflar bir sonraki yıla dek hazırlıklarını tamamlayıp nihai mücadele için hazır hale gelemediler. Fakat bir sonraki yıl başka büyük bir savaş yapıldı ve Temuçin yeniden galip geldi. Erkekara öldürüldü ya da şehirden sürüldü. Karakurum geri alındı, Wang Han birliklerinin başında zafer kazanmış olarak şehre girdi ve bir kere daha tahtına oturdu.

Temuçin'e Gösterilen Sevgi

Temuçin'in saraydaki konumu elbette şimdi öncekinden daha da yükselmiş ve etkisi artmıştı. Artık yirmi iki ya da yirmi üç yaşlarındaydı. Üç eşi vardı; fakat bu eşlerin hepsinin onunla birlikte Wang Han'ın sarayında yaşadığı kesin değildir. Çok cesur ve hevesli genç komutanların hep çok sevilmiş olduğu gibi o da orduda çok sevilen biri olmuştu. Wang Han ona çok güveniyordu ve ona verilebilecek tüm nişanları vermişti.

Fakat görünüşe göre, henüz kendi ülkesini tekrar ele geçirmek için planlar yapmaya başlamamıştı.

VII. BÖLÜM
WANG HAN'DAN KOPMA
1182-1202

Temuçin uzun yıllar boyunca sarayda ya da Wang Han'ın topraklarında kalmaya devam etti. Bu zamanın büyük bir bölümünde Wang Han'a hizmet etmeyi sürdürdü ve onunla hep iyi geçindi. Fakat en sonunda, aşağıda da göreceğimiz gibi dostlukları acı bir düşmanlığa dönüştü.

Erkekara
Ülkenin Durumu

İsyan süresince Wang Han'ın tahtına el koyan kardeşi Erkekara'nın, Wang Han tahtını geri aldığında öldürüldüğü söylenmişti. Asi beylerden birkaçı da öldürülmüştü; fakat bazıları öldürülmekten kurtulmayı başardılar ve yavaş yavaş daha önce egemen oldukları topluluklar üzerindeki eski güçlerini geri kazanmaya başladılar. Bu dönemde ülkenin düzenli eyalet ve krallıklara ayrılmadığı, daha çok kalabalık topluluklar tarafından işgal edilmiş büyük, bölünmemiş bir bölge şeklinde görüldüğü hatırlanmalıdır. Bu toplulukların kendi bölgelerinde ya da çiftliklerinde az ya da çok sabit durumda oldukları bir

gerçekti; fakat yine de kalıcı bir yerleşim düzeni bulunmamaktaydı. Çeşitli klanlar, otlak aramak için, savaşların sonucunda ya da komşu topluluklardan gelen baskı nedeniyle ovalar ve dağlar arasında sürüklenmekteydi. Bazı durumlarda da topluluklar, tıpkı Wang Han'ın hakim olduğu topluluk gibi, bir genel lider altında birleşirlerdi; fakat böyle bir durumda da onları bir arada tutan bağ çok zayıf olurdu ve gerçek savaş koşulları hariç, lidere boyun eğme ve ona isyan etme arasında çok ince bir çizgi vardı.

Camuka Sengum

Temuçin'in üçüncü eşi ve Wang Han'ın kızı olan genç prensese duyduğu sevgide Temuçin tarafından alt edildiği için ona karşı öfkeyle dolu olan bey Camuka, Wang Han düşmanlarını yenip tahtını geri aldığı anda kaçmayı başaranlar arasındaydı. Karakurum'dan uzak bir mesafede bulunan arazisindeki topluluğu ile meşgul olarak bir süreliğine kendini gizledi ya da en azından Wang Han'ın gözüne gözükmeyi. Fakat çok geçmeden, Wang Han'ın adı Sengum olarak bilinen oğullarından biriyle gizlice görüşmeye başladı. Bazı yazarlar bu adı Sunghim olarak da yazmışlardır.

Camuka'nın Sengum ile Çevirdiği Entrika

Camuka, genç Sengum'u, verdiği mücadelede onun yanında yer alması için kolayca ikna etti. Böyle olması da çok doğaldı; çünkü Wang Han'ın oğlu olarak, Temuçin'in sarayda sahip olduğu büyük ve sürekli de artan etkisi nedeniyle kendisi bir ölçüde yasal konumundan oluyordu.

Hile

"Ve bunun yanında," dedi Camuka, Sengum ile yaptığı gizli görüşmede, "bu yeni gelen sadece senin etkini azaltmakla kalmıyor, onun niyeti seni yavaş yavaş tuzağa düşürüp senin yerine geçmektir. Kendisini babanın varisi yapmak ve böylece senin elinden haklı mirasını almak için planlar yapıyor."

Sengum bu sözleri büyük bir dikkatle dinledi ve sonunda Camuka ile Sengum şu karara vardılar: Sengum babası üzerindeki etkisini kullanarak, Camuka'nın tekrar saraya gelmesi ve isyan ettiği için pişman olmuş ve şimdi tekrar bağlılığını göstermek istiyormuş gibi yaparak babasının hizmetine girmesi için babasından izin koparacaktı. Sengum bu kararı başarıyla uyguladı ve bir süre sonra Wang Han, Camuka'nın geri dönmesi için izin vermeye ikna olmuştu.

Temuçin'in Durumu Askeri Yolculukları

Böylece görünüşte bir barış sağlanmıştı; fakat aslında gerçek bir barış yoktu. Camuka, Temuçin'i her zamankinden daha çok kıskanıyordu. Ayrıca bu kıskançlık duygusuna şimdi bir de intikam alma isteği eklenmişti. Yine de bir süre ortalık sükunetli görünüyordu ya da en azından sarayda açık bir isyan patlak veriyordu. Bu süre boyunca Wang Han, prenslerin genelde yaptığı gibi, komşu topluluklar ile savaşmakla meşgul olmuştu. Bu savaşlarda Temuçin'e çok güveniyordu. Temuçin geniş bir birliğin başındaydı; bu birliğin bir kısmı onunla birlikte kendi ülkesinden gelen kendi korumalarından, bir kısmı da Wang Han'ın emrine verdiği ya da kendi istekleriyle bu birliğe katılan kişilerden oluşuyordu. Bu birliğin idaresinde ona, "dört yiğit" olarak adlandırıldığı dört komutan ya da han yardımcısı oluyordu. Bu komutanların hepsi de çok cesur ve becerikli insanlardı. Bu birliğin başında Temuçin, ülkenin dört bir yanında gezinip düşmanları avlamaya ya da Wang Han'ın işgal ve yağmalama ya da misilleme ve intikam gibi savaşçı projelerini gerçekleştirmek için uzak ovaları ya da dağları aşmaya almıştı.

Sevilen Komutanlar

Temuçin kendisine hizmet eden askerler arasında çok seviliyordu. Askerler, zekice planlar yapmasını sağlayacak dehaya ve bu planları zekice uygulamaya koyacak ruha sahip, atak, korkusuz ve enerjik liderlerden her zaman hoşlanırlar. Bu liderin onları ne kadar tehlikeli durumlara sürüklediğini önemsemezler. Bu maceralara giriştik-

lerinde ölenler şikâyet edemezler, sağ kalanlar ise öylesine mutludurlar ki sağ salım atlattıkları tehlikeler inanılmaz, kazandıkları zafer de daha bir muhteşemdir.

Temuçin'in Zalimliğine Dair Öyküler Muhtemelen Hayal Ürünü Öyküler

Her ne kadar adamları arasında çok sevilen biri olsa da tıpkı kendi sınıfındaki tüm yarı vahşi savaşçılar gibi, Temuçin de özellikle sınırlendiği zaman düşmanlarına karşı çok acımasız davranırdı. Söylentilere göre, muazzam büyüklükte bir asi ve düşman topluluğuna karşı tam bir zafer kazandığı ve düşmanlarının çoğunu esir aldığı savaşların birinin ardından ateşlerin yakılmasını ve bu ateşlerin üstüne su dolu yetmiş kazan konmasını emretti. Daha sonra su kaynadığında, yenilen ordunun liderlerini baş aşağı kazanlara sokturdu ve böylece hepsini haşlayarak öldürttü. Daha sonra düşmanın ülkesine doğru harekete geçti ve o ülkedeki tüm kadın ve çocukları toplatıp onların esir olarak satılmalarını emretti. Bulabildiği tüm sürüleri ve diğer malları yağmaladı ve her şeye el koydu. Düşmanın mallarını ele geçirmesinde ve zavallı esirleri köle olarak satmasında şaşılacak bir şey yoktu. O dönemdeki alışkanlık böyleydi. Fakat düşmanları kaynar suda haşlayarak öldürtmesi son derece zalim ve acımasız bir kişiliğe sahip olduğunun göstergesidir. Fakat bu öykünün doğru olmama ihtimali de vardır. Camuka ve Sengum tarafından ya da diğer düşmanları tarafından uydurulmuş olması da ihtimal dahilindedir.

Wang Han'ın Huzursuzluğu Temuçin

Camuka, Sengum ve onlarla birlik kuran diğer kişiler, sürekli olarak Temuçin'in Wang Han üzerindeki etkisini yok etmeye, böylece Temuçin'i sahip olduğu gücünden mahrum etmeye çalışıyorlardı. Fakat Temuçin onların başa çıkamayacağı kadar güçlüydü. Rakiplerin ona zarar vermek için yaptıkları her türlü şeye rağmen, askeri başarıları Temuçin'i ayakta tutuyordu. Wang Han'ın kendisine gelince o, bir yandan Temuçin'den çok memnundu ve onunla gurur duyuyordu,

diğer yandan da ondan korkuyordu. Kendi yönetimi altındaki bir bey bu denli bağılı olmak onu rahatsız ediyordu; fakat yine de onsuz yapamıyordu. Bir kral, elbette ki kendisine tabi olanların göze çok fazla çarpmasını ya da fazla güçlü olmasını hiçbir zaman istemez. Wang Han da Temuçin'in ele geçirdiği ve günden güne de arttığı görülen gücü ve prestiji herhangi bir şekilde azaltabilse buna çok memnun olacaktı. Fakat bunu yapmanın sessiz ve barışçıl bir yolunu bulamıyordu. Temuçin genelde birliklerinin başında, Wang Han'ın ikamet ettiği Karakurum'dan uzaktaydı ve bir ölçüde de bağımsızdı. Ordusundaki askerlerin sayısını fazla tutmak için kendisi asker buluyordu ve eğer normal şekilde ve düzenli olarak yapılan asker temini bir şekilde kesintiye uğratılsa bile Temuçin asker bulmayı başarabilirdi.

Wang Han'ın Şüpheleri Uzlaşma

Ayrıca Wang Han'ın, Temuçin'in yardımını istediği ve onun yardımı olmadan başarılı olamayacağı durumlar oluyordu. Bir keresinde, dağların arasındaki uzak bir yerde önemli bir seferdeyken; Camuka, Wang Han'ın aklında Temuçin için öyle şüpheler uyandırdı ki, Wang Han bir gece gizlice kampı bozdu ve Camuka'nın Temuçin'in hazırladığını iddia ettiği komplodan kurtulmak için kampı uzak bir yere taşıdı. Fakat burada bir grup düşmanın saldırısına uğradı ve öyle zor bir durumda kaldı ki Temuçin'e askerleri ile birlikte gelmesi ve onu kurtarması için hemen haberci yollaması gerekti. Temuçin geldi. Wang Han'ı tehlikeden kurtardı ve düşmanları oradan uzaklaştırdı. Wang Han bu hizmeti için ona minnettar oldu, böylece iki dost aralarını düzeltti ve birbirlerine öncekinden daha da fazla bağlandılar. Durum böyle olunca Camuka hayal kırıklığına uğradı ve bu duruma çok üzüldü. Wang Han ile Temuçin yeni bir ittifak kurdular ve aileleri arasında karşılıklı evlilikler ayarlayarak bu ittifakı pekiştirme konusunda anlaştilar. Yapılan anlaşmaya göre, Temuçin'in oğullarından biri Wang Han'ın kızlarından biriyle, Wang Han'ın oğullarından biri de Temuçin'in kızlarından biriyle evlenecekti.

Yeni Şüpheler

Fakat bu yeni anlaşma çok da uzun sürmedi. Wang Han, Temuçin'in kendisini kurtardığı tehlikenin geçmiş olduğunu anlayınca Temuçin'in tehlikeli bir adam olduğu ve hiçbir şekilde güvenilmemesi gerektiği konusunda ona sürekli ısrar eden Camuka ve Sengum'un sözlerine yeniden kulak vermeye başladı. Onlar Temuçin'in hırslı ve karakersiz olduğunu, Wang Han'a karşı ayaklanmak ve onu tahtından etmek için bir fırsat kolladığını söylüyorlardı. Han'a bu sözlerini destekleyen pek çok olay aktardılar; bunların arasında belki doğru olan da vardı; fakat pek çoğu abartılı ifadelerdi, diğerleri ise muhtemelen yalandı. Fakat nihayet Han'ın kafasında Temuçin'i yolundan çekmesi için tedbirler alması gerektiği fikrini uyandırmayı başardılar.

Planlar Hazırlanır

İhanet

Menglik

Böylece Wang Han, bir bahane öne sürerek Temuçin'i başkenti Karakurum'dan uzaklaştırdı; çünkü Temuçin kraliyet muhafızları ve kentteki tüm askerler tarafından öyle çok seviliyordu ki burada ona karşı açık bir mücadeleye girişemezdi. Ayrıca Wang Han, Temuçin'in ana vatanına bir haberci gönderdi ve oradaki önemli kişilerin kuraçağı komploya katılmalarını istedi. Temuçin, henüz on dört yaşlarında ülkeden ayrılırken geride kalan annesinin Menglik adındaki bir bey ile evlendiği ve Menglik'in, Temuçin'in annesinin de işbirliği ile Temuçin'in yokluğunda kral vekili ilan edildiği hatırlanacaktır. Wang Han, şimdi Menglik'e haberci yollayıp ondan Temuçin'i yok etmek için kendisiyle işbirliği yapmasını istiyordu.

Wang Han, Menglik'e yolladığı haberde şöyle diyordu: "Senin bu işle herhangi bir ilgin yok. Doğru, onun annesi ile evlisin; fakat ona kan bağı ile bağlı değilsin. O yoldan çekildiğinde, sen Moğolların Yüce Hanı olma hakkını kazanacaksın; fakat şu anda sadece ona bağlı bir vekilsin. Temuçin her an ülkeye dönebilir ve seni bir kenara fırlatabilir."

Wang Han bu iddiaları öne sürerken, Menglik'in gelip kendisine Temuçin'i öldürme konusunda yardım etmesini ya da en azından

kendisine bu işte yardım etmese bile bu iddialarla Menglik'i bu işin yapılması gerektiği konusunda ikna etmeyi, böylece sonrasında onun öfkesine maruz kalmamayı planlıyordu. Fakat Menglik yapılan tek-life Wang Han'ın düşündüğünden çok daha farklı bir tepki verdi. Hiçbir şey söylemedi; fakat hemen Temuçin'i içinde bulunduğu tehlikeden haberdar etmeye karar verdi. Temuçin'in kampına gidip ona Wang Han'ın tasarılarını anlatmak için hemen yola koyuldu.

Menglik, Temuçin'i Uyarıyor

Karşılıklı Evlilik

Bozulan Planlar

Bu arada planlarını olgunlaştıran Wang Han, çocukları arasında karşılıklı olarak yapılacak olan evlilik hazırlıklarını tamamlamak amacı ile Temuçin'in kendisiyle daha önce belirlenen belli bir yerde buluşmasını istedi. Wang Han'ın kendisine ihanet edebileceğini aklına bile getirmeyen Temuçin ise haberciyi büyük bir nezaketle karşılayıp ağırladı ve buluşma yerine geleceğini söyledi. Gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra buluşma yerine gitmek üzere habercinin ve kendi hizmetlilerinden oluşan büyük bir konvoyun eşliğinde yola koyuldu. Yolda, kendisini, onu bekleyen tehlikeden haberdar etmek için gelen Menglik ile karşılaştı. Üvey babasının anlattıklarını dinleyince Temuçin bir bahane bulup yolculuğu erteledi, Wang Han'a bir elçiyle haber yolladı ve onun yola devam etmesini söyledi. Kendisi de kampına geri döndü.

Temuçin'in Kampı

Karaşer

Bu kamp Karakurum'dan biraz uzaktaydı. Daha önce de belirtil-diği gibi, Wang Han, Temuçin çok sevilen biri olduğundan ona karşı girişeceği herhangi bir hareketin kargaşa yaratacağı korkusuyla Temuçin'i başkentten uzağa göndermişti. Fakat Temuçin bu kampta da büyük bir güce sahipti. Sürekli ona hizmet eden birlikler ve bu birliklerin dört kolunu idare eden dört yiğit komutan da oradaydı. Eski öğretmeni ve koruyucusu Karaşer de onunla birlikteydi. Görünüşe

göre Karaşer bu zamana dek Temuçin'e hizmet etmeyi sürdürmüştü ve danışmanı ve arkadaşı olarak tüm seferlerinde ona eşlik etmeye alıştı.

Wang Han'ın Planları

İki Kölenin İhaneti

Habercisinin geri dönmesi üzerine Wang Han, Temuçin'in buluşma yerine gelmeyi reddettiğini öğrendi ve onun ihanetten şüphelendiği sonucuna vardı. Hemen harekete geçip ona karşı sert bir darbe indirmesi gerektiğini düşündü; aksi halde, Temuçin kendisini giderek daha çok korumaya alacaktı. Görünüşe göre Temuçin'in Karakurum'da çok sevildiğini düşünürken yanılmıyordu; çünkü Wang Han gizli tasarısını eşlerinden birine anlatırken bu planı duyan iki hizmetli, hemen bu tasarılarından Temuçin'i haberdar etti. Wang Han'ın planı şuydu: Onunkinden daha üstün bir ordunun başında, bir gece vakti gizlice Temuçin'in kampına gelecekti ve tüm orduyu alt edecek Temuçin'i ve komutanları ya öldürecek ya da esir alacaktı. Ona ihanet eden iki kişi, Wang Han'ın sarayında yaşayanlarından birinin atlarına bakmakla ve daha başka pek çok işe koşmakla görevli kölelerdi. Adları Badu ve Kişlik idi. Anlatılanlara göre bu iki köle, bir gün Wang Han'ın meskenine ya da çadırına süt götürüyorlardı ve eşi ile Wang Han arasında geçen konuşmaya kulak misafiri oldular. Bu konuşma sayesinde Temuçin'i yok etmek için hazırlanan planın ayrıntılarını öğrendiler. Bir sonraki sabah yola çıkılacağını da duydular.

Kölelerin Kulak Misafiri Olmaları

Kölelerin bu plana kulak misafiri olmaları şaşırtıcı bir şey değildir; çünkü bu Asyalı uluslar sadece kullandıkları çadırları çok ince ve hafif malzemeden yapmıyor, aynı zamanda inşa ettikleri evlerde de çok ince ve hafif malzemeler kullanıyorlardı. Evlerdeki bölmeler, birbirinden sesin diğer tarafa geçmesini engellemeyen çadır bezi, keçe ya da buna benzer malzemeler ile ayrılıyordu.

Konseylar Toplanıyor

İki köle hemen Temuçin'in kampına gitmeye ve onu yaklaşan tehlike hakkında uyardıya karar verdiler. Böylece gece olunca kaldıkları yerden gizlice ayrıldılar. Tüm gece boyunca yorulmaksızın yol aldıktan sonra sabah vakti kampa ulaştılar ve öğrendiklerini Temuçin'e anlattılar. Temuçin çok şaşırdı; fakat birkaç gün önce, üvey babasının Wang Han'ın hain planları ile ilgili anlattıklarından sonra böyle bir bilgiye bir anlamda hazırlıklı sayılırdı. Yapılacak en iyi şeyin ne olduğunu öğrenmek için hemen Karaşer'i ve diğer dostlarından bazılarını çağırdı.

Temuçin'in Taktiği

Wang Han'ın komplosundan bir taktikle kurtulmaya karar verdiler. Kölelerin anlattıklarına göre Wang Han o gece gelecekti. Onu karşılamak için yapılacak olan hazırlıklara hemen başlanmalıydı. Temuçin ve diğer birlikler için hazırlanan plan, onların kamptan çekilmeleri ve yakınlarda bir yerde pusuya yatmalarıydı. Geride birkaç kişi bırakacaklardı. Geride bırakılan bu kişiler gece olunca birliklerin hâlâ orada olduğu izlenimi vermek için ateş yakacak ve gerekli diğer düzenlemeleri yapacaklardı. Oraya ulaştığında, Wang Han'ın birliklerini orijinal düzende saldırıya geçireceğini düşünüyorlardı. Ardından Wang Han'ın birlikleri şaşkınlık içindeyken, Temuçin saklandığı yerden çıkacak ve onlara saldıracaktı. Her ne kadar Temuçin, Wang Han'ın onun karşısına çıkaracağı birliklerin sayıca kendisinden çok fazla olacağını tahmin etse de bu taktik sayesinde onları yenmeyi ve kaçmaya zorlamayı umuyordu.

VIII. BÖLÜM

MÜCADELENİN DEVAMI

1202

Pusu

Ağaçlık ve Dere

Temuçin'in taktiği çok başarılı oldu. Tasarıyı planlar planlamaz hemen uygulamaya geçti. Değerli her şeyin çadırdan çıkarılmasını ve güvenli bir yere taşınmasını emretti. Aynı yere kadınları ve çocukları da yolladı. Daha sonra geride bırakacağı küçük birlik hariç tüm adamlarını topladı ve onları pusu kuracakları yere yönlendirdi. Bu yer, kamptan hemen hemen iki saat uzaktaydı. Temuçin burada dağların arasında, Wang Han'ın geçmek zorunda kalacağı yoldan çok da uzak olmayan kuytu bir vadiye saklandı. Vadi çok geniş değildi ve her taraftan sarp kayalarla gizleniyordu. Ayrıca hemen vadinin girişinde, onu gözlerden daha da çok gizleyen bir ağaçlık ve girişin hemen yakınında akan bir dere vardı. Böylece vadiye girip çıkarken dereden geçmek gerekiyordu.

Pusu kuracakları yere varınca, Temuçin hemen birlikleriyle beraber o vadiye gitti ve orada saklandı.

Geride Bırakılan Muhafızlar

Bu arada geride bırakılmış olan muhafızlara da akşam olur olmaz, her zaman yapıldığı gibi kamp ateşini yakmaları ve çadırları aydınlatmaları emredilmişti. Böylece gece vakti uzaktan bakılınca kampta her zamanki gibi ordunun olduğu sanılacaktı. Düşmanın kampa yaklaştığını anlayıncaya dek bekleyecek, ateş ve çadır aydınlatmalarını kontrol edeceklerdi. Düşman yaklaşınca da kampın diğer ucundan kaçacaklardı.

Bu hazırlıklar ve Temuçin'in birliklerinin pusu yerine gitmeleri neredeyse tüm günü aldı ve birlikler vadiye girdiğinde neredeyse akşam olmak üzereydi.

Wang Han'ın Ordusunun Gelişi

Boşa Çıkan Umutlar

Wang Han'ın ordusu oraya ulaştığında onlar henüz saklanmışlardı. Wang Han onlarla birlikte değildi. Seferin yönetimini Sengum ve Camuka'ya bırakmıştı. Aslında bu seferi asıl onların planlamış ve ardından Wang Han'ın da razı olması için ikna etmiş olmaları ihtimali de vardır. Sengum ve Camuka askerlerin başında dikkatle ilerliyorlardı. Kampın ısıllı ısıllı olduğunu görünce ilk önce her şeyin normal olduğunu, düşmanlarının nihayet karşılarında olduğunu ve kendi merhametlerine kaldığını düşündüler.

Boş Kampa Saldırı

Saldırganların İlerleyişi

Askerleri kampa, görünmeden yaklaşabilecekleri kadar yaklaştırdılar ve daha sonra ok ve yaylarını hazır ederek saldırmak için harekete geçtiler. Çadırları ok yağmuruna tuttular. Çadırlardan binlerce kişinin dışarıya hücum etmesini ya da bu saldırı karşısında koşuşturmaya başlayanları görmeyi bekliyorlardı; fakat ok yağmurunun karşısında hiçbir sesin çıkmadığını ya da hiç hareket olmadığını görünce şaşırdılar. Daha çok ok atıldılar; fakat hiçbir yaşam işareti görmeyince dikkatle ilerlemeye başladılar ve kampa girdiler. Elbette

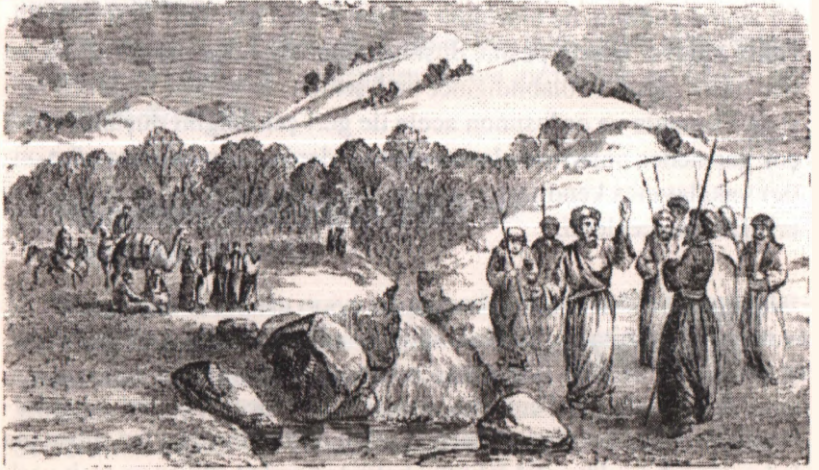
kampın tamamen boşaltılmış olduğunu gördüler. Kampın içinde gezindiler ve Temuçin'in ordusunun kaçarken bıraktığı izleri bulmak için meşale ve fenerlerle toprağı incelediler. İzler çok geçmeden bulundu. O izleri ilk bulanlar, tıpkı Temuçin'in ordusunun umduğu gibi, diğerlerine de onları takip etmeleri için seslenerek kaçakların peşine düştü. Bazıları hemen takibe girişti. İzleri ararken kampın her tarafına yayılmış olan diğerleri de emirleri alınca yavaş yavaş toplanmaya başladılar. Kimileri ise hâlâ çadırların arasında ileri geri gidip duruyor, keşif yapmaya çalışıyor ya da şaşkınlıklarını paylaşmak ya da bir sonraki adımın ne olacağını tartışmak için bir araya geliyorlardı. Fakat nihayet izlerin peşine düşmüş olanların arkasına takıldılar ve tüm birlik şaşkın ve olabildiğince hızlı şekilde ilerlemeye başladı. Hepsi de Temuçin ve ordusunun acele ile geri çekildiğini düşünüyor ve çok geçmeden onları yakalamayı umuyorlardı. Tahminlerine göre onları yakalayınca kendileri avantajlı durumda olacaklar ve onları kolaylıkla yeneceklerdi.

Pusu

Temuçin'in Zaferi

Beklenin aksine Temuçin, son derece düzenli hareket eden birliğiyle beraber saklandığı yerden çıktı. Yaklaşmakta olan düşmana karşı, kararlı ve düzenli bir bütün halinde hareket ediyor ve emir verilince anında saldırmaya hazır bir şekilde ilerliyorlardı. İki ordu bu şekilde karşılaştılar. Karşılaşmanın yarattığı şok inanılmaz oldu. Tahmin edilebileceği gibi Temuçin müthiş bir zafer kazandı. Wang Han'ın şaşkın ordusu alt edildi, korkunç bir karmaşaya itildi ve ayaklar altında ezildi. Çok sayıda asker öldürüldü. Öldürülmekten kurtulanlar hemen geri dönüp kaçmaya başladılar. Sengum bir okla yüzünden yaralandı; fakat hâlâ atının üzerinde kalmayı başarabiliyordu, böylece o da dörtlüye kaçmaya başladı. Kaçmayı başaranlar geldikleri yoldan hızla geri döndüler ve dağınık gruplar halinde Karakurum'a ulaştılar.

Elbette, bundan sonra Wang Han, Temuçin'e olan düşmanlığını saklayamazdı ve böylece her iki taraf da açık bir savaş için hazırlıklara koyuldular.

Acı Suyu İçerken

Açık Savaş Hazırlıkları Temuçin'in Kurduğu İttifak

Cengiz Han'ın yaşamına ve maceralarına ilişkin bilgileri kendilerinden edindiğimiz farklı tarihçiler, Temuçin ve Wang Han arasındaki bu açık karşılaşmadan sonra olan olaylara dair farklı açıklamalar yapıyor. Onların anlattıklarını birleştirirsek savaştan sonra her iki tarafın komşu topluluklar ile müzakereler başlattığını, çünkü yapılacak olan büyük savaşta onların da taraf olmasını umduklarını ve her ikisinin de yanına mümkün olduğunca çok taraftar çekmeye çalıştığını öğreniriz. Temuçin, ülkenin o bölümünde ya da etraftaki dağlardaki topluluklarda hüküm süren Tatar prenslerinin pek çoğunun bağlılığını ve işbirliğini sağlama almıştı. Bu liderlerden bazıları onun akrabasıydı. Diğerleri ise sonunda onun Wang Han'dan üstün çıkacağını düşünerek onu desteklemeye karar vermişlerdi; çünkü bir savaşçı oldukları kadar bir politikacı zihniyeti ile de hareket ediyor ve savaşın sonunda kazanan tarafta olmayı istiyorlardı.

Turkili

Temuçin'in akrabası olan "Turkili" adında bir han vardı ve bu han, çok güçlü bir topluluğu yönetiyordu. Onun bölgesinin sınırlarına yaklaşan Temuçin, Turkili'nin hangi tarafa meyilli olduğundan emin olmadığı için, öncelikle ona bir elçi gönderdi. Bu elçi vasıtasıyla, onun topraklarına yaklaştığını bildiriyor ve aralarında uzun süre devam etmiş olan dostluğun hâlâ sürüp sürmediğini soruyordu. Belki Turkili başta hangi tarafa katılacağı konusunda tereddüt yaşamış olabilir; fakat görünüşe göre sınırlarının ötesinde askerleriyle birlikte Temuçin'i görünce kararını verdi. Böylece Temuçin'e olumlu bir yanıt yolladı ve Temuçin'i desteklediğini bildirdi.

Büyük İttifak ve Anlaşma Acı su

Diğer beylerin pek çoğu da hemen hemen aynı şekilde Temuçin'e katıldı, böylece onun idaresi altındaki askerlerin sayısı giderek arttı. Ülke içinde ilerlerken Temuçin, sonunda, suyunun içmeye uygun

olmadığı kadar acı ya da tuzlu bir derenin aktığı bir yere geldi. Temuçin bu derenin kıyısına kamp kurdu ve burada büyük bir tören gerçekleştirdi. Kendisi ve müttefikleri bu törende birbirilerine bağlılıklarını ilan ettiler. Törende derenin kıyısında atlar kurban edildi. Temuçin ayrıca akıntıdan biraz su aldı ve o suyu içti. Böylece Tanrı'nın da, yaşadığı süre boyunca askerleriyle iyiliği olduğu kadar acıyı da paylaşacağı şeklindeki yemine tanıklık etmesini istiyor ve sözünden dönmesi halinde geçerli olacak lanetleri sıralıyordu. Kendisinden sonra müttefikleri ve askerleri de aynı şeyi yaptılar.

Törenin Yeniden Yapılması

Bu tören orduda uzun bir süre hatırlandı. Orada bulunanlar ve yemin edenler o anları gurur ve zevkle hatırlıyorlardı. Bu olaydan çok sonra Temuçin gücünün ve ihtişamının zirvesine eriştiğinde, ordusundaki komutanlar, bu ilk kutsal törende yer almış olmalarının kendilerine bir tür soyluluk unvanı kazandırdığına ve kendilerinin ve torunlarının, fatihin emrine daha sonra girenlere nazaran daha ayrıcalıklı olduklarına inandılar.

Temuçin'in Gücü

Bu dönemde Temuçin, kendisini çok güçlü hissetmeye başladı. Ordusu ile beraber, Wang Han'ın topraklarına çok da uzak bir mesafede olmayan bir gölün sınırlarına gelene dek ilerledi. Bu noktada bir kamp kurdu ve daha fazla ilerlemeden önce, Wang Han'ı son bir kez daha uyarmak ve ona serzenişte bulunmak istedi. Bu nedenle ona bir mektup yazdı. Mektup şöyleydi:

Wang Han'a Yazdığı Mektup

"Pek çok yıl önce, babamın zamanında, sen düşmanların tarafından tahtından uzaklaştırılmışken babam senin yardımına geldi, düşmanlarını yendi ve tahtını sana geri verdi."

"Bunun ardından ben senin ülkeneye geldikten sonra kardeşin düşmanlarla işbirliği yaparak sana karşı komplo kurdu. Ben onları yen-

dim ve gücünü yeniden ele geçirmene yardım ettim. Sen zor duruma düştüğünde seninle askerlerimi ve sahip olduğum her şeyi paylaştım."

"Başka bir zaman sen büyük bir tehlike altında bunalırken bana haber gönderip dört yiğit komutanımın seni kurtarmasını istedin. Senin rican üzerine ben onları yolladım ve onlar seni yaklaştırmakta olan felaketten kurtardılar. Düşmanlarını yenmene ve onlardan büyük miktarda ganimet koparmana yardım ettiler."

"Pek çok benzer durumda, hanlar sana karşı birleşmişken ben onları bastırman için sana yardım ettim."

"Peki nasıl oluyor da benden bunca sene bu denli çok yardım görmüşken sen bu kadar aşağılık ve hain bir şekilde beni yok etmek için planlar yapılabiliyorsun?"

Mektubun Etkisi Sengum'un Öfkesi

Bu mektup Wang Han'ın aklını bir şekilde karıştırmış gibi görünüyor; fakat o anda Sengum ve Camuka onun üzerinde öyle çok etkiliydi ki han kendi başına karar veremiyordu. Nasıl bir yanıt vermesi gerektiğini sormak için mektubu Sengum'a yolladı. Fakat Sengum, Temuçin'e karşı daha önce de hissettiği kıskançlık duygusuna ek olarak şimdi de savaşta almış olduğu yaradan ötürü öfkeliydi ve intikamını almaya kararlıydı. Hiçbir şekilde uzlaşma lafını duymak istemiyordu.

Temuçin'in Ordusuna Verilenler

Bu arada Wang Han'ın topraklarına komşu ülkelerde yaşayan Tatar ve Moğol topluluklarının hanları, Wang Han ve Temuçin arasındaki sürtüşmeyi duymuşlardı ve bu iki kral arasında yapılacak olan üstünlük savaşından haberdarlardı. Bu mücadele ile giderek daha fazla ilgilenmeye başladılar. Temuçin onlarla yaptığı müzakerelerde ve onun tarafına geçmeleri için onları ikna etmede çok başarılıydı. Onispeten daha genç ve yükselişte olan biriydi, öte yandan Wang Han yaşlanıyordu ve şimdi de tamamen Sengum ve Camuka'nın etkisi

altındaydı. Ayrıca Temuçin bir komutan olarak da büyük bir ün kazanmıştı ve bu ünü her geçen gün daha çok yayılıyordu. Wang Han'ın ihtişamı ise hızlı bir düşüşe geçmişti. Hanlardan pek çoğu elbette Temuçin'in tarafını tutmayı istiyorlardı. Diğerleri zor kullanarak ona katıldılar, bir bölümü ise Wang Han'ın onların üzerinde uyguladığı zulmü ortadan kaldırma sözü verilince ve onlara Temuçin'in Tanrı tarafından onları kurtarmak için gönderilen bir elçi olduğu söylenince Temuçin'in tarafına geçtiler. Bu Asyalı kavimler, kendi çıkarları için fetihler yapmak üzere Tanrı tarafından gönderilen asker elçiler kavramına inanmaya daima hazırdılar.

Moğolistan

Bu dönemde Temuçin'e katılanlar arasında kendi ülkesi olan Moğolistan'ın halkı da vardı. Orada hüküm süren üvey babası ve daha önce ona tabi olan halk tarafından sevinçle karşılandı ve hepsi de yaklaşmakta olan savaşta onu destekleyeceklerine dair söz verdiler.

Son Müzakere Girişimi

Bir süre sonra Temuçin, bu şekilde ve benzer yollarla, kendisini destekleyenlerin sayısını iyice arttırdıktan ve konumunu sağlamlaştırdıktan sonra uzlaşma önermek için Wang Han'a tekrar bir elçi yolladı. Wang Han bu teklifi görüşmek için bir konsey topladı. Fakat Sengum ve Camuka herhangi bir uzlaşmaya varılmaması için ısrar ettiler. Temuçin ve onunla ittifak kurmuş olanlar tam olarak kendilerine boyun eğmedikçe ve Wang Han'ı hükümdarları olarak kabul etmedikçe hiçbir barış teklifini dinlemeyeceklerini ilan ettiler. Sengum bu mesajı elçiye bizzat ulaştırdı.

Sengum'un Yanıtı

Sengum şöyle dedi: "Asi Moğollara söyle, hanın iradesine boyun eğmedikleri sürece barış olmasını beklemesinler. Temuçin'e gelince, elimde kılıçla onu öldürmeye gelene dek onu bir daha görmeyeceğim."

Çarpışmalar

Hemen ardından Sengum ve Camuka, Moğol ülkesine küçük yağmacı birlikler gönderdiler; fakat bu birlikler hiçbir etki yaratamadan Temuçin'in askerleri tarafından geri püskürtüldüler. Bu küçük çatışmaların sonucunda her iki taraf daha da hiddetlendi ve açık savaş için ciddi hazırlıklara girişti.

IX. BÖLÜM

WANG HAN'IN ÖLÜMÜ

1202

Konsey Toplanıyor Mankerule Tartışmalar

Savaşın gidişatı için düzenlemeler yapmak üzere "Mankerule" denen yerde, Temuçin ile işbirliği yapan tüm müttetiklerin katıldığı büyük bir konsey düzenlendi. Bu konseye Wang Han'ın karşısında olduklarını beyan eden tüm beyler ve hanlar katıldı. Her biri konseyin yapılacağı yere, kendisine eşlik eden hatırı sayılır büyüklükte bir birlikle gelmişti. Müzakereler yoğun geçti. Bazıları bir kere daha Wang Han ile anlaşmayı deneme taraftarıydı; fakat Temuçin, tam olarak onlara boyun eğmeyi kabul etmedikçe onlardan hiçbir şey umulmaması gerektiği konusunda onları ikna etti. Hatta o durumda bile Wang Han, bu isyana katılmış olan herkesi yok etmedikçe memnun olmayacaktı. Böylece en sonunda, herkesin kendi topluluğuna dönmesi ve gayretle savaşmak için mümkün olduğunca büyük bir ordu toplamasına karar verildi.

Temuçin'in Ordunun Başına Getiriliş

Temuçin, kurulacak ordunun başına resmen getirildi. Bu tür durumlarda seçilen komutana yetkisini göstermek için büyük bir törenle bir çeşit asa ya da süslü sopa takdim edilmesi geleneği vardı. Bu asa ya da sopa "topuz" olarak adlandırılırdı. Bu durumda da topuz tüm olağan törenler gerçekleştirilerek Temuçin'e verildi. O da bunu bazı şartlar ileri sürerek aldı; herkes emirlerine zamanında ve tam olarak uyacak, kendisi, emirlerine uymayanlara kendi uygun gördüğü her türlü cezayı verebilecek ve tüm kararları sorgulanmadan kabul edilecekti.

Ödüllerin Dağıtımı İki Kölenin Ödülü

Böylece başa geçirildikten sonra Temuçin, Wang Han'ın hizmetinden çıkıp kendi hizmetine girenlere ödül ve yetki vererek işe başladı. Bu vesile ile bir süre önce, Sengum ve Camuka'nın kampa gelip onu tuzağa düşürmek yönündeki tasarıları hakkında kendisini uyaran iki köleyi de hatırladı ve onları da ödüllendirdi. Kölelere ödül olarak özgürlüklerini verdi ve yaşadıkları süre boyunca kendilerine yetecek kadar erzak sağladı. Ayrıca onları muaflar listesine de yazdırdı. Muaflar, verdikleri kamu hizmeti karşılığında, kendilerine bazı özel haklar ve ayrıcalıklar verilen bir sınıftı. Bu sınıfa mensup olanlar vergi ödemek zorunda değillerdi. Savaş ganimeti ele geçirildiğinde, diğer herkes ele geçirdiklerinin belli bir oranını hana vermekle yükümlüyken onlar tüm ganimeti kendileri alabiliyorlardı. Muaf sınıfın bazı başka ayrıcalıkları da vardı. Herkes hanın huzuruna çıkmak izin alana dek beklemek zorundaydı; fakat onlar her istediklerinde hanın huzuruna çıkma hakkına sahiptiler. Ayrıca işleyecekleri suçlar için dokuz kere affedileceklerdi; yani ancak on kere suç işlediklerinde cezalandırılırlardı. Temuçin'in bu kölelere bahşettiği ayrıcalıklar yedinci kuşak torunlarına dek devam edecekti.

Nedenleri

Temuçin bu köleleri büyük bir cömertlikle ödüllendirmişti. Bunun nedeni hiç şüphesiz kısmen, onların yaptıklarının Temuçin'i ve ordu-sunu yok olmaktan kurtardığı için onlara duyduğu samimi minnettar-lıktı. Diğer yandan da kendi yandaşları arasında, onun için ya da sür-dürdüğü davası için yapılan hizmetin cömertlikle ödüllendirileceği şeklinde güçlü bir inanç oluşturmaktı.

Ordunun Düzenlenmesi Saldırı Düzeni

Temuçin kendisini çok büyük bir askeri birliğin başında buldu ve ilk yaptığı, onların arasında istikrarlı bir disiplin sistemi kurmak oldu. Böylece savaşırken düzenli bir şekilde hareket edebileceklerdi. Or-duyu üç ana kola ayırdı. Merkezdeki kol kendi muhafızlarından olu-şuyordu ve bu kolu kendisi kumanda edecekti. Kanatlarda ise müt-tefiklerinin ve yandaşlarının gönderdiği birlikler vardı. Savaş planı, ilk önce kanatları öne sürmek, merkezi yedekte tutmak ve merkezdeki askerlerin savaşa girişinin en etkili olacağı anda onları karşı koyula-maz bir güçle savaşa dahil etmek için hazır bekletmekti.

Her şey bu şekilde ayarlandıktan sonra Temuçin ordusunu hare-kete geçirdi ve Wang Han'ın ülkesine doğru ilerlemeye başladı. Onun muazzam ordusunu oluşturan birliklerdeki askerlerin sayısı öyle çok-tu ki tüm ovayı kaplıyorlardı.

İki Ordu Yükler

Bu arada Wang Han da boş durmamıştı. O ya da daha doğrusu onun adına hareket eden Sengum ve Camuka da büyük bir ordu topla-mış ve düşmanı karşılamak üzere Karakurum'dan hareket etmişlerdi. Wang Han'ın askerlerinin sayısı Temuçin'inkilerden fazla olsa da onunkiler kadar disiplinli ve düzenli değillerdi. Ayrıca yanlarında on-lara ayak bağı olan çok fazla yük vardı. Yürüyüşteki orduyu, eşya, silah ve her tür askeri malzeme taşıyan bitmek bilmez bir yük arabası

konvoyu takip ediyordu. Bu nedenle de ordu çok ağır ilerliyordu; çünkü atlı askerler hızlarını yük arabalarının hızına göre ayarlamak zorundaydılar. Bu da arabaların taşıdığı ağır yükler ve bozuk yollar nedeniyle çok yavaş gitmeleri anlamına geliyordu.

İki Ordunun Karşılaşması

Savaş

Wang Han'ın Yenilmesi

Kaçışı

İki ordu, iki akarsu arasındaki bir düzlükte karşılaştılar ve son derece hiddetli ve kanlı bir savaş oldu. Temuçin'in eski öğretmeni Karaşer, Temuçin'in ordularından bir bölümünü kumanda ediyordu ve karşısına Wang Han'ın ordusunun bir kanadını idare eden Camuka çıktı. Diğer kanatlar da birbirleri ile şiddetle savaştılar ve üç saat boyunca hangi tarafın kazanacağı belli olmadı. Nihayet tüm bu süre boyunca yedekte tuttuğu askerleri ile geride bekleyen Temuçin onun müdahalesi için uygun zamanın geldiğini gördü ve muhafızlarına ileri atılmaları emrini verdi. Onlar da önlerine çıkanı yok etmek için büyük bir kıvraklıkla harekete geçtiler. Wang Han'ın birlikleri birbiri ardına alt edildi, dağıtıldı ve savaş meydanından sürüldü. Çok geçmeden Wang Han her şeyin kaybedildiğini gördü. Savaşmayı bıraktı ve kaçtı. Kendisine yakın hizmetlilerinden ve muhafızlarından oluşan küçük bir birlik de onunla birlikte gitti. Kaçaklar ilk önce Karakurum'a giden yola girdiler. Fakat o kadar yakından takip ediliyorlardı ki başka bir yöne sapmak zorunda kaldılar. Nihayet Wang Han kendi ülkesinden kaçmaya ve "Tayan Han" adındaki bir beyden koruma talep etmeye karar verdi. Tayan Han, Kara Kıtay ülkesindeki en güçlü topluluklardan biri olan "Naymanlar" adı verilen büyük bir topluluğu yönetiyordu. Tayan, Temuçin'in ilk eşinin; yani babası hayattayken on dört yaşında evlendiği prensesin babasıydı.

Naymanlar ile İlişkileri

Wang Han'ın Naymanlar arasına sığınmak istemesi garip karşılandı; çünkü geçmişte bir süre boyunca ne hanları Tayan ile ne de onun egemenliği altındaki topluluk ile iyi geçinememişti. Önceki savaşlarda, Wang Han'ın onlarda ve ülkelerinde açtığı yaralar nedeniyle ona karşı hâlâ öfke dolu olan çok sayıda yönetici vardı. Fakat bu Tatar topluluklarında misafirperverlik duygusu çok baskındı ve Wang Han da Naymanların onun zor durumda bir kaçak olarak kendilerine gelişini görünce tüm düşmanlıklarını bir yana bırakıp onu hoş karşılayacaklarını düşünmüştü.

Naymanlar Arasında Tartışmalar

Aslında onların yardımına muhtaç bir ziyaretçiyi geri çevirmek en çok topluluğun lideri olarak Tayan için bir ayıp olacaktı. Bu nedenle ilk başta düşmanını kibarca karşılayıp ona sığınma hakkı vermeye eğilimliydi. Wang Han ülkesine girdikten sonra onun kampına yaklaşıırken Tayan bu konuyu diğer beylerle görüştü; fakat hepsi de zor durumdaki düşmanlarına merhamet gösterilmesine kesinlikle karşıydı. Onun kendilerine karşı nasıl her zaman düşmanca davranmış olduğunu Tayan'a ifade ettiler. Onlara verdiği zararı abartarak dile getirdiler. Ayrıca Wang Han'ı koruyarak hiç şüphesiz düşmanı takip ederek kendi ülkelerine gelecek Temuçin'le savaşa girme riskini alacaklarını ve onu koruma girişimlerinin Temuçin tarafından hoş karşılanmayacağını da söylediler.

Tayan

Bu sözler Tayan'ı çok etkiledi; fakat hâlâ Wang Han'a karşı herhangi bir düşmanca harekete rıza göstermeyi istemiyordu. Böylece diğer beyler ne yapmaları gerektiğini tartışmak için kendi aralarında bir konsey topladılar. Wang Han'ı öldürme sorumluluğunu kendileri üstlenmeye karar verdiler.

Beylerin Planları

"Tayan'ın bunu açıkça onaylamasını bekleyemeyiz;" diyorlardı "fakat içten içe o da bunu arzu ediyor ve bu iş bittiği zaman o da memnun olacak."

Tayan olayların nereye gittiğini çok iyi biliyordu; fakat bilmiyor-muş gibi yapıyordu. Böylece diğer yöneticilerin diledikleri gibi davranmalarına izin verdi.

Wang Han'ın Başının Uçurulması

Böylece hemen bir birlik donatıldı, Wang Han'a karşı en çok kin ve nefret besleyen iki bey birliğin başındaki yerini aldı ve onu yakalamak için harekete geçtiler. Görünüşe göre Wang Han, Nayman topraklarına girdikten sonra yolda bir süre oyalanmış, ülkede nasıl karşılanacağını görmek istemişti. Nayman birliği, onun kamp kurduğu yerde birdenbire ortaya çıktı, tüm hizmetlileri öldürdüler ve Wang Han'ı yakalayıp başını uçurdular. Bedeni orada bıraktılar ve Tayan'a göstermek için başı yanlarına aldılar.

Tayan'ın Hilesi

Tayan içten içe sevinmişti ve eski düşmanının ölümünün onda yarattığı memnuniyeti gizleyemiyordu. Hatta Wang Han'ın başına küçümseme ve nefret dolu sözler savurdu; bu da düşmanının yenilgisinden duyduğu sevinci açığa çıkarıyordu. Fakat daha sonra kendini topladı ve onu öldürdükleri için beyleri suçladı.

Onlara şöyle dedi: "İleri yaşını, geçmişteki büyüklüğünü, bir prens ve komutan olarak kazandığı şöhreti düşünüp ona karşı bir cellat gibi değil, bir koruyucu gibi davranmalısınız."

Başın Akıbeti

Tayan, Wang Han'ın başına büyük bir saygı ile davranılmasını emretti. Onu uygun bir şekilde hazırlayıp bir çeşit kurutma ve koruma işleminden geçirdikten sonra gümüş bir kutuya koydurdu ve onur yerine yerleştirdi.

Başın saklanması için hazırlıklar bu şekilde devam ederken Wang Han'ın başı tüm topluluk için kutsal ve gizemli bir ilgi kaynağı oldu. Dilin birkaç kere başın içinden çıktığı söylendi ve başta oluşan değişiklikleri büyük bir dikkatle izleyen kâhinler, bu değişikliklere bakarak savaşta olacak olaylara dair önemli kehanetlerde bulundular. Bu kehanetler büyük ölçüde Temuçin'in refahının ve gücünün giderek artacağı yönündeydi.

Sengum'un Öldürülmesi

Wang Han'ın oğlu Sengum savaşta öldürüldü; fakat Camuka kaçtı.

X. BÖLÜM

CAMUKA'NIN ÖLÜMÜ

1202-1203

Tamamlanan Zafer

Abartma

Bu arada Wang Han'ın sığındığı Naymanların ülkesinde bu olaylar yaşanırken Temuçin, Wang Han'ın ülkesinde ne bulursa önüne katıp götürüyordu. Savaşta müthiş bir zafer kazanmıştı ve kırk bin kişinin öldürüldüğünü yazan kayıtlara bakarak bu savaşın son derece sert geçtiği de söylenebilir. Fakat bu sayılar büyük ölçüde abartılmıştı. Ayrıca, günümüzdeki modern toplulukların daha iyi düzenlenen savaşları ile karşılaştırıldığında bu tür barbar savaşlarında öldürülen insanların sayısı her zaman çok daha fazladır.

Yağma

Ne olursa olsun Temuçin çok büyük ve tartışmasız bir zafer kazanmıştı. Çok sayıda esir aldı ve çok büyük ganimet ele geçirdi. Tüm yük arabaları onun eline geçmişti ve bu arabaların içlerindeki pek çok şey de çok değerliydi. Çok sayıda da at ele geçirdi. Bu atların çoğu

öldürülen ya da esir alınan kişilere aitti. Wang Han'ın ordusunda savaştan sonra kalan en iyi birlikler de onun tarafına geçti. Artık Wang Han'ın gücünün tamamen tükendiğini düşünüyorlardı ve o andan itibaren Temuçin tüm ülkenin hakimi olarak kabul edilecekti. Ona bağlılıklarını hemen sunmaya hazırdılar.

Tahta Çıkma Hanların Boyun Eğmesi Sengum ve Camuka

Çok geçmeden Temuçin, Wang Han'ın ölüm haberini eşinin babası Tayan'dan aldı ve onun tüm ülkesini ele geçirmek için daha da büyük bir istek duyarak hemen harekete geçti. Daha önceleri Wang Han'ın hizmetinde olan hanlar birbiri ardına ona bağlılıklarını sunuyorlardı. Bunu da sadece, daha fazla direnmenin faydasız olduğunu bildiklerinden yapmıyorlardı. Aynı zamanda eski dostlarının ve sevdikleri bir kişinin tarafında olmaktan memnundular. Temuçin tüm ülkede bir çeşit zafer yürüyüşü yaptı ve her yerde sevinç gösterileri ve "Hoş geldin!" çığlıkları ile karşılandı. Eski düşmanları Sengum ve Camuka'ya gelince, onlar ortadan kaybolmuşlardı. Temuçin'e karşı oluşan muhalefetin başını çeken Camuka hâlâ emrinde, savaştan sonra bir araya gelmeyi başaran bir grup asker tutuyordu; fakat nereye gittiği tam olarak bilinmiyordu.

Hakembu ve Kızı

Wang Han'ın diğer akrabaları ve dostları hiç gecikmeden Temuçin'in tarafına geçtiler. Aslında hangisi onun gözdesi olacak diye birbirleri ile yarış halindeydiler. Wang Han'ın kardeşlerinden biri etkili ve güçlü bir beydi ve o da Temuçin'in hizmetine girmeye gelmişti. Temuçin'in takdirini kazanabilmek için de yanında kızını getirmiş ve Temuçin'e diğer eşlerinin yanında kendi kızını da eşi olarak alması için teklifte bulunmuştu.

Temuçin, Wang Han'ın kardeşini büyük bir nezaketle kabul etti. Kendisine verdiği hediyeyi, yani kızını, kabul etti; fakat zaten çok sayıda eşi olduğu ve en önemli görevlilerinden biri olan muhafızlarının

lideri, kızı beğendiği için genç kızı ona hediye etti. Elbette bu durumda kızın hiçbir söz hakkı yoktu. Babasının ve diğer hanların onunla ilgili yaptıkları anlaşmaya boyun eğmek durumundaydı.

Hakembu'nun Korkuları

Wang Han'ın kardeşinin adı "Hakembu" idi ve Temuçin'in kam-pına gelirken çok tereddüt yaşamıştı. Wang Han'ın kardeşi olduğu için Temuçin'in ona öfke dolu olabileceğinden ve onu hizmetine almayı ve getirdiği hediyeleri reddetmesinden korkuyordu. Fakat ne büyük bir nezaketle karşılandığını görünce çok rahatladı ve Temuçin'den kendisine orduda bir yetki vermesini istedi.

Temuçin'in Minnettarlığı Yanıtı

Temuçin, bu isteği büyük bir zevkle yerine getireceğini ve bu ricayı böylesine büyük bir istekle kabul etmesinin nedeninin bu ricayı yapan kişinin, Wang Han'ın kardeşi olması olduğunu belirtti. Hakembu'ya şöyle dedi: "Aslında daha önceleri zor zamanlarımda beni sarayına bir kaçak ve sürgün olarak kabul eden ve bana pek çok iyilik yapan ve koruma sağlayan kardeşinin hatırı için sana pek çok şey borçluyum. Ona borçlu olduklarımı hiçbir zaman unutmadım ve hiçbir zaman da unutmayacağım. Her ne kadar daha sonraları bana yüz çevirmiş olsa da onu ya da oğlu Sengum'u hiç suçlamadım. Böyle davranmalarını, benim her zaman amansız düşmanım olan Camuka'nın iftiralarına ve kötü etkisine bağladım. Bu nedenle bana düşman olduğu için ona karşı öfke duymuyorum ya da bu yüzden onun anısına olan saygım azalmıyor. Üstelik ona olan minnettarlık borcumu, senin, yani Wang Han'ın kardeşinin aracılığı ile ödeyebildiğim için çok mutluyum."

Böylece Temuçin, Hakembu'ya orduda saygın bir görev verdi ve ona karşı büyük bir incelikle davrandı. Eğer her zaman böyle cömert bir tavırla hareket etmişse ona yüceliğini ve ününü kazandıran taraftarlarının üzerinde böylesine büyük bir etkisinin olması hiç de şaşırtıcı değildir.

Camuka Kaçıyor Tayan'ın Ülkesine Ulaşıyor

Bu arada Sengum öldürülmesine rağmen, Camuka kaçmayı başardı ve pek çok macera atlattıktan sonra nihayet Tayan'ın ülkesine ulaşmayı başardı. Kendisiyle beraber Wang Han'ın ordusunun, savaşta öldürülmekten ya da esir düşmekten kurtulan kısmı ve pek çok da görevli gelmişti. Camuka bozguna uğrayıp dağılmış bu askerleri, etrafa saçılmış kalıntıları toplayarak ve birlikleri sıraya sokarak yeniden düzenlemiş ve yanlarında ata binebilecek durumda olan hasta ve yaralılarla birlikte Tayan'ın ülkesine gelmişti. Çok yetenekli bir komutan olduğu biliniyordu ve Tayan'ın sarayında memnuniyetle karşılandı. Aslında Temuçin'in fetihlerini ve gücünün giderek arttığını duyan Tayan, onu kıskanmaya başlamıştı ve damadının çok fazla yükselmesini engellemek için bazı önlemler alma zamanının geldiğini düşünüyordu.

Tayan'ın Camuka ile Konuşması

Elbette Tayan, Camuka ile Temuçin'in kişiliği ve onun planları hakkında pek çok konuşma yaptı. Bu konuşmalar esnasında Camuka, Tayan'ın şüphesini ve kıskançlığı arttırmak için hep kötü şeyler söylemeye dikkat etti. Temuçin'i çok hırslı, sürekli yükselmek için planlar yapan, bu planları gerçekleştirirken hiçbir minnettarlık ya da onur duygusunun ona engel olamayacağı bir adam olarak tanıttı. Wang Han ile yapılan savaşın sorumluluğunu tamamen ona yükledi. Bu savaşın, Temuçin'in, kendisine zor zamanlarında göstermiş oldukları nezakete rağmen Wang Han'ı ve oğlunu yok etmek için yaptığı entrikalar yüzünden çıktığını söyledi. Ayrıca Camuka, Tayan'ı da vakit çok geç olmadan kendisini tehlikeye karşı korumaya alması için uyardı.

Camuka'nın Temuçin'in Kişiliğini Anlatışı

"O senin oğlun sayılır, doğru." dedi Camuka. "Senin dostun olduğunu da söylüyor; fakat o denli hain ve kişiliksiz ki ne olursa olsun ona güvenemezsin ve geçmişte ona karşı yaptığın tüm iyiliklere ve sizi bağlayan akrabalık bağına rağmen kendi hırslı tasarılarını gerçekleşt-

tirmesini engellediğini düşündüğü anda, onun için herhangi biriymişçesine seni yok etmek için planlar yapmaktan çekinmeyecektir."

Komplolar Kuruluyor

Tayan'ın aklındaki endişe ve korkularla birleşince, bu sözler onu çok etkiledi ve sonunca Tayan onu tehdit eden tehlikeye karşı kendisini korumak için bazı tedbirler almaya ikna oldu. Böylece kendi tarafına geçebileceklerini düşündüğü başka toplulukların beyleri ile müzakereler başlattı ve çok geçmeden Temuçin'e düşman olan ve onun gücünü kısıtlamak için yapılacak herhangi bir girişime katılmaya hazır güçlü bir ittifak oluşturdu.

Alakus

Tüm bu adımlar büyük bir gizlilikle atılmıştı; çünkü Camuka ve Tayan, hazırlıklar tam anlamıyla bitinceye ve harekete geçmeye hazır oluncaya dek Temuçin'in, kendisine karşı oluşturdukları ittifaktan haberdar olmamasını arzu ediyorlardı. Fakat sırlarını diledikleri kadar uzun bir süre gizli tutmayı başaramadılar. Genellikle, kendi amaçlarını tam olarak desteklediğine emin olmadıkça herhangi bir hana ya da beye yanaşıp ittifaka katılmasını teklif etmemeye özen gösteriyorlardı. Fakat zaman ilerledikçe daha az tedbirli davrandılar ve en sonunda bir hata yaptılar. Tayan, Alakus adındaki bir prens ya da hana teklif gönderdi ve onu kendi kurdukları ittifaka katılmaya davet etti. Bu teklifleri özel bir ulakla gönderilen bir mektup aracılığı ile iletliyordu. Mektup, müttefiklerin hayata geçirmek istedikleri planları ve ittifaka katılmış olan han ve topluluk adları da dahil olmak üzere ittifakın tüm ayrıntılarını içeriyordu.

Temuçin'in Kurulan Komplodan Haberdar Oluşu Aldatılışı

Çin sınırları içindeki çok sayıda güçlü topluluğa hakim olan Alakus'un bir sebepten, bu mücadelede Temuçin'in yanında yer almak istediği anlaşıyor. Bu nedenle mektubu getiren ulağı esir olarak alı-

koydu ve komponun tüm ayrıntılarını içeren mektubu hemen Temuçin'e ulaştırdı. Temuçin bu bilgiyi alınca hayrete düştü; çünkü o anda eşinin babası Tayan'ın en iyi ve en güvenilir dostlarından biri olduğunu düşünüyordu. Ne yapılması gerektiğini tartışmak üzere hemen büyük bir savaş konseyi topladı.

Genç Prens Cüci

Temuçin'in artık bir delikanlı olmuş "Cüci" adında bir oğlu vardı. Temuçin, oğlunun artık, saraydaki diğer prensler ve beyler arasındaki yerini alması ve görev üstlenmesinin zamanının geldiğini düşünüyordu. Bu nedenle konseyde ona da bir yer verdi ve böylece onu devletin önemli kişilerinden biri olarak ilk defa kamuoyunun gözü önünde tanımış oldu.

Savaş Konseyi

Tayan ve diğerlerinin oluşturmakta olduğu ittifakı duyunca konsey, hemen güçlerini toplayıp planlarının olgunlaşmasına izin vermeden düşmanın üzerine yürüme eğilimi gösterdi. Fakat ortada atlarla ilgili bir sorun vardı. Temuçin'in ordusuna ait değişik toplulukların atları uzun süren yürüyüşlerden ve son zamanlarda yapılmış olan seferlerden dolayı öyle yorgundular ki bir süre dinlenip iyileştirilmedikçe yeni bir sefer başlatmak için uygun bir durumda olmayacaklardı. Fakat Temuçin'in amcası olan "Bulay" adındaki bir han, tüm ordu için kendi sürüsünden sağlıklı atlar sağlamayı teklif ederek bu sorunu çözdü. Bu durum, o dönemdeki büyük Asyalı liderlerin hayvancılık uğraşlarının ne denli büyük ölçülerde yapıldığını gösterir.

Camuka ve Tayan

Temuçin, amcasından gelen bu teklifi kabul etti ve hemen sefere başlamak için gereken hazırlıklar yapıldı. Bu hazırlıkların haberini alırmaz, Camuka ittifak birliklerini acilen toplaması ve onlar sınırı geçmeden gidip Temuçin'in ordusunun karşılanması için Tayan'a baskı yaptı.

Tayan'a şöyle dedi: "Onun sınırı geçip senin bölgeni yakıp yıkmasını beklemektense gidip onunla kendi topraklarında savaşmak daha iyidir."

"Hayır," dedi Tayan yanıt olarak, "beklemek daha iyidir. Ne kadar çok ilerlerse adamları ve atları o kadar çok yorulur, erzakları azalır ve savaşta onu alt etmemizin ardından geri çekilmesi de o kadar zor olur."

Temuçin'in Sınırı Geçışı

Böylece, her ne kadar birliklerini toplamaya başlasa da Tayan harekete geçmedi. Temuçin, ordusunun başında Naymanların ülkesinin sınırına vardığında –Tayan'ın hüküm sürdüğü ülke Naymanların ülkesi olarak adlandırılıyordu– düşman taraftan hiç kimsenin sınırı savunmak için orada bulunmamasına şaşırdı. Sınırı bir nehir oluşturduğu için burası kolaylıkla savunulabilirdi; bu onu daha da şaşırttı. Fakat nehrin kıyısına vardığında yolunun üzerinde hiç kimse görünmüyordu. Askerleriyle birlikte hemen nehri geçti ve Nayman topraklarına girdi.

Temuçin'in İlerleyişi

Temuçin ilerlediği süre boyunca, Tayan'ın tahmin ettiği tehlikeye düşmemek için, yani adamlarının ve hayvanların gücünün azaltmaması ve erzakları tüketmemek için, dikkatli davranıyordu. Yanlarına bol miktarda erzak almıştı ve yol boyunca hem adamlarını hem de hayvanları zinde ve güçlü tutabilmek için büyük bir dikkatle ve kolay aşamalarla yürümeye özen gösteriyordu. Bu düzende ve bu koşullar altında en sonunda Tayan'ın kamp kurduğu ve ordularını topladığı noktaya ulaştı.

Savaş Hazırlıkları **Kuşluk ve Cüci**

Her iki taraf da hemen savaş düzeni aldı. Tayan'ın tarafındaki askerleri Camuka komuta ediyordu. Tayan'ın oğlu olan genç prens, "Kuşluk" da yardımcısıydı. Diğer yandan konseyde ön plana çıkarıl-

miş olan Temuçin'in genç oğlu Cüci, babasının tarafında çok önemli bir göreve getirilmişti. Gerçekten de birbirlerine karşı bir rekabet ve özenme duyguları ile dolu olan bu iki genç prens, her iki tarafta da savaşı başlatan öncü kuvvetlerin başında yer alıyordu. İlk önce Cüci atağa geçti ve onu geri püskürtmekle görevlendirilmiş olan Kuşluk tarafından karşılandı. Her iki prens savaş boyunca büyük bir cesaretle savaştılar ve ikisi de büyük bir ün kazandı.

Büyük Savaş Temuçin'in Zaferi Tayan'ın Öldürülmesi

Savaş sabahın erken saatlerinde başlamıştı ve tüm gün devam etti. Sonunda Temuçin kesin bir zafer kazandı. Tayan günün ilk saatlerinde ölümcül bir yara almıştı. Hemen savaş meydanından uzaklaştırıldı ve hayatını kurtarmak için her türlü çaba gösterildi; fakat çok geçmeden nefes alması kesildi. Oğlu Prens Kuşluk, tüm gün boyunca kahramanca savaştı; fakat gece yaklaştıkça her şeyin yitirildiğini anlayarak kaçtı ve o kargaşada toparlayabildiği kadar çok askeri toplayıp kendisiyle beraber götürdü. Bu askerlerle birlikte ne yapacağına karar verene dek geçici bir sığınak bulmayı amaçladığı amcalarından birinin topraklarına geldi.

Camuka'nın Başı Kesilir

Camuka'ya gelince; tüm gün öfkeyle savaştıktan sonra en sonunda geceye doğru etrafı sarıldı, ele geçirildi ve esir alındı. Savaş sona erer ermez, Temuçin onun başının uçurulmasını emretti. Onu onurlu ve dürüst bir düşman olarak değil, bir asi ve hain olarak görüyor ve hiçbir şekilde merhameti hak etmediğine inanıyordu.

XI. BÖLÜM

İMPARATORLUĞUN KURULUŞU

1203

İmparatorluğu Kurma Çalışmaları

Artık Temuçin'in egemenliğinde, Asya Kıtası'nın iç kısmının çok büyük bir bölümünü içeren çok geniş bir ülke ve çok sayıda zengin ve güçlü topluluk vardı. Temuçin, tüm ülke üzerinde bir imparatorluk kurarak elinde tuttuğu toprakları sağlamlaştırmaya karar verdi. Hâlâ direnen birkaç hana boyun eğdirmek için yapılacak birkaç savaş ve alınacak birkaç şehir daha vardı. Bu zaferler de çok geçmeden kazanıldı ve Tayan'la yapılan savaştan kısa bir süre sonra Temuçin, kendini neredeyse dünyanın bilinen bütün kısmı olan bir ülkenin tartışmasız lideri olarak buldu. Egemenliğine karşı tüm açık muhalefet tamamen bastırılmıştı ve artık onun yapacağı şey, ordusunu mükemmel bir şekilde düzenlemek, kendi kanunlarını çıkarmak, başkentinin neresi olacağına karar vermek ve böylesine büyük bir imparatorluğun işlerini yönetmek için gerekli olan yönetim sistemini oluşturmaktı.

Karakurum'daki Saray Elçiler

Temuçin, Karakurum kentini, başkenti yapmaya karar verdi. Böylece birliklerinin başında o kente doğru ilerledi ve büyük bir görkemle kente girdi. Burada ihtişamlı bir saray yaptırdı ve bir sonraki kış boyunca imparatorluğunun düzenlemeleri ve güçlendirilmesi ile meşgul oldu. Bu arada Orta Asya'daki farklı uluslar ve topluluklar, kendisine sürekli olarak elçiler yolluyordu. Bu elçiler kazandığı zaferlerden ötürü onu kutluyor ve temsil ettikleri hanın adına ona bağlılıklarını sunuyor ya da işbirliği öneriyorlardı. Bu elçiler şatafatlı bir şekilde giyinmiş ve tam olarak silahlanmış atlı askerler eşliğinde geliyorlardı. O kış boyunca Karakurum kentinde tanık olunan neşe ve görkem, şimdiye kadar görülenlerin çok ötesindeydi.

Temuçin'in Anayasayı Oluşturması

Bu arada insanlar bu askerlerin geçit törenlerini izleyip eğlenirken Temuçin'in zihni, sürekli olarak imparatorluğu için çıkarmayı istediği anayasanın şekliyle ve insanların tabi olmasını istediği yasalar sistemi ile meşguldü. Bu konuda en yetenekli danışmanlarına özel olarak danışıyor ve yazmanlarına bir yönetim sistemi ve kanun külliyatı yazdırıyordu. Önerilen kanunlar gizli konseylerde tartışılıyordu. Her detay iyice tartışılıp olgunlaştırıldıktan sonra Temuçin, ilkbaharın ilk günlerinde bir emir yayınladı ve belirtilen günde, onlara önerilen sistemi anlatabilmek için ülkesinin önde gelen tüm prenslerinin ve hanlarının bir araya gelmesini istedi.

Han Seçimi

Temuçin, imparatorluğunu bir tür seçim monarşisi şekline getirmeye kararlıydı. Bu amaçla Yüce Han, büyük bir toplantı yapmak için bir araya gelen tüm diğer hanların oyuyla seçilecekti. Kendisini Yüce Han olarak ilan eden ya da diğer hanlar tarafından seçilmeden önce yüksek yetkileri kullanmaya kalkışan bir kişi ölümüne mahkûm edilecekti.

Ülkenin Bölünmesi

Ülke illere bölünmüştü; her bir ilde yönetici olarak bir han bulunacaktı. Fakat bu hanlar, Yüce Han'a sıkı sıkıya bağlı olacaklardı. Yüce Han tarafından çağrıldıklarında, yönetimleri ile ilgili bir sorunu çözmek ya da kendilerine karşı yapılan suçlamalara yanıt vermek için hemen başkente gitmek zorundaydılar. Doğruluğu kanıtlanan bir itaatsizlik ya da yanlış yönetim durumunda ise ölüm cezası alacaklardı.

Ordunun Düzeni

Silahlar ve Mühimmat

Temuçin, ordusunu da aynı ya da benzer ilkelerle şekillendirdi ve düzenledi. Askerler her biri yüz kişiden oluşan birliklere ayrıldı ve bu birliklerin onu da bin kişiden oluşan bir alay olarak düzenlendi. Alaylar da her biri on bin askerden oluşan daha geniş bölüklere ayrıldı. Bu birliklere onları komuta etmesi için çeşitli rütbelerde komutanlar atandı ve çok sayıda silah ve mühimmat, ihtiyaç duyulduğunda dağıtılması için, bu komutanların sorumluluğunda cephaneliklere depolandı.

Temuçin; ayrıca kent ve sarayların inşa edilmesi, yolların yapılması ve kalelerin oluşturulması için de hazırlık yaptı. Tüm halkın, gerekli görüldüğünde haftada bir gün bu kamu işlerinde çalışmasını emretti.

Avlanma

Her ne kadar yeni yönetimin kurulduğu ülke şu anda bir barış döneminde olsa da Temuçin, halkının şu ana dek kendilerini diğerlerinden ayıran bir özellik olan savaşçı ruhu kaybetmemesini istiyordu. Avlanmayı, özellikle de dağlarda vahşi hayvan avlamayı özendirerek ve av işini düzenlemek için kanunlar yaptı. Kendisi de sarayındaki diğer beyler ve önemli yöneticiler ile birlikte, tüm bu önemli kişiler arasında av uğraşının tehlike ve heyecanına karşı bir ilgi uyandırmak için av gezileri düzenledi. Bir çeşit savaş olarak düşündüğü bu gezilerde yanında genellikle bir grup asker götürürdü.

Köleler

Temuçin, ülkenin yerlilerinden hiçbirinin köle olarak kullanılmamasını ve onların hizmetçilik gibi işlerde çalıştırılmamalarını emretti. İnsanlar bu tür işler için savaşta ele geçirilen ve esir alınan kişileri kullanacaktı. Bu kuralı koymasının nedenlerinden biri, sınır bölgelerinde yaşayan insanları, kendilerine ve genel olarak ülkeye köle sağlayabilmek için komşu bölgelere seferler yapmaları için teşvik etmektir.

Böylece köleye sahip olma hakkı sıkı bir şekilde korundu ve bunu sağlayabilmek için çok sert kanunlar kondu. Bir köleye yataklık yapmak ya da sahibinin izni olmadan ona et, içecek ya da giysi vermek ya da ona barınak sağlamak, uyulmadığı takdirde cezası ölüm olan bir yasaktı. Kaçak bir köleyle karşılaşan biri, onu yakalamaz, kaçmasını engellemez ve sahibine ulaştırmazsa o da ölümle cezalandırılırdı.

Çok Eşlilik ve Kölelik

Her erkek istediği kadar çok kadınla evlenebilirdi ve her erkeğin kadın köleleri cariyesi yapmaya yasal olarak izni vardı.

Ölümden Sonra Gerçekleşen Evlilikler

Çok garip bir uygulama vardı ve bu uygulama, görmüş olduğumuz gibi, bu kırsal toplumlarda akrabalık ve aile bağlarına verilen büyük önemden kaynaklanmaktaydı. İki aile, artık hayatta olmayan çocukları arasında yapılan kurmaca bir evlilikle bir araya gelebilir ve kendilerini yasal olarak bir aile olarak gösterebilirlerdi. Bu tür durumlarda, anlaşmalar genellikle çocuklar hayattaymışçasına yapılıyor ve tüm törenler olması gerektiği şekilde gerçekleştiriliyordu. Bundan sonra bu iki aile yasal müttefik olarak görülüyor ve gerçek bir evlilik durumunda ortaya çıkan tüm zorunluluklar bu aileler için de geçerli oluyordu. Bu geleneğin bazı Tatar ulusları arasında günümüzde bile varlığını devam ettirdiği söylenir. Bu halklar arasında yaygın olan inanışa göre, ölmüş olan çocukların aileleri tarafından tüm gereklilikleri yerine getirilerek yapılan törenler, ruhlar dünyasında da geçerli oluyor ve her ne kadar yeryüzünde ayarlanmış ve kutsanmış olsa da birlikleri öteki dünya da da onaylanıyor ve devam ettiriliyordu.

Hırsızlığın Cezası

Bu ilginç ve özel kanunların yanında soyguna, hırsızlığa, cinayete, zinaya ve yalancı şahitliğe karşı normal kanunlar da vardı. Bu suçlar için verilen cezalar genellikle ağır olurdu. Hayvan çalmanın cezası ölümdü. Daha ufak hırsızlıklar için sopayla dövülme cezası verilirdi ve kaç kere vurulacağı suçun niteliği ve ağırlığı ile orantılı olarak belirlenirdi. Fakat suçlu kişi, eğer yapabiliyorsa çaldığı şeyin değerinin dokuz katı kadar para ödeyerek bu cezadan kurtulabilirdi.

Din

Seçim Özgürlüğü

Din konusuna gelince, Temuçin'in hazırladığı anayasa, cennetin ve yeryüzünün yaratıcısı tek bir Tanrı olduğunu belirtiyor ve O'nu tüm insanlığın yüce hakimi ve düzenleyicisi olarak kabul ediyordu. Sadece O, "yaşam ve ölüm, refah ve sefalet ihsan eden, istediğini bahşedip istediğini esirgeyen ve her şey üzerinde mutlak bir güce sahip" olardı. İnançla ilgili sadece bu madde yeterli olmuştu. Geri kalanı için Temuçin, ülkesindeki değişik ulusları ve toplulukları, tapınma şeklini belirleme ve dini bayramlarını kutlama konusunda serbest bıraktı ve hangi şekilde hareket ederse etsin insanların dinle ilgili herhangi bir konuda rahatsız edilmelerini ya da engellenmelerini yasakladı.

Hanların Toplanması

En sonunda hanların büyük toplantıları için beklenen zaman geldi. Toplantı, başkent Karakurum'da değil, ülkenin iç taraflarında "Dilon İldak" adı verilen merkezi bir noktada yapılacaktı. Bu yer, böyle bir toplantı için başka yerlerden çok daha uygun olacaktı; çünkü çıktıkları tüm yolculuklarda hanlara çok büyük bir at ve hayvan sürüsü eşlik ederdi. Bu da çok sayıda hanın toplandığı bir yerde, etrafında geniş ve verimli otlaklar olan çok büyük bir kamp yerinin bulunmasını gerekli kılıyordu.

Kamp

Çadırlar ve Hayvan Sürüleri

Her biri kendisini takip eden bir konvoyun peşinde gelmeye başladıkça, hanlar kendilerine bir yer seçtiler, çadırlarını kurdular ve at, koyun ve öküz sürülerini etraftaki otlaklara saldılar. Böylece birkaç gün boyunca, kamp alanı, her yönde, aralarında atlıların oradan oraya koşuşturdukları çadır köyleriyle doldu. Çobanların ve kölelerin gözetimi altındaki sürüler dağ eteklerinde ve vadiler boyunca otlanıyordu.

Temuçin'in Konuşması

En sonunda, davet edilen herkes oraya ulaştığında, törenlerin gerçekleştirilebilmesi için kamp yerinin ortasında bir yer seçildi. Temuçin'in önünde toplanan kalabalığa hitap edebilmesi için yüksek bir yer hazırlanmıştı. Bu yüksekliğin önünde ve etrafında hanlar, onların hizmetlileri ve yandaşları toplandı ve Temuçin toplanan kalabalığa bir konuşma yaptı. Bu konuşma esnasında, hangi şartlarda bir araya geldiklerini açıkladı ve geleceğe dair planlarını ve niyetlerini anlattı. Onlarla yaptığı işbirliği ve onlardan gördüğü yardım sayesinde kazandığı zaferlerin neticesinde muazzam bir imparatorluğun temellerinin atılmış olduğunu anlattı. Onları buraya çağırmasının nedeninin böyle büyük bir ülke için gerekli olan yönetimi düzenleme ve bu ülkeyi yönetecek bir prens ya da hükümdar seçme işinde ona katılmalarını istemesi olduğunu söyledi. Onlardan yapmalarını istediği ilk iş ülkeyi yönetecek hükümdarı seçmektir.

Temuçin Yüce Han Seçilir

Böylece hanlar seçim yapmaya koyuldular. Bu seçim elbette sadece formaliteden ibaretti; seçilen kişi doğal olarak Temuçin olacaktı. Yine de göstermelik bir seçim yapıldı ve en yaşlı ve de en saygın hanlardan biri sonucu ilan etmekle görevlendirildi. Han, büyük bir ciddiyetle öne doğru ilerledi ve orada toplanan herkesin huzurunda yapılan seçim sonucunda kazanan kişinin Temuçin olduğunu ilan etti. Son-

ra, tüm bu tören boyunca yerde, siyah bir keçenin üzerinde oturmuş olan Temuçin'in kendisine hitaben bir konuşma yaptı. Bu konuşmada Temuçin'e, o anda elinde tuttuğu yüce gücün kendisine Tanrı tarafından verilmiş olduğunu ve bu gücü kullanırken Tanrı'ya karşı sorumlu olacağını hatırlattı. Eğer kendisine tabi olanları iyi bir şekilde yönetirse ülkesi refah içinde ve mutlu olacaktı. Fakat elindeki bu gücü suistimal etmeye kalkarsa sonu perişanlık olurdu.

Temuçin Tahta Çıkar ve Onurlandırılır

Bu konuşmanın ardından, hanların arasından bu görev için belirlenmiş olan birkaçı, yanına gelip Temuçin'i yerden kaldırdılar ve onu topluluğun ortasında kurulmuş olan tahta götürdüler. Tüm hanlar ve onların maiyeti huzuruna gelip Temuçin'e saygılarını sundular.

Yaşlı Kâhin Kokza Çılgın Bir Adam

Orada bulunanların arasında "Kokza" adlı yaşlı bir kâhin vardı ve bu kâhin aldığı söylenen vahiyler ve sürdürdüğü sade yaşamı nedeniyle tüm insanlardan büyük saygı görürdü. Çok ince giyinir, hem yaz hem de kış mevsiminde ayakları çıplak gezerdi. Çektiği sıkıntılara mucizevi ve ilahi bir güç sayesinde katlanabildiği sanılırdı. Bunun için insanlar ona "Tanrının sureti" anlamına gelen bir ad takmışlardı ve bu adamın vahiy aldığı, her yerde kabul ediliyordu. Ayrıca kendi söylediğine göre, zaman zaman beyaz bir at gelir ve onu Cennet'e taşırdı. Orada Tanrı ile konuşur ve insanlara ulaştırmakla görevlendirildiği vahiyler alırdı. İnsanlar ise onun tüm bu anlattıklarına inanırlardı. Bu adamın aslında bir düzenbaz ya da deli olma ihtimali de vardı. Böyle durumlarda da insanın aldığını sandığı vahiy, herhangi bir ruhsal coşkudan kaynaklanabilir ve her ne kadar o insanı günlük işlerini ve görevlerini yapamaz hale getirmese de yine de onu deliliğin sınırlarında dolaştırır ve en sonunda da onu tamamen delirtir.

Kehanetleri

Cengiz Han Unvanı

Bu yaşlı kâhin, Temuçin siyah keçenin üzerinde otururken ona doğru ilerledi ve orada toplanmış olan tüm hanların duyabileceği şekilde ona seslendi. Temuçin'in krallığı ve ülkesi ile ilgili bir mesaj vermek için Cennet'ten görevlendirildiğini söyledi. Bu krallık Temuçin'e Tanrı tarafından ilahi iradenin tezahürü olarak bahşedilmişti. Ayrıca Temuçin'e "Cengiz Han" unvanını vermekle ve onun krallığının refahının sadece Temuçin hayatta olduğu sürece değil, onun torunlarının zamanında da devam edeceğini, nesilden nesle en uzak zamanlara dek aktarılacağını söylemek de onun görevlerinin arasındaydı.

Hanların Saygı Gösterisi

Bu sözleri duyan insanlar, kâhinin yeni liderlerine verdiği adı hemen kabul ettiler. Temuçin'i bu adla selamlayıp alkışladılar. Böylece kahramanımız, kısa bir süre sonra ünü tüm Asya'ya yayılan ve o zamandan bu yana da tüm dünyada bilinen "Cengiz Han" adını aldı.

Temuçin ya da bundan böyle kullanacağımız adıyla Cengiz Han, yaşlı kâhinin ona verdiği unvanla insanlar tarafından kabul edildi ve o tahtında otururken insanlar gelip ona saygılarını sundu. İlk önce hanlar geldi ve onun otoritesine tam olarak boyun eğdiklerini göstermek için onun önünde dokuz kere diz çöktüler. Onlar çekildikten sonra diğer insanlar geldi ve aynı şekilde saygılarını sundular. Son defa yere kapandıktan sonra bir kere daha "Çok yaşa Cengiz Han!" nidaları ile etrafı çınlattılar.

İlk Konuşma

Bundan sonra yeni imparator, göreve başlama konuşması diyebileceğimiz bir konuşma yaptı. Hanlar ve onların maiyeti bir kere daha tahtın etrafında toplandılar ve Cengiz Han onlara hitap etti. Ona yüce gücü vererek onu onurlandırdıkları için hepsine teşekkür etti ve krallığının yönetiminde onlara yol gösterecek olan ilkeleri tek tek açıkladı. Kendisine tabi olan tüm insanlara karşı adil ve ayrıca mer-

hametli olacağına dair söz verdi. Tüm düşmanlara karşı onları koruyacağını söyledi. Onların rahatını ve mutluluğunu sağlamak için elinden gelen her şeyi yapacaktı. Onlara şeref ve onur kazandıracak, adlarını tüm dünyaya duyuracaktı. Tüm farklı topluluklar karşısında da tarafsız olacaktı ve halkının en kalabalık iki sınıfı olan Moğol ve Tatarlara da eşit davranacaktı.

Eğlence

Hanların Ayrılması

Konuşma sona erdiğinde Cengiz Han, orada bulunan önemli ya da önemsiz tüm hanlara hediyeler dağıttı. Ayrıca birkaç gün devam eden eğlenceler düzenledi. Ziyafet ve eğlence ile geçen sürenin ardından hanlar birer birer imparatorun yanından ayrılmaya başladılar, büyük kamp dağıldı ve her topluluk kendi toprağına doğru yola koyuldu.

XII. BÖLÜM

CENGİZ HAN'IN SALTANATI

1203

Karakurum

Tahta çıkma törenlerinin ardından Cengiz Han, sarayındaki görevliler ve yandaşları ile birlikte Karakurum'a döndü. Her ne kadar sembolik olarak krallığın başkenti olsa da bu kent önemsiz bir yerdi. Aslında o günlerde köylere ya da kentlere çok az önem veriliyordu ve sürekli yerleşim yeri olarak kullanılan dikkate değer yerlerin sayısı çok azdı. Bunun nedeni kentlerin ticaret ve üretim merkezleri olmasıdır ve sahip oldukları önemi bu uğraşlardan alırlar. Fakat Moğollar ve Tatarlar neredeyse tamamen göçebe ve kırsal bir yaşam sürmüşlerdir. Zenginlik ve ihtişam fikirleri muazzam büyüklükteki sürüler, ihtişamlı çadırlar, giysi, silah ve diğer taşınabilir eşyalarla yüklü yük arabaları ve verimli ve geniş otlaklara kurulan kamplarla ilgiliydi. Sabit evlerde sürekli yaşayanlara alt sınıf gözüyle bakılıyordu. Kendileri, atlarının ya da develerinin üstünde özgür bir biçimde ovalarda sürülerini gezdirebilir ve yeşil vadilerde ya da kavisler çizerek akan derelerin kıyısında kamp kurabilirken, alt sınıfa mensup insanların fakirlikleri ya da uğraşları nedeniyle bir noktaya bağlı kaldıkları düşünülüyordu.

Karakurum'un Öyküsü

Binalar

Karakurum hiç de büyük ve görkemli bir kent değildi. Çamur duvarı denilen; yani güneşte kurutulmuş balçık kütlelerinden inşa edilmiş bir duvar ile çevriliydi. Kentin sakinlerinin evleri sıradan kulübelardı. Hatta kralın sarayı ve diğér kamu binaları bile derme çatma yapılmıştı; çünkü o dönemki Moğol mimarisi, tüm binalarda örnek olarak alınan çadırların özelliklerini taşıyordu.

Fakat yeni imparator, zamanın çoğunu Karakurum'da geçirmedi. Yıllar boyunca isyanları bastırmak, halinden memnun olmayan ve itaat etmeyen hanlara boyun eğdirmek ve değışik topluluklar arasında çıkan anlaşmazlıkları çözümlmek için birliklerinin başında ülkesinin değışik yerlerine seferler düzenlemekle meşgul oldu. Bu seferler süresince ordusunun başında ovaları aşmaya alışkındı ve bazen haftalar, hatta aylar boyunca sabit olarak kalan kalıcı kamplar kurardı.

Büyük Kamplar

Sadece Cengiz Han değıl, diğér önemli beylerden pek çoğu bu tarz bir yaşam sürmeye alışkındı. Eğer onlardan birinin kampını göreceksaydık bu kamp bize çok ilginç gelirdi. Kamp alanı, tıpkı bir kent gibi, sokaklara, meydanlara ve caddelere ayrılmıştı ve kampın kurulduğu alanlar bazen bir buçuk kilometre genişliğinde olurdu. Hanın çadırı, merkeze kurulurdu. Merkezde, sadece hanın kalacağı çadır için değıl, aynı zamanda hanın eşleri ve hanın ailesine mensup kadınların kaldığı daha küçük çadırlar ve erzakların saklandığı, silah ve giysilerin ve bu göçebe hanların yolculuklarında yanlarından ayırmadıkları diğér değérli eşyaların depolandığı yük arabaları için de yer ayrılırdı.

Çadırların Yapımı

Hanların çadırları yazın bir tür pamuklu kumaştan, kışın ise daha sıcak tutması için keçeden yapılırdı. Çadırlar kampın tamamını görebilmesi için çok yüksek bir yere kurulur, canlı renklerle boyanır ve ilkel süslemelerle süslenirdi.

Kadınların Yaşadığı Yerler

Kadınların yaşadıkları yerler büyük çadırın etrafında ya da yakınındaydı ve kadınlar bazen çadırlarda bazense tahtadan yapılan küçük kulübelerde yaşarlardı. Tahtadan yapılan kulübeler çok hafif olurdu ve öyle bir tarzda inşa edilirdi ki efendileri tarafından kamp yerinin başka bir yere taşınması gerekli görülürse, bu tahta kulübeler çok kısa sürede parçalara ayrılabilir, bir sonraki kamp yerine ulaştırmak için arabalara yüklenebilirdi.

Dağlar ve Vahşi Hayvanlar Avlanma

Cengiz Han'ın egemenliği altında olan ülkenin geniş bir bölümü verimli araziydi ve bu arazilerde sürülerin otlayabilmesi için bol miktarda ot, pek çok kaynak ve akarsu vardı. Fakat dağlık alanlar da vardı ve dağlık alanlar kaplanların, leoparların, kurtların ve diğer vahşi av hayvanlarının sığınak yeri idi. İşte bu dağlarda Cengiz Han zaman zaman büyük av partileri düzenlerdi. Krallıkta başavcı denen bir görevli vardı ve krallıkta avlanma ile ilgili her türlü işin denetimi ve sorumluluğu bu kişinin üzerindeydi. Başavcı yüksek rütbede bir görevliydi. Hatta nazırların bile üstündeydi. Daha önce babasının topladığı büyük savaş konseyinde kendisinden bahsettiğimiz ve bu konseyin hemen ardından yapılan savaşta büyük ün kazanan Cüci, Cengiz Han tarafından bu göreve atadı. Daha yaşlı ve daha deneyimli olan iki hanı da nazırı ilan etti.

O Günlerde Avlanmanın Tehlikeleri

Asya'nın dağlarında yaşayanlar kadar vahşi olan hayvanları avlamak, avcılarının, barutun, tüfek namlularının ve fişeklerin kendilerine sağladığı avantajdan yararlandığı günümüz koşullarında bile tehlikeli bir eğlencedir. Fakat o günlerde avcının elinde ok ve yaydan, mızrak-tan ve kargıdan daha iyi bir silah yokken bu işin tehlikesi en üst boyuttaydı. Ona karşı sadece sıradan silahların kullanıldığı dönemde yetişkin bir Afrika aslanı kırk insanın baş edebileceği bir hayvan olarak görülüyordu ve bu sayıdan daha az kişinin ona saldırması faydasız

bir eylemdi. Hatta o kırk kişilik bir grubun pusuya yatıp ona saldırdığı zamanlarda bile aslan, gruptan iki ya da üç düşmanını öldürmeden ele geçirilemez ya da öldürülemezdi.

Modern Silahlar

Hafif Tüfekler

Fakat günümüzde, modern zamanlarda icat edilen ağır silahların yardımıyla, eğer gerekli cesareti, soğukkanlılığı ve sağlam sinirleri varsa bir tek kişi bile böyle bir aslanla baş edebilir. Kullanılan silah, çift namlulu tüfektir ve her namlu yivlidir; yani mermilerin namludan çıktığında dönerek hareket etmesini sağlayan sarmal yivlerle donatılmıştır. Böylece mermiler hedeflerini şaşırtıcı bir doğrulukla bulur. Bu tüfeğin attığı mermiler misket değil, ucundan sonuna doğru koni oluşturan silindirlerdir. İçleri oyuktur ve baruttan çok daha büyük bir güçle patlama özelliğine sahip patlayıcı madde ile doludur. Uçtaki koni biçimindeki nokta silindirden ayrıdır ve bir tür gövde gibi kayarak silindirin içine girer. Mermi, aslanın ya da başka vahşi bir hayvanın vücuduna girdiğinde patlayıcı maddeyi patlatan bir kapsül gibi işlev görür, böylece kurşun, hayvanın vücuduna girdiği anda korkunç bir şekilde patlar ve silindirin demir parçalarını hayvanın hayati organlarının arasına dağıtır. Böylece sıradan bir tüfek misketi, hayvanı çıldırtmaktan ve düşmanına iki kat güçle saldırmasına neden olmaktan başka bir etki yaratmadan hayvanın bedeninde kalabilir ya da vücudunun bazı parçalarından geçebilirken, bu silindir mermilerin hayvanın vücudunun herhangi bir yerine isabet etmesi onu anında yere serer ve onun yerde ölümün pençesinde kıvranmasına ve acı çekmesine neden olur.

Devisme'nin Paris'teki İşletmesi

Numuneler

Paris'te, Boulevard des Italiens üzerinde, Cezayirli aslan avcıları için tüfekler üreten Devisme'nin fabrikası vardır. Meraklılar, buradan geçerken sergilenen mermi numunelerine bakmak için dururlar. Bu fabrikada farklı namluların kalibrelerine uygun farklı boyutlarda mermiler vardır. Bu mermilerden bazıları tek parçadır, diğerleri ise

ateş edilmiş, tıpkı bir hayvanın vücudunda dağılacağı gibi havada parçalara ayrılmış ve patlamanın etkisini göstermek için saklanmıştı.

Büyük Tehlike

Böylesine etkili silahların var olduğu günümüzde bile dağdaki hızıyla bir kaplan ya da aslanla karşılaşp bu karşılaşmadan galip olarak çıkmak büyük cesaret, soğukkanlılık ve olağanüstü sağlamlıkta sinirler gerektirir. Fakat avcılarının bu mücadelede kullanabilecekleri silahların, ok ve yaydan, kargı ve mızraktan ibaret olduğu Cengiz Han'ın zamanında bu tehlike çok daha büyüktü. Gerçekten de o dönemde hayvanlar, yenmesi insanlardan çok daha zor düşmanlardı. Fakat tutkularının etkisinde ne kadar kalırlarsa kalsınlar yine de korku insanları etkiler. İnsanlar, mutlak ve kesin bir yok oluşa doğru gözleri kapalı gitmeyeceklerdir. Karşı koyamadıkları bir güç ya da sadece korku, onların geri durmalarını sağlayacaktır. Bu nedenle ne kadar umutsuz durumda olurlarsa olsunlar, bir grup insana, saldırganların gücü o insanlarınkinin üzerinde olduğu müddetçe hiçbir tehlikesi olmadan saldırmak mümkündür.

İnsanlardan Daha Güçlü Düşmanlar; Vahşi Hayvanlar

Fakat vahşi hayvanlar söz konusu olduğunda durum böyle değildir. Bir kere kışkırtıldığında bir aslan, bir kaplan ya da bir panter, korkuyu kesinlikle hissetmez. Düşmanlarının sayısı ne denli çok olursa olsun ve düşmanları ne denli iyi silahlanmış olurlarsa olsunlar bir hayvan, düşmanlarına karşı gözü kapalı harekete geçecektir. Doğru, kendi yok oluşunu da hazırlar; fakat aynı zamanda düşmanlarından birini ya da daha fazlasını da yok eder. Ona karşı saldırıya geçildiğinde hiç kimse hayvanın öfkesinin kurbanlarından biri olmayacağından emin olamaz.

Baş Avcı

Bu nedenle dağlarda vahşi hayvan avlamak çok tehlikeli bir iştir ve baş avcılık makamının çok önemli ve onurlu bir makam olması da şaşırtıcı değildir.

Ürkek Hayvanlar

Fakat av her zaman da yukarıda anlatıldığı gibi tehlikeli geçmez. Bazı hayvanlar doğaları gereği daha ürkek ve zararsızdır. Kaçarak kendilerini kurtarmaya çalışırlar. Bu hayvanlar da çok hızlı atlar ve köpeklerle takip edilerek ya da tuzağa düşürülerek ele geçirilirdi. Moğolların ülkesinin belli yerlerinde avcıların bu şekilde yakalamaya alışık oldukları bazı geyik türleri vardı.

Taktikler

Geyik Avlama Usulü

Bir geyik sürüsünün otlamakta olduğu yere yaklaşan avcılar iki gruba ayrılırlardı. Bir grup, erkek geyik boynuzu edinir ve sanki orda gerçek geyikler varmış görüntüsü vermek için, boynuzlar havada kalacak şekilde çalılıkların arasına gizlenirlerdi. Ok ve yaylarını, mızraklarını ve kargılarını kuşanan diğer grup da yakınlarda pusuya yattı. Boynuzlu olan grup, dişi geyiklerin çıkardıkları sesi taklit ederek çılgık atarlardı. Geyik sürüsündeki erkek geyikler bu sesi duyunca hemen o noktaya gelirlerdi. Çalılıktaki adamlar hemen boynuzları kaldırır ve erkek geyikleri kandırıp onlarda rekabet ve öfke duygusu uyandırmak için boynuzları hareket ettirirlerdi. Bu arada da sesi çıkarmakla görevlendirilen kişiler sesi çıkarmaya devam ederlerdi. Geyikler hemen pençelerini toprağa geçirip mücadele için hazırlanırlardı. Onlar dikkatlerini tamamen çalılıktaki sahte boynuzlara yoğunlaştırmışken pusuya yatmış adamlar yaklaşılabildikleri kadar yaklaşır, nişan alır ve kandırdıkları zavallı geyikleri kalplerinden vururlardı.

Atların Eğitimi

Elbette bu tür eğlenceler önemli ölçüde deneyim ve beceri gerektiriyordu. O dönemdeki avcıların ancak sistemli ve özel bir eğitim süreci ile kazanılabilecek bazı özellikleri de vardı. Bu da atları eğitip onların korkusuzca bir kaplanla ya da diğer vahşi hayvanlarla karşılaşabilecek duruma gelmelerini sağlamaktı. Genellikle atların böyle vahşi hayvanlara karşı bir tür güçlü ve içgüdüsel korkuları vardı ve bu

korkunun üstesinden gelmek çok zordu. Fakat Moğol avcıları, bu atlara cesaret aşılama için farklı yöntemler bulurlardı ve bu atlar, tıpkı savaş meydanında diğer atlara ve at sahiplerine doğru korkmadan ilerleyen süvari atları gibi hevesle, bu korkunç düşmanlarla karşılaşırlardı.

Büyük Çöl Soğuk

Moğolların ülkesinde yukarıda bahsedilen dağlık alanlardan başka birkaç çöl de vardı. Bu çöllerden biri Asya kıtasının kalbine kadar uzanıyordu ve yeryüzündeki en geniş çorak arazilerden biriydi. Diğer büyük çöllerin aksine bu alan çok yüksekteydi ve bu çoraklığın nedeni de bir bakıma bu yükseklikti. Bu çölün geniş bir bölümü kayalardan ve verimsiz kumdan oluşuyordu ve bahsettiğimiz dönemde üzerinde hiçbir yerleşim bulunmamaktaydı. Ayrıca yükseklik nedeniyle çok da soğuktu; bu nedenle yılın en sıcak mevsimi haricinde oradan geçmek neredeyse imkânsızdı.

Otlaklar

Bu bölgenin bu kadar yüksek olmayan ve toprağın bu kadar çorak olmadığı başka kısımlarında sürülerin beslenebileceği otlar ve diğer bitkiler yetişiyordu. Bu nedenle yılın belli zamanlarında insanlar hayvanlarını otlatmak için buraya geliyorlardı.

Ormansız Ülke

Ovalardaki Çimenlerin Yakılması

Ülkenin hiçbir yerinde sık ormanlar yoktu. Dağların arasında, aralarında hayvanların gizlendiği ve onların inlerinin bulunduğu birkaç ağaçlık bölge vardı; fakat hepsi bu kadardı. Ormanların yetişmeme nedenlerinden biri, tahmin edileceği gibi, Amerika'daki çayır-larda yerlilerin yaptığına benzer şekilde, insanların her ilkbaharda ovaları yakma alışkanlığıydı. İlkbaharda geçen seneden kalan ölü çimen, toprakta kuru, soluk ve birbirine dolanmış halde görünürdü. İnsanlar

da bu durumun taze çimenin yetişmesini engellediğini düşünürdü. Bu nedenle insanlar elverişli bir rüzgârın olduğu ilkbahar sabahlarında bu kuru çimenleri ateşe verme alışkanlığına sahiptiler. Ateş hızla ovaya yayılırdı ve yolunun üzerindeki her şeyi yakardı. Fakat toprağın altında bulunan çimen kökleri bu yangından etkilenmezdi. Çok geçmeden yeni çimenler daha gür bir halde ortaya çıkardı. İnsanlar, yeni çimenlerin oluşturduğu zengin çayır görüntüsünün ve çimenlerin hızla büyümesinin nedeninin eski ölü çimenin yoldan çekilmesi olduğunu düşünürlerdi. Fakat eski çimenin yakılmasının toprak üzerinde gübre etkisi yaratan külü bıraktığını ve ortaya çıkan gür bitki örtüsünün büyük ölçüde bundan kaynaklandığını artık biliyoruz.

Farklı Toplulukların Boyun Eğişi

Artık Cengiz Han'ın egemenliğinde olan ve göçebe kırsal toplulukların yaşadığı ülkede koşullar böyleydi. Cengiz Han'ın yönetimindeki toprakların belli bir sınırı yoktu, zira bu egemenlik ülkenin belli bölgelerini değil, orada yaşayan belli toplulukları kapsıyordu. Her ne kadar otoritesini tam anlamı ile kabul ettirebilmesi için hâlâ savaşması gereken birkaç uzak topluluk olsa da hem Moğol hem de Tatar ulusunu oluşturan toplulukların neredeyse tamamına yakın bir kısmı Cengiz Han'ın otoritesine boyun eğmişti. Bu savaşlardan bazılarının tarihi bir sonraki bölümde anlatılacaktır.

XIII. BÖLÜM

PRENS KUŞLUK'UN MACERALARI

1203-1208

Kuşluk'un Kaçışı

 kuyucunun hatırlayacağı gibi, Kuşluk, Nayman Hanı Tayan'ın oğluydu. Önceki bölümde anlatıldığı gibi, Camuka'nın tahriklerine kapılıp hanların Temuçin'e karşı kurdukları ittifakı düzenleyen kişiydi. Nihai büyük savaşta Temuçin'in oğlu Cüci'nin karşısına çıkan genç prens oydu. Okuyucular o savaşta Tayan'ın ve Camuka'nın öldüğünü; fakat genç prensin kaçmayı başardığını hatırlayacaklardır.

Tokta Bey Kaşın

Kaçarken yanında Tokta Bey adında bir komutan ya da bey de vardı. Tokta Bey güçlü bir topluluğun beyiydi. Başkenti olarak düşündüğü kent ya da köyün adı da "Kaşın" idi. Bu kent güneybatıda, Çin sınırına uzak olmayan bir yerdeydi. Tokta Bey, yanına Kuşluk'u alarak bu kente çekildi ve orada Temuçin'in karşısına çıkarmak için

yeni bir ordu toparlamaya başladı. Burada ona Cengiz Han değil, Temuçin diyoruz; çünkü bu durum savaştan hemen sonra; yani Temuçin henüz Cengiz Han unvanını almadan önce ortaya çıkmıştı.

Temuçin'in Tokta Bey ve Kuşluk'u Takip Etmesi

Tokta Bey'in ve Kuşluk'un, Kaşin'e gittiğini öğrenen Temuçin, onları izlemeye karar verdi. Tokta Bey onun geldiğini duyar duymaz kentin kalelerini güçlendirmeye ve kentteki asker sayısını arttırmaya girişti. Ayrıca her tür yiyecek maddesi ve silah depoladı. O, bu hazırlıklarla meşgulken Temuçin'in muazzam bir ordunun başında ülkesine girdiğini öğrendi. Temuçin'in ordusu o denli büyüktü ki Tokta Bey, kentinin bu ordunun karşısında duramayacağından emindi. Ne yapacağını bilemeyecek kadar şaşkındı.

Buyruk'un Ülkesine Çekilme

Tayan Han'ın "Buyruk" adında bir kardeşi vardı ve Buyruk, ülkenin, Tokta Bey'in topraklarına çok da uzak olmayan bir bölümünde yaşayan güçlü bir topluluğu idare eden bir liderdi. Tokta Bey, Buyruk'ın kendisine yardım etmesi için kolayca kandırılabilceğini düşündü; çünkü bu savaş Buyruk'ın kardeşinin amansız düşmanına karşı yürütülen bir savaştı. Bir grup askeri, başkenti koruması için orada bırakmaya ve kendisi destek aramak için Buyruk'ın ülkesine doğru yola çıkmaya karar verdi. Kendisi güvende olabilsin diye önce Kuşluk'u gönderdi. Daha sonra kendisinin yokluğunda saldırıya uğrar korkusuyla, kentinin korunması için gerekli düzenlemeler tamamlanınca, güvenliğinden en çok endişelendiği en büyük oğlunu da yanına aldı ve Buyruk'un yanına gitmek için bir grup atlı askerin başında yola koyuldu.

Kaşin'in Düşüşü ve Yok Edilişi

Böylece Temuçin, birliklerinin başında Kaşin kentine vardığında peşinde olduğu kaçakların artık orada olmadığını gördü. Fakat yine de şehri ele geçirmeye karar verdi. Hemen kontrolü ele alıp kuşatmayı başlattı. Kentteki garnizon çok kararlı bir direniş sergiledi. Fakat Te-

muçin'in emrindeki askerler onlar için fazla güçlüydü. Çok geçmeden kent ele geçirilmişti. Temuçin, askerlerine, kentin duvarlarında ona karşı silah kuşanmış kimi bulurlarsa hiç merhamet göstermeden öldürmelerini ve diğer savunma mevkilerinin yerle bir edilmesini emretti.

Bildiri

Daha sonra bir bildiri yayınlarak kendisine bağlılık yemini etmeleri koşulu ile topluluğun geri kalanına barış ve af önerdi. Onlar da buna hemen razı oldular. Böylece, hem bu toplulukta hem de yakınlardaki başka topluluklarda hüküm süren hanlar Temuçin'e boyun eğdi ve ona itaat etmeye söz verdiler.

Temuçin'in Karakurum'a Dönüşü

Söylediğimiz gibi, bu olaylar, Tayan ile yapılan büyük savaşın hemen ardından, Temuçin imparator olarak tahta çıkmadan ve ya da Cengiz Han unvanını almadan önce olmuştu. Aslında Temuçin, Kuşluk ve Tokta Bey'in peşinden Kaşin'e giderken kaybettiği zaman için endişeleniyordu; çünkü o bir an önce Karakurum'a dönüp ülkesinin yönetimi için gerekli düzenlemeleri yapmak istiyordu. Artık kaçakları daha fazla takip etmemeye, bir an önce Karakurum'a geri dönmeye, Kuşluk ve Tokta Bey'in üzerine yapacağı seferleri bir sonraki mevsime ertelemeye karar verdi. Bu nedenle Karakurum'a döndü ve orada, kış boyunca yeni imparatorluğunun yasalarını belirledi. Bir önceki bölümde anlatılan, hanların ilkbaharda yaptığı büyük toplantı için düzenlemeler yaptı.

Buyruk'un Tedbirleri

Bu arada Tokta Bey ve Prens Kuşluk da, Tayan'ın kardeşi Buyruk tarafından memnuniyetle karşılandılar. Bir süre, haklı olarak, Temuçin'in, Kaşin'i ele geçirip yok etmesinden sonra Prens Buyruk'un peşine düşeceğini düşündüler ve Buyruk savunma için hazırlıklara başladı. Fakat en sonunda Temuçin'in takipten vazgeçtiğini ve Karakurum'a geri döndüğünü öğrendiklerinde bir an için rahatladılar. Fakat onlar da gayet iyi biliyordu ki kendilerini tehdit eden tehlike ta-

mamen yok olmamış, sadece ertelenmişti. Yeğenine yardım etmeye ve mümkün olursa kardeşinin intikamını almaya kararlı olan Buyruk, hiç durmadan ordusundaki askerlerin sayısını arttırmaya, kalelerinin güçlendirmeye ve kendisini, bir sonraki mevsim yapılmasını beklediği saldırıya karşı mümkün olan her türlü savunma aracı ile donatmaya koyuldu.

Büyük Savaş

Buyruk'un Ele Geçirilişi ve Öldürülüşü

Buyruk'un yapılmasını beklediği saldırı gerçekleşti. Yönetimle ilgili işlerini yoluna koyan ve artık Cengiz Han olarak anılan Temuçin, bir sonraki mevsimde, ilk fırsatta, Tokta Bey ve Buyruk üzerine bir sefer düzenledi. Güçlü bir ordunun başında Buyruk'ın topraklarına girdi. Buyruk da onu karşılamak için ileriye çıktı. Çok büyük bir savaş oldu. Buyruk büyük bir yenilgiye uğradı. Savaşın kaybedildiğini anladığında kaçmaya çalıştı. Fakat takip edildi ve yakalandı. Cengiz Han'ın kampına geri getirildi ve orada öldürüldü. Yüce Han, ona uygulanan zulmü, onun, tıpkı Camuka gibi, dürüst ve onurlu bir düşman değil; bir asi ve hain olduğunu söyleyerek haklı çıkardı. Onu öldürmek, bir esiri öldürmek anlamına gelmiyordu; onun ölümü bir suçlunun ölümü olacaktı.

Kuşluk ve Tokta Bey'in Kaçışı

İrtiş Nehri

Ardış

Fakat Buyruk'un yakalanıp öldürülmesine rağmen, Kuşluk ve Tokta Bey kaçmayı başardılar. Tam olarak nereye gittiklerini bilmeden kuzeye ve batıya doğru ilerlediler. En sonunda İrtiş Nehri kıyısında sığınabilecekleri bir yer buldular. Bu nehir Asya kıtasının içlerinden doğar ve kuzeye doğru akarak Kuzey Okyanusu'na dökülür. Bu nehrin içinden geçtiği ülke, Cengiz Han'ın topraklarının kuzeybatısında ve onun sınırlarının dışında kalır. Prens Kuşluk ve Tokta Bey, hâlâ kendilerine bağlı kalan bir grup askerle birlikte bu ülkede gezindiler ve en sonunda Ardiş adlı bir kaleye vardılar. Burada düşmanlarına karşı koymaya karar verdiler.

Tokta Bey'in Yandaşları

Burada onlara dost olan kişiler vardı; çünkü görünüşe göre Ardış, Tokta Bey'e ait olan topraklar üzerindeydi. Çevredeki insanlar Tokta'nın sancağını görünce hemen oraya üşüştiler ve böylece kaçak han kendisini çok geçmeden hatırı sayılır bir ordunun başında buldu. Buyruk'un öldürüldüğü savaştan Tokta Bey ile beraber kaçan; fakat daha sonra yolları ayrılan küçük bir birliğin de katılmasıyla askerlerin sayısı daha da arttı.

Cengiz Han Kışın Onların Peşine Düşer

Cengiz Han'ın kaçaklara ne olduğunu önceleri anlayamadığı görülüyor. Ya da en azından bir sonraki yıla kadar onların peşine düşmeye niyetlenmedi. Daha sonra nerede ve ne yapıyor olduklarını öğrendiğinde İrtiş ülkesine girmeye ve onlara saldırmaya karar verdi. Ülkeye vardığında mevsim kara kıştı. Yılın bu mevsimde aceleyle saldırmaya karar vermesinin nedeni, Tokta Bey'in hazırlıklarını bitirmesine izin vermemekti. Tokta Bey ve yandaşları, düşmanın yılın bu mevsiminde harekete geçtiklerini öğrenince çok şaşırdı. Kalelerinde yaptıkları güçlendirme çalışmaları henüz sona ermemişti; fakat Cengiz Han'ın başını çektiği orduya karşı açık alanda direnemeyeceklerine karar verince hemen kalenin içlerine ve yakınlarına saklandılar ve düşmanlarını orada beklediler.

Ülkedeki Zorluklar

O yükseklikte kışlar çok soğuk geçerdi ve Cengiz Han'ın içinde ilerlemeye çalıştığı ülke zorluklarla doluydu. Geçmek zorunda olduğu nehrin kolları buz tutmuştu ve pek çok yerde yollar çamur yüzünden geçilemez haldeydi. İmparator, Tokta Bey ve yandaşlarının saklanmakta olduğu kalenin yerini bile bilmiyordu ve yol üzerinde topraklarından geçtiği topluluklar ona rehberlik etmeseydi, kaleyi bulması imkânsız olurdu. Cengiz Han'ın komutasındaki ordunun ne denli güçlü olduğunu anlayan topluluklar da ona karşı direnmenin faydasız olduğunu görüyorlardı. Bu nedenle hemen ona boyun eğiyor ve bir grup atlıyı yol göstermesi için onunla birlikte yolluyorlardı.

Tokta Bey'in Ölümü

Cengiz Han, bu rehberlerin eşliğinde yoluna devam etti. Bir süre sonra Ardiş Kalesi'ne vardı ve hemen Tokta Bey ve müttefiklerini çarpışmaya zorladı. Tokta'nın ordusu kısa süre içinde mağlup edildi ve kaçmaya zorlandı. Tokta ve ona katılan bazı toplulukların beyleri öldürüldü. Fakat Prens Kuşluk yeniden kaçabilecek kadar şanslıydı.

Kuşluk Yeniden Kaçar Türkistan

Kuşluk, küçük bir grup yandaşı ile beraber kaçtı. Grubun hepsi atlıydı ve pek çok engelle karşılaştıkları bir yolculuğun ardından mutsuz kaçak, "Gürkan" adında güçlü bir prensin topraklarına ulaştı. Bu prens Asya'nın batı tarafında Hazar Denizi'ne yakın bir yerde bulunan "Türkistan" adındaki bir ülkede hüküm sürüyordu. Bu, "Türkler" adı verilen ve daha sonra Asya Kıtası'nın batı taraflarına ve Avrupa'nın da doğru taraflarına yayılan halkın ilk olarak ortaya çıktığı yerdir.

Kuşluk, Gürkan Tarafından Karşılır

Gürkan, Kuşluk ve beraberindekileri dostça karşıladı ve Cengiz Han onları takip etmedi. Ya mesafenin çok fazla olduğunu ya da Gürkan'ın güçlü olduğunu ve onun ülkesine daha büyük bir kuvvet toplamadan girmenin ihtiyatsızca bir davranış olduğunu düşündü. Bunlardan hangisinin gerçek neden olduğunu bilemiyoruz. Yine de o an için Kuşluk'u takip etmekten vazgeçti ve Ardiş'de kazandığı zaferin meyvelerini topladıktan ve ülkenin o bölümünde yaşayan tüm toplulukların ve hanların boyun eğmesini sağladıktan sonra eve dönmek için yola koyuldu.

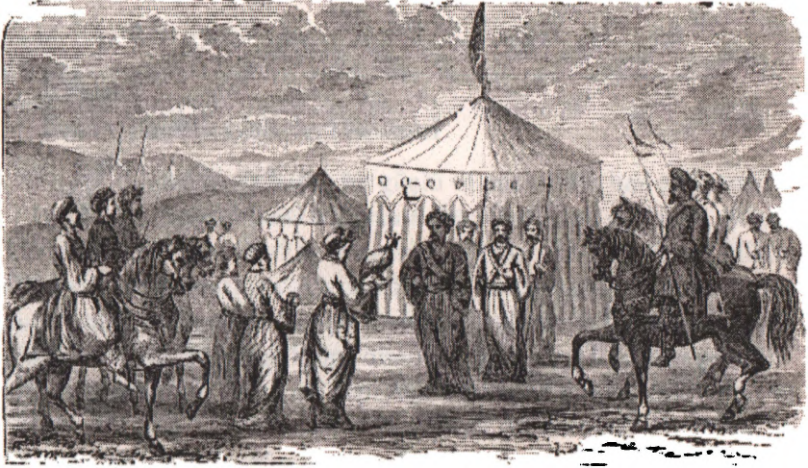
Hediye Sunulması

Anlatılanlara göre hanlardan biri, o bölgedeki halkın geleneklerine uygun olarak Cengiz Han'a bir kuş hediye etti. Bu çok büyük ve vahşi bir kuştı ve Orta Çağ'da, Avrupa'daki prensler ve soylular tarafından çok rağbet gören şahin gibi eğitilebiliyordu. Böyle durumlarda

bir hanın, kendisinden daha üst bir konumda bulunan hana, bu kuşlardan birini hediye etmesi geleneği vardı. Hana hediye edilen kuş, altınla ve diğer değerli taşlarla süslenirdi. Bu nedenle bu hediye bazen çok pahalı ve muhteşem bir hediye olurdu.

Urusinal

Cengiz Han bu kuşu, Tokta Bey'in yenildiği ve öldürüldüğü savaşın ardından İrtiş ülkesinde kendisine boyun eğen hanlardan biri olan "Urusinal" adlı bir hanın elinden aldı. Bu hediye Urus tarafından, Cengiz Han'a boyun eğmesinin ve ona bağlılığın bir göstergesi olarak büyük bir törenle verildi.

Hediyenin Takdimi

XIV. BÖLÜM

İDİKUT

1208

İdikut

Eski Çiftçilik Gelirleri Sistemi

*İ*dikut adında başka bir güçlü ve önemli bir han daha vardı. Bu hanın ülkesi o zamana dek Kuşluk'un sığınmış olduğu Türkistan'ın Prensi Gürkan'ın egemenliğinde olmuştu. Fakat İdikut, Gürkan'a baş kaldırmış ve Cengiz Han'ın boyunduruğuna girmişti. Bu durum bize, o dönemde değişik topluluk ve ulusların birbirlerine bağlı oldukları siyasi bağların ilginç niteliğini gösterir. Görünüşe göre İdikut'un egemenliği altındaki topluluk Türkistan'a vergi ödüyordu ve Gürkan bu vergiyi toplamak ve kendisine göndermesi için İdikut'un ülkesine bir görevli yerleştirmişti. Bu görevlinin adı "Shuwakem" idi. O dönemde işi vergi toplamak olan tüm görevliler gibi onun da toplamakla görevli olduğu miktardan daha fazlasını topladığı anlaşılıyor. Zamanın yöneticilerinin, kendilerine bağlı ya da fethetmiş oldukları ülkelerden gelir toplamak için benimsedikleri yöntem o toprakları kiralamaktı. Yani belli bir bölgedeki toprağın tamamını zengin bir kişiye satıyorlardı. Bu kişi, bu toprak için belli bir miktar ödüyordu; fakat elbette bu miktar, verginin kendisinden daha az oluyordu. Ardından

bu toprağın giderleriyle kendisi uğraşüyor ve bu toprak üzerindeki insanlardan kendisi vergi topluyordu. Tabi ki yöneticilere verdiği parayı çıkardıktan sonra, halktan mümkün olduğunca çok para toplamak o kişinin işine geliyordu; çünkü yöneticilere verdiği para çıktıktan sonra geriye kalanlar kendisinin oluyordu. Eğer halk bu kişi için şikâyetle bulunmaya kalkarsa nadiren bir çözüm bulabiliyorlardı, zira yöneticiler, eğer o toprağın sahibini azarlar ya da cezalandırırlarsa ya da herhangi bir şekilde işlerine karışırlarsa gelecek yıl onunla iyi geçinemeyeceklerini biliyorlardı.

Modern Sistem

Tarafsız Vergi Tahsildarları

Bağımsız ve Adil Mahkemeler

Kamu Parasının Boşa Harcanması

Bu nedenle arazilerin kiralınması sistemi, insanların herhangi bir çözüm yolu bulamadıkları için katlanmak zorunda oldukları bir gasp ve baskı sistemine dönüştü. Günümüzde ve uygar topluluklarda bu sistem neredeyse dünyanın her yerinde terk edilmiştir. Artık hükümet için vergiler, önceden belirlenen miktar değil, topladıkları miktar neyse onu ödemek zorunda olan görevliler tarafından doğrudan halktan toplanmaktadır. Bu yüzden de vergi tahsildarları bir anlamda tarafsızdır; çünkü yasaların onları zorunlu kıldığı miktardan fazlasını toplarlarsa kârın tamamı hükümete kalmakta, kendileri bu fazlalıktan ya hiç pay alamamakta ya da çok az bir pay almaktadırlar. Ayrıca haksızlığa uğradığını düşündüğünde vergi ödeyen kişinin gidebileceği ve büyük ölçüde hükümetten bağımsız olarak hareket eden mahkemeler de kurulmuştur. Bu mahkemelerin kişilerin başına pek çok uğraş ve masraf açtığı da bir gerçektir; fakat eski sistemde hiçbir çözüm yolu bulunamazken, şikâyeti olan kişi bu mahkemelerin sonuçta yine de kendisine karşı adil davranacağından emin olabilir. Eskiden yapılacak tek şey krala ya da beyin kendisine başvurmakta ve bu şikâyetler de hemen hemen hiçbir zaman dikkate alınmazdı. Çünkü bir hükümdarın kendisini halktan gelen bu tür şikâyetlerle meşgul etmek istememesi bir yana gasp edilen paranın geri verilmesini istememek ya da paranın gasp edildiğini kabul etmemek onun çıkarınaydı. Böy-

lece vergi ödeyen zavallı kişi, hem parayı toplayan görevlinin hem de hükümdarın çıkarının kendisine karşı birleştiğini görür ve her zaman mağdur olurdu. Oysaki günümüzde vergilerin tarafsız tahsildarlar tarafından belirlenip toplanmasını ve anlaşmazlık ortaya çıktığında bağımsız yargıçların karar vermesini öngören günümüzdeki sistem aracılığı ile bu tür sorunlar neredeyse tamamen önlenabilmektedir. Günümüzde yaşanan tek sorun, kamu parasının savrulması ve boşa harcanmasıdır. Bu da aslında gerekenden çok daha fazla miktarların toplanmasını zorunlu kılar. Belki de gelecekteki kuşaklar bu sorun için de çok basit ve doğru bir çözüm yolu keşfedeceklerdir.

Shuwakem

Biraz önce de belirtildiği gibi, İdikut'un ülkesinde Türkistan Kralı Gürkan için vergi toplamakla sorumlu olan kişinin adı Shuwakem idi. Bu kişi, toplaması gereken miktardan daha fazla toplayıp insanlara baskı yapıyordu. Arazileri kiralamış ve buradan topladığı paralarla kendi servetini mi genişletiyordu yoksa Gürkan adına hareket edip efendisine hizmet etmek ve illerden mümkün olduğunca çok gelir toplayıp Türkistan'a yollayarak göze girmek için mi insanlardan fazla para topluyordu, burası bilinmiyor. Sebep ne olursa olsun, halk çok şikâyetçiydi. Fakat Shuwakem'in efendisi Gürkan'a ulaşamadılar ve bu nedenle şikâyetlerini kendi hanları İdikut'a aktardılar.

İdikut'un Gürkan'ın Vergi Tahsildarları ile Tartışması

İdikut, Shuwakem'i uyardı; fakat o, bu uyarıları dikkate alıp hareketlerine dikkat edeceğine, İdikut'ın işine karışmasına öfkelenildi ve mağrur ve tehditkâr bir tavırla yanıt verdi. Bu da İdikut'u çok sinirlendirdi. Aslında yabancı bir prense bağlı olan bir kişinin kendi topraklarında böylesine gururlu ve zorba bir şekilde hareket etmesi önceden de hoşuna gitmiyordu ve Shuwakem'i insanlara uyguladığı baskı nedeniyle uyardığında onun verdiği yanıt, bardağı taşıran son damla oldu. Hemen Shuwakem'in öldürülmesi için emir verdi. Ayrıca kendi topraklarında Gürkan için çalışan ve muhtemelen görevleri vergi toplaması için Shuwakem'e yardım etmek olan diğer görevlileri de öldürdü.

İsyân

Cengiz Han'a Elçi Yollanması

Elbette bu görevlilerin öldürülmesi, Gürkan'a karşı, açıkça gerçekleştirilmiş bir isyandı. Bunun sonuçlarından sakınmak için İdikut, bir an önce hükmettiği topluluk ile birlikte Cengiz Han'ın imparatorluğuna dahil olmaya karar verdi. Bu nedenle hemen teklifini iletmeleri için Cengiz Han'a iki elçi yolladı.

Bir grup muhafız ve görevlinin eşlik ettiği elçiler Moğol ülkesine girdiler ve çok geçmeden, kendisine karşı ayaklanan bir topluluğun ülkesine düzenlediği seferden geri dönen Cengiz Han ile karşılaştılar. Büyük bir nezaketle karşılandılar; çünkü her ne kadar Cengiz Han, Gürkan'a açıkça savaş ilan etmeye ya da Prens Kuşluk'un peşinde onun topraklarını işgal etmeye o an için hazırlıklı değilse de ileride bir gün bunu yapmayı planlıyordu. Bu arada ona karşı ayaklanmaya eğilimli olan toplulukları kendi imparatorluğuna çekerek düşmanını zayıflatmak onu çok memnun etmişti.

Elçilerin Karşılanması

Bu nedenle İdikut'un elçilerini samimi ve dostane bir tavırla karşıladı. İdikut'un elçiler aracılığı ile gönderdiği teklifleri hemen kabul etti. Tekliflerini ne denli büyük bir istek ve samimiyetle kabul ettiğini göstermek ve prensin elçileri Cengiz Han'ın dostluk teklifini içtenlikle kabul ettiğini ve onları korumaya söz verdiğini anlatırken, prensi ikna etmelerine yardımcı olmak için, dönüş yolunda onlara eşlik etmeleri için kendisi de iki elçi yolladı.

İdikut'un Cengiz Han'ı Ziyareti

İdikut, habercileri döndüğünde teklifinin kabul edildiğini öğrendi ve buna çok memnun oldu. Hemen gidip hürmetlerini sunmak ve yeni vardıkları anlaşmayı pekiştirmek amacıyla Cengiz Han'ı kampında bizzat ziyaret etmeye karar verdi. Bu yüzden muhteşem hediyeler hazırladı ve bir grup muhafızın başında Cengiz Han'ı kampına doğru yola çıktı. İmparator onu nazik ve dostça bir tavırla karşıladı. Kendi-

sine getirmiş olduğu hediyeleri kabul etti ve sonunda İdikut'tan öyle memnun kaldı ki kızlarından birini ona eş olarak verdi.

Öfke İçindeki Gürkan

Gürkan'a gelince, Shuwakem ve diğ er görevlilerin öldürüldüğ ünü duyunca büyük bir öfkeye kapıldı. İdikut'un ülkesini ateş ve kılıçla yok edeceğini ve öldürülen hizmetlilerinin intikamını alacağını ilan etti. Fakat İdikut'un, Cengiz Han'ın koruması altına girdiğini duyunca ve özellikle de onun imparatorun kızıyla evlendiğini öğrenince, böylesine büyük bir imparatorun öfkesini üzerine çekmektense intikam almayı ertelemenin ihtiyatlı bir davranış olacağını düşündü.

Kuşluk'un Öyküsü Jena

Prens Kuşluk uzun yıllar boyunca Türkistan'da ve bu ülkeye sınırı olan diğ er ülkelerde kaldı. Koruyucusu Gürkan'ın kızlarından biriyle evlendi. Kısmen bu akrabalık ve kendi ülkesinde sahip olduğu yüksek mevki, belki kısmen de sahip olduğu cesaret ve diğ er askeri niteliklerinden dolayı Batı Asya'daki hanlar arasında hızla etkili olmaya başladı. En sonunda Gürkan'a karşı bir tür ayaklanma düzenledi, onunla savaştı ve topraklarının yarısından fazlasını ele geçirdi. Ardından büyük bir ordu topladı ve Cengiz Han'a karşı bir savaş açmaya hazırlandı. Cengiz Han, küçük; fakat çok düzenli ve disiplinli bir birliğin başında en iyi komutanlarından birini yolladı. Bu komutanın adı "Jena" idi. Kuşluk onu tehdit eden tehlike karşısında hiç korkuya kapılmıyordu. Kendi ordusu Jena'ninkinden çok daha büyüktü ve bu yüzden hiç korku duymadan düşmanı ile karşılaşmaya gitti. Fakat yapılan savaşta mağlup oldu ve savaşın kaybedildiğini görünce peşinde, kurtulmayı başaran küçük bir grup atlı asker ile birlikte kaçtı.

Kuşluk'un Yenilmesi ve Kaçışı Jena Tarafından Takip Edilmesi

Jena, hemen en çevik atlara binmiş küçük bir grup eşliğinde kaç-ğın peşine düştü. Kuşluk ile birlikte gidenler savaş nedeniyle bitkin düşmüş ve kaçarken yaşadıkları heyecan ve korkuyla sersemlemişlerdi. Bu yüzden bir arada kalmayı başaramadılar. Sadece üç kişi kalana dek kendilerini takip edenler tarafından birer birer ele geçirildiler ve öldürüldüler. Bu üç kişi Kuşluk'un yanında gidiyordu ve Jena'nın askerleri onların izlerini kaybedinceye kadar onunla birlikte kaldılar.

En sonunda iki yolun birleştiğı bir yere gelen Jena, bir köylüye oralardan tuhaf bir grup atlının geçip geçmediğini sordu. Köylü oradan dört atlının geçtiğini söyledi ve gittikleri yolu Jena'ya gösterdi.

Kuşluk'un Ölümü

Jena ve askerleri, köylünün gösterdiği yolu izlediler. Hızlarını iki katına çıkararak takibe devam ettiler ve çok geçmeden perişan haldeki kaçakları yakaladılar. Hiç merhamet göstermeden Kuşluk'a saldırdılar ve onu hemen oracıkta öldürdüler. Ardından başını kestiler ve onu Cengiz Han'a götürmek için yola koyuldular.

Cengiz Han'ın Zaferi

Cengiz Han, bu işte gösterdiği üstün başarıdan ötürü Jena'yı cömert bir şekilde ödüllendirdi ve Kuşluk'un kafasını bir direğe geçirerek, içinden geçtiğı tüm kamplarda ve köylerde sergiledi. Bu, onun düşmanına karşı kazandığı zaferin simgesi ve mükâfatı oldu. Aynı zamanda onun gücüne karşı gelmeye kalkışan kişileri yüzleşecekleri korkunç tehlikeye karşı uyarmış da oluyordu.

XV. BÖLÜM

HUJAKU'NUN ÖYKÜSÜ

1211

Çin Çin Seddi

Cengiz Han'ın Moğol ve Tatar ulusları üzerinde kazandığı büyük gücün ardından gelen dönem ile ilgili elimize geçen bilgiler tam değildir ve pek çok bakımdan da karmaşıktır. Fakat 1211 yılında; yani Yüce Han seçilmesinden beş yıl sonra Çinlilerle savaşa girdiği anlaşıyor. Bu savaş çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Çin İmparatorluğu, Moğol topraklarının güneyinde yer alıyordu ve sınır, doğudan batıya, tepeler ve vadiler boyunca, büyük çölden denize doğru yüzlerce mil uzanan ünlü "Çin Seddi" ile korunmaktaydı. Tüm duvara hakim bazı mevkilere dikilen kaleler, duvarı korumaktaydı ve belli mesafelerde güçlü garnizonların konumlandırıldığı korunaklı kentler vardı. Birlikler, hizmetlerine ihtiyaç duyulduğu takdirde duvar boyunca değişik noktalara gönderilebilecek şekilde göreve hazır bekletiliyordu.

Sınır

Duvar tam anlamıyla Çin sınırı sayılmazdı; çünkü onun dışındaki bölgede kalan oldukça geniş bir mesafe de Çin yönetimi altındaydı ve dışarıda kalan yerlerde pek çok büyük kent ve bazı çok güçlü kaleler vardı. Bu kent ve kalelerin her biri Çin birlikleri tarafından korunuyordu.

Duvarın Dışı

Fakat duvarın dışında kalan ülkelerde yaşayanlar genellikle Tatar ya da Moğol ırkına mensup kişilerdi. *Kıtan* adı verilen bir ulus ya da topluluktan geliyorlardı ve Çin egemenliğine karşı ayaklanmaya eğilimliydiler. Onları egemenlikleri altında tutabilmek için Çin imparatorları, bu illerin yöneticilerine duvarın dışındaki büyük kentlere ya da kalelere Çin ailelerine mensup kişilerin Kıtanların iki katı olacak şekilde yerleştirilmelerini istedi. Bu düzenleme Kıtanların hoşnutsuzluğunu daha da belirgin bir hale getirdi ve ayaklanma için olan isteklerini daha da çok arttırdı.

Çinlilerle Olan Anlaşmazlığın Kökeni

Yong-tsi

Bunun yanında, Çin hükümeti ile Cengiz Han arasında bir süredir devam eden bir sorun da vardı. Moğolların uzunca bir zamandır Çin imparatoruna bir tür vergi ödediği anlaşıyor. Pek çok yıl önce, Cengiz Han henüz Temuçin adını taşıırken ve Wang Han'a bağlı olarak Karakorum'da yaşıyorken imparator, Yong-tsi adlı bir prensi, toplanan vergileri almak için Moğol topraklarına yolladı. Yong-tsi, Moğol topraklarındaiken, o ve Temuçin karşılaştılar; fakat hiç anlaşamadılar. Çin prensi Temuçin'i hafife almış, Temuçin de buna içerlemişti. Yaşamının ileriki dönemlerinde de olduğu gibi, o dönemde de Temuçin gururlu ve cesur biriydi ve verginin ödenmesine karşı çıktı. Yong-tsi bu işe çok öfkeleni, geri döndüğünde imparatorun önünde ona karşı çok ciddi suçlamalarda bulundu ve yakalanıp öldürülmesi konusunda ısrar etti. Fakat imparator bu denli tehlikeli bir işe girişmeyi reddetti. Fakat Yong-tsi'nin teklifi Temuçin'in kulağına geldi ve bir gün intikamını almaya gizli bir şekilde karar verdi.

En sonunda Temuçin tahta çıktıktan üç ya da dört yıl sonra, Çin imparatoru öldü ve Yong-tsi onun varisi oldu. Ertesi yıl, Cengiz Han'a bir görevli yolladı ve her zamanki gibi vergiyi talep etti. Gönderilen görevli, kampta Cengiz Han'ın karşısına çıktığında, Cengiz Han ona böyle bir mesaj gönderen imparatorun kim olduğunu sordu.

Görevli de o dönemde, Yong-tsi'nin Çin İmparatoru olduğunu söyledi.

Cengiz Han'ın Alayı

"Yong-tsi", diye tekrar etti Cengiz Han, alaycı bir ses tonuyla. "Çinlilerin bir deyişleri vardır." diye ekledi: "Çinliler öyle bir halk ki imparatorları Tanrı olmalı; fakat gel gör ki düzgün bir adamı bile nasıl seçeceklerini bilemezler."

Çinlilerin böyle bir deyişleri olduğu gerçekten de doğrudur. Bu önemlidir; çünkü o dönemde de günümüzdeki gibi kendilerini çok önemli gördüklerini ve sahip oldukları gururu gösterir.

"Şimdi git ve imparatoruna söyle," dedi Cengiz Han, "burada hüküm süren kişi benim ve onu asla efendim olarak kabul etmeyeceğim."

Orduların Toplanması

Hujaku

Görevli bu küstah yanıtı getirdiğinde, Yong-tsi çok öfkeleni ve hemen savaş için hazırlıklara girişti. Cengiz Han da hazırlıklara başlamıştı. Duvarın dışında kalan bölgelerde hüküm süren hanlara elçiler gönderip bu savaşta kendisini desteklemelerini istedi. Büyük bir ordu topladı ve orduyu birliklere ayırıp bu birlikleri de en yetenekli komutanlarının emrine verdi. Yong-tsi de büyük bir ordu topladı. Tarihçilere göre bu orduda üç yüz bin asker vardı. O da ordusunun başına "Hujaku" adında başarılı bir komutanı geçirdi ve ona orduyla beraber kuzeye doğru ilerlemesi için emir verdi. Böylece Cengiz Han'ın ordusunu yolda karşılayabilecekler ve duvarı ve kaleleri onun saldırısına karşı dışarı taraftan koruyabileceklerdi.

Hanların Pek Çoğu Cengiz Han'ın Tarafına Geçer

Cengiz Han'ın yaptığı sefer çok başarılıydı. Moğollar duvarın öte tarafındaki pek çok kenti ve kaleyi ele geçirdiler ve kazandıkları her zafer o illerde yaşayan toplulukları onlara katılmaya daha çok ikna ediyordu. Bu topluluklardan çoğu Çin yönetimine karşı ayaklandı ve karşı tarafa geçtiler. Bunlardan biri öylesine kuvvetli bir liderdi ki emrinde yüz bin askerden oluşan bir ordu vardı. Cengiz Han'la yapmaya hazırlandığı anlaşmayı sağlamlaştırmak amacıyla, yapılacak işlemlere tanıklık etmeleri için yanında bir elçi ve diğerleriyle birlikte bir dağa çıktı ve böyle durumlarda yapılan törenleri gerçekleştirdi. Tören, beyaz bir atı ve siyah bir öküzü kurban etmeyi, ardından da bir oku kırmayı ve aynı zamanda kendisini Cengiz Han'a sadık kalması halinde en ciddi yaptırımlara tabi tutacak andı içmeyi içeriyordu.

Kendisini hizmetine adanmasının ödülü olarak, Cengiz Han bu prensi ülkenin o bölümünün kralı yaptı ve bunun her yerde ilan edilmesini sağladı. Bu olay, pek çok hanın ve liderin kendi tarafına geçmesinde de etkili oldu ve nihayet büyük duvarın en önemli geçitlerinden birine ve onu koruyan kaleye hakim olan bir han ona katıldı. Bu yolla Cengiz Han, Çin'in içlerine girmiş oldu ve Yong-tsi ile başarılı komutanı Hujaku endişeye kapıldı.

Hujaku Karşısında Kazanılan Zafer

En sonunda, pek çok ataktan ve karşı ataktan sonra, Cengiz Han, Hujaku'nun bir dağın eteğinde çok güçlü bir mevkide tüm ordusuyla beraber kamp kurduğunu öğrendi. Oraya doğru ilerleyip saldırmaya karar verdi. Bu planı uyguladı ve yapılan savaşın sonunda Hujaku yenilgiye uğradı ve geri çekilmeye zorlandı. Sıkı korunan bir kente çekildi ve Cengiz Han onu takip ederek sığındığı kenti kuşatma altına aldı. Kendisini büyük tehlike altında bulan Hujaku kaçtı ve Cengiz Han tam da kenti ele geçirmek üzereyken duvarlardan ona atılan bir okla ciddi şekilde yaralandı.

Cengiz Han'ın Yaralanması

Cengiz Han'ın yarası o denli ciddiydi ki Cengiz Han ordusunun hareketini bu şekilde yönetemeyeceğini anladı. Bu nedenle askerlerini geri çekti ve yarası iyileşene dek beklemek üzere kendi ülkesine çekildi. Bir kaç ay içinde tamamen iyileşti ve ertesi sene yeni bir sefere girişti ve tekrar Çin'e girdi.

Hujaku'nun Utancı

Bu arada tekrar tekrar yenilgiye uğrayan ve Cengiz Han tarafından geri çekilmeye zorlanan Hujaku çok mahcup olmuştu. Ordudaki komutanlar arasında kendisine rakip ve düşman olanlar ve saraydaki diğer görevliler ona karşı komplo kurdular ve imparatora onun orduyu kumanda edemeyeceğini, savunması için görevlendirildiği kentleri ve ülkeyi savunmada başarısız olmasının nedeninin kendi korkaklığı ve beceriksizliği olduğunu söylediler. Bu iddiaların sonucunda Hujaku'nun görevine son verildi ve utanç içinde görevinden ayrılmak zorunda kaldı.

Hujaku Tekrar Görevine Döner

Bu olay onu çok öfkелendirdi ve rakiplerinden intikamını almaya karar verdi. Sarayda kendisine muhalif olan bir grup bulunduğu gibi, kendisini destekleyen büyük bir grup da vardı. Uzun süren ve amansız bir çekişmenin ardından Hujaku'yu destekleyen grup başarılı oldu ve imparatoru Hujaku'yu tekrar ordunun başına geçirmesi için ikna ettiler.

Çinliler Arasındaki Ayrılıklar

Fakat mücadele sona ermemişti. Bu nedenle, Cengiz Han ertesi yıl tekrar saldırdığında Çin yönetimi bölünmüş durumdaydı ve bu ayrılık nedeniyle işler sekteye uğramıştı. Bu yüzden Cengiz Han onların karşısında çok kolay bir zafer elde etti. Çinli komutanlar, ortak düşmanları karşısında birleşip uyumlu bir şekilde hareket etmek yerine birbirlerine karşı sürdürdükleri çekişmeye odaklanmışlardı.

En sonunda birbirlerine karşı duydukları düşmanlık o denli büyük bir boyuta ulaştı ki Hujaku kendisine karşı olan imparatoru tahttan indirmeye, karşı tarafın liderlerini öldürmeye ve nihayet imparatoru da öldürüp onun yerine geçmeye karar verdi.

Moğolların İlerleyişi

Hujaku, bu planı gerçekleştirmek üzere Cengiz Han ve Moğolların ilerleyişi karşısında harekete geçmekten sakındı ve onların ülkede giderek daha fazla ilerlemesine göz yumdu. Bu da elbette memnuniyetsizliği ve heyecanı arttırdı ve Hujaku'nun planladığı isyan için zemin hazırladı.

Hujaku'nun İsyanı Yong-tsi'nin Ölümü

En sonunda harekete geçme zamanı geldi. Hujaku birdenbire başkentin önünde büyük bir birliğin başında ortaya çıktı ve Moğolların geldiği haberini verdi. Kente girip saraya yöneldi ve haberi oraya da ulaştırdı. Aynı zamanda onun hizmetine girmiş olan askerler, kentin her tarafına dağıldılar ve kenti düşmana teslim etmek için komplo kurdukları gerekçesiyle Hujaku'ya muhalif olan grubun tüm liderlerini ele geçirip öldürdüler. Bu eylem kentte çok büyük bir heyecan ve şaşkınlık yarattı ve bu olay Moğolların ilerleyiş haberinin yarattığı korku ile birleşince kentteki yetkililer etkisiz hale geldi. Hiç kimse Hujaku'ya direnemedi ya da onun ele geçirdiği kişileri kurtarma girişiminde bulunamadı. Hujaku bu yetkililerden bazılarını hemen yakaladığı yerde öldürdü. Bazılarını da zindana kapattırdı. Böylece kendisini kentin tartışmasız hakimi olarak bulunca, bir sonraki adımı sarayı ele geçirmek, imparatoru yakalamak ve onu tahtan indirip bir zindana kapatmak oldu. Hemen ardından da imparatoru öldürdü.

Yong-tsi'nin sonu işte böyle oldu. Fakat Hujaku onun yerine imparator olma planını hayata geçiremedi. Kendisine karşı büyük bir muhalefetin oluşmakta olduğunu gördü ve böylece bu planından vazgeçti. En sonunda kraliyet ailesinden bir prensi tahta çıkardı ve kendisi de başkomutanlık görevine geri döndü. Planlamış olduğu gibi,

başkentteki düşmanlarının etkisini ve gücünü böyle yok ettikten sonra, tekrar ordunun başına geçti ve Cengiz Han'la karşılaşmak için yola koyuldu.

Hujaku'nun İlerleyişi

Bu arada başına bir kaza geldi ve ayağını incitti. Çok ciddi olmasa da sakatlanmıştı; fakat ilerlemeye devam etti. En sonunda bir köprüden nehrin diğer tarafına geçmeye çalıştıkları bir yerde Cengiz Han'ın öncü kuvveti ile karşılaştı. Hujaku hemen saldırmaya karar verdi. Ayağının durumu öyle kötüydü ki ne yürüyebiliyor ne de ata binebiliyordu; fakat kendisini bir tür arabada taşımalarını istedi ve bu şekilde savaşa katıldı.

Savaş

Hujaku'nun Zaferi

Moğollar ağır bir yenilgiye uğradılar ve geri çekilmek zorunda kaldılar. Belki de bunun nedeni Cengiz Han'ın orada olup onları komuta edememesiydi. O, ordunun ana birliği ile beraber biraz geride duruyordu.

Hujaku ertesi gün, düşmanını takip etmek ve Moğolların ileri kollarına saldırmak için çok istekliydi. Fakat kişisel sebeplerden ötürü bunu yapamıyordu; çünkü savaş süresince yaşadığı heyecan ve ne kadar dikkat etse de savaş meydanında ileri geri taşınırken maruz kalmaktan sakınamadığı ağır hareketler ve sarsılmalar nedeniyle ayağı daha da kötüleşmişti. Gece ayağı iltihap topladı ve ertesi gün açık yara oldu. Bu yüzden düşmana karşı yapılan saldırıyı kendi yönetme fikrinden vazgeçti ve kendisinin yerine komutanlarından bir tanesini yolladı. Görevlendirdiği komutanın adı "Kan-ki" idi.

Kan-ki'nin Yaşadıkları

Başarısızlık

Öfkeli Hujaku

Kan-ki düşmanın karşısına çıktı; fakat bir süre sonra başarısız olarak geri döndü. Onun anlattıklarını dinleyince Hujaku çok öfkelen-di. Belki de ayağındaki yara onu sabırsız ve mantıksız kılıyordu. Sebebi ne olursa olsun Kan-ki'nin başarısızlığa uğramasının nedeninin düş-manı takip etmede geç kalması olduğunu ilan etti ve bunu da onun korkaklığına ya da hainliğine bağladı. Bunların hangisi olursa olsun Kan-ki ölüm cezasını hak ediyordu. Hemen imparatora olayla ilgili bir rapor yolladı ve Kan-ki'ye verdiği ölüm cezasının onaylanmasını ve bu cezayı uygulamak için gereken yetkinin kendisine verilmesini istedi.

Fakat Kan-ki'nin cesur ve sadık bir komutan olduğunu bilen im-parator bu cezayı onaylamaya razı olmadı.

Bu arada imparatorun yanıtı henüz kendisine ulaşmadan, Huja-ku'nun öfkesi de dinmeye başlamıştı. Böylece imparatorun yanıtını da alınca Kan-ki'ye onu bir kere daha deneyeceğini söyledi.

"Tekrar birliklerin başına geç." dedi. "Düşmanın karşısına çık. Eğer bu sefer onları yenmeyi başarırsa işlediğin ilk suçu görmezden geleceğim ve hayatını bağışlayacağım. Fakat ikinci kez yenilgiye uğrarsan, öleceksin."

Kan-ki'nin İkinci Denemesi

Kum Fırtınası

Böylece Kan-ki, birliğin başına geçti ve Moğollara tekrar sal-dırmak için yola koyuldu. Yönleri kuzeye doğruydu ve muhtemelen kumlu bir ovanın üzerinde ya da yakınlarındaydılar. Saldırıya geç-tiklerinde güçlü bir kuzey rüzgârı esmeye başladı ve askerlerin göz-lerine kum ve toz doldu. Düşmanları, Moğolların sırtları rüzgâra dö-nük olduğu için rahatça hareket edebiliyorken onlar hiçbir şey gö-remiyorlardı. Kan-ki çok sayıda kayıp vererek geri çekilmek zorunda kaldı ve adamlarının geri kalanını kurtarmak için Hujaku'nun karar-gâhına döndü.

Kan-ki'nin Tehlikeli Kararı

Kan-ki şimdi çaresizdi. Hujaku eğer zafer kazanmadan geri dönerse öleceğini söylemişti ve hiç şüphesiz bu sözünü tutacak kadar acımasız ve gözü pekti. Kan-ki boyun eğmemeye karar verdi. Hujaku'nun celladının elinde ölmektense birliklerinin başında savaşıarak ölmenin daha iyi olacağını düşündü. Böylece, Hujaku'dan en az kendisinin nefret ettiği kadar nefret eden askerleriyle birlikte kente dönmeye, silahlı bir şekilde kente girmeye, kenti ele geçirmeye, sarayı kuşatmaya ve komutanı ele geçirip esir olarak almaya ya da karşı koymaya kalkarsa öldürmeye karar verdi.

Saldırı

Hujaku'nun Kaçışı

Bahçede Öldürülüşü

Böylece, askerler, kentin kapılarına vardıklarında muhafızları ele geçirip onların silahlarını aldılar. Daha sonra, silahlarını havada sallayarak ve savaş naraları atarak kente girdiler. Bu olay kentte yaşayanları önce şaşırttı, daha sonra ise herkes dehşete düştü. Korku çok geçmeden saraya da yayıldı. Gerçekten de kısa bir süre içinde askerler saraya ulaştılar ve sarayın etrafını sardılar. İçeriye girebilmek için kapılara yüklendiler. Bir süre sonra sarayın içine girmeyi de başardılar. Bu arada korkudan paniğe kapılmış olan Hujaku, saraydan çıkmış, kendisini bahçelere atmıştı. Askerler onu takip ettiler. Hujaku kaçarken yaşadığı heyecan ve korkunun etkisiyle, üzerinden atlamak için fazla yüksek olan bir duvardan atladı ve atlarken de bacağını kırdı. Askerler yetiştiğinde o acı içinde yerde yatıyor ve acıdan kıvranıyordu. Askerler takibin verdiği heyecan ve öfke içindeydiler ve Hujaku'yu hemen yattığı yerde mızrakları ile öldürdüler.

Kan-ki eski düşmanının başını aldı ve imparatora sunmak üzere başkente götürdü. Söylediğine göre, kendisini yargı görevlilerine teslim etmek istiyordu, zira askeri bir darbe gerçekleştirmiş ve üst düzey bir askeri görevliyi öldürmüştü. Kendisi de bunun için ölüm cezası alabilirdi. Savaş kanunlarına göre, bu, adi ve kesinlikle affedilmez bir suçtu.

Kan-ki'nin Başılanması ve Terfi Ettirilmesi

Fakat imparator, bu kavgacı ve idare edilmesi güç olan komutan ortadan kaldırıldığı için çok memnun olmuştu; çünkü Hujaku öyle karakersiz, hırslı ve gözü kara bir adamdı ki onunla işi olanlar için sürekli bir korku ve hoşnutsuzluk kaynağıydı. Bu yüzden imparator hemen bir bildiri yayınladı ve Hujaku'nun işlediği pek çok suç için haklı olarak öldürüldüğünü ilan etti. Kısa bir süre sonra da Kan-ki onun yerine ordunun başına geçirildi.

XVI. BÖLÜM

ÇİN'DEKİ FETİHLER

1211-1216

Devam Eden Savaş
Zengin ve Verimli Ülke
Büyük İstila
Dört Ordunun Aynı Anda Devam Eden Saldırısı

Hujaku'nun ölümünün ardından Çin imparatoru, ülkesini Cengiz Han'a karşı diğer komutanlarının yardımı ile korumaya çalıştı. Savaş birkaç yıl boyunca devam etti. Bu süre zarfında Cengiz Han, Çin'in kuzey bölümüne egemen oldu ve ülkeyi pervasız ve zalim bir şekilde yakıp yıktı. Ülke çok kalabalık ve zengindi. Moğol ve Tatarların aksine halk, toprağı ekerek yaşamını sürdürüyordu. Üretim ve mekanik sanatlarda da mükemmelliğe ulaşmışlardı. Ülke çok verimliydi ve Moğol topraklarındaki uçsuz bucaksız otlakların aksine bu ülke ekili tarlalar, bahçeler, bağlar ve dutluklarla kaplıydı. Ülkenin her tarafında zengin köyler ve yoğun nüfuslu kentler vardı. Asırlar önce duvarın inşa edilmesinin nedeni bu refah ve endüstri merkezini korumaktı. Çünkü onların kuzeyinde kalan Orta Asya'daki topraklar; eskiden beri, şu anda Cengiz Han'ın egemenliğı altında birleşenler gibi,

vahşi, gezgin, savruk ve yağmacı çeteleri ile doluyken Çinliler her zaman yerleşik hayat süren, çalışkan ve barış yanlısı bir halk olmuştı. Duvar yüzlerce yıl boyunca yeterli bir koruma sağlamıştı, zira bu denli güçlü bir engeli aşmaya yetecek kadar geniş bir orduyu oluşturmak için çeşitli toplulukları birleştirip düzen altına almayı başaracak kadar etkili bir komutan henüz görülmemişti. Fakat şimdi sahneye Cengiz Han çıkmıştı; engel aşılmış ve tıpkı bir selin kuvveti ve öfkesiyle korkunç ve pervasız toplulukların akını başlamıştı. Hujaku'nun öldürülüşünü takip eden 1214 yılında, Cengiz Han, Çin'i fethetmek için öyle büyük bir ordu topladı ki bu orduyu her biri ülkeye farklı yollardan girecek ve ülkenin farklı bölgelerini yakıp yıkacak olan dört kıtaya ayırdı. Bu kıtalardan her biri kendi başına büyük ve güçlü bir ordu sayılabilirdi ve bu dört korkusuz ve merhametsiz topluluğun aynı anda başlattıkları istila tüm ülkeyi korku ve ümitsizliğe boğdu.

Kıtaların Hevesi

Çin İmparatoru, dağlardaki geçitlerin, nehirler üzerindeki köprü ve geçiş yerlerinin korunması için en iyi birliklerini yolladı. Bu şekilde istila dalgalarını önlemek için bir şeyler yapabileceğini umuyordu. Fakat bu umut boşunaydı. Cengiz Han, ordusunu büyük ölçüde, geçen yılki Çin saldırısından elde ettiği ganimet ile donatmıştı ve bu yeni seferde elde edilecek olan ganimetle ilgili olarak askerlerine parlak vaatlerde bulunmuştu. Bu nedenle askerlerin hepsi gayret ve istek doluydu ve önlerine ne çıkarsa ezip geçmek için var güçleriyle basıyorlardı.

Esirler

Büyük Yağma

Savunma tedbirleri almaya çalışan Çin İmparatoru, köylerde ve açık arazide silah tutabilen herkesin en yakın büyük kente ya da kaleye gelmesini ve orada orduda hizmet etmek üzere kaydolup silahla donanmasını emretti. Bunun sonucunda da Moğollar, ülke içinde ilerlemeye devam ettikçe küçük köylerde ve mezralarda güçsüz yaşlı erkeklerden, kadın ve çocuklardan başka hiç kimseyi göremediler. Böylece kadınların en güzellerini ve yaşı büyük olan çocukları ele

geçirip onları esir almak amacıyla kendileriyle beraber yola çıkardılar. Buldukları tüm altın, gümüş, ipek ve diğer değerli ticaret eşyasına da el koydular ve bunları ganimet olarak dağıttılar. Yağmaladıkları koyun ve hayvan sürülerinin sayısı da çok fazlaydı. Bu yağma mallarından muazzam bir sürü oluşturup bu sürüyü Moğol ülkesine gönderdiler. Diğer hayvanlar ise kesildi ve ordu için yiyecek olarak kullanıldı.

Korkunç Tahribat

Bir kenti ve çevresini yağmaladıktan ve kendi işlerine yarayabilecek her türlü şeyi aldıktan sonra kenti yakarak bir kül yığını halinde, kent sakinlerini ise sefalet ve üzüntü içinde harabelerin etrafında dolaşırken bırakıp yollarına devam etmek istilacıların alışkanlığıydı.

Esirler

Ele geçirdikleri esirleri çok acımasız bir şekilde kullandılar. Bir garnizonun ya da onlara karşı koymaya hazırlanan silahlı bir kuvvetin bulunduğu korunaklı bir kente geldiklerinde bu çaresiz esirleri de yanlarında getirir ve duvarların üzerindeki adamlar, önce kendi eşlerini ve çocuklarını vurup öldürmeden vahşi saldırganlara ulaşmasınlar diye bu esirleri savaşta en ön saflara geçirirlerdi. Karşı taraftaki komutanlar ne olursa olsun ok fırlatmaya devam etmeleri için emir verirlerdi. Fakat kadın ve çocukların yürek parçalayıcı çığlıkları onları öylesine etkilerdi ki askerler bunu yapamazlar ve bu nedenle emre itaat etmeyi reddederlerdi. Ortaya çıkan heyecan ve kargaşada Moğollar kentin hakimiyetini kolayca ele geçirirlerdi.

Moğol Fetihlerinin Boyutu

Çin'de her biri batıdan doğuya doğru akan iki nehir vardır. Bu nehirler birbirlerinden ve sınırdan öyle uzaktırlar ki ülkeyi neredeyse eşit üç parçaya bölerler. Bu nehirlerin en kuzeyde olanı Hoang Ho Nehri'dir. İki yıl boyunca Moğollar, bu nehrin kuzeyinde kalan bölgeleri istila ettiler ve neredeyse Çin'in üçte birlik bölümünü oluşturan bu kısmın sahibi oldular. Fakat aralarda fethetmesi kolay olmayan ve çok sıkı korunan bazı kentler de vardı.

Yen-king Kuşatması

Diğerlerinin yanında bir de imparatorun kendisinin yaşadığı kraliyet kenti Yen-king vardı. Burası o denli sıkı bir şekilde korunuyordu ki Moğollar bir süre buraya saldırmaya cesaret edemediler. Fakat sonunda Cengiz Han bizzat o bölgeye geldi ve çok büyük bir kuvvet topladı. İmparator ve sarayındaki maiyeti, hemen bir saldırı bekledikleri için paniğe kapıldılar. Fakat Cengiz Han hâlâ tereddüt içindeydi. Bazı komutanları duvarlara tırmanılması ve bu şekilde kentin içine girilmesi için ısrar ediyorlardı. Fakat o daha farklı bir plan uygulamayı daha akıllıca buldu.

Anlaşma Koşulları

Böylece, imparatora sunduğu barış teklifini iletmesi için kente bir görevli yolladı. Bu teklifte, Cengiz Han kente saldırmayacağını; fakat saldırmak ve kenti yağmalamak için istekli olan askerlerini yatıştırmak için onlara hatırı sayılır hediyeler vermenin gerektiğini söylüyor, eğer askerlerini bu şekilde memnun etmeyi kabul ederse kentin kuşatmasını kaldırıp geri çekileceğini imparatora bildiriyordu.

Görüş Farklılığı

İmparator ve danışmanları bu teklifi duyunca çok şaşırdılar. Danışmanlar arasında bu teklife verilecek olan yanıtla ilgili önemli görüş farklılıkları ortaya çıktı. Bazıları bu teklifin hemen reddedilesi gerektiğini düşünüyorlardı. Hatta teklifi hemen geri çevirmekle yetinmeyen başka bir komutan da bu teklifin onlarda yarattığı öfke ve memnuniyetsizliği göstermek için askerlerin kentin kapılarından çıkıp Moğollara kendi kamplarında saldırılarını önerdi.

Konu Üzerinde Tartışmalar

Fakat imparatora, durumun gereklerine uyması ve Cengiz Han ile barış yapması için ısrar eden komutanlar da vardı. Onlar, kentten çıkıp düşmana kamplarında saldırma fikrinin umutsuz bir fikir olduğunu, eğer kent duvarlarının bu tarafında bekleyip kendilerini orada

savunmaya yeltenirlerse baş etme ümidinin olmadığı çok büyük bir tehlike ile karşı karşıya kalacaklarını söylüyorlardı. Çünkü kenti korumayı başaramazlarsa hepsi kaçınılmaz biçimde ölmüş olacaktı ve diğer yandan saldırıya karşı koymayı başarsalar bile bu şekilde sadece kısa bir ara elde etmiş olurlardı. Moğollar kısa sürede daha çok sayıda askerle ve daha büyük bir öfkeyle geri dönerlerdi. Ayrıca garnizonun durumdan hoşnut olmadığını ve sıkıntı içinde olduklarını ve bu durumda düşmana karşı koyamayacaklarını söylüyorlardı. Garnizonda ailelerinden ve evlerinden koparılıp kentin dışından getirilen askerler vardı ve bu askerlerin tüm istedikleri bir an önce görevlerinden kurtulup eve dönmek, eşlerine ve çocuklarına ne olduğunu görmektir.

Koşulların Kabul Edilmesi Barış Anlaşması

En sonunda imparator bu komutanları dinlemeye karar verdi ve Cengiz Han'ın kampına bir haberci yollayarak barış anlaşmasının koşullarının ne olacağını sordu. Cengiz Han koşulları söyledi. Bunlar çok ağır koşullardı; fakat imparator bu koşulları kabul etmeye mecbur kaldı. Öne sürülen şartlardan biri Cengiz Han'ın eşlerinin arasına bir Çin prensesini, ölmüş olan Yong-tsi'nin kızını, katması idi. Ayrıca ona köle olarak beş yüz delikanlı ve bir o kadar da genç kız verilecek, üç bin at, çok miktarda ipek ve muazzam bir para alacaktı. Bu koşullar yerine getirilir getirilmez Cengiz Han, köleleri ve ganimeti ordusundaki askerlerin ve diğer görevlilerin arasında paylaştıracak ve kuşatmayı kaldırıp kuzeye doğru ilerleyecekti.

Askerlerinin kentlerde ve köylerde ele geçirdiği esirlere; yani yukarıda bahsi geçen kadın ve çocuklara gelince; ordu, yaşı köle olarak değerlendirilebilecek kadar büyük olanları kendileriyle birlikte götürdü. Fakat sadece ayaklarına dolanabileceklerini düşündükleri küçük çocukları öldürdüler.

İmparatorun Huzursuzluğu Görüşmeler

Moğol ordusu ayrıldıktan sonra imparator hiç rahatlamamıştı. Ke-faret ödeyerek kurtulmayı başardıkları yağmacı düşman, elbette geri dönmek için bir bahane bulacaktı ve bu yüzden de imparator kendi-sini hiç güvende hissetmiyordu. Moğolların çekilmesinden hemen son-ra konseyine sarayı güneye, Hoang Ho'nun diğer tarafındaki Henan bölgesindeki başka bir büyük kente, taşımayı teklif etti. Danışman-larından bazıları bu öneriye şiddetle karşı çıktılar. Eğer imparator ku-zey bölgelerden bu şekilde çekilirse o bölgenin tamamen kaybedile-ceğini düşünüyorlardı. Cengiz Han kısa bir süre içinde bu bölgenin hakimiyetini tartışma götürmeyen bir biçimde ele geçirirdi. Onların söylediklerine göre, izlenmesi gereken yol, ülkelerin başkentinde kal-mak ve sağlam bir şekilde ayakta durarak başkenti korumaktı. Yeni askerler toplamaları, yıkılan kaleleri onarmaları, garnizonu tekrar dü-zenlemeleri, yiyecek ve diğer askeri malzemeleri depolamaları, böy-lece düşmanın geri dönmesi halinde şiddetli ve etkili bir direniş ortaya koymak için kendilerini hazırlamaları gerekiyordu.

Fakat imparatoru ikna etmek mümkün olmadı. Hazinesinin tü-kendiğini, askerlerin cesaretlerinin kırıldığını ve başkentin etrafındaki kentlerin yıkıldığını öne sürüyordu. Moğolların neden olduğu yıkımlar yüzünden ülke neredeyse boşalmıştı ve yeni asker toplamak müm-kün olamazdı. Sonuç olarak, sarayın izleyebileceği en doğru yol gü-neye, nehrin ötesine, çekilmek olacaktı. Fakat kenti savunmak için imparator, oğlunu bir garnizonla birlikte başkentte bırakacağını da ekliyordu.

Başkentin Terk Edilmesi Muhafızların İsyanı

Böylece ailesinden çok sevdiği bir kaç kişiyi ve küçük bir birliği yanına alarak imparator yolculuğuna başladı. Pek çok insan bu yolcu-luğu alçak ve şerefsizce bir kaçış olarak görüyordu. İmparator, bu adımı atarak kendisini sonsuz tehlikelere atmış oluyordu. Yolda ona eşlik eden muhafızlar arasında bir isyan baş gösterdi. İsyanda başı

eken komutanlardan biri, Cengiz Han'a bir haberci yollamış ve ona imparatorun başkenti terk ettiğini bildirmişti. Eğer Cengiz Han kabul ederse emrindeki tüm askerlerle birlikte onun hizmetine girmeyi teklif ediyordu.

Başkentin Yeniden Kuşatılması

Cengiz Han, imparatorun başkentten ayrıldığını duyunca öfkeye kapıldı ya da öyle göründü. Bu olayı, kendisine karşı bir tür düşmanlık eylemi olarak, yani barış anlaşmasının ihlali ve savaşın tekrarlanma sebebi olarak, görüyordu. Bu nedenle önde gelen komutanlarından olan "Mingan" adındaki bir komutana, hemen büyük bir ordunun başında güneye doğru ilerlemesini ve Yen-king kentini yeniden kuşatmasını emretti.

Artık tüm cesaretini kaybetmiş ve görünüşe göre kendisini ümitsizliğe ve korkuya iyice kaptırmış olan yaşlı Çin imparatoru, Yen-King'de birliğin başında bıraktığı oğlunun güvenliği için çok endişelendi. Oğluna hemen haber yollayıp kentten ayrılmasını ve yanına gelmesini emretti. Bu emre itaat eden prensin kentten ayrılması da kentte büyük bir üzüntü yarattı ve imparatorun davranışının yaratmış olduğu hoşnutsuzluk havasını daha da arttırdı.

Wan-yen ve Mon-yen

Şaşkınlık

Prens kentten ayrılırken iki komutanı garnizonunun başında bıraktı. Bu komutanların adları "Wan-yen" ve "Mon-yen" idi. Kenti, hızla oraya doğru gelen Mingan komutasındaki Moğol ordusundan mümkün olduğu kadar korumakla görevliydi. Komutanlar, içine düştükleri durumun zorluğu karşısında sıkıntı ve şaşkınlığa kapıldılar. Emirleri altındaki savunma yolları tamamen yetersizdi ve ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

İntihar Önerisi

En sonunda bu komutanlardan biri, Wan-yen, intihar etmeyi önerdi. Fakat Mon-yen bu öneriyi hemen geri çevirdi. Mon-yen, garnizondaki askerlerin çok güvendiği bir komutandı ve intihar etmeyi görev yerini terk etmenin en onursuz biçimlerinden biri olarak görüyordu. Görevinin askerlerinin başında bulunmak olduğunu söyledi. Eğer bulundukları yerde askerlerini korumayı başaramazsa hâlâ fırsat varken onları güvenli bir yere çekmek için çabalayacaktı.

Umutsuzluk İçindeki Wan-yen

Öne sürdüğü teklif böylece reddedilen Wan-yen öfkeye kapıldı. Yaşadığı yere çekildi ve imparatora bir mektup yollayıp ona durumun umutsuzluğunu ve kenti kurtarmanın imkânsız olduğunu anlattı. Sonunda da majestelerinin ona vermiş olduğu görevi gerçekleştiremediği için ölümü hak ettiğini bildirdi. Mektubu bir zarfa koydu ve zarfı mühürledi. Daha sonra evdeki hizmetlilerini çağırdı ve gayet sakin ve soğukkanlı bir tavırla kişisel eşyalarını onların arasında bölüştürdü. Bunun ardından da onlara veda edip onların işlerine son verdi.

İntiharı

Artık yanında sadece tek bir görevli kalmıştı. Bu görevlinin yanında birkaç sözcük yazdı ve daha sona onu da yolladı. Görevli gider gitmez daha önce kendisi için hazırlanmasını emrettiği zehri içti ve birkaç dakika içinde o artık cansız bir bedendi.

Mon-yen'in Planı

Eşlerin İsteği

Bu arada diğer komutan Mon-yen kentten ayrılmak için hazırlık yapıyordu. Planı, imparatorun işine yarayabilecek olan birlikleri almak; fakat sarayda yaşayanları ve kentin sakinlerini orada bırakıp onları kendi kaderlerine terk etmektir. Görünüşe göre kaçarken sarayda bırakacakları arasında kendi eşleri de vardı. Yanına sadece en

çok sevdiklerini alıyordu. Geride kalan kadınlar, Mon-yen'in güneye ilerleyip imparatora katılmak için kenti terk etmeye hazırlandığından haberdar olunca topluca ona geldiler ve onları da götürmesi için yalvardılar.

Kentin Mingan Tarafından Yağmalanması

Kadınların yalvarmalarından kurtulabilmek için Mon-yen onları da götürceğini söyledi; fakat yolu hazırlamak için kendisinin önden muhafızlarla birlikte ayrılacağını, çok geçmeden onları geri almak için döneceğini ekledi. Kadınlar bu sözle yetindiler ve saraya dönüp yolculuk için hazırlanmaya başladılar. Mon-yen hemen kentten ayrıldı ve o gittikten hemen sonra Moğol komutan Mingan kentin kapılarına vardı. Hiçbir etkili direnişle karşılaşmadan kolayca kente girdi ve bundan sonra kente bir korku ve kargaşa havası hakim oldu. Askerleri hemen yağmalamak için kente yayıldılar ve önlerine kim çıkarsa öldürdüler. Sarayı da yağmaladılar ve yağmaladıktan sonra ateşe verdiler. Saray öylesine büyük bir binaydı ve içindeki giysi ve diğer değerli eşyalar öylesine fazlaydı ki istilacılar işlerine yarayabilecek her türlü eşyayı aldıktan sonra bile yangın kalıntılarında bir ay ya da daha uzun bir süre devam etti.

Katliam

Mon-yen tarafından zalimce kandırılan mutsuz kadınlara ne olduğu bilinmiyor. Büyük ihtimalle katliamda kentin diğer sakinleri ile birlikte yaşamlarını yitirdiler. Savaş zamanlarında askerler, bir kenti yağmalarken büyük ve delice öfkeyle hareket ederler ve önlerine kim çıkarsa kargılarını saplamaktan vahşi bir zevk alırlar.

Mon-yen'in Kaderi

İmparatorun karargâhına vardığında Mon-yen, onları kurtarmanın imkânsız olduğunu öne sürerek kadınları kaderine terk etmesini haklı çıkarmaya çalıştı. Eğer yanında o kadınlar olsaydı kendisini ve kendisiyle beraber gelen birlikleri kurtarmayı başaramayacağını söyledi.

İmparator bu bahaneyi kabul etti ve bununla yetinmiş göründü. Fakat aradan çok fazla zaman geçmeden Mon-yen, imparatora karşı komplo kurmakla suçlandı ve ölüme mahkûm edildi.

Mingan, kraliyet hazinesini ele geçirdi. Bu hazinede bol miktarda ipek ve ayrıca altın ve gümüş tabak vardı. Bunların hepsini kuzeyde, Tataristan'da, kurduğu kampta harekete geçmeden bekleyen Cengiz Han'a yolladı.

Genişleyen Fetihler Yöneticilerin Atanması

Bunun ardından Cengiz Han, Çin'de başka seferlere de girişti. Bu süre zarfında fethettiği yerleri güneye kadar genişletti ve kendisini ülkenin büyük bir kısmının hakimi konumuna getirdi. Bu fetihler tamamlandıktan sonra kendi hizmetine girmeye istekli olan Çinli görevlilerden seçtiği kişileri bu illere yönetici olarak atadı ve böylece onları da kendisine bağladı. Bu Çinli görevliler, Çin imparatoruna bağlılıktan vazgeçip Cengiz Han'ın egemenliği altına girdiler ve kendilerine bağlı topraklardan yıllık olarak topladıkları vergiyi ona yollamayı da kabul ettiler. Bu bölgede her şeyi bu şekilde düzenledikten sonra Cengiz Han, dikkatini imparatorluğunun batı sınırlarına; yani Tatar ve Moğol topraklarının Türkistan ve Müslüman halkın toprakları ile sınır komşusu olduğu yere, kaydırıldı.

XVII. BÖLÜM

MUHAMMED SULTAN

1217

Cengiz Han'ın, Çin'in, bir önceki bölümde anlatılan fetihlerle topraklarına eklediği bölümüne "Kıtay" deniyordu ve daha önce egemenliği altında olan yerlere ek olarak bir de bu topraklara sahip olması imparatorluğunu muazzam ölçüde genişletti. Hem doğrudan kendi yönetimi altında olan topraklardan hem de kendisine bağlı krallık ve illerden oluşan ülkesi kuzeye ve güneye, Asya'nın iç kesimlerine doğru genişliyor, doğuda Japonya ve Çin Denizi'nden batıda neredeyse Hazar Denizi'ne kadar olan yaklaşık beş bin kilometrelik bir alanı kaplıyordu.

Batıdaki Müslüman Ülkeler

Sultan Muhammed

Harzemşah

Batıdaki sınırların ötesinde Türkistan ve Müslümanlar tarafından yönetilen diğer ülkeler vardı. Müslüman ülkeler arasında "Sultan Muhammed" adında bir prens vardı. Hazar Denizi'ne komşu olan çok geniş bir bölgede hüküm süren saygın ve güçlü bir hükümdardı.

Gücünün doruk noktası "Harzemşah" adı verilen bir ülkeydi. Bu nedenle o da "Muhammed Harzemşah" olarak biliniyordu.

Teklif Edilen Elçilik

Asya'nın doğu tarafında ulaşabileceği yerdeki tüm rakiplerine boyun eğdiren, elinde büyük bir güç tutan ve kendi gücünden emin olan Cengiz Han'ın, topraklarını fethetmek ve böylece kendi topraklarının arasına Hazar Denizi'ne komşu olan ülkeleri de katmak amacı ile bir bahane bulup sultana savaş açması belki de beklenebilecek bir durumdu. Fakat bir sebepten ötürü, bu koşullarda farklı bir politika izlemeye karar verdi. Belki bunun nedeni savaşmaktan yorulmuş olması ve dinlenmek istemesiydi, belki sultanın toprakları çok uzak ya da sahip olduğu güç ona saldırmayı tehlikeli kılacak kadar büyüktü. Neden ne olursa olsun sultanın ülkesine bir ordu yerine bir elçi göndermeye ve ona bir dostluk ve işbirliği teklif etmeye karar verdi.

Elçinin gönderildiği yıl 1217 ve baş elçinin adı "Makinut" idi.

Makinut ve Maiyeti

Makinut, kendisine verilen görevi yerine getirmek için çok sayıda görevli ve muhafız eşliğinde yola çıktı. Yolculuk birkaç hafta sürdü; fakat en sonunda sultanın topraklarına vardı. Ülkeye vardktan çok kısa bir süre sonra sultanın huzuruna kabul edildi ve orada, kendi kâtiplerinin ve sultanın sarayındaki önemli görevlilerin önünde mesajını ilettili.

Elçinin Konuşması

Konuşmasında hükümdarı Cengiz Han'ın kazandığı son zaferleri anlattı ve imparatorluğun sınırlarının ne kadar genişlediğinden bahsetti. O, şimdi Orta Asya'nın doğudaki en uç kısımlarından başlayarak sultanın topraklarının sınırına kadar ulaşan tüm ülkelerin hükümdarıydı. Böylece sultanın komşusu olmuş ve onunla her ikisinin de çıkarına hizmet edecek bir dostluk ve işbirliği anlaşması yapmak istiyordu. Bu nedenle kendisi böyle bir teklifi ulaştırmak için elçi olarak gönderilmişti. Söylediğine göre imparator bu teklifi yaparken en içten gelen iyi

niyetle hareket ediyordu. Sultanın kendisini babası olarak görmesini diliyor, kendisi de onu oğlu olarak görüyordu.

Baba ve Oğul Hoşnut Olmayan Sultan

O dönemlerde egemen olan ataerkil yönetim biçimini düşündüğümüzde, baba ile oğlun ilişkisi sadece genç bir insan ile yaşlı bir insanın arasındaki sevgi ilişkisini kapsamıyor, aynı zamanda bir tarafın üstün ve otorite olduğu ve diğer tarafın da diğerine bağımlı ve tabi olduğu bir ilişki anlamına da geliyordu. Belki Cengiz Han mesajının teklifinin bu şekilde algılanmasını istememiş sadece kendi yaşı ile sultanın yaşı arasındaki farka gönderme yapmıştı. Çünkü ne de olsa kendi yaşı artık epey ilerlemiş sayılırdı. Fakat onun niyeti gerçekte bu da olsa sultan, elçinin yaptığı şekliyle tekliften ilk başta hiç hoşnut olmadı.

Özel Görüşme

Yine de Makinut'un sözlerini sessizce dinledi ve insanların önünde yapılan görüşme sona erene kadar hiçbir şey söylemedi. Daha sonra onunla baş başa konuşmak için onu başka bir odaya götürdü. İlk önce Cengiz Han'ın kazanmış olduğunu söylediği zaferlerle ilgili tam olarak bilgi vermesini istedi ve onun gönlünü alıp onu doğruyu söylemesi için kandırabilmek amacıyla ona mücevherlerle süslü bir eşarp hediye etti.

Konuşma

"Nasıl yani?" dedi. "Gerçekten de imparator bu kadar çok yeri fethetti mi? İmparatorluğu gerçekten de söylediği kadar geniş ve güçlü mü? Bana bu konuda gerçeği söyle."

"Majestelerine söylediklerim tamamen gerçektir." diye yanıtladı onu Makinut. "Efendim olan imparator, size anlattığım kadar güçlüdür ve eğer onunla bir sorun yaşarsanız siz majesteleri de bunu göreceksiniz."

Sultanın Öfkesi

Elçinin ağzından çıkan bu cesur ve küstah sözler, sultanın önce de hissettiği rahatsızlığı daha da arttırdı. Çok öfkeli görünüyordu ve kızgın bir şekilde yanıt verdi:

"Efendinin bana o mesajı göndererek, fethettiği illeri anlatıp gücüyle böbürlenerek ya da benden daha üstün olduğunu iddia ederek, onu babam olarak görmemi ve bana oğlu olarak muamele etmesine razı olacağımı umarak ne demeye çalıştığını anlamıyorum. Gerçekten de bu kadar önemli bir insan mı?"

Makinut'un Sakin Yanıtı

Makinut biraz sert konuştuğunu fark etti ve hemen sözlerini yumuşatıp değiştirmeye ve sultanın kendisine de iltifatlar etmeye başladı. Bildiği gibi her ne kadar Cengiz Han, topraklarını çok genişletmiş olsa da sultan ondan daha güçlü ve ihtişamlıydı. Ayrıca iletmekle görevlendirildiği mesaj için sultanın kendisine kızmaması için de yalvardı. Sadece bir hizmetli olduğunu ve efendisinin emirlerine itaat etmekle yükümlü olduğunu söyledi. Ayrıca imparatorun kullandığı dilden herhangi bir şekilde rahatsızlık duyduysa bunun suçunun imparatora yüklenmemesi gerektiğini; çünkü bu mesajı ve onunla ilgili her şeyi gönderirken imparatorun son derece dostane ve samimi niyetlerle hareket ettiği konusunda sultanı ikna etti.

Sakinleşen Sultan

Yapılan Anlaşma

Bu şekilde yatıştırıcı bir dil kullanınca, sultan nihayet sakinleşti ve elçinin teklif ettiği her şeyi kabul etmeye razı oldu. Bir barış ve ticaret anlaşması yapıldı ve imzalandı. Her şey sona erdikten sonra, Makinut hediyeler yüklenmiş olarak Moğol ülkesine döndü. Bu hediyelerden bazıları kendisi ve kendi maiyetindekiler için, bazıları ise Cengiz Han içindi.

Tüccarlardan oluşan bir kafilde de ona eşlik ediyordu. Yeni yapılan anlaşma gereğince bu tüccarlar malları ile birlikte, kendilerine bu anlaşma ile açılan pazarda neler yapabileceklerini görmek için Cen-

giz Han'ın ülkesine geliyorlardı. Bu kabile, geçtikleri ülkelerde Makinut'un maiyetindeki muhafızların korumasından faydalanmak için Makinut'a dönüş yolunda eşlik ediyordu. Bu ülkeler kanun tanımaz Tatar toplulukları ile doluydu ve zengin bir ticari kabilenin, yanlarında bir koruma olmaksızın buralardan geçmesi tehlikeli olurdu.

Hoşnut Olan Cengiz Han

Cengiz Han, elçinin elde ettiği sonuçtan çok memnun kaldı. Ayrıca sultanın gönderdiği hediyeler de onu memnun etmişti. Bu hediyelerin içinde pahalı giysiler, güzel ve ince bir tarzda yapılmış silahlar, değerli taşlar ve buna benzer eşyalar vardı. Tüccarları da hoş karşıladı ve ülkesinde serbest bir şekilde dolaşabilmeleri ve mallarını satabilmeleri için onlara imkânlar sundu.

Ticaretin Başlatılması

Gelecekte de kabilelerin güvenli bir şekilde gelip gidebilmeleri için Cengiz Han, kendi ülkesi ve sultanın ülkesi arasındaki yollara muhafızlar yerleştirdi. Bu muhafızlar yol boyunca uygun yerlerde, özellikle nehirlerdeki geçiş yerlerinde ve dağ geçitlerinde yapılmış olan kalelerde görevlendirildi. Ayrıca görev yerlerinin etrafının her yönde aranması ve böylece ülkenin soygunculardan temizlenmesi için de muhafızlara emir verildi. Ne zaman bir soyguncu çetesi ortaya çıksa askerler en sonunda yakalanıp yok edilene dek onları bir sığınaklarından diğerine kadar takip ediyordu. Böylece kısa bir süre içinde, ülke son derece güvenli bir hale geldi ve tüccar kabileleri en pahalı malları, hatta altın ve gümüş hazinelerini yüklenmiş olarak korkusuzca gidip gelebiliyorlardı.

Haddini Aşan Tüccarlar

Görünüşe göre başlangıçta Muhammed'in ülkesinden gelen tüccarlar, malları için fahiş fiyatlar istiyorlardı. En azından anlaşmanın yapılmasının hemen ardından bir tüccar grubunun ülkeye geldiği, mallarını Cengiz Han'ın kendisine satmak istediği; fakat istedikleri fiyatın yüksekliğinin hanı şaşırttığına dair bir öykü anlatılır.

Cengiz Han da şöyle demiştir: "Bu denli yüksek fiyatlar istediğinize göre sanırım benim daha önce hiçbir şey satın almadığımı düşünüyorsunuz."

Tüccarlara Verilen Cezalar

Cengiz Han bu sözleri söyledikten sonra tüccarları alıp hazinelerinin yanına götürdü ve onlara her türlü değerli eşya ile dolu ve sayısı bini aşan büyük sandığı gösterdi. Bu sandıklarda tıka basa değerli eşyalarla doluydu: Altın ve gümüş eşyalar, pahalı ipekler, değerli taşlarla harika bir şekilde süslenmiş silahlar ve askeri malzemeler ve bunun gibi daha pek çok eşya. Daha önce bu tür malların ticaretine dair deneyiminin olduğunu ve malların mâkul değerleri hakkında fikir sahibi olduğunu tüccarların görebilmesi için bu hazineleri onlara gösterdiğini söyledi. Ayrıca ticaret yapmaya geldikleri kişileri cahil sanarak malları için fahiş fiyatlar istedikleri için onları ellerindeki mallarla birlikte geri göndereceğini ve artık ne fiyat isterlerse istesinler ülkesinin hiçbir yerinde onların satış yapmasına izin vermeyeceğini de ekledi.

Bu tehdidi de gerçekleştirdi. Tüccarlar yanlarında getirdikleri mallardan hiçbirini satamadan geri dönmek zorunda kaldı.

Sonraki Grup Becerikli İletişimleri

Diğerlerinin başlarına gelen maceradan haberdar olan bir sonraki tüccar grubu farklı bir yöntem izlemeye karar verdi. Böylece malları ile hanın karşısına çıktıklarında ve han onlara bazı malların fiyatlarını sorduğunda majestelerinin fiyatları kendisinin belirleyebileceğini; çünkü onun bu malların değerinin ne olduğuna onlardan daha iyi karar verebileceğini söylediler. Eğer majesteleri hiçbir şey ödmeden almak isterse bunu da kabul edebilirlerdi.

Bu yanıt imparatoru çok memnun etti. Onların getirdikleri mallar arasından seçtiklerine değerinin iki katını ödedi ve onun ülkesinde oldukları sürece onun halkı ile yapacakları ticarete onlara bazı ayrıcalıklar tanıdı.

Mallarını Sergileyen Tüccarlar

Cengiz Han'ın Bir Tüccar Grubu Oluşturması Elçiler

Böylece sultanın toprakları ile Cengiz Han'ın toprakları arasında başlatılan ticaret, sadece sultanın ülkesinden Cengiz Han ülkesine gelen tüccarların tekeline değildi. Bahsi geçen son kafilenin gelişinin ardından Cengiz Han, kendi ülkesinden sultanın ülkesine gidecek bir tüccar grubu oluşturdu. Bu grup, orada bir pazar bulmayı umduğu için Moğol ülkesinin ürünlerini diğer ülkeye götürecekti. Grupta başlıca dört tüccar vardı; fakat bu tüccarlara yardımcılar, köleler, develeri sürenler vs. eşlik ediyordu. Yani tüm grup oldukça geniş bir kabile oluşturuyordu. Cengiz Han, onlarla birlikte üç de elçi gönderdi. Bu elçiler sultana Cengiz Han'ın kendisi için taşıdığı dostça duyguları ve iki ülke arasında çok iyi başlamış olan ticari ilişkinin daha da geliştirilmesi için taşıdığı umudu yeniden ileteceklerdi.

Müslümanlar

Cengiz Han'ın bu görev için seçtiği üç elçi de Müslümandı. Her ne kadar Moğollar, Müslümanlıktan çok farklı olan kendi ulusal dinlerine sahip olsalar da sarayındaki görevliler arasında bu inanca sahip olanlar da vardı. Fakat Cengiz Han'ın ülkesinde tüm tapınma şekillerine hoşgörü ile bakılıyordu ve imparator, görevini iyi bir şekilde yapabilecek olanları dini inançlarının ne olduğuna bakmaksızın hizmetine almaya alıştı. Fakat sultana bu heyeti gönderirken elçileri, sarayındaki Müslümanlardan seçti; çünkü bunun mesajı kendisi ile aynı dini inanışa sahip birinin ağzından duymanın sultanı daha da memnun edeceğini düşünmüştü. Ayrıca seçtiği elçiler Türkistan'ın yerlileriydiler ve elbette ülkenin hem dilini biliyor, hem de ülkeyi iyi tanıyorlardı.

Saraydan Haberciler

Tüccar ve elçilerden başka Cengiz Han, eşlerinin her birine ve sarayındaki beylere kabile ile birlikte birer hizmetli ya da ulak yolları için izin verdi. Yollanan kişiler, kafilenin ziyaret ettiği Müslüman ülkelerde efendileri olan hanımlar ya da beyler için en ilginç ya da

kullanışlı olan malları seçip satın alacaklardı. Saraydaki hanımlar ve beyler kendilerine sunulan bu fırsattan ötürü çok mutlu oldular.

Büyük Grup

Tüm bu kişiler, elçiler ve maiyetindekiler, tüccarlar ve onların köleleri ve saraydaki hanımlar ve beyler tarafından yollanan özel ulaklar, tahmin edilebileceği gibi büyük bir grup oluşturuyorlardı. Harekete geçmeye hazır hale geldiğinde kafilende en az dört yüz elli kişi olduğu söylenmektedir.

Korumaların İki Katına Çıkarıldığı Yollar

Her şey nihayet hazırlandıktan sonra kafilе uzun yolculuğuna başladı. Kafileye muhafızlar eşlik ediyordu ve pahalı mallar ve kafiledeki kişileri korumak için Cengiz Han, yol üzerindeki tüm askeri noktalara emir yolladı. Bu emre göre kafilе geçerken o noktalarda bulunan komutanlar, yolun kendi sorumlulukları altındaki bölümlerindeki muhafız sayısını iki katına çıkaracaklardı.

Bu ve buna benzer tedbirlerle, kafilе yolculuğunu güven içinde tamamladı ve Müslümanların ülkesine hiçbir talihsizlikle karşılaşmadan vardılar. Fakat varışlarının ardından onları pek çok talihsizlik bekliyordu. Bu talihsizlikler bir süredir devam eden olayların sonucuydu ve benim şimdi bu olayları anlatmak için biraz geriye gitmem gerekiyor.

Bağdat Halifesi

Görünüşe göre bir süre önce Sultan Muhammed ile Müslüman gücün başı olan Bağdat halifesi arasında anlaşmazlık baş göstermişti. Muhammed Sultan, kendisinden önce Müslümanlar için büyük hizmetler göstermiş olan diğer sultanlara zaman zaman bahşedilmiş olan bazı ayrıcalık ve yetkileri kendisine de bahşetmesi için halifeye istekte bulunmuştu. Yaptığı hizmetler için bu ödülleri hak ettiğini iddia ediyordu. Söylediğine göre yüzden fazla prence ve beye boyun eğdirmiş, onların topraklarını kendi ülkesine katmış, böylece Müslümanların gücünü genişletmiş ve yeni topraklara taşımıştı.

Muhammed'in Talebi ve Halifenin Yanıtı

Muhammed, bu talebi Bağdat'a gönderdiği bir elçi aracılığı ile halifeyle iletmişti. Elçinin söylediklerini dinledikten sonra halife bu isteği yerine getirmeyi reddetti. Muhammed'in hizmetlerinin, onun talep ettiği onur ve ayrıcalıkların bahşedilebilmesi için yeterli olmadığını söyledi. Fakat her ne kadar Muhammed'in isteğini yerine getirmeyi reddetse de sultana hürmet göstermek istedi ve kendi elçisini Muhammed'in elçisine geri dönüş yolunda eşlik etmesi için yolladı. Ayrıca elçi, halifenin saygılı ve nazik bir tavırla iletmek istediği yanıtı da iletcekti.

Sultan Konseyi Toplar Muhammed'in İntikam Planı Ordunun İlerleyişi Başarısızlık

Muhammed, halifenin elçisini hoş karşıladı ve onun önünde halifenin yanıtının kendisinde yarattığı öfkeyi saklamayı başardı. Fakat elçi oradan ayrılır ayrılmaz, ülkesindeki tüm önemli toplulukların liderlerinin, komutanların ve vekillerin katıldığı konseyi topladı ve onlara halifeyle tahtından indirip yerine geçmek amacıyla bir ordu toplayıp Bağdat'a yürüme kararını bildirdi. Konseydeki önemli kişiler bu planı hemen kabul etmeye hazırdılar; çünkü biliyorlardı ki eğer plan başarıya ulaşırsa ele geçirilen ganimet dağıtılırken kendi paylarına da pek çok önemli rütbe ve kazanç düşecekti. Bu nedenle orduyu oluşturup donatırken sultana yardım etmek için büyük bir hevesle işe koyuldular. Ordu kısa sürede hazırlandı ve sultan yürüyüşe başladı. Fakat böyle durumlarda hep olduğu gibi hazırlıklar pek çok nedenden ötürü kesintiye uğramıştı ve ordu harekete geçmeye hazır hale geldiğinde zaman çok ilerlemişti. Birlikler harekete geçtikten sonra da çok yavaş ilerliyorlardı; bu nedenle onlar henüz dağ geçitlerinden geçmeye çalışırken kış geldi. Kış alışılmadık şekilde sert geçiyordu ve birlikler ayazdan, yağmurdan ve bunların sonucunda harcamak zorunda kaldıkları çabadan ötürü öyle çok zorlandılar ki sultan daha fazla ilerlemenin mümkün olmadığını gördü. Sonuç olarak da geri dönmeye mecbur kaldı ve tekrar çalışmaya başladı. En kötüsü de halifenin artık tasarısını biliyor olması ve mevsim değişmeden önce kendisini savunmak için etkili tedbirler alabilecek olmasıydı.

Halifenin Planları

Halife, sultanın ordusunun başına gelen talihsizlikleri ve korkunç istila tehlikesinden kıl payı kurtulduğunu öğrendiğinde ilk önce çok sevindi ve hemen asi sultana savaş açmaya karar verdi. Girişeceği sefer için hazırlık yaparken aklına başka bir plan geldi; kendisi batıdan saldırırken, Cengiz Han'ı da doğudan sultanın ülkesine saldırması için kışkırtabilirdi; çünkü halifenin başkenti olan Bağdat, sultanın ülkesinin batısında, Moğolların imparatorlukları ise doğusundaydı.

Plana Muhalefet

Fakat halife bu planı danışmanlarına açıkladığında bazıları ona şiddetle karşı çıktılar. Sultan ve onun ülkesinin halkı kendileri gibi Müslüman'dı; fakat Moğollar başka bir dini inanca sahipti. Ya da Müslümanların onlara taktığı adla inançsız ya da kâfirlerdi. Bu plana karşı çıkan danışmanlar, mevcut ve geçici bir tehlikeyi savuşturabilmek için inançlıların ülkesine Tanrı'nın düşmanlarını getirmenin çok yanlış olduğunu ve bunun belki de hem dinlerinin hem de imparatorluklarının yok olması sonucunu doğurabileceğini söylediler. Onlara göre din kardeşlerine karşı savaşmaları amacıyla barbar kâfir ordusunu ülkeye sokmak dinlerine karşı yapılan bir saygısızlık olacaktı.

Halifenin Savunması

Bu sözlere karşı, halife de durumun çok acil olduğunu ve kendilerini tehdit eden ölümden kurtulabilmek için her türlü yolu kullanmaya hakları olduğu yanıtını verdi. Cengiz Han'ın ülkeye müttefikleri olarak kabul edildikten sonra okları kendilerine çevirme ihtimaline karşı ise dikkatli olmaları ve bu tehlikeye karşı önlem almaları gerektiğini söyledi. Ayrıca sultan gibi Müslüman bir hain ve asidense, Cengiz Han gibi bir inançsız düşmanı olarak görmeyi tercih edeceğini de belirtti. Moğol imparatorunun Müslümanlara ya da kendi inançlarına karşı herhangi bir düşmanlık ya da kötü niyet beslemediğini de ekledi. Bu nokta gerçekten açıktı; çünkü Cengiz Han'ın ülkesinde pek çok Müslüman vardı ve Cengiz Han, onların kendi ülkesinde hiç rahatsız edilmeden yaşamalarına izin veriyordu. Hatta sarayında bile üst düzey Müslüman görevliler vardı.

Bu nedenle en sonunda, ona bir mesaj göndermeye ve sultana karşı açacağı savaşta halifeye destek olmasını talep etmeye kararı verdi.

Cengiz Han'a Mesaj Kurnaz Taktik

Şimdiki zorluk ise mesajı sultanın topraklarından geçirerek Cengiz Han'a nasıl ulaştıracaklarıydı; çünkü sultanın ülkesi, halifenin toprakları ile Cengiz Han'ın topraklarının arasında yer alıyordu. Bunu başarmak için halife hiç akla gelmeyecek bir yöntemle başvurdu. Mesajını bir kâğıda yazmak yerine, bir iğne ve çivit ile bir tür dövme yapar gibi habercinin kafasına iğnelenmesi sağladı. Habercinin saçları mesajı gizleyecekti. Haberci bir köylü kılığına sokuldu ve yola çıkarıldı. Yolculuğunu güvenli bir şekilde tamamladı ve Cengiz Han'ın ülkesine vardığında kafasının kazınmasını istedi. Böylece halifenin ona sunduğu teklifi taşıyan yazı ortaya çıktı.

Bu iletişim yöntemi çok güvenli bulunmuştu; çünkü herhangi bir nedenle, haberci olabileceğinden şüphelenilip adam yolla durdurulsaydı bile sultanın adamları onun üstünü arayınca şüphelerini doğrulayacak hiçbir şey bulamayacaklardı. Saçlarının arasında bir mektup aramayı akıl etmeleri mümkün değildi.

Cengiz Han'ın Yanıtı

Cengiz Han, halifenin teklifine memnun oldu; fakat sultanla henüz imzalanmış olduğu dostluk ve ticaret anlaşması gereğince o anda ona karşı herhangi bir düşmanca harekete girişemeyeceği yanıtını verdi. Sultan, anlaşmanın şartlarına uydukça, o da kendisini bu anlaşmayı bozmamaya zorunlu hissediyordu. Fakat sultanın atak kişiliğinin, durumun her zaman böyle gitmesine izin vermeyeceğini de ekliyor ve eline geçen ilk fırsatta ona karşı savaş açmaktan kaçınmayacağını da belirtiyordu.

İşte Cengiz Han'ın gönderdiği tüccar ve elçilerden oluşan kabile, sultanın ülkesinin sınırlarından girdiğinde o ülkede durum böyleydi.

Kafile'nin Otrar'a Varışı

Sınırı geçtikten sonra kafilenin ulaştığı ilk önemli yer "Otrar" kenti idi. Kafile, bu kenti yöneten bey tarafından gayet nazik bir biçimde karşılandı ve uzun süren yolculuklarının neden olduğu bitkinlikten kurtulma fırsatına çok memnun oldular. Fakat anlaşılıyor ki beyin konuklarına gösterdiği dostluk sadece göstermelikti; çünkü hemen sultana bir mektup yazdı. Mektupta kentine Moğol ülkesinden tüccar ve elçi olduklarını iddia eden bir grubun geldiğini; fakat garnizonun gücü ve genel olarak ülkenin nasıl korunduğu ile ilgili çok fazla soru sordukları için onların casus olduklarına inandığını yazdı. Onların Cengiz Han tarafından ülkelerini işgal etmenin en iyi yolunu bulmak için gönderilen gizli ajanlar olduğuna dair hiçbir şüphesinin olmadığını da ekledi.

Bir söylentiye göre de beyin bu şekilde davranmasına neden olan şeyin elçilerden birinin teklifsiz davranışına bozulmasıydı. Bu elçi Otrar kentinin yerlilerindendi ve beyi henüz o konuma gelmeden önce tanıyordu. Başka bir söylentiye göre de amacı, kente gelen kafilenin dağılmasını sağlamak, böylece tüccar ve elçilerin taşıdıkları pahalı malları kendisi için ele geçirebilmektir.

Katledilen Kafile

Neden ne olursa olsun sultana bir mektup yollayıp gizli ajan ve casuslardan oluşan bir grubun kentine geldiğini bildirdi. Kısa bir süre içinde de sultandan kafilede bulunan herkesi öldürmesini ya da kendi nasıl uygun görürse meseleyi o şekilde halletmesini emreden bir yanıt aldı. Bu yüzden tüm kafileyi sarayında tertiplenen büyük bir eğlenceye davet etti ve daha sonra muhtemelen içlerinden pek çoğu şarabın etkisi ile bir ölçüde kendilerinden geçmiş durumdayken işaret verildi, muhafızlar içeriye daldı ve hepsini orada öldürdü.

Ya da muhafızlar onların hepsini öldürmeye çalıştı; fakat tüccarlardan birinin adamı o kargaşa içinde kaçmayı başardı. Moğol ülkesine geri dönüp olan biten her şeyi Cengiz Han'a anlattı.

Cengiz Han'ın Haberleri Alması

Cengiz Han olanları öğrenince öfkeden köpürdü. Hemen oğullarını, sarayındaki beyleri ve hanları topladı ve onlara tüccarların katledilişlerini, kalplerini öfkeyle dolduracak ve hepsini intikam ateşi ile dolduracak şekilde aktardı.

Savaş İlanı

Ayrıca sultana da haber yolladı ve bu yüz kızartıcı hareketi ile aralarında var olan tüm ilişkiyi bozduğunu, o andan itibaren kendisini can düşmanı olarak gördüğünü ve bu ihaneti ve zalimliği nedeniyle onun ülkesini ateş ve kılıçla yakıp yıkarak intikamını alacağını bildirdi.

Söylenenlere göre, bu mesaj sultana üç elçi tarafından iletilmişti ve uluslararası geçerli olan yasalara göre bu elçilere hiçbir şekilde zarar verilmemesi gerekiyordu. Fakat mesajlarını iletir iletmez, sultan onların başlarının uçurulması emrini verdi.

Hazırlıklar

Yapılan bu katliam Cengiz Han'ı her zamankinden daha çok öfkeli kıldı. Üç gün boyunca ne yemek yediği ne de uyuduğu söylenir. Sıkıntı, öfke ve üzüntüden ne yapacağını bilmez haldeydi. Daha sonra tüm zamanını ordusunu düzenlemek ve harekete geçmeye hazır hale getirmek için harcadı ve her şey hazır olana dek hiç ara vermedi.

XVIII. BÖLÜM

SULTAN'LA SAVAŞ

1217-1218

Ordunun Yürüyüşe Geçişi

Cengiz Han, savaş için çok büyük hazırlıklar yaptı. İmparatorluğunun her tarafındaki prenslere, hanlara, beylere ve liderlere mektup götüren haberciler yolladı ve onlara savaşın nedenini açıkladı. Hepsine, toplayabildikleri birliklerle beraber belirlenen buluşma yerine gelmelerini emretti.

Silahlar ve Teçhizat

Askerlerin nasıl silahlanacaklarına ve ne gibi malzemelerle donatılacaklarına dair talimatlar da verdi. Kullanılacak silahlar; kılıç, yay, oklarla dolu bir kılıf ve savaş baltası idi. Ayrıca her asker, at sırtında ve çadırlarda yaşayan insanların her an ihtiyaç duyabileceği malzemeler olan ip ve halat takımı da taşıyacaktı.

Askerler silah taşıyacakları gibi üzerlerine zırh da giyeceklerdi. Gücü yetebilenler tüm vücutlarını zırhla kaplayacaklardı. Böyle bir zırh alamayacak durumda olanlar ise sadece miğfer ve göğüs zırhı

kullanacaklardı. Ayrıca atlara da ya demirden ya da okun batmasını engelleyecek kadar kalın ve sert deriden yapılan göğüs zırhı takılarak atlar mümkün olduğunca korunacaktı.

Böylece birlikler kendileri için belirlenen buluşma yerine geldiklerinde, söylenenlere göre Cengiz Han, karşısında yedi yüz binden fazla askerden oluşan bir ordu buldu.

Beklenmedik Olaylar İçin Alınan Tedbirler

Orduyu bu şekilde toparladıktan sonra Cengiz Han, savaş düsturları da denebilecek belli kural ve düzenlemelerin belirlenmesini ve askerlere duyurulmasını istedi. Kurallardan birine göre, tehlike ne kadar yakın olursa olsun hiçbir birlik, önce savaştan geri çekilemezdi. Ayrıca askerler toplu olarak savaşırken, herhangi bir alt bölüm, örneğin bir alaydaki bölük ya da bir kıtadaki alay, hizayı bozar ve yetkililer tarafından geri çekilme emri verilmeden önce kaçmaya kalkarsa geride kalanlar düşmanla savaşmayı bırakacak ve kaçan gruba saldırıp onları hemen orada öldüreceklerdi.

Ayrıca imparator, savaş devam ederken kendisinin ölmesi ihtimaline karşı da hazırlık yaptı. Böyle bir durumda imparatorluktaki hanlar ve liderlerin katıldığı büyük bir konsey toplanacak ve bu hanların ve oğulların huzurunda imparatorluğun anayasası ve kanunları, onun hazırladığı şekliyle okunacaktı. Okuma bittikten sonra konsey, anayasanın uygun gördüğü şekilde yeni bir han seçme işine girecekti.

Ordunun Yürüyüşe Geçişi

Tüm bu hazırlıklar sona erdikten sonra Cengiz Han, ordusunu harekete geçirdi. Elbette orduyu birkaç tümene ayırmak ve bu tümenleri farklı yollardan ve ülkenin farklı bölümlerinden göndermek zorundaydı. Böylesine geniş bir orduyu yürürken bir arada tutmak imkânsızdı. Hem atlar hem de insanlar için çok fazla yiyecek gerekiyor ve gerekli olan yiyecek de içinden geçtikleri ülke tarafından karşılanıyordu. Çünkü ne insanlar ne de hayvanlar, yiyecekleri yanlarında birkaç günden fazla taşıyabilirlerdi.

Cüci'nin Tümeni

Cengiz Han, en büyük tümenlerinden birini, savaşlarda gösterdiği başarılar sayesinde ona çok fazla güç verdiğinden oğlu Cüci'nin komutasına verdi.

Cüci'ye tümenini Türkistan'a doğru ilerletmesi emri verildi. Türkistan, Prens Kuşluk'un sığınmış olduğu ve hâlâ da Cengiz Han'a karşı bir parça kırgın olan ülkeydi. Cengiz Han ise ordunun ana bölümü ile beraber daha güneydeki yolu kullanarak sultanın topraklarına doğru ilerledi.

Sultanın Hazırlıkları Ordusu

Bu arada sultanın kendisi de boş durmamıştı. Bulabildiği tüm askerleri toplamıştı. Bir araya geldiklerinde askerlerin sayısı dört yüz bini buluyordu. Her ne kadar Cengiz Han'ın ordusundan küçük de olsa bu ordu da hatırı sayılır genişlikte bir orduydı.

Planı

Sultan, birlikleriyle beraber düşmanı karşılamak için yola koyuldu. Bir süre ilerledikten sonra, Türkistan'dan geçen Cüci'nin ordusu, kendisine göre kuzeyde kalıyordu ve o tarafa yönelerek ana bölümü ile buluşmasına fırsat vermeden Moğol kuvvetlerini karşılayıp yok edebileceğini umdu.

Sultanın Cüci ile Karşılaşması

Bu nedenle gittiği yönü değiştirdi ve ülkenin Cüci ile karşılaşmayı umduğu tarafına doğru ilerledi. Sonunda keşif kollarının bulduğu bir yere geldi. Burası bir nehir kıyısıydı ve yerde de pek çok ceset vardı. Yerdeki cesetlerin arasında henüz ölmemiş; fakat ağır yaralı olan bir adam gözüne çarptı. Yaralı adam, bu insanların biraz önce o yoldan geçen Cüci'nin ordusu tarafından öldürüldüğünü söyledi. Sultan hemen ileriye doğru yürüyüşüne devam etti ve kısa bir süre içinde Cüci'nin ordusuna yetişti. Cüci, babasına yetişmek için acele ile hareket ediyordu.

Cüci, izlenecek en iyi yolun ne olduğu hakkında komutanlarına danıştı. Onlar da savaştan kaçınmasını öğütlediler.

Komutanların Fikri

"Yeterince güçlü değiliz." diyordu komutanlar. "Sultanın ordusu ile tek başımıza savaşamayız. Düzenli bir şekilde geri çekilmemiz ve düşmanla savaş girmeden önce ordunun ana bölümü ile birleşmemiz daha iyi olacaktır. Sultan bizi takip etmeye kalksa bile ordusunu bizim peşimizde uzun süre bir arada tutamaz. Yolda ister istemez kollara ayrılacaklardır ve bundan sonra geri dönüp onları yok edebiliriz. Bu yöntem, onlar toplu haldeyken saldırmaktan çok daha güvenli olacaktır."

Cüci ise bu tavsiyeye kulak vermeye niyetli değildi.

Cüci'nin Kararı

Cüci şöyle dedi: "Peki, babamın verdiği emirlerin aksine düşmanla savaşmadan kaçarak onlara doğru geldiğimizi görünce babam ve diğerleri ne düşünür? Hayır, sebat etmeli, cesaretimize güvenmeli ve elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız. Öleceksek bile kaçarken değil, savaşırken ölmeliyiz. Sizler, beni içinde bulunduğumuz tehlike hakkında uyararak kendi görevinizi yaptınız. Şimdi sizleri bu tehlikeden şerefinizle çıkarmaya çalışmak da benim görevim."

Böylece orduya durmasını ve savaş düzeni almasını emretti.

Savaşın Başlaması **Galibi Olmayan Savaş**

Kısa süre sonra savaş başladı ve tüm gün boyunca devam etti. Her ne kadar sayıca düşmandan az olsalar da disiplin ve cesaret bakımından onlardan çok üstünlerdi. Savaş açıkça onların lehinde ilerlese de kesin bir zafer kazanamıyorlardı. Fakat geceye doğru sultanın birliklerinde vazgeçme isteği baş gösterdi. Komutanlar, askerlerini, karanlık basıp da savaş sona erene dek yerlerinde kalmaya ikna etmede çok zorlanıyorlardı. En sonunda karanlık basıp savaşı

taraflar karşıdakinin düşman mı dost mu olduğunu anlamayacak duruma gelince her iki ordu kendi kampına çekildi ve gece için ateş yaktılar.

Cüci Geri Çekilir

Cüci, gün boyunca savaşıarak ordunun şerefini babasının istediği şekilde korumak için elinden geleni yaptığını, ertesi gün tekrar bir savaş riskini göze almayarak şu anda geri çekilmenin tedbirli bir hareket olacağını düşündü. Düşmanı kandırmak için kamp ateşlerinin canlılandırılmasını istedi ve ardından gece tüm askerleri ile birlikte kampa ayrıldı. Ertesi sabah, sultanın askerleri tekrar silahlara sarıldığında babasına katılmak için yaptığı yürüyüşte epey ilerlemiş ve arayış onların yetişemeyeceği kadar açmıştı.

Babası Tarafından Karşılanması

Kısa bir süre sonra babasına katıldı ve babası onu büyük bir neşyle karşıladı. Cengiz Han, oğlunun izlediği yöntemden çok memnun kalmıştı ve ona pek çok onur nişanı ve ödül bahşetti.

Bunun ardından iki ordu arasında çetin savaşlar oldu. Bu savaşlardan birinde, bahsi geçen diğer savaş aletlerinden başka, askerlere savaşmaları için heyecan aşılama amacıyla dört buçuk metre uzunluğunda bir savaş borusu da kullanıldı.

Galip Moğollar Sultanın Planları

Bu savaşlarda Moğollar galip geldiler. Fakat sultan hâlâ direniyor, elinden geldiğince istilacılara karşı koymaya çalışıyordu. En sonunda yüz altmış bin askerini kaybettiğini anladı. Bu sayı neredeyse ordudaki askerlerin yarısıydı ve bu kayıp onu öyle zayıf düşürdü ki açık arazide Moğollara karşı koymaya çalışmak artık faydasız olacaktı. Bu nedenle ordusunu kollara ayırdı ve askerlerini kollar halinde krallığının farklı kent ve kalelerine gönderdi. Onlara oralarda saklanıp, kendilerine gösterilen yerlerde kendilerini mümkün olduğunca savunmalarını emretti.

Uçan Bölük

Fakat sultan saklanacak bir yer aramadı. Askerlerinin arasından en atik ve uyanık olanları ve ata en iyi binenleri seçti. Bu askerlerden, ülkesinde ihtiyaç duyulan bir yerden bir yere hızla hareket edebilen bir bölük oluşturdu.

Cengiz Han

Cengiz Han da elbette şimdi sultanın ordusuna mensup birliklerin yerleştiği kentlere saldırmaya hazırlanıyordu. İlk önce kendi ülkesinden gelen elçi ve tüccarların öldürüldüğü yer olan Otrar'ı ele geçirmeye karar verdi. Fakat Otrar Kenti fazla büyük değildi, bu nedenle kendisi harekete geçip kenti kuşatmadı; bunun yerine kenti ele geçirme görevini en genç oğullarından ikisine verdi ve oğullarını bu görevi gerçekleştirmeleri için yeterli olacak bir birliğin başında yola çıkardı.

Kendisi, ordunun ana bölümü ile beraber sultanın topraklarının en merkezi ve en büyük iki kenti olan Semerkant ve Buhara'yı ele geçirmek üzere harekete geçti.

XIX. BÖLÜM

BUHARA'NIN DÜŞÜŞÜ

1218-1219

Buhara'nın Tanıtımı

Buhara, büyük ve güzel bir kentti. Hoş ve verimli bir ülkenin ortasında yer alıyordu ve o günlerde ticaret ve alışveriş için çok uygun bir konumda bulunuyordu. Aynı zamanda eğitim, sanat ve bilim merkeziydi. Bu kentte o dönemde hakim olan biçimi ile sanat ve bilimin öğretildiği pek çok kurum vardı ve Batı Asya'nın her tarafından öğrenciler eğitim görmek için buraya geliyorlardı.

Kent, güçlü bir surla çevriliydi. Bunun yanında bir de çevresi kırk sekiz kilometre olan, kentin dış mahallerini ve ayrıca halkın eğlenmek için gittiği parkları ve zengin kentlilerin villalarını içeren park ve bahçelerden oluşan güzel bir bölümünü çevreleyen bir başka dış sur daha vardı. İşte Cengiz Han ve acımasız barbarlar şimdi yağmalamak üzere bu endüstri ve zenginlik beşiğine geliyorlardı.

Zernuk

Buhara'ya doğru ilerlerken Moğollar'ın önüne çıkan ilk kent Zernuk oldu. Kente yaklaşırken kalabalık bir birlik tüyler ürpertici çığlıklar atarak duvarlara doğru dörtlüce ilerledi. Halk korku içinde kentin kapılarını kapattı. Fakat Cengiz Han onlara bir görevli yolladı, ona karşı koymaya çalışmanın faydasız olduğunu söyledi ve bir an önce teslim olmalarını istedi. İç kaleyi yıkmalarını ve tüm genç ve kuvvetli erkekleri kendisine göndermelerini istedi. Ayrıca gönderdiği görevli, Zernuk halkına, onu yatıştırmak ve kenti yıkmaktan vazgeçirmek için Cengiz Han'a hediyeler yollamaları tavsiyesini de verdi.

Hemen Teslim Olma

Kent sakinleri bu tavsiyeye uydular. Kentin kapıları hemen açıldı. Eli silah tutabilen herkes yola çıktı ve Moğol kampına geldi. Bu gençlere hediye olarak kentte bulabildikleri en iyi şeyleri götürün daha yaşlı adamlar eşlik ediyordu. Cengiz Han hediyeleri kabul etti, delikanlılara ordusuna katılmalarını emretti. Daha sonra yaşlı olanları onlara herhangi zarar vermeden saldı ve yoluna devam etti.

Nur

Bunun ardından "Nur" adlı bir kente geldi. Zernuk kentinden biri rehberlik edip askerlere kente giden kısa yolu göstermişti. Nur, bir tür kutsal kentti. Bu kentte hacıların ve diğer sofuların sık sık uğradıkları pek çok kutsal yer vardı.

Nur Kentinin Kaderi

Nur halkı önce kentin kapılarını kapattı ve bir süre teslim olmayı reddetti. En sonunda karşı koymanın faydasız olduğunu anlayarak kentin kapılarını açtılar ve Moğolların girmesine izin verdiler. Sadece karşı koymayı akıllarına getirdikleri için bile halkı cezalandırmak isteyen Cengiz Han, ordusunun açıktan ölmesini engelleyecek miktarda hayvanı ve diğer malzemeleri ayırdı ve geri kalan her şeyin savaş ganimeti olarak askerlerinin arasında bölüştürülmesini emretti.

Buhara Kuşatmasının Başlaması

En sonunda askerler, Buhara kentinin üzerinde yer aldığı geniş düzlüğe ulaştılar ve kentin önde kamp kurdular. Çevresi kırk sekiz kilometre olan dış surdan da anlaşılabilceği gibi Buhara çok büyük ve nüfusu fazla olan bir kentti. Cengiz Han hiç zorluk yaşamadan ve kısa bir süre içinde kentin yöntemini ele geçirmeyi ummuyordu. Fakat yine de kenti kuşatmak ve alma konusunda istekliydi. Bu kadar istekli olmasının nedeni sadece bu kentin zenginliği ve önemi değil, aynı zamanda Sultanın o anda kenti çevreleyen surların içinde bulunduğunu düşünmesiydi. Sultanın, yanına tüm hazinesini alarak uçan birliği ile birlikte buraya çekildiğini duymuştu.

Fakat bu bir hataydı. Sultan orada değildi. Doğru, ilk başta oraya gelmişti ve yanında da en değerli hazineleri vardı. Fakat Cengiz Han kentin önüne varmadan önce, orada daha güvende olacağını düşünerek Semerkant'a gitmişti.

Sultanın Endişesi Yakalanan Mektuplar

Aslında sultanın cesareti kırılıyor ve umutsuzluğa kapılıyordu. Zihnini meşgul eden diğer şeylerin yanında yakalanıp ona getirilen bazı mektuplar da vardı. Bu mektuplar kendi askerleri arasında kurulan bir komploju ortaya çıkarıyordu. Mektuplara göre, askerleri onu terk edip Cengiz Han'ın tarafına geçme eğilimindeydiler. Bu mektuplar imzalı değildi ve sultan, onları kimin yazdığını ortaya çıkaramadı; fakat mektupların ortaya koyduğu bu sözde komplo onun zihnini endişe ve sıkıntı ile doldurdu.

Kaçak

Aslında bu sahte bir komploju, zira mektuplar Cengiz Han'ın kampındaki biri tarafından ve Cengiz Han'ın izniyle ya da en azından göz yummasıyla yazılmıştı. Bu adam bir Müslüman'dı; fakat sultan, işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle onun babasını ve kardeşlerini ölüme mahkûm etmişti. O da bu hareket karşısında öyle büyük bir

öfkeye kapılmıştı ki hemen Cengiz Han'ın tarafına geçmişti. Şimdi de eski hükümdarına yapabileceği her türlü kötülüğü yapmakta kararlıydı. Sultanın sarayı ve ordusu ile ilgili sahip olduğu özel bilgiler, onun, bu mektupları sultanı kandıracak ve hiç şüphelenmemesini sağlayacak şekilde yazmasına imkân vermişti.

Dış Surların Ele Geçirilmesi

Cengiz Han'ın ordusu Buhara'yı kuşattığında mevsim yaz ortasını geçmişti ve bir sonraki bahara kadar dış surları ele geçiremediler. Kent bu denli iyi korunuyor ve askerler de bu denli iyi savunma yapıyorlardı. Dış duvarı zorladıktan sonra Moğollar, kentin kenar mahallelerini yıktılar, ekili bahçelere ve topraklara zarar verip villaları yağmaladılar. Daha sonra iç duvara karşı konumlandılar ve kentin kendisini kuşatmaya giriştiler.

Garnizon Tarafından Yapılan Büyük Saldırı Kentin Boşaltılması

Sultan en iyi komutanlarından üçünü kenti savunmaları için görevlendirdi. Bu komutanlar, Cengiz Han'ın surlara saldırmasını beklememeye, toplayabildikleri kadar asker toplayıp kentin kapılarından dışarıya doğru yapacakları ani bir saldırı ile onları şaşırtmaya ve düşmanlara kendi siperlerinde saldırmaya kararlıydılar. Bu saldırıyı Moğolların en az beklediği saatte, yani bir gece vakti, gerçekleştirdiler. Fakat yine de mutlak bir başarısızlığa uğradılar. Büyük kayıplar vererek kentin içine geri çekilmeye zorlandılar. Komutanlar her şeyi bu umutsuz saldırıda riske atmaya ve bu saldırıda başarısızlığa uğramaları halinde kenti kendi kaderine terk etmeye kararlıydılar. Böylece bir kapısından kentin içine girmeye zorlandıklarında, hemen kentin diğer tarafına ilerlediler ve diğer taraftaki kapıdan dışarıya çıktılar. Bu şekilde kendilerini ve askerleri kurtarmayı ve sultanla yeniden buluşmayı umuyorlardı. Kentin güney tarafına doğru ilerlediler. Komutanların yanında aileleri ve garnizonun başlıca görevlileri de vardı.

Takip

Kaçakların Yakalanması

Gecenin karanlığında yakalanmadan kenti terk etmeyi başardılar. Fakat sabah olunca tüm olanlar ortaya çıktı ve Cengiz Han onları takip etmeleri için at sırtında son derece hızlı gidebilen bir birlik yolladı. Bir günlük bir takibin ardından, Cengiz han'ın yolladığı birlik kaçak askerleri bir nehrin kıyısında yakaladı. Zavallı kaçakların kaçabilecekleri bir yer yoktu ve merhametsiz Moğollar her birini tek tek atları ile ezerek ve daha sonra kılıçları ile parçalara ayırarak öldürdü.

Teslim Olma

Bu arada bu birlik, kaçan askerleri takip ederken kentin içinde kenti savunmak için hiç birlik kalmadığını ve kentte bir kargaşanın hakim olduğunu bilen Cengiz Han, son bir saldırı daha yapmaya karar verdi. Fakat adamları surları parçalamaya hazırlanırken devlet ve din görevlilerinden ve kentin önde gelen sakinlerinden oluşan bir grup, kentin anahtarlarını taşıyarak kapıların birinden çıktı. Teslim olmalarının göstergesi olarak bu anahtarları Cengiz Han'a sundular ve hayatlarını bağışlaması için ona yalvardılar.

Öne Sürülen Koşullar

İmparator anahtarları aldı ve kentin sakinlerine, hayatlarını ancak bir koşulla bağışlayacağını söyledi. Kentin içinde saklanan sultanın askerlerini ve sultanın hesabına çalıştığı bilinen vatandaşları kendisine teslim edeceklerdi. Onlar da bunu yapacaklarına dair yemin ettiler.

İç Kalenin Beyi

Fakat verilen sözün aksine, kentte saklanan askerler teslim edilmedi. Bu askerlerin pek çoğu iç kaleye çekildi ve kalenin beyinin himayesine girdiler. Bu bey çok atak ve kararlı biriydi ve asla teslim olmayacağını ilan etmişti.

Ayrıca kentin önde gelen vatandaşlarının oğlu olan pek çok delikanlı da kaleye çekilmiş ve imparatora teslim olmamaya karar vermişlerdi.

Cengiz Han'ın Kente Giriş Değerli Malların Teslimi

Böylece kentin anahtarlarını ele geçiren Cengiz Han, kapıların açılmasını istedi ve askerleri kente girip kenti teslim aldı. Vatandaşlara askerlerinin halkın canını bağışlayacağına ve görevlilerinin hiç sorun çıkarmadan tüm tahıl ve diğer yiyecek stoklarını ordusuna teslim etmesi halinde evleri de yağmalatmayacağına dair söz verdi. Ayrıca gömülü ya da saklı altın, gümüş veya diğer değerli eşyası olanlar da bu eşyaları sakladıkları yerden hemen çıkarmalı, kendisine teslim etmeli ya da nereye sakladıklarını söylemeliydiler. Halk bunu yapacağına da söz verdi.

Kente girdikten sonra Cengiz Han, muhafızlarının başında ve at sırtında kentin sokaklarında gezinirken büyük ve güzel bir yapıya rastladı. Yapının kapıları genişti, bu nedenle hemen atını oraya soktu. Kendisiyle birlikte dolaşan askerleri de onun arkasından binaya girdiler. Ayrıca yanında kentte dolaşırken ona eşlik etmek için gelen kentteki görevliler de vardı.

Camideki İmparator

İmparatoru takip eden herkes yapının içine girdikten sonra, Cengiz Han etrafına bakındı ve sonra alaycı bir tavırla orasının sultanın evi olup olmadığını sordu.

"Hayır," dediler. "Burası Tanrı'nın evidir."

O bina bir cami idi.

Camideki Saygısızlık

Bunu duyunca Cengiz Han atından indi, boyunduruğu tutması için yanındakilerden birine verdi. Ardından saygısız bir tavırla din görevlilerinin oturmaya alışık oldukları kutsal bir yere doğru ilerledi. Orada bulduğu Kuran'ı aldı ve onu atının ayaklarının altına fırlattı. Bir süre bu ve buna benzer eylemlerle tapınağı aşağıladıkten sonra askerlerine yanlarındaki erzakları getirmelerini söyledi. Onların gayet gürültülü bir biçimde, mekânın kutsallığına ya da onların sergilediği bu ta-

vırlardan dolayı rahatsızlık duyan kent sakinlerinin duygularına hiç saygı göstermeden tapınağın içinde yiyip içmelerine izin verdi.

Cengiz Han'ın Konuşması

Bu olaydan bir süre sonra, Cengiz Han kentteki tüm yöneticileri ve kentin önde gelen sakinlerini topladı ve bu amaçla kurulan yüksek bir yerden ya da kürsüden onlara bir konuşma yaptı. Konuşmasına Tanrı'yı överek başladı ve Tanrı'nın sevgili kullarından biri olduğunu söyledi. Tanrı'nın yardımı ile kazandığı zaferler bunun kanıtıydı. Daha sonra sultanın onunla kutsal bir barış anlaşması yaptığını; fakat daha sonra tüccarlarını ve elçileri zalime öldürerek ona ihanet ettiğini anlattı. Onun iğrenç bir zorba olduğunu ve Tanrı'nın, kendisini böyle canavarları yeryüzünden temizlemekle görevlendirdiğini söyledi. Sonuç olarak, onların yaşamlarını bağışlayacak ve askerlerinin evleri yağmalamasına izin vermeyecekti; fakat onlar da ellerindeki tüm para ve değerli eşyaları dürüst bir biçimde ona teslim etmeliydiler. Eğer işleminde elindeki teslim etmeyi ya da nereye sakladığını söylemeyi reddeden olursa ona işkence yapılacak ve eşyaların yeri zorla söyletilecekti.

Halk Her Şeyi Teslim Ediyor

Yangın

İç Kalenin Teslim Olması

Kenti ele geçiren acımasız askerlerin merhametine muhtaç olduklarını düşünen zavallı kent halkı, istilacılardan hiçbir şey kaçırmaya kalkmadı. Bir yerlere sakladıkları değerli eşyaları çıkardılar ve hatta evde kullandıkları eşyaları da almak ister diye onları da hana sundular. Tek dertleri evlerini ve hayatlarını kurtarmaktı. Cengiz Han ilk önce onların sergilediği boyun eğen tavırdan hoşnut oldu; fakat en sonunda bazı askerlerin bir yerlerde saklandıklarını duyduğu bahanesi ve belki de iç kalenin bu kadar uzun süre karşı koyması sebebi ile kentin ateşe verilmesi emrini verdi. Kentteki yapıların hemen hemen hepsi tahtadan yapılmıştı ve bu nedenle yangın büyük bir hızla yayıldı. Alevler kentte yaşayan çok sayıda insanı yuttu ve pek çok insan da yangın sonrasında açlıktan ve hastalıktan öldü. Çok geçmeden iç kale

teslim oldu ve sonunda, görünüşe göre Cengiz Han neden olduğu acının yeterli olduğunu düşündü; çünkü her ne kadar onları da öldüreceğini tahmin etmiş olsak da kentin beyinin ve askerlerin canını bağışladı.

Tamamen Yok Edilen Kent

İç kale ve kentin tamamı yok edildi ve kent bir kül yığını haline geldi. Kentin sakinleri, komşu ülkelerde derbeder bir halde dilenmek, yokluk ve sefaletten ölmek için kentten ayrılırken onların evlerinden yağmalanan eşyalar Moğol birlikleri arasında paylaştırıldı.

İşlediği kıyımın ulaştığı korkunç boyutlar haricinde, böyle bir fatih ile bir korsan ya da soyguncu lideri arasında ne fark vardır?

Otrar'ın Düşüşünün Haberleri

Buhara'yı ele geçirdiği için Cengiz Han'ın duyduğu memnuniyet, çok geçmeden Otrar'ı kuşatmak için göndermiş olduğu iki prensin kenti ve kentte hüküm süren beyi ele geçirdikleri haberini alınca daha da arttı. Üstelik yakalanan bey, elçi ve tüccarları haince öldüren kişiydi. Bu beyin adı "Gayer Han" idi. Sultan, Cengiz Han'ın bu kenti hiç şüphesiz ilk saldırı hedeflerinden biri yapacağını bildiği için kentin be-yine kenti savunmak üzere beş bin askerden oluşan bir kuvvet bırakmıştı. Daha sonra da "Kariakas" adlı bir komutanın yönetiminde on bin kişilik ek bir kuvvet daha gönderdi.

Otrar'ı Savunmak İçin Yapılan Planlar

Bu kuvvetlerle birlikte Otrar Beyi, kendisini kente kapattı. Çok iyi biliyordu ki teslim olursa ya da yakalanırsa merhamet görmeyi umamazdı; bu nedenle kanının son damlasına dek savaşmak üzere savunmayı kuvvetlendirmek ve erzak depolamak için uğraştı. Ona destek olmak için gelen kuvvetin komutanının, kenti savunmayı bu denli çok istemesi için nedeni farklıydı ve iki komutan arasındaki bu düşünce farkı birazdan göreceğimiz gibi, sonuçta sorun çıkmasına neden oldu.

Saldırılar

Cengiz Han'a Yapılan Teklif

Moğol prensleri, Otrar'ı kuşattılar ve kale duvarlarında gedikler açmak için kullanacakları kalın kütükleri koyacakları noktalarda kentin dış surlarını çevreleyen hendekleri doldurarak Otrar'ı kuşatmaya başladılar. Böyle durumlarda sıkça rastlandığı gibi çalışmaları, kuşatılan halktan gelen saldırılar nedeniyle sık sık kesintiye uğruyordu. Geceleri büyük bir kalabalıkla ve taşkın bir öfkeyle saldırıyorlar ve henüz onları kentin içine sokmayı başaramadan mancınıkları kırıyor ya da ateşe veriyorlardı. Bu durum bir süre devam etti ve en sonunda Moğol prenslerinin cesaretleri kırıldı. Hâlâ Buhara kuşatması ile meşgul olan babalarına haber gönderip Otrar garnizonu tarafından yapılan sağlam savunmayı anlattılar ve ondan, kuşatmayı abluka çevirmek için izin istediler. Yani, duvarların dibinden geri çekecekler ve sadece her taraftan kenti sıkıştırıp, insanların kente girip çıkmasını engellemekle yetineceklerdi. Böylece kenttekilerin erzakları tükenecek ve onlar da açlıktan ölmek için teslim olacaklardı. Bu şekilde kendi askerlerinin pek çoğunun hayatının da kurtulacağını söylüyorlardı.

Fakat babaları, gönderdiği yanıtta böyle bir şey yapmamalarını, adamlarının ne kadarı ölürsen ölsün, kuşatmaya ve savaşımaya devam etmelerini söylüyordu.

Tekrarlanan Kuşatma

Dış Surların Alınması

Böylece prensler yeniden şevkle işe giriştiler. Bu seferki saldırıları öyle bir istekle gerçekleştirdiler ki bir aydan daha kısa bir süre içinde dış surları teslim aldılar ve kuşatılan halkın tüm karşı koyma çabası boşa gitti. Kuleler yıkıldı, mazgallar kırıldı ve surlarda istilacıların her an kente girebilecekleri gedikler açıldı. Bu nedenle halk dış surları bırakmaya ve iç suların içine çekilmeye mecbur kaldı.

Umutsuz Mücadeleler

Moğollar artık kentin dış kesimlerini ele geçirmişlerdi. Buraları yağmalayıp kendi işlerine yarayabilecek her türlü şeye el koyduktan ve geri kalanları da yakıp yıktıktan sonra iç surlara saldırmak için ilerlediler. Burada istilacılarla garnizon arasında şimdiye kadar olanlardan çok daha şiddetli bir mücadele yaşandı. Halk, beş ay boyunca savunmaya devam etti ve ellerinden gelen her türlü yöntemi kullanarak surları korudular. Ayrıca zaman zaman Moğolların silahlarına zarar vermek ve askerlerini öldürmek için umutsuzca saldırılar da düzenlediler.

Kariakas ve Otrar Beyi

En sonunda kentin beyine savunmada destek olması için gönderilen muhafız biriliğinin başı Kariakas, kan dökülmesine bir son verilmesi ve kentin teslim edilmesi gerektiğini düşünmeye başladı. Fakat herhangi bir şekilde düşmanın eline düşerse kafasının uçurulacağını çok iyi bilen bey, buna benzer hiçbir öneriye kulak asmıyordu. Ayrıca hem kent sakinleri hem de garnizondaki askerler arasında, aşağılık kâfirler, Tanrı ve insan düşmanı olarak tanıttığı Moğollar için öyle büyük bir nefret uyandırmayı başarmıştı ki teslim olmama konusunda herkes onunla hemfikirdi.

İhanet

Teslim olma çağrısı yaptığı için Kariakas artık kendisinin kentte şüphe ve güvensizliğin kaynağı olduğunu fark etti. Kendisini orada güvende hissetmediği için kendisi için barış talebinde bulunmaya ve on bin askeri ile birlikte gece gizlice kenti terk edip prenslere teslim olmaya karar verdi. Bunu yaparak ve kendi birliğinin çıkacağı kapıya Moğolların hakim olmalarını sağlayarak hayatının bağışlanacağını ve belki de Cengiz Han'ın hizmetine alınacağını umuyordu.

İhanetin Cezası

Fakat bu düşüncesinde yanılıyordu. Prensler kendi yurttaşlarına ihanet eden bir adamın eğer eline fırsat geçerse kendilerine de ihanet edeceğini söylediler. Bu nedenle onun ve adamlarının öldürülmesi, askerlerin ise köle olarak kendi askerleri arasında bölüştürülmesi emrini verdiler.

Moğolların Kente Girişi İç Kaleye Saldırı

Yine de hainlerin çıktığı kapıyı ele geçirdiler ve bu şekilde kente girmeyi başardılar. Kentin beyi, toplayabildiği tüm adamları ile birlikte iç kaleye kaçtı ve oraya saklandı. Burada bir ay boyunca, askerlerinin başında sürekli saldırılar düzenleyerek ve istilacıları yormak ve onları yenmek için kararlı ve cesur bir insanın yapabileceği her şeyi yaparak umutsuzca mücadele etti. Fakat tüm bu çabalar boşunaydı. En sonunda kalenin duvarları kullanılan mancınıklarla yıkıldı ve bir gün Moğollar her taraftan aynı anda yapılan kararlı ve şiddetli bir saldırı ile korkunç kan dökme ve yıkım sahneleri eşliğinde kente girdiler ve önlerine çıkan her askeri öldürmeye başladılar.

Beyin Ümitsizliği

Askerler tek bir kişi kalıncaya dek mücadeleye devam ettiler. Kale öyle büyüktü ki kendi başına bir kent sayılabilirdi; bu yüzden askerlerin bazıları bahçelere ve dar sokaklara, bazıları da evlerin çatılarına sığındılar ve Moğolların okları ile yere serilinceye dek var güçleri ile savaşmaya devam ettiler. Bey, yanındaki iki adamı ile birlikte sarayın çatısına yerleşti ve yanına yaklaşmayı deneyen herkesi öldürmeye kararlı bir biçimde hiddetle savaşmaya devam etti. Eşi de yakınındaydı ve onu cesaretlendirmek ve pes etmesine engel olmak için elinden gelen her şeyi yapıyordu.

Cengiz Han, prenslere beyi öldürmemeleri ve diri ele geçirmeleri için emir vermişti. Onu öldürme zevkini, kendisi tatmak istiyordu. Bu nedenle sarayın çatısında onu ele geçirmek isteyen askerler oklarını beye değil, onun yanındakilere atmaya dikkat ediyorlardı ve bu yüz-

den yanlarındakilerin pek çoğu oklara hedef olurken o ve yanındaki iki dostu, onların durdukları yere tırmanmaya çalışan askerleri ok yağmuruna tutuyordu.

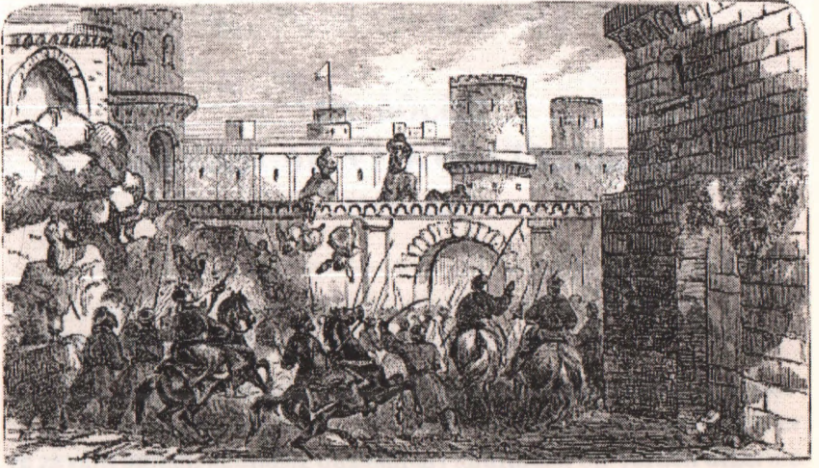
Eşinin Cesareti ve Sadakati

Bir süre sonra iki adam öldürüldü; fakat bey hâlâ hayattaydı. Yi-ne de hiç kimse ona yaklaşmıyordu. Yaklaşmaya çalışanlar beyin fırlattığı oklara hedef oluyor ve aşağıdaki yandaşlarının arasına düşüyordu. Beyin eşi de ona elinden geldiği kadar hızla ok veriyordu. En sonunda oklar bitti ve bu sefer kadın taş getirmeye başladı. Bey, taşları yanına tırmanmaya çalışan saldırganlara fırlatıyordu. Nihayet öyle çok sayıda asker tırmanmayı başardı ki bey onlara karşı koyamadı. Taşları bırakıp teslim oldu, etkisiz hale getirildi ve demir parmaklıkların ardına kondu.

Beyin Kaderi

Prensler hemen babalarına haber yollayıp kentin ele geçirildiğini ve beyin esir alındığını bildirdiler. Yanıt olarak da onu hemen Bu-hara'ya getirmeleri emrini aldılar. Fakat yolculukları esnasında esiri öldürmelerini söyleyen başka bir emir aldılar ve bu emir hemen yerine getirildi.

Beyin cesur ve sadık eşinin kaderinin ne olduğu hiçbir zaman öğrenilemedi.

Çatıdaki Bey

XX. BÖLÜM

SAVAŞLAR VE KUŞATMALAR

1219-1220

Savaşın Devamı

Buhara ve Otrar'ın düşüşünden sonra Cengiz Han ve Moğollar savaşı büyük bir hevesle iki yıl boyunca devam ettirdiler ve zavallı sultan, acımasız düşmanları tarafından bir yerden diğerine sürüldü. En sonunda savaşı kaybetti ve bir sonraki bölümde görüleceği gibi her şey kötü bir şekilde sona erdi.

Cengiz Han'ın ona karşı açtığı savaşı devam ettirdiği iki sene boyunca o dönemde kullanılan savaş yöntemlerini örnekleyen pek çok olay yaşandı. Halk, iki despot rakibin, onlara hakim olmak amacıyla sürdürdükleri bu korkunç mücadelenin sonucunda çok büyük acılar çekti.

Sığınak

Bir seferinde Cengiz Han oğlu Cüci'yi, yanında büyük bir birlikle "Sığınak" adlı bir kenti kuşatması ve ele geçirmesi için yolladı. Cüci kentin önüne varır varmaz kent halkına beyaz bayrak gönderdi ve

onlardan teslim olmalarını istedi. Eğer teslim olursa onlara karşı merhametli davranacağına dair söz verdi.

Hasan Öldürülen Elçi

Beyaz bayrağı taşıyan kişi "Hasan" isimli bir Müslüman'dı. Cüci, kendi yurttaşlarından biri tarafından getirilirse halkın mesajı daha iyi karşılanacağını düşünmüş olmalıydı; fakat burada büyük bir hata yaptı. Halk Müslüman olduğu için elçiye hoş karşılamak yerine ona karşı büyük bir öfkeye kapıldı. Onun dininden vazgeçen bir hain olduğunu düşündüler. Her ne kadar kentin beyi onun güven içinde kente giriş çıkışını sağlayacağına dair söz vermiş olsa da öylesine büyük bir kargaşa koptu ki bey onu koruyamadı ve zavallı elçi öfkeli halk yığının tarafından parçalara ayrıldı.

Cüci'nin İntikamı

Buna karşılık olarak Cüci de hemen elindeki tüm kuvvetlerle birlikte kente saldırdı ve kenti ele geçirir geçirmez hiç merhamet göstermeden garnizondaki tüm askerleri ve görevlileri öldürdü. Ayrıca öldürülen elçisinin intikamını almak için kent sakinlerinin de neredeyse yarısını katletti. Kentin ana meydanına elçinin anısına güzel bir anıt dikilmesi emrini verdi.

Cüci'nin Genel Politikası

Cüci karşı koymaya kalkan halka çok sert davrandı; fakat hemen boyun eğenlerin hayatlarını bağışladı ve onları korudu. Bu politikanın sonucunda kuşatılan pek çok kentin halkı hiç kendilerini savunmaya girişmeden teslim oldular. Bir seferinde bir kentin yöneticileri ve halkından önde gelen kişiler onları, kente henüz iki günlük yolları varken karşılamaya geldiler ve yanlarında kentin anahtarlarını ve çok sayıda muhteşem hediye getirdiler. Bunların hepsini fatihin ayaklarının dibine atıp merhamet dilediler.

Bir Taktik Ele Geçirilen Kent

Cüci'nin kuvvetlerinin bir taktikle ele geçirdikleri bir kent vardı. Kalelerde askeri keşif yapması için görevlendirilen bir mühendis, kentin bir tarafındaki surların dışında içi su dolu bir hendek olduğunu bildirdi. Bu hendek, surlara ulaşmayı o denli güçleştiriyordu ki kentteki garnizon o taraftan bir saldırı geleceğini hiç ummazdı. Mühendis, askerlerin, gece hendeğin üzerine yerleştirebileceği hafif köprüler yapılmasını ve bu köprülerin o hendeğin üzerine yerleştirilmesini önerdi. Garnizonun dikkati başka bir bölgeye çekildikten sonra merdivenler yardımı ile surlara tırmanıp kente girilecekti. Bu plan hayata geçirildi. Köprüler ve merdivenler hazırlandı ve daha sonra belirlenen gece gelince, kentin tam tersi tarafında bir sözde saldırı başlatıldı. Garnizondaki herkes diğer taraftaki saldırıyı bertaraf etmek üzere o tarafa çağrıldı ve böylece hendeğin karşısındaki sur boş kaldı. Askerler hemen hendeğin üzerine köprüleri yerleştirdiler ve surlara merdivenleri dayadılar. Garnizon bu tarafta olanların haberini henüz alamadan onlar kente girmiş ve kapılardan bir tanesini açmışlardı. Böylece tüm ordu kente girdi. Planı öneren mühendis surlara dayanan ilk merdivenle çıkan ilk kişiydi. Böyle tehlikeli bir eylemde başı çekmek çok büyük cesaret ve soğukkanlılık gerektirirdi, zira her taraf karanlıktı ve merdiveni çıkanlar en tepede kaç düşmanla karşılaşacaklarını bilemiyorlardı.

Güzel Bir Kent

Cüci'nin ve ordusunun bundan sonra yaklaşıkları kent, güzel ve sakin bir kentti. Bu kent, pek çok eğitim kurumunun merkezi ve pek çok aydın ve zenginin yaşadığı yerdı. Çeşmelerle, bahçelerle ve daha pek çok hem kamuya açık hem de özel gezinti yerleri ile dolu olan bu kent çok güzeldi. Bu kentin adı "Tokat" idi ve kentin güzelliği ve cazibesi tüm ülkede biliniyordu.

Tokat

Tokat bir güç merkezinden ziyade bir zevk merkezi idi; fakat yine de kent bir surla çevriliydi ve kentin beyi kenti gücünün yettiği yere kadar korumaya kararlıydı. Garnizon çok cesur bir şekilde savaştı ve istilacıları üç gün boyunca uzak tutmayı başardı. Fakat üçüncü günün sonunda Moğolların silahları surlarda öyle çok gedikler açmıştı ki bey, Moğolların çok geçmeden kente gireceklerine ikna oldu. Cüci'ye haber yollayıp hangi koşullarda boyun eğmelerini istediğini sordu. Cüci onlarla hiçbir anlaşma yapmayacağını belirtti. Artık çok geçti. Kent en başından teslim olmalıydı.

Tokat'ın Alınması

Yağma Planları

Böylece Moğol ordusu kentte girdi ve hiç merhamet göstermeden tüm garnizonu katletti. Ardından Cüci tüm halkın, erkeklerin, kadınların ve çocukların surların dışındaki düzlüğün belli bir noktasına toplanmalarını emretti. Bu emre uyarak kentteki herkes söylenen yere gitti. Hepsi korkuyor ve tir tir titriyordu. Öldürüleceklerini düşünüyorlardı. Fakat sonuçta Cüci'nin onları kentin dışına çıkarmadaki amacının öldürmek değil, evlerinden uzaklaştırmak olduğu ortaya çıktı. Böylece ev sahipleri evden uzaktayken askerler evleri daha rahat yağmalayabileceklerdi. Halk, bir süre kentin dışında tutulduktan sonra evlerine geri dönmelerine izin verildi. Evlerine gittiklerinde askerlerin taşıyabilecekleri her şeyin yağmalanmış olduğunu gördüler.

Hokant

Timur Melek

Savunma Planları

"Hokant" adlı büyük ve önemli bir kent daha vardı. Bu kent Semerkant'ın üç yüz ya da dört yüz kilometre kuzeyinde, Aral Gölü'ne dökülen Siriderya Nehri'nin üzerinde yer alıyordu. Bu kentin beyi, Timur Melek idi. Çok kuvvetli bir liderdi ve askeri yetenekleri ile ünlüydü. Ordunun başlıca komutanlarından biri olarak sık sık sultana

hizmet ediyordu. Timur, Tokat'ın düştüğünü duyunca, Hokant kenti-
nin Moğol ordusunun bir sonraki saldırı hedefi olacağını düşündü. Bu
yüzden kenti savunmak için planlar yapmaya başladı. Kente giden
tüm yolları yıktı ve köprüleri yok etti. Ayrıca uzun sürecek bir kuşat-
ma olması ihtimaline karşı halkın aç kalmaması için bol miktarda
yiyecek depoladı. Düşmanın eline geçmesini önlemek için çevredeki
ülkelerden depolanmasına gerek duymadığı mısır, meyve ve hayvanla-
rı getirttirdi ve onları belli mesafelerdeki gizli yerlere koydurdu.

Mancınıklar ve Koçbaşları

Cüci bu kente kendisi saldırmadı. "Elak Nevian" adlı bir komuta-
nın emrindeki büyük bir birliği yolladı. Elak, kente doğru harekete geçti
ve saldırıları başlattı. Yapılması gereken ilk şey, karşı kıyıda bulunan
kente girebilmesini sağlamak için nehir üzerine bir köprü inşa etmektir.
Daha sonra bir sıra halinde çeşitli büyük mancınıklar dizdi. Bu man-
cınıkların bir kısmı duvarları yıkmak için kullanılıyordu. Bir kısmı da
aynı anda garnizondaki askerleri uzaklaştırmak için siperlere taş, mız-
rak ve ok fırlatıyordu. Bu mancınıklar büyük fayda sağladı. Duvar-
ları yıkmak için yapılanlar çok büyük ve güçlüydü. Söylenene göre
bazılarının duvarlar üzerinden fırlattığı taşlar değirmen taşı büyüklü-
ğündeydi.

Yüzen Batarya

Bu arada Timur Melek de boş durmayıp büyük bir hırsla kenti
savunuyordu. Altı düz tekneler yaptırmıştı. Bunlara "yüzen batarya"
da deniyordu, zira düşman kampına her türlü ok atmak için tasar-
lanmışlardı. Söylenenlere göre bu bataryaların üstü, askerleri koru-
mak amacıyla örtülüydü. Top ve mermi fırlatan günümüzdeki savaş
gemileri gibi, yan taraflarında delikler vardı ve bu deliklerden ok, cirit
ve taş fırlatılıyordu. Teknelerin bazıları kentin üst taraflarına, bazıları
ise alt taraflara gönderildi ve Moğol ordusuna en fazla zararı vere-
bilecekleri yere konumlandılar. Bunlar çok sayıda insanı öldürme ve
yaralama araçları idi ve istilacıların saldırılarını büyük ölçüde engel-
leyip geri püskürttü.

Bataklık

Bitmek Bilmeyen Mücadele

Elak hâlâ direniyordu. Kenti her taraftan mümkün olduğunca kapatmaya gayret etti; fakat bir tarafta koruyamadığı bir bataklık ya da orman vardı. Timur, duvarlarda öldürülen adamlarının yerine geçen pek çok destek birliğini bu yolla karşılıyordu. Fakat bu arada, Elak pek de uzak bir mesafede bulunmayan Prens Cüci'den çok büyük destek alıyordu ve bu nedenle çarpışma büyük bir şiddetle devam ediyordu.

Sözde Kaçaklar

En sonunda Timur, düşmanı tuzağa düşürüleceğini umduğu zekice bir oyun planladı. Görünüşe göre nehirde, kenttin surlarından çok uzakta bulunmayan bir ada vardı. Kuşatma başlamadan önce Timur, bir tür nöbet yeri olması için buraya bir kale inşa etmiş ve kaleye bin asker göndermişti. Şimdi de Timur, Moğolların dikkatini kentten uzaklaştırabilmek için kentten kaçak maskesi altında bir grup askeri çıkardı ve onları Moğol kampına yolladı. Elbette Elak, saldırabileceği zayıf noktaları öğrenmek amacıyla onlara kentin savunması ile ilgili sorular sordu. Sözde kaçaklar ise ona adadaki kaleye saldırması tavsiyesinde bulundular. Elak'a bu kaleyi kolayca ele geçirebileceğini ve kalenin konumu gereğince tüm kente hakim olduğu için kale ele geçtikten sonra kentin de teslim olacağını söylediler.

Artık Taş Yok

Böylece Elak, başlıca makinelerin, adanın karşısına taşınması emretti ve tüm mancınıkları ve cephanesini kaleye ateş etmek için kullandı. Fakat nehir öyle geniş ve kale duvarları da öyle kalın ve yüksekti ki bu yöntem hiç etkili olmuyordu. En sonunda taşları bitti —o dönemde top yerine taş kullanılıyordu— ve kent, taş bulunmayan alüvyonlu bir bölgede yer aldığı için cephane tedarik edebilmek için on altı ya da yirmi kilometre uzağa haber yollamak zorunda kaldı. Bu da çok zaman kaybına neden oldu ve bu arada kentteki garnizon eksiklerini giderip savunmasını güçlendirdi.

İskelenin İnşası

Sudaki Atlılar

Askerler taş tedarik etmeye çalışırken kuşatma operasyonu büyük ölçüde askıya alındı ve ordunun büyük bölümü gidip taş alıp getirmekle görevlendirildi. En sonunda çok miktarda taş toplandı; fakat daha sonra Moğol komutan planını değiştirdi. İşe yaramadığı anlaşılan bir işlem olan mancınıklarla adadaki kaleye taş atma işlemi yerine nehirde kaleye doğru uzanan bir iskele inşa edilmesini kararlaştırdı. Böylece mancınıkların duvarlara daha yakın olacağı bir noktada olacaklar ve amaçlarını gerçekleştirebilme şansları daha fazla olacaktı. Hemen adamlarına işe koyulup çalı demetleri, odun ve kalas yığınları hazırlamalarını emretti. Bunların üzerlerine taş konulacak ve bahsedilen set için temel oluşturması amacıyla nehre batırılacaktı. Askerler taşları sete elleriyle getiriyorlar ve hemen kıyıda duran atlılara veriyorlardı. Onlar da taşları alıp eyere koyuyor ve taşların konacağı yere gelene dek atlarını nehirde sürüyorlardı. Belirlenen yere gelince taşları yere koyuyor ve daha fazla taş getirmek için geri dönüyorlardı. Bu şekilde aynı anda pek çok kişi iskelenin yapımında çalışabiliyordu; bazı askerler iskelenin kıyıya bağlandığı noktayı inşa ederken, atlılar da aynı anda nehrin ortasındaki temeli oluşturuyordu. Nehrin kumlu dibine sürekli batıp çıktıkları için atlıların işleri çok zor ve tehlikeliydi. Bunun yanında surların üzerindeki askerler de çalışanlara sürekli ok, cirit ve taş atarak işi baltalamak için ellerinden geleni yaptılar. Bunun sonucunda da pek çok asker ve at öldü.

Fakat Moğollar azmettiler ve garnizonun tüm karşı koyma çabalarına rağmen yaptıkları işte öyle hızlı ilerlediler ki Timur onların çok geçmeden yakına geleceklerine ve geldiklerinde de onlara karşı koymanın imkânı olmadığına ikna oldu. Bu nedenle kaçma planları yapmaya başladı. Plana göre adamları ile birlikte tekneye binip gece nehirde yol alacaktı.

Timurun Tekneleri

Ateşe Dayanaklı Tenteler

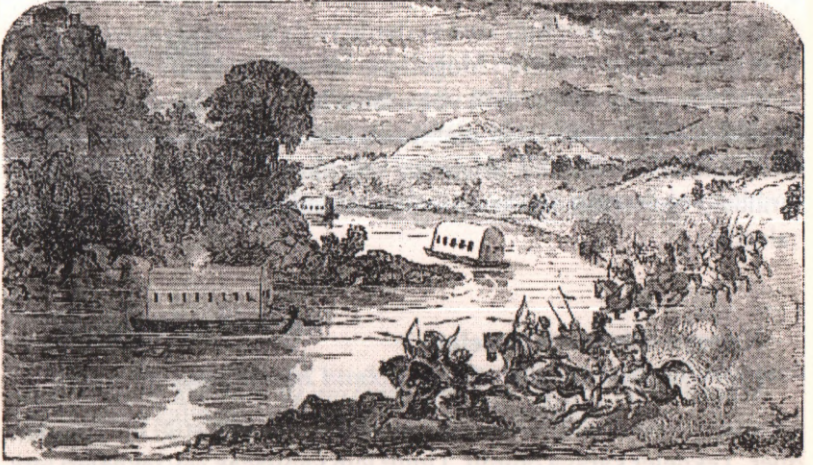
Bu girişim için adamlarını gizlice daha çok tekne inşa etmeleri için görevlendirdi. Sonunda elinde yetmişden fazla tekne oldu. Bu tekneler, hepsi hazırlanıncaya dek, nehirde gizli yerlerde, gözden uzak tutuldu. Teknelerin her biri, ıslak keçeden yapılmış ve bir çamur ve sirke tabakası ile yapıştırılmış bir tür ağır tente ya da çatı ile kaplıydı. Bu örtünün yapılış amacı hem askerleri atılan ok ve taşlardan korumak hem de teknelerin ateş almasını engellemekti.

Yangın Tekneleri

Yanan Köprü

Teknelerin yola çıkması için öncelikle aşılması gereken bir tek engel vardı; o da Moğolların, kuşatma için geldiklerinde kentin hemen aşağısında nehre inşa ettikleri köprüydü. Bu köprüyü yok etmek için, Timur bir gece kentin kapılarının birinden bir taarruz başlattı ve köprüyü korumakla görevli olan askerlere saldırdı. Aynı zamanda nehrin akıntısı yönünde birçok tekne yolladı. Bu tekneler katran ve neftyağı ile karıştırılmış türlü çeşitlerde patlayıcı ile doluydu. Tekneler yollanmadan önce bu patlayıcılar ateşe veriliyor ve nehrin akıntısı onları birbiri ardına köprüye doğru taşıyordu. Böylece köprüye destek olan tahta payanda ve direkler ateş alıyordu. Kentten başlatılan saldırı ile meşgul olan köprü muhafızları ise alevleri söndürmeye gidemiyordu. Böylece köprü tamamen yandı.

Yol böylece açıldıktan sonra Timur Melek bir gece ailesini ve ordunun büyük bir bölümünü teknelere bindirdi ve Moğollar ne olduğunu anlamadan tekneler yola çıktı ve nehirden aşağıya doğru ilerlemeye başladı. Sabah olmadan herkes kaçmayı başarmıştı.

Teknelerin Savaşı

Takip Nehirdeki Savaş

Fakat çok geçmeden Moğol komutan, avının nasıl elinden kaçtığından haberdar oldu ve hemen nehrin güney kıyısına kaçakları takip etmeleri için güçlü bir birlik yolladı. Birlik kısa sürede onlara yetişti ve kıyıdaki atlı Moğollar ile tekneleri kuzey kıyıya mümkün olduğunca yakın tutan teknelerdekiler arasında sert bir mücadele yaşandı.

Fakat nehrin daraldığı kimi yerlerde ya da kuzey kıyısından kayaların çıkıntı yapıp tekneleri Moğolların bulunduğu tarafa yaklaştırdığı noktalarda savaş çok şiddetli ve kanlı bir hâl aldı. Moğollar teknelere mümkün olduğunca yakın olabilmek için atlarını suya soktular ve teknedekilere ok ve cirit fırlattılar. Müslümanlar ise teknelerin yanlarındaki pencerelerden kendilerini ellerinden geldiğince korumaya çalıştılar.

Karaya Oturan Tekneler

Mücadele bir süre bu şekilde devam etti ve sonunda tekneler, kum yığınları ve balık sürüleri nedeniyle nehrin çok sığlaştığı bir yere geldiler. Tekneler karaya oturdu. Timur için yapılacak şey tekneleri terk edip adamları ile birlikte kaçışa karada devam etmektir. Bunu yapmayı başardılar ve kıyıya ulaştıktan sonra Elak ona saldırmak için yeterli sayıda askerini getiremeden önce Timur, askerlerini yüksek bir top rak parçası üzerinde sıraya sokmayı başardı.

Timur'un Maceraları Timur Nihayet Kurtulur

Moğollar ona saldırmaya geldiğinde, başta onları geri püskürttü. Fakat daha sonra geri çekilmek ve kaçışına devam etmek zorunda kaldı. Elbette Moğollar da onu çok yakından takip ettiler. Kimisi öldürüldüğü, kimisi de o kargaşada topluluktan koptuğu için adamlarının sayısı da gitgide azaldı. En sonunda Timur neredeyse tek başına kaldı. Neredeyse Moğolların eline düşeceği bir noktadaydı. Onu he-

men yakından takip eden üç Moğol vardı. Geriye döndü ve kendisini takip eden grubun en ön sırasındakilere ok fırlattı. Attığı ok Moğol'un gözüne geldi. Adamın çektiği acı öyle büyüktü ki diğer ikisi ona yardım etmek için durmak zorunda kaldılar. Bu arada Timur oradan uzaklaştı. Kıl payı kurtulmayı başaranlarla buluştuktan sonra kısa sürede sultanın kampına geldi ve sultan onu büyük bir neşe ile karşıladı. Göstermiş olduğu cesaret için ona övgüler yağdırdı ve onu başka bir kentin beyliğini verdi.

Beyin Ailesi

Bu arada askerler tarafından terk edilen teknelerden bazıları, özellikle Timur'un ailesini taşıyan tekne, teknelerle ilgilenmekle görevlendirilen adamlar tarafından kurtarıldı. Timur'un ailesini taşıyan tekne nehrin aşağısına doğru ilerledi ve aileyi güvenli bir noktaya ulaştırdı.

Teslim Olan Hokant

Timur ve adamlarının bırakıp kaçtığı Hokant kenti elbette artık savunmasız kalmıştı ve ertesi gün Moğollara teslim oldu.

XXI. BÖLÜM

SULTANIN ÖLÜMÜ

1220

Sultanın Peşindekiler

Bu arada Cüci ve diğer komutanlar, askerleri ile birlikte ülkeyi yakıp yıkarken ve yollarına çıkan daha küçük tüm kent ve kaleleri kuşatıp ele geçirirken, bir önceki bölümde de belirtildiği gibi, Cengiz Han, ordunun ana bölümü ile birlikte sultanı takip etmiş ve onun sığındığı yer olduğu söylenen Semerkant'a doğru ilerlemişti. Semerkant ülkenin başkentiydi ve şu anda olduğu gibi o dönemde de büyük ve ünlü bir kentti.

İki Kadın

Valide Sultanın Kişiliği

Hatun

Cengiz Han'ın takip ettiği sultandan başka, sultanın ailesinde yakalamak istediği iki kadın daha vardı. Bu iki kadın sultanın kızı ve annesiydi. Valide sultan sahip olduğu farklılıklar ile öne çıkan bir kadındı. Eşinin, yani bir önceki sultanın, hüküm sürdüğü dönem boyunca

hem eğitimi, sofuluğu, merhameti ve mükemmel kişiliği ile hem de tebaası ve dostları ile kurduğu ilişkilerle büyük ün kazanmıştı. Ülkedeki etkisi sınırsızdı. Yaşamının bazı dönemlerinde çok büyük bir siyasi güç kullanmış ve bir seferinde *dünyadaki imanın koruyucusu* unvanına layık görülmüştü. O dönemde sahip olduğu gücü çok akıllıca ve faydalı bir şekilde kullanmıştı. Tarafsız olarak adalet dağıtmıştı. Zayıfı korumuş ve güçlünün zulmünü sınırlamıştı. Önüne getirilen tüm davaları büyük bir dikkat ve sabırla ele almış ve bu davalarla ilgili olarak hemen hemen her zaman adil sonuçlara varmıştı. Fakat bununla birlikte daima çok sert ve haşin olmuş ve kendisine sınırsız güç verilen kadınların durumunda hemen hemen her zaman görüldüğü gibi siyasal gereklilik nedeni ile karar vermesi gerektiğinde son derece acımasız ve zalim olmuştu. Valide sultanın adı "Hatun" idi.

Emekliliği

Hatun o anda Semerkant'da değildi. Kraliyetin başlıca yerleşim yeri olan "Harezm" kentindeydi. O anda hüküm süren sultanın babası olan kocasının ölümünden bu yana devlet işlerinden elini çekmiş, yaşamını orada sürdürüyordu.

Semerkant

Kentin Savunmasının Sağlamlaştırılması

Daha önce de belirtildiği gibi Semerkant çok büyük ve muhteşem bir kentti. Diğer kentlerin pek çoğu gibi, çift surla çevriliydi. Fakat Semerkant'ta dış surlar tüm kenti sararken iç surlar camiye, sultanın sarayını ve bazı diğer kamu binalarını çevreliyordu. Surlar, Buhara'nın surlarından çok daha iyi bir şekilde inşa edilmişti ve daha güçlü bir şekilde korunuyordu. Söylenenlere göre, dış surlarda on iki demir kapı vardı. Bu kapılar birbirlerinden bir fersah uzaktaydı. Sur boyunca her iki fersahta bir büyük bir askeri birliği barındırabilecek bir kale vardı. Surlar da askerlerin sığınak altında savaşabileceği mazgallı siperlerle ve kulelerle güçlendirilmişti ve düşmanların duvarların altını kazmak ya da onları yıkmak için yaklaşmasını önlemek amacıyla geniş ve derin bir hendekle çevriliydi.

Su İşleri

O günlerde yapılabilecek kadar mükemmel ve eksiksiz hidrolik yapılar sayesinde kent için su tedarik ediliyordu. Su, kentin biraz uzağında bulunan dağlardan gelen bir akıntıdan kurşun borularla getiriliyordu. Bu borularla kentin her tarafına iletiliyor ve ücretsiz olarak dağıtılıyordu. Böylece her büyük caddenin ortasından bir akıntı akıyordu ve her evin avlusunda ya da bahçesinde çeşme vardı. Bunun yanında kent meydanında ya da parkında, suyun ortadan fişkırdığı bir tepecik vardı ve su, bu tepeciğin her tarafından bir şelale gibi dökülüyordu.

Kapılar ve Kuleler

Bahsedilen kapılar ve kuleler dış surlardaydı ve surların ötesinde, kentin çevresinde pek çok büyük bahçe, bostan ve tüccarlar tarafından tüm komşu ülkelere gönderilen her türlü meyvenin yetiştirildiği güzel bir şekilde ekilmiş tarlalar vardı. Kent bu bahçeler ve bostanlar nedeniyle uzaktan seçilemiyordu ve sadece minareler ve evlerin, ağaçların tepelerinden yükselen yüksek çatıları göze çarpıyordu.

Sığınak Arayan İnsan Kalabalığı

Ordugâh

Moğolların Varışları

Kent İçindeki Çekişmeler

Cengiz Han'ın yaklaştığını öğrenince diğer bölgelerden Semerkant'a öyle çok insan akın etmişti ki kent bu kadar çok insanı kaldıramayacak hale gelmişti. Bu insanlara ek olarak sultan, kenti savunması için otuz komutanın yönetiminde yüz binden fazla asker göndermişti. Ayrıca kuşatma esnasında onlara ihtiyaç duyulduğunda kullanılması için ordu ile birlikte yirmi büyük fil de getirilmişti. Fakat bu ordu kente girmedi; onun yerine, kentin etrafında kamp kurdu. Kazdıkları derin bir hendekle kampın kurulduğu yeri güçlendirdiler. Kazdıkları yerden çıkan toprağı kampa doğru yan tarafa yığmışlar, böylece Moğolları kentten uzak tutmalarını sağlayacak korunaklı bir mevki elde etmişlerdi. Fakat Cengiz Han gelir gelmez bu noktadan

geri çekilmek zorunda kaldılar ve surların içine sığındılar. Burada kendilerini öyle büyük bir heves ve kararlılıkla savundular ki surların içinde kent sakinlerinin kendi aralarında devam eden çekişmeler olmasaydı, Cengiz Han herhalde bu kenti ele geçirmekte oldukça zorlanırdı. Görünüşe göre, kentin er ya da geç Moğolların eline düşeceğine inanan zengin tüccarlar ve kentteki diğer zengin kişiler bir an önce, henüz hayatlarını, hatta belki de mallarını kurtarma umudu ile anlaşma yapma ihtimali varken teslim olmanın daha iyi olacağını düşünüyorlardı.

Fakat komutanlar bu yöndeki herhangi bir öneriyi dinlemeyi reddediyorlardı. Sultan tarafından kenti savunmak için gönderilmişlerdi ve kendilerini, onun emirlerine uyarak onurları ile kanlarının son damlasına dek savaşmaya mecbur hissediyorlardı.

Temsilciler Heyeti

Kentteki çekişmeler her geçen gün daha da şiddetli bir hâl aldı. En sonunda komutanların karşısında halk grubu güçlendi ve en sonunda kapılardan birinin hakimiyetini ele geçirdiklerini düşündüler. Rahiplerden, devlet görevlilerinden ve önde gelen vatandaşlardan oluşan bir temsilciler heyeti, kentin anahtarları ile birlikte Cengiz Han'a gönderdiler ve ondan askerlerin ve kentin sakinlerinin canlarını bağışlamasını istediler. Cengiz Han da yanıt olarak teslim olmaya istekli olan kişiler haricinde hiçbir kimseyle anlaşmaya yanaşmayacağını söyledi. Garnizondaki asker ve komutanlar ile ilgili olarak da hiçbir söz vermiyordu.

Katliam Beyin Kaçışı

Temsil heyeti anahtarları verdi ve Cengiz Han kente girdi. Kent sakinlerinin canları bağışlandı; fakat askerler bulundukları yerde öldürüldüler. Çok sayıda asker sokaklarda can verdi. Fakat içlerinden kentin beyi ile birlikte iç surların içine çekilenler de oldu ve orada kendilerini dört gün daha savundular. Bu sürenin sonunda, durumlarının umutsuz olduğunu görerek ve Moğollardan hiçbir şekilde merhamet

görmeyeceklerini bilerek, onlara karşı saldırıya geçmeye ve tüm tehlikeleri göze alarak düşman hattına dalmaya karar verdiler. Bu plan gereğince bey, bin atlıdan oluşan birliğin başına geçti ve sığındığı yerden bir anda çıkarak Moğolların hazırlıksız olduğu bir anda onların kampına daldı. Böylece açık araziye ulaşmayı başardı ve kurtuldu. Kentte kalan tüm diğer askerler kılıçtan geçirildi.

Sultanın Umutsuz Durumu

Bu arada sultanın kendisi de işlerin giderek kötüleştiğini fark ederek yanında bir arada tutabileceği kadar büyük bir birlikle bir ilden başka bir ile geçiyor ve kendisine sığınabileceği güvenli bir yer arıyordu. Birkaç oğlu vardı ve oğullarından ikisinin adı "Celalettin" ve "Kotbudin" idi. Celalettin en büyük oğluydu ve bu nedenle babasının halefi olmak onun yasal hakkıydı. Fakat herhangi bir nedenden ötürü valide sultan Hatun; ona karşı bir soğukluk duyuyordu ve bir çeşit yasa çıkarıp Celalettin'in yerinden etmesi ve onun yerine kendi gözdesi olan Kotbudin'in geçirmesi için oğlunu, yani sultanı, ikna etti.

Sultanın farklı illerin beyleri olan başka oğulları da vardı ve sultan bu oğullarından birinden diğerine kaçıyor, beyhude yere sığınacak güvenli bir yer arıyordu. Fakat hiçbir yer bulamadı. Moğol birlikleri tarafından da sürekli takip ediliyordu ve yanındaki hizmetlilerin ve yandaşlarının sayısı da giderek azalmaktaydı. En sonunda ümidini tamamen yitirdi.

Sultan Hazinesini Gönderir

En sonunda kısa bir süreliğine uğradığı kentlerden birinde kaldığı evin "Ömer" adlı kâhyasına, kraliyet mührü ile mühürlenmiş on sandık verdi. Bunları gizlice uzaktaki bir kaleye götürmesini, orada onları dikkatli bir şekilde saklamasını ve bu yaptığını da hiç kimseye duyurmamasını söyledi.

Bu sandıkların içinde kraliyet mücevherleri vardı ve bu mücevherler paha biçilmezdi.

Kaçışı ve Umutsuzluğu

Bundan sonra oğullarından biri oldukça büyük bir birlikle sultana katıldı; fakat çok geçmeden kuvvetli bir Moğol birliği geldi ve şiddetli bir savaştan sonra sultanın birlikleri yenildi ve askerler her tarafa dağıldı. Sultan, hâlâ onun yanında kalmaya çalışan az sayıdaki maiyeti ile birlikte tekrar kaçmak zorunda kaldı. En sonunda hep birlikte Hazar Denizi'nin yakınında, kendisini bulamayacaklarını umduğu ücre kente ulaşmayı başardılar. Artık sultan, tüm gücünü tüketmiş ve cesaretini yitirmişti. Morali çok bozuldu ve bunalıma düştü. Tüm zamanını camiye giderek ve Tanrı'ya onu ölümden kurtarması için yalvararak harcıyordu. Günahlarını itiraf etti ve eğer Yüce Tanrı onu düşmanlarından kurtaracak ve tahtına tekrar kavuşturacak olursa yaşamını tamamen değiştireceğine dair söz verdi.

Kıl Payı Kurtuluşu

Bir köylü, ülkenin o taraflarında sultanı arayan Moğol birliğine sultanın yerini bildirdi. Bir gün, sultan camide dua ederken Moğolların gelmekte olduğu haberini aldı. Hemen camiden çıktı ve birkaç arkadaşının önderliğinde, artık karadan kaçış tamamen imkânsız hale geldiği için deniz yoluyla kaçmak amacıyla kıyıya gidip bir tekneye atladı.

Takipçilerin Öfkesi

Moğollar kıyıda belirindiklerinde sultan henüz tekneye binmişti. Teknedekiler hemen hızlıca oradan uzaklaştılar. Hayal kırıklığı ve öfke ile dolu Moğollar onlara ok attılar; fakat hiçbirisi sultana isabet etmedi ve tekne çok geçmeden gözden kayboldu.

Sultan katlanmak zorunda kaldığı korku ve sıkıntıdan dolayı bitkin düşmüş bir halde teknede yatıyordu. Çok geçmeden göğsündeki ve yan tarafındaki şiddetli bir ağrıdan şikâyet etmeye başladı. Ağrı öyle şiddetli bir hâl aldı ki nefes bile alamaz duruma geldi. Teknede onunla beraber olanlar onun çok hasta olduğunu anladılar ve denizin güneydoğu köşesinde yer alan "Abiskun" adlı küçük bir adaya gitmeye karar verdiler. Bu adada bir çadır kurdular ve hasta sultan için

çadırın içinde ellerinden geldiğince iyi bir yatak yaptılar. Ayrıca doktoru adaya getirmesi için kıyıya gizlice bir haberci yolladılar. Doktor elinden gelen her şeyi yaptı; fakat çok geç kalınmıştı. Bir süre sonra iltihap ve acı geçti; fakat hastanın durumunun ümitsizliği ve ölmek üzere olduğu belliydi.

Oğlu Celalettin'in Ziyareti

Sultanın, kardeşinin uğruna bir kenara atılmış olan oğlu Celalettin bu sırada anakaranın adaya çok da uzak olmayan bir bölgesindeydi ve babasının durumu ile ilgili haberleri aldı. Hemen adaya onu görmeye gitti ve yanında erkek kardeşlerinden ikisini de götürdü. Moğolların olan biteni öğrenmelerini engellemek için bu ziyareti çok gizli bir şekilde ayarlamak zorundaydılar.

Celalettin yanına gelince, sultan onu gördüğüne çok mutlu olduğunu belirtti ve babasının yerine geçmesini engelleyen kararı feshetti.

Son Sözleri

Şöyle dedi: "Oğlum, sen çocuklarımın arasında Moğollardan intikamımı en iyi şekilde alabilecek tek kişisin. Bu nedenle, annem valide sultanın ricası üzerine çıkardığım, Kotbudin'in tahta geçmesini öngören kararı feshediyorum."

Daha sonra Celalettin'i resmen halefi olarak atadı ve diğer prenslere de hükümdarları olarak ona sadık ve itaatkâr olmalarını emretti. Bu şekilde ona verdiği yüce gücün amblemi ve işareti olarak resmen kılıcını teslim etti.

Ölümü ve Gömülmesi

Sultan öldükten hemen sonra hizmetliler, Moğollardan korktukları için sultanı gizlice adaya gömdüler. Defin işleminden önce geleneklere uygun olarak cesedi dikkatli bir şekilde yıkadılar ve daha sonra o anda başka bir kefen bulma ya da dikme imkânı olmadığı için sultanın hayatta iken giydiği giysinin bir parçası ile örttüler.

Hatun Harezmi'de

Valide Sultan Hatun'a gelince, oğlunun ölüm haberini alınca ve aynı zamanda gözdesi olan Kotbudin'in ikinci plana atıldığını ve nefret ettiği ve aynı şekilde onun da kendisinden nefret ettiğini sandığı Celalettin'in onun halefi yapıldığını öğrenince çok öfkelenildi. O anda başkent Harezmi'deydi ve yakınındaki görevliler ile askerleri, sultanın kararına boyun eğmeyip Kotbudin'i hükümdar yapmaları için ikna etmeye çalıştı.

Esirlere Uygulanan Zulüm

Hatun bu komployu hazırlamakla meşgulken Moğolların giderek yaklaşmakta olduğu haberi kente ulaştı. Hatun, hayatını kurtarmak için hemen kaçmaya karar verdi. Görünüşe göre imparatorluğun değişik yerlerinde ya da yakınlarında hüküm süren prenslerin on iki oğlu Harezmi'da onun gözetimindeydi. Bu çocuklar ya rehin olarak alınılıyordu ya da çıkan isyanlarda ya da savaşlarda babalarını cezalandırmak için esir olarak alınmış ve hapse atılmışlardı. Valide sultan, bu çocukları yanında götüremeyeceğini anladı ve bu nedenle hepsinin öldürölmesini emretti. Moğollar kente ulaştıklarında onları serbest bırakabilirler diye korkmuştu.

İhtilaf

O gider gitmez, Celalettin ve Kotbudin taraftarları arasında yapılan güç mücadeleleri nedeniyle kentte büyük bir kargaşa hüküm süremeye başladı. Fakat bu kargaşayı yaratan kişi olan valide sultan, sorunun nasıl çölzölüneceğı ile ilgili hiç canını sıkmıyordu. Tek endişesi kendi yaşamını kurtarabilmektir. Uzun süre dolaştıktan ve çeşitli maceralar yaşadktan sonra en sonunda Hazar Denizi'nin güney kıyısında, dağların ve denizin arasında kalan ücra bir bölgeye ulaştı ve "İlan" adı verilen bir şato ya da kaleye sığındı. Burada onu bulamayacaklarını düşünüyordu. Yanında tüm mücevherlerini ve en değerli hazinelerini getirmişti.

Fakat ülkenin her yerinde Cengiz Han'ın casusları vardı ve Hatun'un nereye saklandığını kısa sürede buldu. Bu nedenle ülkenin o

bölümündeki bir birliği yöneten Moğol komutan Hubbe Nevian'a haberci yolladı ve ona Hatun'un İlan kalesinde olduğunu bildirdi. Hemen gidip kaleyi kuşatmasını ve her ne pahasına olursa olsun kaleyi ele geçirip Hatun'u ölü ya da diri kendisine getirmesini emretti.

Hatun'un Kaçışı

Hubbe hemen kaleye gitmek üzere yola çıktı. Fakat Valide Sultan bunu haber almıştı ve onunla beraber olan beyler hemen kaçması için ısrar ettiler. Eğer onlarla gelirse kendisini Celalettin'e götüreceklerini ve Celalettin'in onu koruyacağını söylediler. Fakat Valide Sultan bu öneriye hiç kulak asmadı. Celalettin'e karşı hissettiği nefret öylesine büyüktü ki kendi hayatını kurtarmak için bile olsa onun hükmü altına girmeyecekti. Söylediğine göre, Moğollardan göreceği en kötü muameleyi Celalettin'den göreceği en büyük iyiliklere tercih ederdi.

Celalettin'e Duyduğu Nefretin Nedeni

Celalettin'e karşı hissettiği bu düşmanlığın nedeni hiçbir şekilde Celalettin'in kişiliği ile ilgili değildi. Bu düşmanlık, Celalettin'in annesine beslediği çok eski ve uzun süren nefretten kaynaklanıyordu.

Bu nedenle Hatun tehlikeden kaçmayı reddetti ve kısa bir süre sonra Moğol birlikleri kaleye ulaştılar ve kale duvarlarının önüne kamplarını kurdular.

Kalenin Kuşatılması

Üç ay boyunca Hubbe ve Moğollar, kaleye girebilmek için mancıklar, koçbaşları ve diğer aletlerle kalenin duvarlarına vurmaya devam ettiler; fakat bir sonuç alamadılar. Kale onlar için fazlasıyla güçlüydü. En sonunda durumu öğrenen Cengiz Han onlara bir haber yolladı. Yolladığı haberde duvarda gedik açma çabasına son vermeleri ve kaleyi her taraftan ablukaya almalarını söylüyordu. Böylece hiç kimse kaleden dışarıya çıkamayacak ya da hiç kimse kaleye giremeyecekti. Eğer bu plan uygulanırsa kısa bir süre içinde garnizonun açlık nedeniyle teslim olacağını söylüyordu.

Beyin Umutları

Kalenin beyi, komutan Hubbe'nin bu emir doğrultusunda yaptığı hazırlıkları görünce izlenecek yolun ne olduğunu anladı. Bunu sorun etmediğini söyledi; zira cephaneliği malzemeye doluydu. Suya gelince dağların arasına bol miktarda yağın su her zaman verimli bir kaynak sağlıyordu.

Yağmur İsteğı

Fakat bey, yağmur ile ilgili tahminlerinde yanılmıştı. O bölgeye genelde çok yağmur yağardı; fakat kalenin etrafı sarıldıktan sonra, çok az bile yağmadı. Ülkedeki halk, bu yağmur azlığının, çocukları öldürttüğü için Tanrı tarafından kraliçeye verilen bir ceza olduğunu düşünüyordu. Bu gerçekten de ilginçti; normal zamanda yağmur o denli çok yağardı ki halk su ihtiyacını tamamen yağmurdan karşılar ve kaynak arama ya da kuyu kazma ihtiyacı hissetmezdi.

Büyük Sıkıntı

Kalenin içindeki insanların su ihtiyacı dayanılmaz boyutlara geldi. Pek çoğı susuzluktan öldü. En sonunda erzaklar da tükenmeye başladı ve Hatun, kalenin beyinin teslim olmasına razı olmak zorunda kaldı.

Esir Düşen Kraliçe

Moğollar hemen kraliçeyi ele geçirdiler ve tüm hazinesine el koydular. Ayrıca ona eşlik eden tüm hanımları ve beyleri, kalede yaşayan kadınları, kaçarken yanında getirdiğı torunlarından iki ya da üçünü de yakaladılar. Tüm bu kişiler güçlü bir koruma eşliğinde Cengiz Han'a gönderildi.

Valide Sultana Kötü Muamele

Cengiz Han bir süre kraliçeyi esir olarak tuttu ve ona karşı çok zalim ve kaba bir tavır sergiledi. Bazen akşam yemeğinden sonra, onu aşağılayarak ve onunla dalga geçerek zaferinin tadını çıkarabilmek için, valide sultanın çadırına getirilmesini emrederdi. Bu durumda sanki bir köpeğe fırlatıyormuş gibi, ona masadan yiyecek kırıntıları fırlatırdı.

Çocukları da ondan uzaklaştırdılar; fakat Cengiz Han'ın söylediğine göre onu teselli etmesi için sadece biri onunla birlikte bırakılmıştı. Fakat bir gün bir görevli geldi ve valide sultan çocuğu giydirip saçlarını tararken onu da valide sultanın kollarından aldı. Bu son darbe, ona o ana dek katlandıklarından çok daha fazla acı verdi ve onu tamamen kederli ve kalbi kırık bir hale getirdi.

Bazı kaynaklarda, valide sultanın bu olaydan kısa bir süre sonra öldürüldüğü yazılıdır; fakat bazı kaynaklar da Cengiz Han'ın onu esir olarak birkaç yıl tuttuğunu ve valide sultanın daha önce büyük bir güç ve ihtişam ile hüküm sürdüğü ülkelerde, kazandığı zaferin göstergesi olarak onu kafilesinde taşıdığını yazar. Onun tüm bu acıları hak ettiği doğrudur; fakat Cengiz Han da ona bu denli zalimce davrandığı için suçludur.

XXII. BÖLÜM

BAŞARILI SEFERLER

1220-1221

Devam Eden Fetihler

Bundan sonra Cengiz Han birkaç yıl daha Orta Asya'nın batı bölümündeki fetihlerine başarılı bir şekilde devam etti. Bu arada kendi ülkesinde bıraktığı komutanlar da doğu tarafındaki toprakları genişletiyorlardı. Neredeyse İran'ın tamamına hakimdi, Hazar Denizi'nin etrafına dek ilerlemiş, hatta Hindistan'ın sınırlarına yaklaşmıştı.

Celalettin'in Çabaları

Hindistan'a düzenlediği bu seferinde Cengiz Han, Celalettin'in peşindeydi. Babasının ölümünün hemen ardından Celalettin bir ordu kurmak ve Cengiz Han'a karşı açılmış olan savaşı devam ettirmek için elinden geleni yapmıştı. Başlangıçta büyükannesinin, kardeşi lehine tasarladığı komplolar ve oyunlar ve bunların sonucunda halk arasında çıkan çekişmeler nedeniyle büyük bir sıkıntı ve zorlukla karşılaştı. En sonunda bir yıl içinde bu ayrılığı bir ölçüye kadar gider-

meyi ve bir ordu kurmayı başardı. Her ne kadar açık bir meydan savaşında Moğolları yenecek kadar güçlü değilse de onları çıktıkları seferlerde takip etti ve pek çok şekilde rahatsız edip saldırı planlarını bozmayı başardı. Zaman zaman Cengiz Han onu yakalaması için ordusundan birlikler gönderdi. Bu birliklerle giriştiği savaşlarda Celalettin çoğunlukla yenildi; fakat her zaman bir şekilde kendisini kurtarmayı ve adamlarının bir bölümünü bir arada tutmayı başardı. Böylece, zaman geçtikçe güç kaybetmeye devam etse de her zaman sahada kaldı.

Cesareti Kırılan Celalettin

En sonunda cesareti tamamen kırıldı ve Cengiz Han tarafından gönderilen bir birliğe çok bariz bir şekilde yenildikten sonra bir arada kalmayı başaran birliklerle beraber dağlardaki güçlü bir kaleye gitti. Kalenin beyine savaşı sürdürmenin anlamsız olduğunu, kendisini kaleye kapatmaya ve ümidini yitirmiş bir halde mücadeleden vazgeçmeye karar verdiğini söyledi.

Beyin Tavsiyesi

Fakat kalenin beyi, onun kadar ünlü atalara sahip bir prensin ve öyle görkemli bir tacın varisinin, bir takım şanssızlıklar nedeniyle kendini umutsuzluğa ve moral bozukluğuna kaptırmasının doğru olmadığını söyledi. Tekrar meydana çıkmasını ve savaşa sonuna dek devam etmesini öğütledi.

Celalettin bu öğüdü dinlemeye karar verdi ve kalede geçirdiği kısa bir istirahat sürecinin ardından savaş meydanındaki yerini tekrar aldı.

Yinelenen Gayretler

Taktik

Sahte Askerler

Celalettin, büyük bir çaba gösterdi ve nihayet yaklaşık yirmi bin kadar adamı bir araya getirmeyi başardı. Düşmanın asker sayısı ile karşılaştırıldığında bunun zayıf bir birlik olduğu doğrudur; fakat eğer

iyi yönetilirse prensin büyük öneme sahip harekâtlar gerçekleştirmesi için yeterliydi. Celalettin yeniden cesaretini toplamaya başladı. Yirmi bin askeri ile birlikte bir ya da iki zafer kazandı ve kazandığı bu zaferler onu daha da cesaretlendirdi. Bunlardan birinde Moğol komutanının tasarladığı bir taktiği yenmiş sayılırdı. Bu olayda Celalettin'in üzerine gönderilen Moğol birliğinin çok güçlü olmadığı; fakat Celalettin'in bu birliğin olduğundan çok daha kuvvetli olduğuna inanması için komutanın ordudaki tüm keçeden şapka ve pelerinlerin samanla doldurulmasını ve at ve develerin üzerine konulmasını emrettiği anlaşılıyor. Komutan bu şekilde gerçek askerlerin sırasının arkasında ikinci bir sıra olduğu izlenimini vermeye çalışmıştı. Bu taktiğin nedeni ise Celalettin'i savaşmadan teslim olmaya ikna etmektir.

At Hakkında Tartışma

Hoşnutsuzluk

Fakat Celalettin bir şekilde bu hileyi sezdi ve teslim olmak yerine büyük bir hevesle Moğollarla savaştı ve onları yendi. Bu çok bariz bir zaferdi ve eğer komutanları ganimetlerin nasıl bölüşüleceğine dair tartışmaya girmemiş olsalardı, belki de bu onun şansının döndüğü yer olacaktı. Önemli komutanlardan ikisinin de almak istediği ve üzerinde hak iddia ettiği bir Arap atı vardı. En sonunda tartışma o denli büyüdü ki komutanlardan biri diğerinin yüzüne kırbağı ile vurdu. Bunun üzerine tartışma içinden çıkılmaz bir hâl aldı. İki komutan da Celalettin'e başvurdu. Celalettin birinin lehine karar vererek diğer komutanı kendisine düşman etmek istemedi ve bu nedenle bir orta yol bulmaya çalıştı. Fakat bunu yapmayı başaramadı ve komutanlardan biri fazlasıyla incindi. Bunun üzerine gece olunca kendi komutası altındaki birliği de alarak oradan ayrıldı.

Hoşnutsuz komutanı geri getirmek için Celalettin elinden gelen her şeyi yaptı; fakat o, bu amacını gerçekleştiremeden önce Cengiz Han büyük bir birlikle iki taraf arasına girdi ve onların bir anlaşma yolu bulmalarını engelledi.

Celalettin'in Güçleri Bölünür

Celalettin'in artık geri çekilmekten başka şansı yoktu. Cengiz Han onu takip etti ve bir süre sonra bu şekilde her iki ordu da Hindistan sınırındaki İndus kıyılarına ulaştı.

Geçitteki Büyük Savaş

Yakından takip edilen Celalettin nehrin kenarındaki dar bir geçitte konumlandı ve burada, sarp kayalıkların ve uçurumların arasında büyük bir savaş oldu. Söylenenlere göre, Celalettin'in emrinde sadece otuz bin adam vardı; fakat Cengiz Han üç yüz bin askerden oluşan bir ordunun başındaydı. Her iki tarafın da asker sayısı abartılmış olabilir; fakat oranın doğru olma ihtimali vardır.

Sultanın birliklerinin yerleştiği geçide Moğol ordusunun sadece küçük bir bölümü girebildi. Sultanın askerleri can havliyle savaştılar ve söylenene göre teslim olmadan önce yirmi bin Moğol askeri öldürdüler. Aslında tüm gün boyunca şiddetli ve dinmeyen bir öfkeyle mücadele eden vahşi hayvanlar gibi savaştılar. Gece yaklaştıkça, Celalettin her şeyin bittiğini anladı. Yandaşlarının büyük kısmı öldürülmüştü. Her ne kadar buna girişenlerin pek çoğu da boğularak öldüyse de bazıları nehrin karşı kıyısına kaçmıştı. Adamlarının geri kalanı bitkin ve ümitsiz bir haldeydi ve ertesi gün yeniden mücadele etmeleri kesinlikle mümkün değildi.

Celalettin'i Diri Olarak Ele Geçirme Emri

Celalettin savaşta gayet kaygısız bir şekilde mücadele etmişti, belki de öldürüleceğini umuyordu. Fakat Cengiz Han onun diri olarak ele geçirilmesini emretmişti. Hatta komutanlarından ikisini savaşı dikkatle takip etmeleri ve hiçbir koşulda hiç kimsenin onu öldürmemesinden emin olmaları için görevlendirdi. Tıpkı büyük annesi Hatun'a yaptığı ve hâlâ yapmakta olduğu gibi, onu esiri olarak tüm ülkede gezdirebilmek ve zaferinin alameti olarak onu eskiden hükmettiği insanlara gösterebilmek için onu diri olarak ele geçirmeyi istiyordu.

Ailesini Terk Etmesi

Fakat Celalettin, düşmanına bu zevki tattırmamaya kararlıydı. Nehirde yüzerek kendisini kurtarmayı denemeye karar verdi. Böylece ilk önce o dönemdeki geleneklere uygun olarak ona düzenlediği seferde eşlik eden annesine, eşlerine ve çocuklarına nefes nefese ve savaş yüzünden toz ve kan içinde veda etmeye gitti. Hepsini endişe ve korku içinde, kendi çadırında buldu. Onlara veda ederken hepsi öyle çok acı çekti ve gözyaşı döktü ki onları daha mutlu zamanlarda yeniden karşılaşacakları umuduyla teselli etmeye çalıştı. Daha sonra nehri geçerken kendisine engel olmasın diye üzerindeki zırhını ve silahlarını çıkardı; fakat kılıç, yay ve içi okla dolu bir ok torbasını yanına aldı. Daha sonra sağlam bir ata bindi ve atını nehre doğru sürdü.

Nehirdeki Kaçışı

Nehrin kıyısına vardığında akıntı öyle hızlı ve su öyle dalgalıydı ki at ilerlemek istemiyordu. Fakat Celalettin, atı ısrarla sürmeye devam etti. Gerçekten de kaybedecek zaman yoktu; çünkü o daha sahile henüz gelmişti ki onu yakalamak için gelen Cengiz Han ve bir grup Moğol görüş alanına girdi. Celalettin'in kayaların ve girdapların arasında suda at sürdüğündü görünce kıyıda durdular. Onu takip etmeye cesaret edememişlerdi; fakat bu riskli maceranın nasıl sona ereceğini görmek için suyun kenarında kaldılar.

Takipçilere Meydan Okuma

Celalettin, düşmanlarının kendisine artık ulaşamayacağını anlayınca, atının yere sağlam basabileceği bir yerde durdu, arkasını döndü ve nefret ve meydan okuma dolu bakışlarla kendisini takip edenlere baktı. Daha sonra yayını çekti ve onlara ok atmaya başladı ve torbasındaki tüm oklar tükenene dek ok atmaya devam etti. Moğolların daha gözü pek olanlarından bir kaç Cengiz Han'a yüzebileceklerini ve onu getirmeyi deneyebileceklerini söyledi. Fakat Cengiz Han onların gitmesine izin vermedi. Ona göre, bu çaba faydasız olacaktı.

"Ona hiçbir şey yapamazsınız." dedi. "Böylesine soğukkanlı ve cesur bir adam her türlü çabanızı boşa çıkartacaktır. Böyle oğlu olan bir

baba gurur duyabilir ve böyle bir babanın soyundan gelen oğul, babasıyla gurur duyar."

Atın Mücadelesi

Okları tükendiğinde Celalettin'in atı, girdapların ve kayaların etrafındaki dalgaların arasında tekrar nehre girdi ve binicisini düşürmeden suyun içinde sırtında taşımayı başardı. Cengiz Han ve askerleri, sahilde görebildikleri süre boyunca atın hareketlerini ilgiyle izlediler.

Ağaçta Geçirilen Gece

Celalettin karaya ayak basar basmaz ve denizdeki maceranın yorgunluğundan ve heyecanından kurtulur kurtulmaz etrafına bakındı. Bir sonraki adımının ne olacağını düşünüyordu. Hindistan'ın ormanlarında yaşayanlara benzer kaplanlar ve diğer yırtıcı hayvanlar ile dolu olduğunu düşünmekte haklı olduğu vahşi ve ıssız bir yerde tek başınaydı. Gece yaklaşıyordu ve herhangi bir yaşam belirtisi ya da sığınacak yer de yoktu. Bu nedenle atını bir ağaca bağladı ve kendisi de ağaca tırmanıp dalların arasında çıktı ve geceyi bu şekilde geçirdi.

Celalettin'in Dostları ile Buluşması

Ertesi sabah ağaçtan indi ve ne bulabileceğini görmek için nehir boyunca yürümeye başladı. Büyük bir endişe ve sıkıntı içindeydi. Birdenbire karşısına komutanların eşlik ettiği bir grup asker çıkınca çok rahatladı ve neşelendi; çünkü bu askerler tıpkı kendisinin yaptığı gibi savaştan nehir yoluyla kaçmayı başarmışlardı. Komutanların üçü çok iyi dostuydu ve onları görünce çok mutlu oldu. Ordu yenilmeye başladığında kıyıda buldukları bir tekne ile nehri geçmeyi başarmışlardı. Tüm geceyi, karaya oturma ve kayalara çarpma tehlikesi altında şiddetli akıntıda teknede geçirmişlerdi. Nihayet sabaha doğru Celalettin'in onları bulduğu yerden fazla uzak olmayan bir yerde karaya çıkmışlardı.

Kurtulan Çok Sayıda İnsan

Aradan çok zaman geçmemişti ki Celalettin, üç bin atlı askerin oluşturduğu bir birliğe rastladı. Bu askerler, biraz ileride, suyun daha durgun aktığı bir yerde yüzerek nehri geçmeyi başarmışlardı. Bu adamların Celalettin'e söylediklerine göre nehrin on kilometre kadar aşağısında onlarınkine benzer şekilde kurtulmayı başarmış olan dört bin kişilik bir grup daha vardı. Bu adamları da toplayınca, Celalettin kendisini tekrar dikkate değer bir gücün başında buldu.

Acil İhtiyaçlar

Cemalarrazad'dan Tam Vaktinde Gelen Yardım

Fakat oradaki herkesin çok acil ihtiyaçları vardı; çünkü ne yiyecekleri ne de başka önemli erzakları vardı. Nehrin karşı tarafında, Celalettin'in ev halkından bir görevlinin düşünceli davranışı ve sadakati ile bu sorun çözüldü. Bu görevlinin adı "Cemalarrazad" idi. Efendisinin nehri geçtiğini duymuştu ve birliklerden pek çoğunun da geçme girişiminde bulunduğunu, muhtemelen çoğunun da bunu başardığını biliyordu. Onların ertesi sabah yiyecek içeceğe ve başka malzemelere ihtiyaçları olacağını tahmin etmişti. Hemen işe koyuldu ve çok büyük bir tekneyi erzak, silah, para ve askerler için giysi yapmaya yarayacak kumaşlarla doldurdu. Moğollar bu plandan haberdar olmadan bu tekneyle yola çıkmayı başardı ve ertesi sabah bu tekneyle karşı kıyıya ulaştı. Böylece Celalettin'e acil ihtiyaçları için bol miktarda erzak ulaştırmayı başardı.

Celalettin onun bu hareketinden dolayı öylesine memnun olmuştu ki onu hemen çok önemli ve sorumluluk gerektiren bir göreve atadı ve ona yeni bir nişan verdi.

Sultanın Ailesinin Kaderi

Bu arada ertesi gün Cengiz Han nehrin diğer yakasında Celalettin'in kampını ele geçirdi. Elbette sultanın ailesi eline düştü. İmparator tüm erkeklerin öldürülmesini emretti; fakat kadınların hayatını bağışladı. Öldürülenler arasında Celalettin'in henüz sekiz yaşında olan en büyük oğlu da vardı.

Gömülen Hazine

Celalettin, hazinesinin nehrin sularına gömülmesini emretti. Muhemenen niyeti ileride bir zaman gelip onu oradan çıkarmaktı. Fakat Cengiz Han bir şekilde hazinenin yerini buldu ve hazineyi çıkarmaları için dalgıçlar görevlendirdi. Böylece ganimetin bir parçası olarak hazineye el koydu.

Celalettin'in Sonu

Bundan sonra Celalettin beş ya da altı yıl Hindistan'da kaldı ve burada pek çok sefer düzenledi. En sonunda uygun bir fırsat çıktığında kendi ülkesine geri geldi ve bir süre burada Moğollara karşı savaştı; fakat onların karşısında önemli bir zafer kazanmayı hiçbir zaman başaramadı.

Kuşatmalar

Taş Yerine Kullanılan Kütükler

Modern Bombalar

Cengiz Han bundan sonra iki ya da üç yıl boyunca Asya'nın batı tarafında Müslüman ülkelerle savaşmaya devam etti ve bu bölgede fetihlerini her yöne genişletti. Onun bu bölgedeki hareketini ayrıntılarıyla birlikte takip etmek gerekli değildir. Bu, sadece yukarıda anlatılanlarla aynı şekilde gerçekleşen yağma, talan, öldürme ve yok etme hikâyesini tekrar etmek olacaktır. Bazen bir kent hükümdar kapılara yaklaştığında, düşmanı yatıştırmak amacıyla kentin anahtarlarını taşıyan ve muhteşem hediyeler götüren bir temsilciler heyeti yollayarak hemen teslim olurdu. Bu genelde Moğol askerlerinin hoşuna gider, sadece kentin altını üstüne getirip yağmalamakla yetinirler, halkın canını bağışlardı. Bazense kent karşı koymaya çabaldı: O zaman Moğollar duvarları yıkmak için ve kuşatılan kente devasa taşlar yağdırmak için mancınıklar hazırlarlardı. Kentin üzerinde durduğu alüvyonlu toprak nedeniyle kimi zaman yeterli miktarda taş bulmak zor olurdu. Böyle bir durumda da yakınlarda bulunan taşlar bittikten sonra istilacılar kente giden yollardaki ya da yakınlarda bulunan ormandaki büyük ağaçları keserler, ağacın gövdesini enine parçalara ayı-

rırlar ve ortaya çıkan büyük kütükleri mancınıklar için cephane olarak kullanırlardı. Muazzam büyüklükteki bu kütük parçaları duvarların üzerinden atıldığında en az taşlar kadar zarar verebiliyordu. Fakat korkunç bir demir topu olan ve atıldıktan sonra yedi ya da sekiz kilometre uzağa gidebilen, havada alevli bir iz bırakan, bir kente düştüğünde binlerce parçaya ayrılıp her yöne sanki demirden dolu gibi saçılan modern zamanlardaki bomba ile kıyaslandığında bunlar son derece zararsız silahlardı.

Taş Getirme Kölelerin İşleri Kalkanlar

Ağaçların gövdelerini kütüklere ayırmak ve mancınıklar için taş taşımak için Moğollar savaşta ele geçirdikleri ve köle olarak aldıkları esirleri kullanırlardı. Bazı kuşatmalarda bu iş çok yoğun bir şekilde yapılırdı. Söylenenlere göre, Cengiz Han'a teslim olduktan ve ona dost-ça davrandıktan sonra Celalettin'e gizlice silah, erzak ve para gönderen Nişabur kentinin kuşatılmasında Moğol ordusu bu mancınıklardan bin iki yüz tane kullanmıştı. Bu mancınıkların hepsi kuşatılan yerden biraz uzakta olan başka bir kentte yapılmış, köleler tarafından parçalara ayrılarak taşınmış ve yine onlar tarafından kentin surlarının altında birleştirilmişti. Köleler bu tür işlerde çalıştırılırken bazen surlardan atılan alevli oklardan korunmak ve bu okları söndürmek için başka köleler tarafından taşınan çiğ hayvan derisinden yapılan kalkanları kullanırlardı.

Ateşe Karşı Koruma

Bazen mancınıkların kurulduğu yer, tahta siperlerle korunurdu. Mancınıklarla birlikte bu siperler de düşmanın bunları ateşe vermesi için çiğ hayvan derisi ile kaplanırdı. Bu iş için gereken çiğ hayvan derisi miktarı çok fazlaydı ve bu kadar fazla çiğ hayvan derisini bulabilmek için Moğollar düşmanlarından yağmaladıkları çok sayıda at ve büyük baş hayvan keserlerdi.

Tedbirler

Düşmanın mancınıklar için duyduğu cephane ihtiyacını karşılayamaması amacıyla bazen bir kentte yaşayan halk, Moğolların yaklaşmakta olduğunu haber alınca, günler öncesinden toplu halde işe girer ve bulabildikleri tüm taşları toplarlar, nehre atar ya da yoldan uzaklaştırırlardı.

Direnme Çabaları

Kentlerin tehdit altında olduğu bazı durumlarda, daha önce de söylendiği gibi, kent karşı koymaz, hemen teslim olur ve kendisini imparatorun merhametine bırakır. Bu tür durumlarda Moğol komutanlar, her ne kadar sahip oldukları malları yağmalasalar da genellikle halkın canını bağışlardı. Bazen de bir süre karşı koymaya çabaladıktan sonra garnizonun cesareti kırılırdı ve teslim olmadan önce imparator ile anlaşma yapmak ya da anlaşmaya varmak için koşullar belirlemek isterlerdi. Fakat bu tür durumlarda da, Moğolların öne sürdükleri şartlar öylesine ağır olurdu ki garnizon onlara boyun eğmektense kanının son damlasına kadar savaşmayı tercih ederdi.

Kubru'nun Hikayesi

Soylu Karakteri

Bir zamanlar saldırılan bir kentte "Kubru" adında bir şeyh ya da prens yaşıyordu. Bu adamın yüce bir karakteri vardı ve soylu biriydi. Cengiz Han'ın bu kenti almakla görevlendirdiği komutan üçüncü oğlu "Oktay" idi. Oktay, bu şeyhin ününü duymuştu ve ona karşı büyük bir saygı besliyordu. Bu nedenle surlara bir haberci yolladı. Şeyhe ve onun seçeceği on kişiye ne zaman isterlerse kentten ayrılmaları ve istedikleri yere gitmeleri için izin vereceğini bildirdi. Fakat şeyh bu teklifi reddetti. Bunun üzerine Oktay, başka bir haber yollayıp şeyhin yanında bin kişi götürebileceğini söyledi. Fakat şeyh bunu da reddetti. Verdiği yanıtta, kentteki tüm Müslümanları kapsamadıkça Oktay'ın yapacağı iyiliği kabul edemeyeceğini söylüyordu. Diğerleriyle aynı kaderi paylaşmaya mecburdu, zira halkına kolayca koparılmayacak kadar güçlü bağlarla bağlıydı.

Kubru'nun Öldürülmesi

Böylece kuşatma devam etti ve kuşatmanın sonunda kent ele geçirildiğinde şeyh de diğer insanlarla birlikte bir aslan gibi son anına dek mücadele ettiği sokakta öldürüldü.

Korkaklık

Fakat tüm Müslüman liderlerin bu denli yüce karakterleri yoktu. Bir bey, Moğolların geldiğini duyunca bir gece vakti kendini iplerle surlardan aşağıya sallandırdı ve böylece kenti ve garnizonu kendi kaderine terk ederek kaçtı.

Garnizonların Saldırıları

Korkunç düşmanlarından hemen hemen hiç merhamet bekleme-meleri gerektiği, bilen kent garnizonları genellikle, tıpkı yırtıcı bir hayvanın karşısında yapacakları gibi, son ana dek umutsuz bir biçimde savaşırdı. Kapıları aniden açar ve büyük gruplar halinde dışarıya akın ederlerdi. Ellerinde her tür yanıcı madde ve meşale olurdu ve istilacıların mancınıklarını ateşe verirlerdi. Daha sonra Moğollar şaşkınlılarından kurtulup onlara müdahale edemeden surların içine çekilirlerdi. Bu şekilde mancınıkların pek çoğunu yok etmiş ve çok sayıda düşman öldürmüşlerdi.

İnsanların Umutsuzluğu

Yine de Moğollar kuşatmaya azimle devam ederlerdi ve er ya da geç kent düşerdi. Kent sakinleri hiçbir umutlarının kalmadığını anladıkları zaman düşmanlarına karşı öyle derin bir nefret beslerlerdi ki bazen kenti kendi elleri ile ateşe verirler, acımasız düşmanlarının ellerine düşmektense kendilerini, eşlerini ve çocuklarını alevlerin içine atarlardı.

Esirlerden Yararlanma Şekli

Uzun süren bir direnişin ardından Moğollar bir kenti ele geçirdiklerinde zavallı kurbanlarına uyguladıkları zulümler gerçekten inanılmazdı. Genellikle tüm halkın açık bir alanda toplanmasını emrederler, taş taşıma ve mancınıkları kurma işinde ve diğer el işlerinde kullanabilecekleri genç ve sağlıklı erkekleri ve askerlere bölüştürmek ya da köle olarak satmak için genç ve güzel kadınları bir kenara ayırdıktan sonra herkesi bir araya toplarlardı. Tıpkı bir köşeye kısıtlanmış hayvanları öldürür gibi bu insanlara ok atarak onları öldürürlerdi. İnsan kurbanlara ok atmak ve onların korkudan çığlık çığlığa bağıştıklarını duymak, bu gaddar katiller için herhalde öldürdükleri aslan, kaplan ya da kurt sürülerinin seslerini işitmekten daha heyecanlı ve keyifliydi.

Büyük Katliam

Tarihçilerin aktardıklarına göre, bir seferinde, açık alana çağrılan insanların sayısı öyle fazlaydı ki haberi ulaştırıp onları belirlenen yerde toplayabilmek tam dört gün aldı. Toplanmanın ardından, kenara ayrılacak olanlar belirlendi ve kayıt tutan yazmanların saydığına göre, öldürülmek üzere kalanların sayısı yüz binin üzerindeydi.

Başka bir sefer de öyle çok kişi öldürülmüştü ki cesetleri saymak tam tamına on iki gün aldı.

Kötülükler

Esirlere yapılan kötülüklerden biri de neredeyse anlatılamayacak kadar korkunçtur. Bir seferinde oldukça yaşlı olan bir kadın, Moğollara onun hayatını bağışlamaları için yalvardı ve bağışlarsa onlara çok değerli bir inci vereceğini söyledi.

İnci

İncinin nerede olduğunu sordular ve kadın da onu yuttuğunu söyledi. Moğollar hemen kadını kestiler ve inciye bulmak için vücudunu parçaladılar. İnciyi buldular ve daha sonra bu başarının da etkisiyle diğer kadınların da mücevherlerini aynı şekilde saklamış olabilecekle-

rini düşünerek vücutlarında inci aramak için çok sayıda kadını öldürüp kesitler; fakat başka bir şey bulamadılar.

Cengiz Han'ın Torununun Öldürülmesi Annesinin İntikamı

"Bamiyan" adlı bir kentin kuşatmasında Cengiz Han'ın küçük torunlarından biri cesur davranarak büyükbabasını etkilemeye çalıştı ve surlara o kadar çok yaklaştı ki okçuların birinin attığı oka hedef oldu ve öldü. Cengiz Han bu olaydan çok etkilendi. Çektiği bu acı, her ne kadar başkalarına bu acıları yaşatırken kalpsiz ve zalim olsa da kendi başına böyle bir olay geldiğinde derinden etkilenebildiğini gösteriyordu. Çocuğun annesine gelince, çocuğun ölümü onu çok öfkeliendirmişti. İntikamdan başka bir şey düşünmüyordu ve intikamını alabilmek için kent ele geçirilene dek bekledi. En sonunda surlarda bir delik açılıp da askerler kente girmeye başladığında o da askerlerle birlikte kente girdi ve kentte bulunan her erkeğin, kadının ve çocuğun öldürülmesini istedi. Öfkesi özellikle çocuklara yönelikti; kendi çocuğunun intikamını almak için özellikle çocukları öldürmekten özel bir zevk alıyor gibi görünüyordu. Çocuklara karşı sergilediği nefret ve öfke doğmamış bebekleri de içine alacak kadar genişledi ve neden olduğu acılar tarif edilemeyecek boyuttaydı.

Cengiz Han'ın din ile ilgili fikirlerini, Batı Asya'ya düzenlediği seferler esnasında, o dönemde bilim ve felsefenin beşiği olan Buha-ra'da Müslüman doktorlarla yaptığı konuşmalardan ortaya çıkıyor. Doktorlara inandıkları dinin ilkelerinin ne olduğunu sordu. Onlar da bu ilkelerin beş ana noktayı kapsadığını belirttiler:

Müslümanlık İnancının İlkeleri

1. Tüm varlıkların yaratıcısı, evrenin en yüce hakimi ve yöneticisi olan tek bir Tanrı'ya inanmak.
2. Yıllık gelirinin ya da kazancının kırkta birini fakirlere vermek.
3. Tanrı'ya günde beş vakit dua etmek
4. Her yıl bir ay boyunca oruç tutmak.
5. Mekke'deki tapınağa hac yolculuğuna gitmek ve orada Tanrı'ya tapınmak.

Cengiz Han'ın Fikri

Cengiz Han, kendisinin de bu maddelerden ilkinde inandığını ve diğer üçünü de onayladığını söyledi. Ona göre, gelirinin kırkta birini fakirlere vermek, günde beş defa Tanrı'ya dua etmek ve yılda bir ay oruç tutmak çok iyi davranışlardı. Fakat son maddeye gelince o, bu maddeye karşı çıkıyordu. Cengiz Han'a göre tüm dünya Tanrı'nın eviydi. Tanrıya tapmak için bir yerin diğerinden daha elverişli olabileceği fikrinin ona gülünç geldiğini söyledi.

Dinsel Bağnazlık Ruhu

Doktorlar bu cevaptan hiç hoşnut olmadılar. Aslında bu ilkelerden doğası gereği tek ve sadece törensel olan maddeye imparatorun karşı çıkmasının yarattığı hoşnutsuzluk, diğer dördünü onayladığı için duydukları memnuniyetten çok daha fazlaydı. Bu hiç de şaşırtıcı değildir, zira Farisilerden günümüze dek, dini konularda tutuculuk ve bağnazlık kendisini en fazla ilgili konularda göstermiştir. Dini törenler için hep çok fazla uğraşırken ruhun önemli ve ilahi istekleri nispeten geri planda kalmıştır.

XXIII. BÖLÜM

GÖRKEMLİ KUTLAMALAR

1221-1224

Büyük Av Partisi

Cengiz Han, Batı Asya'daki fetihlerinin sağlamlaştığını ve kesinleştiğini anlayınca, kazandığı zaferi ve bunun sonucunda imparatorluğunun genişlediğini iki muhteşem kutlama ile herkese duyurmak istedi. Birincisi bir av partisiydi. İkincisi muazzam sınırlara ulaşan imparatorlukta tüm beyliklerin bir araya geldiği bir toplantı olacaktı.

Tarihçilerin bu iki toplantı ile ilgili verdikleri bilgiler hiç kuşkusuz önemli ölçüde abartılmıştır. Onların anlatımına göre av partisi şöyle olmuştur:

Avın Amacı

Av partisi, 1221'deki seferin bitişinden sonra, ordu daha kışlık karargâhlarında iken oldu. Av partisinin amacı, askerleri disiplinsizlikten uzak tutmak ve insanları meşgul edecek herhangi bir uğraş olmadığında kampın içine sızabilecek her türlü kötülüğü ve düzensizliği

engellemekti. Av, yerleşim alanı olmayan ve her tür vahşi hayvanla dolu geniş bir bölgede yapıldı. Bu seferde tıpkı saldıracakları yer, silahlı askerlerle dolu bir ülkeymişçesine askerler, savaş düzeninde yürütüldüler. Değişik birlikler de ülkenin dışında değişik noktalara yönlendirildiler; bu noktalardan sağa ve sola yayılıp av alanını tamamen çevrelediler. Söylenenlere göre, bu şekilde çevrelenen alan öylesine genişti ki birliklerin merkeze ulaşmaları birkaç hafta sürdü.

Genel Plan

Böyle bir durumda askerlerin, alanı dikkatli bir şekilde gözlemleyebilmek ve vahşi hayvanların saklanabilecekleri herhangi bir geçidi, çalılığı ya da pusu yerini gözden kaçırmamak için çok yavaş, belki her gün sadece bir buçuk ya da iki kilometre ilerleyebilecekleri doğrudur. Yine de alan hiç kuşkusuz çok geniştir.

Av Zamanı

En sonunda belirlenen sabah geldiğinde, birkaç noktadaki askerler sıraya dizilmişler ve o günlerde savaş müziği için kullanılan bozazan, davul ve tef gibi enstrümanlar eşliğinde merkeze doğru yürüyüşlerine başlamışlardı.

Emirler

Askerlerin herhangi bir hayvanı öldürmeleri kesinlikle yasaktı. Sadece onları pusuya yattıkları yerlerden ve inlerinden çıkaracak ve av alanının merkezine süreceklerdi.

Askerlerin çoğunda kazma, kürek ve buna benzer aletler vardı. Bunlarla yerin altına sığınak yapan hayvanların açtığı oyukları ya da çukurları bulacaklardı.

Sürecin İşleyişi

Birkaç hafta bu şekilde devam ettiler. İnsanlar tarafından rahatsız edildiklerinde hayvanlar bunun kolayca kaçıp kurtulabilecekleri geçici bir tehlike olduğunu düşünerek ilerleyip bir sonraki çalılığa gittiler.

Fakat ilerlemeye devam eden askerler onları orada da buldu ve tekrar dışarıya çıkarttı. Eğer hayvan sağa ya da sola dönmeye çalışırsa önünün kesildiğini görüyordu. Böylece çember daraldıkça ve çevrelenen alan küçüldükçe hayvanlar kendilerini çok sayıda başka hayvanla karışmış buldular. Rahatsız olup öfkeye kapıldılar ve birçok durumda birbirlerine saldırdılar. Güçlü olan zayıf olana saldırıp onu öldürdü. Pek çok hayvan askerler tarafından öldürülmedi; fakat daha av alanının ortasına ulaşamadan bu şekilde öldü.

Hayvanların Korkusu

En sonunda hayvanların sayısı o kadar çok arttı ve hayvanların korkusu ve heyecanı öylesine yükseldi ki askerler onların ilerlemelelerini sağlamakta zorlanmaya başladılar. Askerler arkalarından sağlam bir şekilde bastırıp kaçma şanslarını yok ederken ve ne zaman geri dönmeye çalışsalar silahlarını onlara doğrulturken zavallı hayvanlar kafaları karışmış halde sağa sola koşuşturuyorlardı.

Merkezdeki Çember

En sonunda hayvanların hepsi daha önce belirlenen ve nispeten daha küçük bir alan olan merkezdeki çemberin içine sürüldüler. Bu alanın etrafına, yüzleri alana dönük ve ellerinde mızraklar ve kargılar olan iki ya da üç sıra asker dizilmişti. Bu askerler hayvanların belirlenen alanın dışına çıkmasını engelleyen bir tür duvar oluşturmuşlardı. Planın şimdiki aşamasında ise devlet görevlileri ve hanlar, saraydaki ve ordudaki önemli kişiler, merkeze gidecekler ve hayvanlara saldırarak ve onları öldürerek cesaretlerini ve becerilerini göstereceklerdi.

Hayvanların Durumu

Fakat anlaşılabilceği gibi, bu tür bir eylem için çok fazla cesaret gerekmezdi, zira inlerinden ilk çıkarıldıkları zaman çok vahşi ve yırtıcı olan ve etraflarındaki çemberin giderek daralmakta olduğunu görünce huzursuzlaşan hayvanlar en sonunda cesaretlerini kaybettiler, bezgin, keyifsiz ve uysal hale geldiler. Bunun nedeni belki de kısmen

insanlara alışmaları, belki ve daha muhtemel olanı da uzun süren yorgunluk ve heyecan yüzünden ve tüm bu süre boyunca alıştıkları yiyecek ve istirahattan yoksun kaldıkları için bitkin düşmeleri idi.

Bu nedenle pek çok diğer durumda da olduğu gibi burada da, tüm tehlike ve zahmete katlananlar zavallı askerler ve halktı; fakat en sonunda övgüyü büyük adamlar alırdı.

Prenslerin Çembere Girişleri

Cengiz Han, hayvanlara saldırmak için çembere giren ilk kişiydi. Onun arkasında ailesindeki prensler, diğer beyler ve hanlar vardı. Onlar içeriye girdikçe tüm ordu alanı çevreliyor ve hayvanları mümkün olduğunca korkutmak ve şaşırtmak ve onlardaki direnme düşüncesini ve umudunu yok etmek için her yer borazan, davul, tef ve diğer enstrümanların sesleriyle ve askerlerin çıkarabileceği kadar yüksek çığlıklarla çınlıyordu.

Vahşi Hayvanları Korkutma

Söylenenlere göre, hayvanları korkutmak için kullanılan bu taktik öyle çok işe yaradı ki hayvanlar tamamen sersemledi. Öyle çok korktular ki tüm vahşiliklerini kaybettiler. Aslanlar ve kaplanlar bir kuzu kadar uysallaştı ve ayılar ve yabandomuzları en ürkek yaratıklar kadar durgun ve şaşkın bir hale geldiler.

Saldırıldıklarında Tekrar Vahşileşirler Hayvanların Öldürülmeleri

Yine de Cengiz Han ve diğer prensler için bu hayvanlara saldırmak tamamen tehlikesiz bir iş değildi. Elbette bu hayvanların en yırtıcı ve vahşi olanını seçmek bir onur meselesiydi ve bu hayvanlardan bazıları kendilerini gerçek bir saldırı karşısında bulunca tekrar canlanır ve doğalarındaki vahşiliği bir ölçüde yeniden kazanırlardı. Kendilerini savunmak için son bir çaba daha göstermeye zorunlu hissederlerdi. Aslanlardan, kaplanlardan ve ayılardan bir kaçını öldürdükten sonra Cengiz Han ve maiyetindekiler, alanı rahatça görebilecekleri

yüksekçe bir yer üzerinde Cengiz Han için bir tahtın kurulduğu alana çekildiler. Cengiz Han, hayvanların öldürülmesini rahatça izleyebileceği yerini aldı ve ardından çok sayıda askere kan ve acı görüntülerine doyana dek zavallı hayvanları öldürmeleri ve yok etmeleri için izin verildi.

Genç Erkeklerin Arzusu Av Partisinin Sonu

En sonunda yanında birkaç prensle birlikte hanın torunlarından biri, imparatorun oturduğu tahtın yanına yaklaştı ve kıyımın sona ermesini ve geriye kalan hayvanların serbest bırakılmasını istedi. Askerler dağıldı, katliamdan canlı kurtulan hayvanlar tekrar vahşi ortamlarına döndüler ve böylece av partisi de sona erdi.

Daha sonra ordudaki birlikler tekrar kampa dönmek için yola çıktı. Fakat bu büyük av partisinin düzenlendiği alan öyle genişti ki yola çıkışlarından kampa ulaşmalarına kadar geçen süre dört ayı buldu.

Tokat'taki Toplantı

Cengiz Han'ın imparatorluğundaki beyliklerin toplantısı iki ya da üç yıl sonra, Batı Asya'nın fethi tamamlanınca gerçekleşti. Artık imparatorun oğulları ve önemli komutanlar; imparatorun merkez karargâhına güvenli bir şekilde getirilebilirdi. Bu toplantı için seçilen yer, Cengiz Han'ın fethettiği büyük kentlerden biri olarak daha önce de adı geçen Tokat kentinin yakınlarında geniş bir düzlüktü. Tokat böyle bir toplantı için merkezi ve uygun bir konumdaydı. Ayrıca zengin ve güzel bir kentti ve toplantının tüm ihtiyaçlarını karşılayabilirdi. Fakat toplantı kentin içinde değil, yakınlarındaki büyük bir düzlükte yapılacaktı. Burada tüm hanların ve maiyetindekilerin çadırlarını kurabilmeleri için yeteri kadar alan olacaktı.

Cengiz Han'ın Oğullarının Dönüşü Hediye Atlar

Hanlar ve beyler toplanmaya başladıklarında ilk önce, babaları tarafından gönderildikleri seferlerden dönen ve yanlarında muhteşem hediyeler getiren kralın oğulları geldi. Elbette bu hediyeler ellerine geçirdikleri farklı kentlerde yağmaladıkları hazinelerden ve diğer değerli eşyalardan oluşuyordu. Cüci'nin getirdiği hediyeler hepsininkinden daha değerliydi. Diğer hediyelerden başka, yüz bin attan oluşan bir sürü vardı. Elbette bu atlar fethedilen ülkelerin otlaklarında ele geçirilen atlardı ve imparatora birliklerini atla donatması için getirilmişlerdi. Her biri renklerine göre eşit sayıda belirlenen gruplar halinde sıralanmıştı; sürüde beyaz, alaca kır, doru, siyah ve benekli atlar vardı.

Hanların Gelişi Büyük Eğlence

Ardından diğer prensler ve hanlar geldi ve birlikleri ve yandaşları ile birlikte düzlükte çadır kurdular. İmparator onları büyük bir ziyafet ve her tür eğlence ile eğlendirdi. Diğer eğlencelerin yanında, bir de yukarıda bahsedilene benzer bir av partisi düzenlendi. Bu seferki hem katılımcılar hem de harcanan zaman açısından daha küçük boyutlarda olmasına rağmen, ihtişam ve gösterişte diğerini fersah fersah geride bıraktı. Anlatılanlara göre, binlerce hayvan ve çok sayıda ve değişik türlerde kuş öldürüldü.

İçecekler

Av partisinin sonunda, ihtişamda tüm diğerlerini aşan büyük bir ziyafet düzenlendi. Masaların üzerinde çok çeşitli içecek vardı; ziyafette sadece güney ülkelerinden gelen kaliteli şaraplar değil, aynı zamanda bira, bal likörü ve ordunun, yapımını Perslerden öğrendiği şerbet de vardı.

Kampın Büyüklüğü

Bu arada düzlükte kamp için ayrılan yer, hanların gelişiyle yavaş yavaş doluyordu. En sonunda tüm düzlük, gözün görebildiği her yerde çadır toplulukları ve tekerlekler üzerinde getirilen uzun taşınabilir ev sıraları ile doldu. Tarihçilerin söylediğine göre, kampın kapladığı alan otuz beş kilometreyi buluyordu. Eğer gerçekten de kamp bu kadar geniş bir alan üzerine kurulduysa dış kısımları birliklerin sürülerine ve atlarına bakmakla ve onlara otlak bulmakla görevli olan çobanlar ve hanların diğer hizmetlileri tarafından işgal edilmiş olabilir. Gerçekten de bu gezgin toplulukların yolculuklarında yanlarında götürdükleri hayvan sayısı o kadar fazlaydı ki bu kamplar için normalde gerekebileceğinden çok daha geniş bir alan bulunmasını zorunlu kılıyordu.

Kampı Kurma

Böylesine düzensiz ve eğreti bir yaşam tarzı sürerek çadırdaki yaşamaya bu kadar alışmış insanların bu yaşam tarzını bir sisteme dönüştürmeleri ve bununla ilgili düzenlemeleri son derece mükemmel ve eksiksiz yapıyor olmaları bizler için şaşırtıcıdır. Bu örnekte de, kampın merkezindeki on kilometrelik bir alanda tıpkı bir kentteki gibi, caddeler, meydanlar ve pazar yerleri kurulmuştu. İmparatorun kargâhı merkezdeydi ve kendisi ve yakınındaki kişiler için muhteşem çadırlar kurulmuştu. Hizmetlileri ve muhafızları için çok sayıda daha sade çadırlar vardı. Diğer hanların çadırları da yakındaydı. Bu çadırlar kaliteli maddelerden yapılmış ve şatafatlı bir şekilde süslenmişti. Çadırlarında tepesinde değişik renklerdeki ipek şeritler rüzgârda dalgalanıyordu.

İmparatorluk Çadırı

Taht

Bunlardan başka saray görevlilerin toplantılarını yapmaları için kurulmuş muazzam büyüklükte bir başka çadır daha vardı. Söylenenlere göre, bu çadır öylesine genişti ki iki bin kişiyi alabiliyordu. Rengi beyazdı ve bu nedenle daha da çok göze çarpıyordu. Çadırın içine

giden iki giriş kapısı vardı. Bunlardan biri kraliyet kapısı olarak adlandırılıyordu ve bu kapıyı sadece Cengiz Han kullanıyordu. Diğeri de halk kapısıydı ve saraydaki kurulun üyeleri ve izleyicilerin kullanımına açıktı.

Çadırın içinde, kurul toplantıları süresince imparatorun kullanması için muhteşem bir taht bulunmaktaydı.

İş Görüşmeleri

Oturumlarına devam ederken kurul pek çok iş görüşmesi yaptı ve imparator pek çok önemli ferman yayınladı. İmparatorluğun anayasası ve kanunları bir kere daha resmi bir şekilde duyuruldu ve hem yakında hem de uzaktaki değişik illerin yönetimleri için gerekli düzenlemeler yapıldı.

Ayrılma

Toplantının Dağılması

En sonunda bu işler tamamlandıktan ve toplantının yapılış amacı gerçekleştirildikten sonra imparator orada bulunan tüm prensleri, kendi ülkelerine dönmek üzere izin almaları için hanları, komutanları, illerin beylerini ve diğer mevki sahibi kişileri huzuruna kabul etti. Bu tören de bittikten sonra kamp dağıldı ve hanlar, her biri kendi konvoyunun başında kendilerini evlerine götürecek olan yola düştüler.

XXIV. BÖLÜM

SONUÇ

1227

Bir önceki bölümde bahsedilen büyük toplantının ardından Cengiz Han sadece üç yıl yaşadı. Bu süre zarfında daha önceki seferlerinde elde ettiği başarıyı yeni fetihlerde tekrarladı. En sonunda yedi yıllık bir ayrılıktan ve egemenliğini Batı Asya'da kalıcı bir şekilde yerleştirdikten sonra Doğuya, imparatorluğunun ilk merkezine, döndü. Burada Moğol halkı tarafından büyük bir sevinçle karşılandı. Tekrar Çin'de fetihlere girişti. Çok başarılı oldu. Gerçekten de onu bulan bir büyük felaket dışında yaşamı eşi benzeri olmayan sürekli bir başarı hikâyesi oldu.

Hanın En Büyük Oğlunun Ölümü

Bu felaket en büyük, en saygın ve en çok sevdiği oğlu Cüci'nin ölümüydü. Bu olay, Han'ı derin bir üzüntüye sürükledi. Öyle ki bir süre boyunca tüm devlet işlerine olan ilgisini kaybetti ve uzak ülkelerde kazanılan zafer haberleri bile onu neşelendirmeye yetmedi.

Bu Felaketin Etkileri

Artık yaşı epey ilerlemiş olan Han, altmış dört yaşındaydı. Bu, zihnin artık eski halini yavaş yavaş kaybettiği bir yaştır. Fakat Cengiz Han yavaş yavaş acısının üstesinden geldi ve hemen savaş hazırlıklarına başladı. Çin'in kuzey bölümünün tamamını fethetmişti ve şimdi de güney bölümüne büyük bir saldırı düzenlemek için hazırlık yapıyordu. Fakat 1227 yılının ilkbaharında hastalandı. Yaz boyunca hastalıkla mücadele etti; fakat en sonunda Ağustos ayında durumu daha da kötüye gitti ve sonunun yaklaştığını hissetti.

Çin'in İstilasası İçin Yapılan Planlar

Tüm bu süre boyunca zihni hep düzenlemek üzere oldukları seferin ayrıntıları ile meşguldü ve kendisi öldükten sonra bu istilayı başarıyla gerçekleştirebilsinler diye etrafındaki tüm komutanlara planın ayrıntılarını anlattı. Özellikle endişelendiği nokta, o öldükten sonra komutanların kendi aralarında anlaşmazlığa düşmeleri idi. Bu nedenle bir arada kalmaları ve aralarına hiçbir nifakın ve çekişmenin girmesine izin vermemeleri için onları sürekli olarak uyarıyordu.

Hanın Oğulları

Hanın, Cüci'den sonraki en büyük oğlu "Çağatay" idi; fakat o çok mülayim ve ılımlı bir kişiliğe sahipti ve bu kadar geniş bir imparatorluğu yönetebilecek biri değildi. Bir sonraki oğlu Oktay da bu göreve uygun değildi. Oktay'dan sonra gelen oğlunun adı "Toluy" idi ve babasının hastalığı endişe verici boyuta ulaştığında onun yanında idi.

Hastalığı

Kötüye Gidiş

İmparatora ölümünün yaklaşmakta olduğunu düşündüren bu kötüleşme bir gün ordusu ile beraber yolculukta iken ortaya çıktı. Kuvvetten düştüğü ve hassas bir durumda olduğu için at sırtında gitmiyor, bir tahtırevanda taşınıyordu. Durumu kötüleşince hemen konvoy durduruldu, kamp kuruldu ve yüce imparator ormanın sınırına yakın bir

yerde kendisi için kurulan bir çadıra yatırıldı. Doktorlar ve müneccimler, Han'ın çadırına geldi ve onu umut verici kehanetlerle rahatlatmaya çalıştılar; fakat o çektiği acılardan ve içine doğan bir histen ötürü sonunun yaklaştığını biliyordu.

Bu nedenle kampta bulunan tüm oğullarının ve ailesindeki tüm prenslerin yatağının başında toplanmasını emretti. Herkes başucunda toplandığında, kendisini yatakta oturtmalarını istedi ve onlara kısa; fakat ciddi bir konuşma yaptı.

Veda Konuşması

"Sizlere dünyadaki en büyük imparatorluğu bırakıyorum." dedi. "Fakat onu korumanız her zaman birlik olmanıza bağlıdır. Eğer aranızda nifak girerse, sahip olduğunuz her şey yitirilir."

Varisini Açıklama Hakkını Talep Edişi

Daha sonra yatağının yanı başında duran, sarayının soylu kişileri olan beylere ve hanlara dönerek ailesindeki prenslerle birlikte onlara, imparatorluğu kuran ve her şeyin temellerini atan kişi olarak o öldükten sonra yerini alacak kişiyi belirleme hakkının olmasının adil ve mantıklı olup olmayacağını sordu.

Tüm soylular buna razı olduklarını belirttiler. Oğulları ve ailesindeki diğer prensler dizlerinin üzerine çöktüler ve şöyle dediler; "Siz bizim babamız ve imparatorumuzsunuz ve bizler de sizin köleniziz. Bizlere verdiğiniz emirlere tüm kalbimizle uymak boynumuzun borcudur."

Daha sonra Han orada bulunanlara varisi olarak Oktay'ı seçtiğini bildirdi ve onu anayasaya göre kraliyet unvanı olan "Hanların Hanı" olarak ilan etti.

Topluluk tekrar diz çöktü ve imparatorun yaptığı tercihi kabul ettiklerini bildirdiler ve tahtına oturur oturmaz yeni hükümdarlarına karşı bağlılık ve sadakat sergileyeceklerine dair söz verdiler.

Diğer Düzenlemeler

Daha sonra yaşlı imparator, oğlu Çağatay'ı büyük bir ülkenin krallığını verdi; fakat elbette kardeşinin egemenliğinde olacaktı. O sırada yanında olan oğlu Tuluy'u ise Oktay geri dönene dek imparator vekili olarak atadı.

İmparatorun Ölümü

Bunların ardından topluluk dağıldı ve kısa bir süre sonra büyük imparator hayata veda etti.

Toluy elbette hemen imparator vekili olarak görevine başladı ve onun yönetimi altında babası, hastalanmadan birkaç gün önce büyük bir mutlulukla altında dinlendiği çok yaşlı bir ağacın altına büyük bir ihtişamla defnedildi.

Mezarı ve Anıt

Gömüldüğü nokta çok güzel bir noktaydı ve kısa süre içinde mezarının yanına bir de anıt inşa edildi. Mezarın etrafına ağaçlar dikildi ve başka değişiklikler de yapıldı. Sonuçta bu mezar, söylenenlere göre dünya daki en görkemli anıt mezarlardan biri haline geldi.

Yeni İmparatora Taziye Ziyaretleri

İmparatorun varisi olarak atadığı Oktay eve döner dönmez, hemen imparator ilan edildi ve babasının saraydaki yerini aldı. Yaşlı imparatorun ölüm haberi Asya'nın her tarafında duyuldu ve imparatorluğun her tarafındaki tüm illerden, prensliklerden ve krallıklardan elçi heyetleri gönderildi. Ayrıca komşu ülkelerden de elçiler geliyor ve kendi hükümdarlarının başsağlığı dileklerini ve yeni imparator ile dostça ilişkiler kurma yönündeki isteklerini iletiyorlardı. O kadar çok sayıda elçi gönderilmişti ki bu başsağlığı ziyaretlerinin bitmesi altı ayı buldu.

İmparatorluğun Kaderi

Cengiz Han'ın kurmuş olduğu muhteşem imparatorluğun kaderi dünyada zaman zaman büyük komutanların askeri dehaları sayesinde geniş alanlarda kurulan ve çok farklı ulusları içine alan diğer imparatorluklar ile aynı oldu. Bu büyük mirası alan oğullar ve varisler çok geçmeden kendi aralarında anlaşmazlığa düştüler ve muhteşem imparatorluk onu kurmak için gerekenden daha az bir süre içinde parçalara ayrıldı.

Cengiz Han

Jacob Abbott

"Büyük Katil", "Mükemmel Savaşçı", "Tahtların ve Taçların Hakkı", "Tanrı'nın Cezası" dünyanın onu tanıdığı adlardan birkaçıydı. Biz onu "Cengiz Han" olarak tanıdık.

Kurduğu büyük imparatorluk; yaklaşık yedi yüzyıl boyunca dünyanın yarısına hakim oldu. Onun büyük imparatorluğunun başına gelenler yeryüzünde kurulmuş diğer büyük imparatorlukların başına gelenden farksız oldu. Mirasçıları ve büyük komutanları arasında çıkan miras kavgaları birçok yeni ulusun doğuşuna yol açtı.

Bu büyük komutan ardında sadece büyük bir imparatorluk değil "Cengiz Han Yasaları"nı, Türk- Moğol inanışlarının oluşturduğu bir düşünceyi miras bırakarak ölse de; tarihin sayfalarında bir ölümsüz olarak kol geziyor.

Batılı bir araştırmacının gözüyle Orta Asya'nın büyük askeri ve siyasi liderinin yaşamı...

www.ilyayayinevi.com.tr

ISBN 978-9944-260-64-0

KDV DAHİL 17 TL. 9 789944 260640